

SOSIAALITYÖN
AMMATILLISEN
LISENSIAATINKOULUTUKSEN
ARVIOINTITUTKIMUS

Johanna Hietämäki
&
Heli Kantola

ISBN 978-951-39-3880-2 (painettu)
ISBN 978-951-39-3881-9 (eKirja)
ISSN 1795-8563

Jyväskylän yliopisto
Sosiaalityön julkaisusarja 7

copyright © 2010 kirjoittajat

Taitto ja kansi: Olli-Pekka Moisio

ESIPUHE

Yliopistoissa etsitään sosiaalisia innovaatioita. Sosiaalityöntekijöiden ja psykologien ammatillinen erikoistumiskoulutus on selvästikin ollut sellainen. Sosiaalityöntekijät ovat kauan kaivanneet riittävän pitkää ja tasokasta erikoistumiskoulutusta. Myös yliopistojen kannalta ammatillinen erikoistumiskoulutus on ollut mielekäs kehittämisen kohde. Huolimatta 1990-luvulla voimakkaasti kasvaneesta sosiaalityön tutkimuksesta, on sosiaalihuollon toteuttamista koskevasta tutkimustiedosta edelleen kova pula. Tätä pulaa lievittämään sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus sopi erinomaisen hyvin. Sosiaalinen innovaatio on ollut myös sosiaalityön yliopistoyksiköiden tiivis yhteistyö koulutuksen toteuttamisessa. Sosnet on kansainvälisestikin hyvin harvinainen yhteistyön muoto. Lapin yliopiston koordinoiman verkoston saavutukset ovat erinomaisia.

Ammatilliselle erikoistumiskoulutukselle asetettiin kovat tavoitteet. Erikoistumiskoulutuksen oli tarkoitus tuottaa uudenlaista tutkimusta, tieteellisistä jatkotutkinnoista eroavaa, käytännönläheistä tietoa. Sen piti myös tarjota erikoistumisen mahdollisuuksia sosiaalihuoltoon, jossa tehtäväkenteet ovat muuttuneet vain hitaasti vastaamaan työn haasteellisuuden kasvua ja henkilöstön osaamisen kehittymistä.

Ammatillisen erikoistumiskoulutuksen toteuttamisesta on kertynyt kokemuksia jo kymmeneltä vuodelta. Tämän arviointiraportin tarkoituksena on tuottaa kokonaisarvio sosiaalityön ammatillisesta erikoistumiskoulutuksesta niillä neljällä erikoisalalla, jossa koulutuksen toteuttamisesta on kertynyt riittävän laajaa kokemusta. Arvioinnin toteuttivat YTM Johanna Hietämäki ja YTT Heli Kantola.

Tutkimus osoittaa, että ammatillinen erikoistumiskoulutus on kuluneen kymmenen vuoden aikana kyennyt vastaamaan varsin hyvin siihen kohdistuneisiin odotuksiin. Uudentyyppisen koulutuksen luominen kohtalaisen nuorella oppialalla ei tietenkään ole ollut helppoa, mutta alkuhankaluuksien jälkeen erikoistumiskoulutuksen muodot ovat löytäneet hyvin toimintatapsansa ja muotonsa. Käsillä oleva raportti antaa toivoaksemme eväitä koulutuksen edelleen kehittämiseksi. Pohdittavaksi asettuu, tulisiko ammatillisen erikoistumiskoulutuksen suunnaksi ottaa Yhdysvaltojen ja Britannian tavoin ammatillinen tohtorin tutkinto. Lisensiaatin tutkinto on OPM:n erillisrahoituksen päättyessä jäämässä yliopistojen rahoitusmallien ulkopuolelle. Myös mitoitukseltaan erikoistumiskoulutus vastaisi hyvinkin eurooppalaisia tohtorintutkintoja, joiden suositellaan valmistuvan kolmessa vuodessa.

On eteenpäin katsomisen aika.

Mikko Mäntysaari

TIIVISTELMÄ

Johanna Hietämäki, Heli Kantola. Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointitutkimus. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityön julkaisusarja 7. Jyväskylä 2010. 162 sivua. ISBN 978-951-39-3880-2 (painettu), ISBN 978-951-39-3881-9 (pdf).

Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet tilasi kesällä 2009 erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen arvioinnin Jyväskylän yliopiston sosiaalityön yksiköltä. Arviointitutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ammatillista lisensiaatinkoulutusta kokonaisuutena. Arvioinnissa painottuivat opiskelijoiden kokemukset koulutuksesta, koulutukselle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta sekä koulutuksen tuotosten ja vaikutusten arviointi. Arvioinnissa tarkasteltiin myös koulutukseen sijoitettuja panoksia ja koulutuksen toteutusta.

Erikoissosiaalityöntekijän koulutus on sosiaalityöntekijän ammatillinen lisensiaatinkoulutus, joka tuottaa erikoissosiaalityöntekijän pätevyyden. Koulutuksen tavoitteena on sosiaalityön asiantuntijuuden syventäminen, ammatillisen identiteetin vahvistaminen ja sosiaalialan kehittäminen. Koulutusta on järjestänyt sosiaalityön yliopistoyksiköiden verkosto Sosnet vuodesta 2000 alkaen. Arvioinnin kohteena ovat vuoteen 2008 mennessä päättyneet erikoisalaryhmät eli lapsi- ja nuorisososiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö ja yhteisösosiaalityö. Edellä mainittujen erikoisalojen lisäksi vuonna 2008 aloitti hyvinvointipalvelujen erikoisala uutena ryhmänä. Tutkimuksen kohteena olevissa erikoisalaryhmissä opiskeli 25 opiskelijaa. Kussakin erikoisalaryhmässä toimi kaksi osa-aikaista professoria neljän vuoden ajan.

Arviointitutkimus toteutettiin monimetodisen arviointimallin pohjalta. Arviointimallin taustalla olivat arvioinnin ”neljän laatikon” malli, realistinen arviointitutkimus, käyttäjäorientoitunut arviointi ja koulutuksen vaikuttavuuden tasot. Aineisto kerättiin tekemällä kyselylomaketutkimus koulutukseen osallistuneille opiskelijoille (N=175), joista kyselyyn vastasi 75,4 % opiskelijoista. Lisäksi haastateltiin neljän opiskelijan esimestä ja käytettiin koulutuksen asiakirja-aineistoja.

Koulutus oli laajuudeltaan 120 op ja se rakentui erikoisalaopinnoista, tutkimusmetodologiaopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista ja lisensiaatintutkimuksesta. Opiskelu toteutettiin lähiopetusjaksoina, etätehtävinä, tutkimusseminaareina, verkko-opetuskursseina, ryhmätöyönohjauksena, tutkimukseen annettuna ohjauksena ja tutkimusseminaareina. Ryhmätöyönohjaus oli tarkoitettu ammatillisen kasvun ja ammatti-identiteetin

vahvistamisen tueksi. Lähiopetusjaksot sisälsivät pitkälti substanssialueen opetusta, jossa opettajina käytettiin pääasiassa vierailevia luennoitsijoita. Vastuuprofessoreiden työpanos oli pääasiassa ryhmäkeskusteluiden vetämistä ja lisensiaatintöiden ohjausta. Metodologiaopetuksessa painottuivat kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät.

Opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä lähiopetusjaksojen käytännön järjestelyihin, substanssialueiden käsittelyyn ja teorian- ja käytännön opetukseen. Tutkimuksen tekemistä hyödyttävään teoriaan, menetelmien valintaan ja aineiston analyysiin moni opiskelija toivoi saavansa paremmin tukea riittävän aikaisessa vaiheessa. Opetusmuodosta lähiopetukseen liittyvät työmuodot, opiskelijoiden omatoiminen työskentely, tutkimuksen tekemiseen saatu henkilökohtainen ohjaus ja tutkimusseminaarit koettiin tärkeimmiksi työskentelymuodoiksi. Ne koettiin tärkeiksi sekä sosiaalityön asiantuntijuuden kehittymiselle että lisensiaatintutkimuksen tekemiselle. Työnohjausta koskevat mielipiteet vaihtelivat, sillä noin puolet opiskelijoista piti sitä tärkeänä toisten kokiessa työnohjauksen vähemmän tai ei lainkaan tärkeäksi. Henkilökohtainen opetus suunnitelma eli HOPS sai myös kritiikkiä osakseen.

Työnantajalta koulutukseen saaman tuen määrässä oli suurta vaihtelua opiskelijoiden kesken. Osa opiskelijoista teki kaiken omalla ajallaan, kun taas toiset saivat käyttää työaikaan lähiopetusjaksoihin, työnohjaukseen ja tutkimuksen tekemiseen. Työajan käyttäminen opiskeluun oli yhteydessä valmistumiseen siten, että työaika käyttäneet valmistuivat muita useammin. Opiskelijoilla oli erilaisia tavoitteita koulutusta aloittaessaan. Keskeisimpiä tavoitteita olivat oman ammattitaidon ja työn kehittäminen sekä tutkimuksen tekeminen osana työn kehittämistä. Uralla eteneminen puolestaan oli tavoitteena harvinaisempi. Opiskelijoiden koulutuksen alkuvaiheen tavoitteet olivat yhteydessä siihen, miten he kokivat koulutuksen auttaneen tavoitteiden toteutumisessa. Opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen saavuttamaan paremmin tärkeiksi kokemiinsa tavoitteita.

Koulutus vaikutti opiskelijoiden työuralla etenemiseen: vaikutus oli suurempaa valmistuneilla kuin ei-valmistuneilla. Merkittävin muutos oli se, että opiskelijoista reilu viidesosa lähti pois sosiaalityöntekijän ja johtavan sosiaalityöntekijän asiakastyön tehtävistä. Opettajien, erityisasiantuntijoiden, johtajien, tutkijoiden ja projektityössä toimivien työntekijöiden määrät puolestaan lisääntyivät. Koulutuksella oli vaikutusta myös palkkoihin. Niillä opiskelijoilla, joiden palkka nousi valmistumisen myötä, valmistuminen nosti palkkaa keskimäärin 500 €. Opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen parhaiten ammattitaidon syventämisessä, tiedon lisäämisessä ja tutkimuksen tekemisessä. Vähiten opiskelijat kokivat koulutuksen edesauttaneen uralla etenemisessä sekä asiakas- ja esimiestyön parantamisessa.

Opiskelijat kokivat lisensiaatintutkimuksen hyödyntäneen heitä eniten tutkimuksen mukanaan tuoman tiedon ja sen työhön hyödyntämisen muodossa. Noin puolet opiskelijoista koki, että tutkimustyössä aloitettu kehittämistyö jatkui omassa työssä, tutkimus auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikalla ja työyhteisö hyötyi tutkimuksesta. Mikäli työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen omaan työhön, opiskelijat kokivat itsensä ja työpaikkansa hyötynneen enemmän tutkimuksesta. Lisäksi opiskelijan ollessa motivoitunut tekemään tutkimusta omasta työstään hän koki itsensä ja työyhteisönsä hyötynneen paremmin tutkimuksesta.

Koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden esimiehet suhtautuivat koulutukseen

hyvin myönteisesti. He pitivät koulutusta tärkeänä ja kertoivat työntekijän jakaneen koulutuksen avulla osaamista muillekin työyhteisön jäsenille. Pääasiassa esimiehet eivät tunteneet työntekijöidensä lisensiaatintutkimusta kovin hyvin.

Vajaa kolmasosa opiskelijoista oli osallistunut julkaisutoimintaan. Tieteellisten artikkeleiden osuus julkaisuista oli melko pieni. Lisäksi valmistuneista joka viides eli 14 opiskelijaa oli jatkanut tutkimustyötä väitöskirjatutkimuksella. Heistä kolme oli saanut väitöskirjatutkimuksen valmiiksi. Yhteensä noin viidesosa kaikista tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista oli joko tehnyt tai oli parhaillaan tekemässä tieteellistä artikkelia ja/tai väitöskirjaa.

Kaikista koulutukseen osallistuneista opiskelijoista oli valmistunut hieman alle puolet (45 %) vuoden 2009 loppuun mennessä. Vuoden 2008 loppuun mennessä kaikkien koulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden koulutuksen hinta oli 19 027 €/opiskelija. Vuoden 2009 loppuun mennessä valmistuneiden opiskelijoiden koulutuksen hinta oli puolestaan 42 149 €/opiskelija. Monet opiskelijat kokivat koulutuksen suorittamisen työlääksi työn ohessa. Tutkinnon suorittaminen koulutusaikana osoittautui haasteelliseksi. Opiskelijat, jotka eivät olleet valmistuneet, olivat yleensä suorittaneet kaikki opinnot lisensiaatintutkimusta lukuun ottamatta. Ei-valmistuneet olivat tyytymättömiä tutkimuksen tekemiseen samaansa ohjaukseen, sen saatavuuteen ja paneutuvuuteen. Opiskelijat kokivat, etteivät he osanneet aina pyytää ohjausta. Myös pitkät etäisyydet hankaloittivat ohjausta.

Avainsanat: Sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus; ammatillinen lisensiaatinkoulutus; realistinen arviointitutkimus; koulutuksen arviointi.

SISÄLTÖ

Esipuhe 3
Tiivistelmä 5

I OSA: ARVIOINTITUTKIMUKSEN TAUSTA

1.	Johdanto	15
2.	Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatinkoulutus	17
2.1	Koulutuksen lähtökohdat ja tavoitteet	17
2.2	Koulutukseen osallistuvien valinta	21
3.	Ammatillinen ja tieteellinen jatkokoulutus	23
3.1	Sosiaalityön jatkokoulutus Suomessa	23
3.2	Erikoispsykologikoulutus Suomessa	25
3.3	Sosiaalityön ammatillinen tohtoritutkinto Englannissa ja Yhdysvalloissa	26
3.4	Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen suunta tulevaisuudessa	28
4.	Arvioinnin lähtökohdat ja viitekehys	30
4.1	Arvioinnin toteutuksen tausta	30
4.2	Yleistä koulutuksen arvioinnista	31
4.3	Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointimalli	32
4.4	Arvioinnin tarkoitus ja arviointikysymykset	36
5.	Arvioinnin toteutus	37
5.1	Arviointitutkimuksen toteutuksen eettistä pohdintaa	38
5.2	Aineiston keruun toteutus	39

II OSA: TULOKSET

6.	Koulutuksen panokset	45
6.1	Ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen saatu taloudellinen tuki	45
6.2	Sosiaalityön ja psykologian ammatilliseen lisensiaatin tutkintoon käytettyjen budjettien ja opiskelijamäärien vertailua	47

6.3	Yhteenvetoa panoksista	48
7.	Koulutuksen toteuttamisen konteksti	50
7.1	Koulutuksen sisältö	50
7.2	Koulutuksen toteutus	51
7.3	Koulutuksen toimijoiden tekemä koulutuksen arviointi	56
7.4	Yhteenvetoa koulutuksen kontekstista	56
8.	Työ, perhe ja tavoitteet koulutukselle opiskelijan kontekstina	58
8.1	Opiskelijan elämäntilanne, koulutus ja työkokemus	58
8.2	Työpaikalta ja perheeltä saatu tuki	61
8.3	Tavoitteet koulutukselle	65
8.4	Yhteenvetoa opiskelijan kontekstista	66
9.	Opiskelijoiden sijoittuminen erikoisaloille ja näkemykset koulutuksesta	68
9.1	Opiskelijat erikoisaloittain ja yliopistoittain	68
9.2	Opiskelijoiden näkemyksiä koulutuksesta ja sen hyödyllisyydestä	71
9.3	Yhteenvetoa koulutuksesta	78
10.	Koulutuksen tuotokset	80
10.1	Lisensiaatin tutkinnot ja julkaisutoiminta	80
10.2	Yhteenvetoa koulutuksen tuotoksista	84
11.	Koulutuksen vaikutukset	86
11.1	Koulutuksen vaikutukset ammattiaseman ja työpaikan muutoksiin sekä palkkaan	86
11.2	Opiskelijoiden koulutukselle asettamien tavoitteiden toteutumisen	90
11.3	Lisensiaatintutkimuksen hyöty työlle ja työyhteisölle	94
11.4	Koulutus ja sen vaikutukset työnantajan näkökulmasta	97
11.5	Yhteenvetoa vaikutuksista	102
12.	Tutkinnon suorittaneita ja ei-suorittaneita erottelevat ja ennustavat tekijät	104
12.1	Opiskelijan kontekstimuuttajat erottelevina tekijöinä	105
12.2	Koulutusmuuttajat erottelevina tekijöinä	108
12.3	Vaikutukset erottelevina tekijöinä	109
12.4	Tutkinnon suorittamista ennustavat tekijät	111
12.5	Yhteenvetoa erottelevista ja ennustavista tekijöistä	113
13.	Tiivistetyt tulokset ja suositukset	116
	Kirjallisuus	125
	Liitteet	130

Kuviot

Kuvio 1. Arvioinnin ”neljän laatikon” malli	33
Kuvio 2. Koulutuksen vaikuttavuuden tasot	34
Kuvio 3. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointimalli	35
Kuvio 4. Sosiaalityöntekijän pätevyyden saamisvuosi ja sosiaaialalla kertyneet työvuodet	60
Kuvio 5. Lisensiaatin tutkinnon nostama palkkamäärä €/kk ja havaintojen lukumäärät	90
Kuvio 6. Tutkinnon suorittaneiden tilanne verrattuna tutkinnon suorittamattomiin erotteluanalyyysien tulosten pohjalta	114
Kuvio 7. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen keskeisimmät tulokset arviointimallissa	117

Taulukot

Taulukko 1. Sosnetin ja Psykonetin rahoitus ja opiskelijamäärät	48
Taulukko 2. Opiskelijoiden ylemmän korkeakoulututkinnon pääaine ja muu aikaisempi koulutus	59
Taulukko 3. Työnantajan tuki koulutukseen osallistumiseen	61
Taulukko 4. Opintoihin käytetty työaika ja järjestetty ”muu vapaa” ja/tai rahoitus	62
Taulukko 5. Työpaikan tukea, perhetilannetta ja koulutuksen stressaavuutta kuvaa vien väittämien vastausjakaumat	63
Taulukko 6. Tavoitteiden tärkeys opiskelijoiden aloitettaessa lisensiaatinkoulutusta	65
Taulukko 7. Hakijoiden ja valittujen opiskelijoiden määrät erikoisaloittain	68
Taulukko 8. Opiskelijoiden kokemus erikoisalan sopivuudesta erikoisaloittain	69
Taulukko 9. Koulutukseen hakijoiden ja aloittaneiden määrät yliopistoittain	70
Taulukko 10. Opiskelijoiden asuinalueet ja yliopistot ristiintaulukossa	70
Taulukko 11. Mielipiteitä lisensiaatinkoulutuksesta	72
Taulukko 12. Opiskelijoiden kokemukset koulutuksen eri osa-alueiden hyödyllisyydestä sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiselle ja lisensiaatintutkimuksen tekemiselle	74
Taulukko 13. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneiden ja suorittamattomien määrät	80
Taulukko 14. Lisensiaatin tutkinnon suorittamiseen käytetty aika erikoisaloittain	81
Taulukko 15. Lisensiaatin tutkinnon suorittamiseen käytetty aika yliopistoittain	82
Taulukko 16. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneet erikoisaloittain	82
Taulukko 17. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneet yliopistoittain	83
Taulukko 18. Tieteelliset ja ei-tieteelliset julkaisut lisensiaatinkoulutuksen myötä	83
Taulukko 19. Julkaisutoiminta erikoisaloittain	84
Taulukko 20. Lisensiaatinkoulutuksen vaikutus työpaikan ja ammattiaseman vaihtamiseen	86
Taulukko 21. Työpaikkaa/ammattiasemaa vaihtaneet ja koulutuksen arvioitu vaikutus vaihtamiseen ristiintaulukossa	87
Taulukko 22. Pääasialliset ammattiasemat koulutuksen alkaessa ja vastaamishetkellä sekä ammattiasemien määrässä tapahtuneet nettomuutokset	88
Taulukko 23. Koulutuksen apu seuraavien asioiden toteutumiselle	91
Taulukko 24. Opiskelijoiden tavoitteiden tärkeys kahdessa ryhmässä suhteessa tavoitteiden toteutumiseen, keskiarvo ja U-testi	93
Taulukko 25. Työnantajan tuki tutkimuksen liittämisessä työhön ja tutkimuksen vaikutukset, keskiarvo ja U-testi	95
Taulukko 26. Opiskelijan motivaatio tehdä tutkimus omasta työstä ja tutkimuksen vaikutukset, keskiarvo ja U-testi	96
Taulukko 27. Lisensiaatin tutkinnon suorittamisen erottelufunktio ja opiskelijan kontekstiin liittyvät muuttujat	106
Taulukko 28. Tutkinnon suorittamisen erottelufunktio ja koulutukseen liittyvät muuttujat	108
Taulukko 29. Tutkinnon suorittamisen erottelufunktio ja koulutuksen vaikutuksiin liittyvät muuttujat	110
Taulukko 30. Tutkinnon suorittamista ennustavat tekijät	112

I OSA

ARVIOINTITUTKIMUKSEN
TAUSTA

1 JOHDANTO

On aika arvioida erikoissosiaalityöntekijän koulutusta eli sosiaalityön ammatillista lisensiaatinkoulutusta. Yli kymmenen vuotta kestäneen koulutuksen toiminnasta on jo runsaasti kokemuksia. Tämä arviointitutkimus kohdistuu vuosina 2000–2008 toteutettuun ja päättyneeseen koulutukseen. Tutkimuksen kohteena ovat tuolloin toimineet lapsi- ja nuorisososiaalityön, marginalisaatiokysymysten sosiaalityön, kuntouttavan sosiaalityön ja yhteisösosiaalityön erikoisalut. Koulutus jatkuu edelleen, mutta tässä arvioinnissa eivät ole mukana vuonna 2008 ja sen jälkeen alkaneet ryhmät.

Koulutus antaa erikoissosiaalityöntekijän pätevyyden ja lisensiaatin tutkinnon. Koulutuksen myötä opiskelija saa sekä ammatillisia että tieteellisiä valmiuksia, joiden avulla hän voi kehittää käytännön sosiaalityötä tieteelliseen tutkimukseen perustuen. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen tarpeen nähtiin nousseen nopeasti muuttuvan yhteiskunnan sosiaalityöhön kohdistuvista haasteista ja sosiaalityön erityisosaamisen syventämisen vaateista. Lisäksi hyvinvointipalveluiden kehittämiseen ja uudelleen organisoitumiseen kohdistui paineita. Pitkäkestoisten täydennys- ja PD-koulutusten ohella koettiin tarve perustaa lisensiaatin tutkintona suoritettava erikoissosiaalityöntekijän koulutus. (Hörkkö & Pohjola 1999, 12.)

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen toteuttaa Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet. Tämä on Sosnetin tilaama arviointitutkimus, jossa pyydettiin tarkastelemaan erikoissosiaalityöntekijän koulutusta ja osaamisen kehittymistä kokonaisprosessina sekä peilaamaan koulutuksen tuottaman osaamisen ja asiantuntijuuden käyttöä sosiaalityössä. Erityisesti toivottiin, että opiskelijoille tehtäisiin kyselytutkimus. Toiveiden pohjalta arviointitutkimuksen tarkoitukseksi ja tavoitteeksi määriteltiin tutkia ammatillista lisensiaatinkoulutusta kokonaisuutena. Arvioinnissa painottuvat opiskelijoiden kokemukset koulutuksesta, koulutukselle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Lisäksi tavoitteena on arvioida valmistumista ja koulutuksen vaikutuksia työelämään. Arvioinnissa tarkastellaan myös jonkin verran koulutukseen laitettuja panoksia ja koulutuksen sisältöä. Tavoitteena on tarkastella edellä mainittuja tekijöitä sekä omina kokonaisuuksinaan että suhteessa toisiinsa. Arviointia varten muodostetun mallin taustalla ovat arvioinnin ”neljän laatikon” malli, realistinen arviointitutkimus, käyttäjäorientoitunut arviointi ja koulutuksen vaikuttavuuden tasot.

Arvioinnin tärkeimpänä lähteenä on opiskelijoille lähetetty kyselylomake. Arviointia on syvennetty neljän opiskelijan esimiehelle tehdyillä haastatteluilla. Lisäksi arvioinnissa on käytetty koulutuksen asiakirja-aineistoja, koulutuksen koordinaattorien toimittamia tietoja ja tutkijat ovat kysyneet yksittäisiä asioita koulutuksen vastuualue-

opettajilta. Arviointitutkimus on toteutettu Jyväskylän yliopiston sosiaalityön yksikössä Johanna Hietamäen ja Heli Kantolan yhteistyönä. Heidän työskentelynsä tukena toimi tätä arviointitutkimusta varten perustettu suunnitteluryhmä.

Tutkimus rakentuu seuraavasti: Aiheeseen johdattelun jälkeen tarkastellaan sosiaalityön ammatillista lisensiaatinkoulutusta (luku 2), mistä siirrytään ammatillisen ja tieteellisen jatkokoulutuksen syvempään tarkasteluun luvussa kolme. Luku neljä sisältää koulutuksen arvioinnin tarkastelua ja luvussa viisi esitellään tämän arviointitutkimuksen toteutus. Sen jälkeen siirrytään tutkimuksen tulososioon. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan koulutuksen panoksia (luku 6), koulutuksen kontekstia (luku 7) ja opiskelijan kontekstia (luku 8). Opiskelijoiden kokemuksia ammatillisesta lisensiaatinkoulutuksesta esitellään luvussa yhdeksän, mistä tutkimustulosten tarkastelua jatketaan koulutuksen tuotoksilla (luku 10) ja vaikutuksilla (luku 11). Tutkimuksen loppuosassa käsitellään tutkinnon suorittaneita ja ei-suorittaneita erottelevia ja ennustavia tekijöitä (luku 12). Arviointitutkimus päättyy tiivistettyihin tutkimustuloksiin ja tulosten pohjalta tehtyihin suosituksiin (luku 13).

SOSIAALITYÖN AMMATILLINEN LISENSIAATINKOULUTUS

2.1 Koulutuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen taustalla ovat nopeasti muuttuvan yhteiskunnan sosiaalityöhön kohdistamat haasteet, sosiaalityön erityisosaamisen syventämisen vaateet sekä hyvinvointipalveluiden kehittämisen ja uudelleen organisoitumisen paineet (Opinto-opas 2008, 5). Koulutuksen lähtökohtaisena tavoitteena on ollut sosiaalityön asiantuntijuuden syventäminen, ammatillisen identiteetin vahvistaminen ja sosiaalialan kehittäminen eri erikoisaloilla. Erikoistumiskoulutuksen tarkoituksena ei ole tähdätä tutkijakoulutukseen, vaan sosiaalityön asiantuntijuuden syventämiseen tutkimuksen keinoin. (Opinto-opas 2008, 5; Kempainen 2006, 244.)

Kun 1990-luvulla pohdittiin sosiaalityön koulutuksen suuntaa, yliopistojen ja opetusministeriön tavoitteeksi nousi kehittää sosiaalityön yliopistollista koulutusta. Opetusministeriö pyysi Anneli Pohjolaa selvityshenkilöksi, jonka työn tuloksena syntyi raportti ”Sosiaalityön yliopistollisen koulutuksen kehittäminen”. Selvityksen yhtenä tehtävänä oli antaa perustellut ehdotukset ”jatkokoulutuksen järjestämisestä verkostotyypisenä yhteistyönä ammatillisesti painottuneen lisensiaatintutkinnon pohjalta” (Pohjola 1998, 6). Pohjolan työskentelyn tukena toimi eri yliopistojen laitosten professoreista koostuva tukiryhmä puheenjohtajanaan Jorma Sipilä (A. Pohjola, Henkilökohdainen tiedonanto 28.2.2010).

Pohjolan johtamassa selvityksessä määriteltiin ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen päätavoitteeksi ”turvata sosiaalityössä vaadittavan uusimpaan tutkimustietoon perustuvan erikoisosaamisen tuottaminen laaja-alaisena ammatillisena jatkokoulutuksena”. Lähtökohdaksi asetettiin ammattikäytäntöjen tieteellisen perustan vahvistaminen ja tutkimuksen edistäminen. Ammatillisesti erikoistavaa jatkokoulutusta perusteltiin seuraavasti: 1) Sosiaalityöhön tarvittiin erityistaitoihin syventävää ammatillista pätevyyttä (lastensuojelu) sosiaalityön toimintaympäristön muuttuessa ja vaikeutuessa, 2) Sosiaalityön erityisosaamisen ja tutkimuksen kehittämisen haasteeseen vastaamiseksi tarvittiin laadukasta koulutusta ja 3) Koulutusjärjestelmän muutokset tuottivat reagointipaineita koulutuksen järjestämiselle, sillä erilaisten täydennyskoulutusten tarve oli kasvanut paljon. Koulutusta perusteltiin myös käytännön työelämästä tulevien jatko-opiskelijoiden kiinnostuksella, jolloin opiskelijoiden opinnäytetyöt painoutuivat usein amma-

tillisesti. Perinteisen tieteellisen jatkokoulutuksen ei katsottu vastaavan opiskelijoiden ammatillisuuden kehittämistä lähteviin tavoitteisiin. (Pohjola 1998, 66–69.)

Ammatillista lisensiaatinkoulutusta on sen alusta asti organisoanut Valtakunnallinen sosiaalityön yksiköiden yliopistoverkosto Sosnet (Opinto-opas 2008, 5). Koulutus käynnistyi vuonna 2000 lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalalla. Koulutuksen aloittaminen perustui opetusministeriön kutsuman selvityshenkilö Anneli Pohjolan esitykseen sosiaalityön erikoistavasta lisensiaatin tutkinnosta (ks. Pohjola 1998; Hörkkö & Pohjola 1999). Pohjolan (1998) tekemän selvitystyön jälkeen seurasi koulutuksen suunnittelutyö yliopistoverkostossa. Koulutusta suunniteltaessa perustettiin työryhmä, joka koostui opetusministeriön nimittämistä professoreista. Työryhmä laati opetusministeriön edustajien kanssa muun muassa koulutusta koskevat säädökset ja nimesivät toteutettavat erikoisalut (A. Pohjola, henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2010.) Säädökset on esitelty luvussa 3.1 kohdassa ammatillinen lisensiaatin tutkinto.

Erikoistumiskoulutuksen opinto-oppaassa sosiaalityön ammatillinen lisensiaatinkoulutus määritellään opetusministeriön antaman asetuksen (568/2005) pohjalta seuraavasti: ”Erikoissosiaalityöntekijän koulutus on sosiaalityöntekijän kelpoisuuden tuottaneen yhteiskunta- tai valtiotieteiden tai muun vastaavan maisterin tutkinnon pohjalta suoritettava ammatillisesti painottunut tieteellinen jatkokoulutus, joka johtaa yhteiskunta- tai valtiotieteiden lisensiaatin tutkintoon valitulla sosiaalityön erikoisalalla”. (Opinto-opas 2008, 5.)

Ensimmäisenä toimintansa aloittaneen lapsi- ja nuorisososiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen (kuten nimitys oli tuolloin) opetussuunnitelma laadittiin kuuden yliopiston edustajien muodostamassa työryhmässä toisin sanoen erikoisalaryhmässä. Ryhmässä toimivat Mirja Satka (Jy, puheenjohtaja), Erja Saurama (Hy), Juha Hämäläinen (Ky), Anneli Pohjola (Ly), Tarja Pösö (Tay) ja Sari Johansson (Tuy). Mirja Satka (2000) kirjoitti artikkelin ”Myöhäismodernin haasteet ja sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus” opetussuunnitelmatyöskentelyssä nousseiden asioiden pohjalta. Opetussuunnitelma käsiteltiin ja hyväksyttiin Sosnet-verkoston johtoryhmässä ja kaikkien mukana olevien kuuden yliopiston tiedekunnissa. Erikoistumiskoulutuksen työryhmä ja Sosnetin johtoryhmä osaltaan linjasivat ja tukivat koulutuksen toteutusta. Työryhmän muodostaman opetussuunnitelman pohjalta lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalalan käytännön toteutuksen suunnittelivat pääosin erikoisalalle rekrytoidut vastaavat opettajat, ma. professori Riitta Vornanen ja ma. professori Maritta Törrönen. He tekivät toimintasuunnitelman opetuksen toteuttamisesta aiemmin laaditun opetussuunnitelman pohjalta. (R. Vornanen, henkilökohtainen tiedonanto 19.1.2010.)

Myöhemmin jokaista erikoisalaa suunniteltaessa perustettiin erikoisalaryhmä, joissa suunniteltiin ja arvioitiin kyseisen erikoisalalan koulusta. Tämän tuloksena esimerkiksi lähiopetusjaksojen opetussuunnitelmia muokattiin ennen uuden ryhmän aloittamista. (Sosnetin Johtoryhmän Pöytäkirja 31.5.1999; S. Lähteinen, henkilökohtainen tiedonanto 18.2.2010.) Vastuuprofessorit suunnittelivat ja toteuttivat kurssit erikoisalaryhmien työskentelyn pohjalta (R. Vornanen, henkilökohtainen tiedonanto 19.1.2010). Erikoisalojen vastaavat professorit tekivät toimintasuunnitelman seuraavaksi vuodeksi (J. Heimonen, henkilökohtainen tiedonanto 19.1.2010). Erikoisalaryhmissä toimineet jäsenet on luettavista liitteestä (liite 1). Erikoisalaryhmien toiminta lakkautettiin vuonna 2008 (S. Lähteinen, henkilökohtainen tiedonanto 18.2.2010).

Koulutuksen toteutuksesta ovat vastanneet Sosnetin valtuuttamat määräaikaiset ja osa-aikaiset vastuuprofessorit (liite 2). Tässä tutkimuksessa käytetään heistä sekä professori että vastuuprofessori-nimityksiä. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen lisäksi Sosnetin yliopistoverkosto järjestää valtakunnallista sosiaalityön tutkijankoulutusta ja edistää peruskoulutukseen liittyvää yhteistyötä, virtuaaliopetuksen kehittämistä, kansainvälistä yhteistyötä ja tutkimusyhteistyötä. Valtakunnallisen sosiaalityön yliopistoverkoston muodostavat Helsingin yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitos (vuodesta 2010 alkaen sosiaalitieteiden laitos); Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos; Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos (vuodesta 2010 lähtien Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitos); Lapin yliopiston sosiaalityön laitos; Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos (vuodesta 2009 alkaen sosiaalityön tutkimuksen laitos) sekä Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitos (vuodesta 2010 alkaen sosiaalitieteiden laitos). Lapin yliopiston sosiaalityön laitos koordinoi verkostoa. (Sosnet Toimintakertomus 2008.)

Sosiaalityön ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa olevat erikoisalajat on määritelty ja nimetty opetusministeriön asetuksessa (ks. luku 3.1). Erikoisalojen ryhmiä on lisätty ja toteutettu resurssien tuomien mahdollisuuksien mukaan. (A. Pohjola, henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2010.) Tätä arviointitutkimusta toteutettaessa sosiaalityön ammatillinen lisensiaatinkoulutus sisälsi viisi erikoisalaa: lapsi- ja nuorisososiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, yhteisösosiaalityö ja hyvinvointipalvelut. Näistä viimeinen ei ole mukana tässä arviointitutkimuksessa. Kukin koulutusryhmä toimii neljän vuoden ajan. Näistä ensimmäisenä toimintansa aloitti lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisala (Lanu 1) vuonna 2000. Seuraavana vuonna käynnistyivät marginalisaatiokysymysten- (Margi 1) ja kuntouttavan sosiaalityön erikoisalakoulutukset (Kunto 1). Yhteisösosiaalityön erikoisalan koulutus (Yhteisö 1) alkoi vuonna 2004, ja hyvinvointipalvelujen erikoisala (Hvp 1) käynnistyi vuonna 2008. (Lisensiaatinkoulutus; Lisensiaatinkoulutuksen arviointi, hankkeen tausta.) Tässä arvioinnissa ovat mukana Lanu 1 (2000–2003), Margi 1 (2001–2004), Kunto 1 (2001–2004), Yhteisö 1 (2004–2007), Lanu 2 (2004–2007), Kunto 2 (2005–2008) ja Margi 2 (2005–2008). Arviointitutkimusta toteutettaessa Kunto 2 ja Margi 2 ovat siten ehtineet päättyä edellisen vuoden lopussa.

Koulutukselle on asetettu erikoisalakohdaisia tavoitteita. Ne keskittyvät pitkälti substanssialueen asiantuntijuuden lisäämiseen. Osalla erikoisaloista on tavoitteena toimintamallien kehittäminen ja vaikuttamisen vahvistaminen. Tiedonmuodostuksesta eli tieteellisen tiedon ja tutkimuksen tuottaminen on niin ikään tavoitteena osalla erikoisaloista. Seuraavaksi tarkastellaan erikoisalakohdaisia tavoitteita. Hyvinvointipalvelujen erikoisalaa ei esitellä tässä yhteydessä, sillä se ei ole mukana tässä arviointitutkimuksessa.

Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalassa painotetaan lapsi- ja nuorisososiaalityötä laajana kokonaisuutena. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiuksia uusien lapsi- ja nuorisososiaalityön toimintamallien kehittämiseen ja ammatillisen sekä tutkimuksellisen osaamisen ja lapsipoliittisen vaikuttamisen vahvistamiseen. (Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalan opetussuunnitelma 2004–2007.) Sosiaalityön toimintaympäristössä olevat ajankohtaiset haasteet koskettavat palvelujärjestelmää ja sen muutoksia, kuten palvelun tuottamistavan muutoksia ja palvelurakennemuutoksia. Sosiaalityöllä on haastetta myös lasten ja perheiden elämää koskettavissa asioissa ja palvelutarpeen muutoksissa. Tästä esimerkkeinä ovat muun muassa lastensuojelun kasvaneet asiakas-

määrät ja lasten elinolojen muutokset. (Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalan toimintasuunnitelma vuodelle 2005.)

Kuntouttava sosiaalityö -erikoisalan tehtävänä on syventää ja kehittää kuntouttavan sosiaalityön asiantuntijuutta. Sen tarkoituksena on johdattaa tutkimaan ja tunnistamaan ihmisten yksilöllisen ja kollektiivisen selviytymisen esteitä ja mahdollisuuksia sekä tuottamaan näitä koskevaa tietoa ja toimintamalleja. Kuntouttavaa sosiaalityötä tarvitaan erilaisissa elämäntilanteissa, joissa ihmisten ja erilaisten ryhmien täysivaltainen toiminta on vaikeutunut tai vaikeutumassa. Tavoitteena on luoda, palauttaa ja ylläpitää omaehtoisen selviytymisen, hyvän elämänlaadun ja elämänhallinnan edellytyksiä, ehkäistä syrjäytymistä, tukea asiakkaiden itsenäisiä ja myönteisiä elämänvalintoja sekä täysivaltaista kansalaisuutta. Kuntouttavan sosiaalityön (empowering social work) peruseriaatteita ovat voimaantumisen, valtaistumisen, voimavarakeskeisyys, subjektiivisuus/toimijuus, täysivaltaisuus, osallisuus ja vastuullisuus, kulttuuristen erojen tiedostaminen ja kunnioittaminen sekä elämän näköalojen avaaminen. (Kuntouttava sosiaalityön erikoisalan opetussuunnitelma 2005–2008.)

Marginalisaatiokysymysten sosiaalityö -erikoisalan keskeinen osa-alue asiakastyötä ajatellen on vaikeiden elämäntilanteiden jäsentäminen ja toimivan asiakassuhteen rakentaminen. Sen oppimiskäsitystä luonnehtivat tekemällä oppiminen ja käytännön työstä nousevan tiedon hyödyntäminen. Erilaisten marginalisoitumista aiheuttavien kysymysten parissa tehtävä sosiaalityö edellyttää yhteiskunnallisten murrosten keskellä vaativaa asiantuntemusta. Marginalisaatiokysymysten sosiaalityö -erikoisalaopintojen tavoitteena on vahvistaa muutos- ja vaikuttamistyön asiantuntijuutta sekä tuottaa erityisosaamista muun muassa sosiaalityön asiakas-, johto-, asiantuntija- ja konsultointitehtäviin. Erikoisalan keskeinen osa-alue asiakastyön näkökulmasta on vaikeiden elämäntilanteiden jäsentäminen ja toimivan asiakassuhteen rakentaminen. Erikoisalan oppimiskäsitystä luonnehtivat tekemällä oppiminen ja käytännön työstä nousevan tiedon hyödyntäminen. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen opinnoissa marginalisaatiokysymyksiä lähestytään useiden eri näkökulmien kautta. Keskeisinä teemoina korostuvat marginalisaatiokysymysten globaalit, yhteiskunnalliset, institutionaaliset, kulttuuriset, sukupuolisidonnaiset ja yksilölliset kontekstit (Marginalisaatiokysymysten sosiaalityön erikoisalan opetussuunnitelma 2005–2008.)

Yhteisösosiaalityö-erikoisalassa tarkastellaan yksilöitä, perheitä ja ryhmiä osana sosiaalisia verkostoja ja yhteisöjä. Erikoisalan tehtävänä on syventää ja kehittää sosiaalityön asiantuntijuutta, jossa sosiaalityön tavoitteita pyritään saavuttamaan rakentamalla, tukemalla ja kehittämällä erilaisia yhteisöjä. Perinteiset sukujen ja naapurustojen muodostamat verkostot ovat vähenneet myös maaseuduilla. Parhaimmillaan yhteisöt tuottavat voimaa, turvaa, terveyttä ja muutoksen mahdollisuuksia. Yhteisöllisyyttä käytetään työvälineenä esimerkiksi päihdetyössä ja pitkäaikaistyöttömien auttamisessa. Lisäksi väestön ikärakenteen muuttuessa ja vanhusten määrän kasvaessa yhteisöllisyyden kysymys on ajankohtainen. Myös sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, kuten lasten ja nuorten hyvinvointikysymykset, asettavat haasteita yhteisölliselle työotteelle sosiaalityössä. Yhteisösosiaalityön keskeisiä toimintaperiaatteita ovat sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy, lähipalvelujen kehittäminen, kansalaisten oma-aloitteisuuden tukeminen ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustaminen. (Yhteisösosiaalityö-erikoisalan opetussuunnitelma 2004–2007.)

Koulutukseen osallistuville opiskelijoille on ominaista monipuolinen koulutus ja pitkä työkokemus usein vaativissa ja vastuullisissa työtehtävissä. Tämä on koettu sekä koulutuksen haasteena että resurssina. Opiskelijoiden panos onkin koettu merkityksellisenä koulutuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Koulutuksen jatkoa suunniteltaessa on pyritty huomioimaan opiskelijoiden erilaiset ja vaihtelevat koulutukselliset lähtökohdat. (Arviointikäytännöt, koulutuksen ja opiskelijoiden erityisyys.) Työnantajan tukea koulutukselle pidetään erittäin tärkeänä, koska ammattikäytännöt ja niiden kehittäminen ovat keskeinen osa koulutusta. Opintojen menestyksellinen suorittaminen edellyttää joustavuutta työjärjestelyissä. (Opinto-opas 2008, 7.)

Valtakunnallisessa sosiaalityön koulutusaloitehankkeessa koordinaatiohankkeessa selvitettiin tutkintorakenneuudistuksen vaikutuksia sosiaalityön yliopistolliseen koulutukseen. Hankkeen yhteenvetoraportissa todetaan, että erikoissosiaalityöntekijän tutkinto on tieteellinen ja ammatillinen jatkotutkinto, jossa opiskelijat ovat perehtyneet johonkin erikoisalansa aiheeseen. Heidän erityisosaamisensa nähdään kohdentuvan ammattikäytäntöjen tieteelliseen tutkimiseen ja jäsentämiseen. Koulutuksella on pyritty vastaamaan sosiaalialalla lisääntyneeseen erikoisosaamisen tarpeeseen. Erikoissosiaalityöntekijöiden koulutuksen tuottamaa lisäpätevyyttä on pyritty saamaan käyttöön ja palvelemaan asiakkaita. Tutkinnon suorittaneiden toivotaan sijoittuvan erikoissosiaalityöntekijöiden virkoihin ja tehtäviin. (Hoikkala & Karvinen-Niinikoski 2004, 30–31.) Eri yhteyksissä käydyissä keskusteluissa on kuitenkin ilmennyt, että erikoissosiaalityöntekijöiden vakansseja on perustettu vähän. Lisäksi on käynyt ilmi, että perustettuihin erikoissosiaalityöntekijän vakansseihin on ollut vaikeuksia saada pätevyyden omaavia ammatillisen lisensiaatin tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Koulutukseen osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden on ajateltu toimivan sosiaalityön kehittämistehtävissä lähellä asiakastyötä myös valmistumisen jälkeen (Työvaliokunnan kokous 1.6.2009).

2.2 Koulutukseen osallistuvien valinta

Koulutukseen osallistuvien pohjakoulutuksena edellytettiin sosiaalityöntekijän kelpoisuuden tuottanutta yhteiskunta- tai valtiotieteiden maisterin tutkintoa. Tämä vaadittiin suoritettuna sosiaalityön koulutusohjelmassa tai ”johon on sisältynyt tai jonka lisäksi on suoritettu syventävät opinnot ja pro gradu -tutkielma joko sosiaalityössä, sosiaalipolitiikassa tai yhteiskuntapolitiikassa.” Lisäksi valittavalta opiskelijalta edellytettiin vähintään kahden vuoden työkokemus sosiaalityöstä ja käytännöllinen perehtyneisyys erikoisalaan. Tämän lisäksi edellytettiin opiskelijan olevan koulutusaikanaan erikoisalaan liittyvässä työssä. Ensimmäisenä aloittaneen lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalan haussa hakijat pisteytettiin seuraavin ehdoin: 1) soveltuva aikaisempi työkokemus, 2) mahdollisuus työskennellä lapsi- ja nuorisososiaalityön tehtävissä koulutuksen aikana, 3) sosiaalityöntekijäksi valmistumisen jälkeinen erikoisalaan liittyvä lisä- ja täydennyskoulutus, 4) osallistuminen työnohjaukseen ja 5) jatkotutkinnon tarve ja perustelut. (Lapsi- ja nuorisososiaalityön valintakriteerit 2000.) Myöhemmin valintakriteerejä oli osin muutettu. Esimerkiksi Kuntouttavan sosiaalityön erikoisalan valintakriteereissä lisäpisteitä sai pro gradu -tutkielman arvosanasta, sosiaalityön erityistehtävistä, ammatilliseen kehittämistyöhön osallistumisesta, sosiaalityön julkaisuista, esitelmistä ja postereista. Sen

sijaan mahdollisuutta osallistua työnohjaukseen ei kysytty. Esimerkkinä esitetään tarkemmat valintatiedot kuntouttavan sosiaalityön erikoisalalta vuodelta 2004 liitteessä (liite 3).

Vuoden 2008 opinto-oppaan mukaan valintakriteereihin oli tullut edelleen muutoksia. Nämä muutokset olivat tulleet tutkimuksen kohteena olevien ryhmien päättymisen jälkeen ja eivät siten koske tutkimuksen kohteena olevia ryhmiä. Valintakriteerien muutoksiin vaikutti oleellisesti sosiaalityöntekijän kelpoisuussäännösten muutokset vuonna 2005 ja koulutuksen järjestämiseen liittyvien kokemusten tuoma tarve kehittää koulutusta (A. Pohjola, henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2010). Valintakriteerien muutoksilla pyrittiin siihen, että koulutukseen valittavilla opiskelijoilla olisi edellytyksiä suoriutua koulutuksesta aiempaa paremmin. Erityisesti lisensiaatintutkimuksen tekemisessä oli havaittu vaikeuksia, minkä vuoksi päätettiin lisätä sellaisten kriteerien painoarvoa, jotka edesauttavat koulutuksesta valmistumista. Tämä tarkoitti, että esimerkiksi pitkän työkokemuksen ja aiempien koulutusten suhteellista painoarvoa vähennettiin ja pro gradu -tutkielman arvosanan ja julkaisujen suhteellista painoarvoa lisättiin. Lisäksi valintakriteereitä koettiin tarpeelliseksi täsmentää mahdollisten valitusten vuoksi. (S. Lähteinen, henkilökohtainen tiedonanto 13.3.2010). Vuodesta 2008 alkaen tullut oleellinen muutos koski hakijoilta vaadittavaa lisensiaatintutkimuksen ideapaperia hakuajan päättymiseen mennessä toimitettuna (Opinto-opas 2008, 9).

Erikoisalojen vastuuproffessorit ovat pisteyttäneet hakemukset, jonka pohjalta Sosnetin johtoryhmä on hyväksynyt valinnat. Sen jälkeen Sosnet on tehnyt opiskelijoiden valintaesitykset yliopistojen tiedekunnille, jotka ovat vastanneet opiskelijoiden ottamisesta omiksi opiskelijoikseen. Erikoisaloilla opiskelevat opiskelijat ovat jakautuneet yliopistoihin seuraavasti. Kullakin erikoisalalla on ollut kolmen opiskelijan kiintiö kaikkiin kuuteen yliopistoon. Tämän lisäksi on ollut kahden ruotsinkielisen opiskelijan kiintiö Helsingin yliopistoon. Loput viisi paikkaa on annettu paremmuusjärjestyksessä kaikkien yliopistojen yhteisestä kiintiöstä niin, että kukin opiskelija on valittu opiskelemaan siihen yliopistoon, jonka on hakuvaiheessa valinnut ensisijaiseksi yliopistokseen. (Opinto-opas 2006, 11.)

3

AMMATILLINEN JA TIETEELLINEN JATKOKOULUTUS

Seuraavaksi tarkastellaan sosiaalityön jatkokoulutuksen toteutusta Suomessa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä. Tämän jälkeen tehdään pieni katsaus suomalaiseen erikoispsykologin koulutukseen sekä Englannissa ja USA:ssa annettaviin ammatilliseen sosiaalityön tohtorikoulutuksiin. Erikoispsykologin koulutusta katsotaan hieman tarkemmin, koska se on ensimmäinen ammatillinen lisensiaatinkoulutus Suomessa. Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen perustamisvaiheessa katsottiin osin mallia erikoispsykologin koulutuksesta. Muissa maissa ei ole vastaavia ammatillisia lisensiaatin tutkintoja, vaan sitä vastaa lähinnä sosiaalityön ammatillinen tohtorin tutkinto.

Tämän arviointitutkimuksen tehtävänä ei ole ottaa kantaa sosiaalityön jatkokoulutuksen tulevaisuuteen. Asia on kuitenkin keskustelun alla, minkä vuoksi aiheesta käytävää keskustelua tarkastellaan lyhyesti tämän luvun lopussa 3.4.

3.1 Sosiaalityön jatkokoulutus Suomessa

Sosiaalityö on pääaineena kuudessa Suomen yliopistossa: Lappi, Kuopio (vuoden 2010 alusta Itä-Suomen yliopisto), Jyväskylä, Tampere, Helsinki ja Turku. Nämä kaikki yliopistot järjestävät Sosnetin organisoimana sosiaalityön ammatillista lisensiaatinkoulutusta. Jatko-opintoina sosiaalityössä ovat ammatillinen lisensiaatin tutkintoon tähtäävä koulutus, tieteellinen lisensiaatin tutkinto ja tohtorin tutkinto. Tutkintojen esittelyssä käytetään esimerkkinä Jyväskylän yliopiston tutkintovaatimuksia, jossa sosiaalityön opinnot ovat yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan alaisuudessa. (Jatko-opintojen opas 2009.) Näin on myös muissa sosiaalityötä pääaineinaan opettavissa yliopistoissa Helsinkiä ja Turku lukuun ottamatta, joissa sosiaalityötä opetetaan valtiotieteellisessä tiedekunnassa.

Lisensiaatin tutkinto

Sosiaalityössä suoritettava lisensiaatin tutkinto voi olla yhteiskuntatieteiden lisensiaatin (YTL) ja valtiotieteiden lisensiaatin (VTL) tutkinto. Tutkintoasetuksen mukaan yhteiskuntatieteiden lisensiaatin (YTL) ja valtiotieteiden lisensiaatin (VTL) tutkinto voi sisältää erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen. Lisensiaatin tutkinnon laajuus on 150 op. Sen katsotaan olevan mahdollista suorittaa välitavoitteena ja siitä kannustetaan jatkettavan tohtoriopintoihin. Tutkinto koostuu lisensiaatin tutkimuksesta (90 op) ja muista jatko-opinnoista (60 op). Lisensiaatin tutkinnon muut jatko-opinnot lasketaan osaksi tohtorin tutkintoa. (Jatko-opintojen opas 2009.) Eurooppalaisittain tarkasteltuna suo-

malainen lisensiaatin tutkinto on vakiintunut ainutlaatuiseksi, usein tohtorin tutkintoon johtavaksi koulutukseksi (Vornanen, Törrönen, Lähtinen & Pohjola 2007, 120).

Valtioneuvoston asetuksessa yliopistollisista tutkinnoista (794/2004) sanotaan lisensiaatin tutkinnosta 23 §: ”Lisensiaatin tutkintoon kuuluu osana lisensiaatintutkimus, jossa opiskelija osoittaa hyvää perehtyneisyyttä tutkimusalaansa sekä valmiutta itsenäisesti ja kriittisesti soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä”. ”Lisensiaatintutkimukseksi voidaan hyväksyä myös yliopiston riittäväksi katsoma määrä samaa ongelmakokonaisuutta käsitteleviä tieteellisiä julkaisuja tai julkaistaviksi hyväksytyjä käsikirjoituksia ja niistä laadittu yhteenveto taikka muu vastaavat tieteelliset kriteerit täyttävä työ. Julkaisuihin voi kuulua myös yhteisjulkaisuja, jos tekijän itsenäinen osuus on niissä osoitettavissa.”

Ammatillinen lisensiaatin tutkinto

Yhteiskunta- tai valtiotieteiden lisensiaatin tutkinnon voi suorittaa ammatillisena lisensiaatin tutkintona, josta käytetään myös nimitystä erikoissosiaalityöntekijän koulutus (Jatko-opintojen opas 2009). 120 opintopisteen tutkinto on 30 opintopistettä perinteistä lisensiaatin tutkintoa suppeampi. Ammatillinen lisensiaatin tutkinto rakentuu erikoisala- ja tutkimusmetodologiaopinnoista ja lisensiaatintutkimuksesta. (Opinto-opas 2008, 6.) Lisensiaatintutkimuksen laajuus on 40 opintopistettä kun perinteisen lisensiaatintutkimuksen laajuus on 90 opintopistettä. ”Tutkimuksen tavoitteena on kehittää sosiaalityön ammatillista osaamista syventämällä sitä tieteen ja tutkimuksen keinoin ja liittämällä käytännön tieto tieteelliseen keskusteluun.” (Opinto-opas 2008, 15.) Sosiaalityön lisäksi joillakin muilla aloilla on myös mahdollista suorittaa lisensiaatin tutkintoon sisältyvä erikoistumiskoulutus, kuten psykologiassa ja puheterapiassa.

Sosiaalityön ammatillisesta lisensiaatin tutkinnosta ja erikoistumiskoulutuksesta säädetään opetusministeriön asetuksessa erikoistumiskoulutuksesta (568/2005) ja valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004). Tätä ennen koulutus oli määritelty asetuksessa yhteiskuntatieteellisistä tutkinnoista (245/1994, 14 a §).

Valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (794/2004) määritellään erikoistumiskoulutusten tavoitteet ja luonne yleisellä tasolla. Pykälässä 24 säädetään lisensiaatin tutkintoon sisältyvästä erikoistumiskoulutuksesta: ”Jatkokoulutuksessa suoritettavaan lisensiaatin tutkintoon voi sisältyä erikoistumiskoulutus. Tällöin tutkintoon kuuluu järjestelmällinen teoreettinen ja käytännöllinen syventyminen erikoisalaan, lisensiaatintutkimus omalta erikoisalalta ja erikoisalan ohjattu työkokemus. Lisensiaatin tutkintoon sisältyvän erikoistumiskoulutuksen tavoitteena on, että opiskelija perehtyy hyvin omaan erikoisalaansa ja saavuttaa kyvyn toimia itsenäisesti omalla erikoisalallaan.”

Ammatillisista jatkotutkinnoista säädetään erikseen opetusministeriön asetuksessa (568/2005). Asetuksen 16 pykälässä säädetään erikoissosiaalityöntekijän koulutuksesta seuraavasti: ”Kun lisensiaatin tutkinto suoritetaan yhteiskuntatieteiden tai valtiotieteiden maisterin tutkinnon tai muun vastaavan tutkinnon pohjalta, tutkintoon voidaan sisällyttää erikoissosiaalityöntekijän koulutus seuraavilla erikoisaloilla: lapsi- ja nuorisososiaalityö, kuntouttava sosiaalityö, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö, hyvinvointipalvelujen erikoisala sekä yhteisösosiaalityö. Erikoissosiaalityöntekijän koulutus voidaan kaikilla mainituilla erikoisaloilla suorittaa Helsingin, Jyväskylän, Kuopion, Lapin, Tampereen ja Turun yliopistoissa.”

Tohtorikoulutus

Tohtorin tutkinto on laajuudeltaan 240 opintopistettä. Se koostuu väitöskirjasta (180 op) ja muista jatko-opinnoista (60 op), joihin sisältyvät yleistieteelliset opinnot sekä opinnot pääaineissa ja sivuaineissa. Tutkintoon sisältyvän väitöskirjan tulee perustua itsenäiseen tutkimustyöhön ja omata tieteellistä arvoa. (Jatko-opintojen opas 2009.) Valtioneuvoston asetuksessa yliopistollisista tutkinnoista (794/2004) todetaan tohtorin tutkinnosta 22 §: ”Tohtorin tutkinnon suorittamiseksi jatkokoulutukseen otetun opiskelijan tulee: 1) suorittaa jatkokoulutuksen opinnot; 2) osoittaa tutkimusalallaan itsenäistä ja kriittistä ajattelua; sekä 3) laatia väitöskirja ja puolustaa sitä julkisesti.” ”Väitöskirjaksi voidaan hyväksyä myös yliopiston riittäväksi katsoma määrä samaa ongelmakokonaisuutta käsitteleviä tieteellisiä julkaisuja tai julkaistaviksi hyväksytyjä käsikirjoituksia ja niistä laadittu yhteenveto taikka muu vastaavat tieteelliset kriteerit täyttävä työ. Julkaisuihin voi kuulua myös yhteisjulkaisuja, jos tekijän itsenäinen osuus on niissä osoitettavissa.”

3.2 Erikoispsykologikoulutus Suomessa

Erikoispsykologikoulutus on maisterin tutkinnon pohjalta suoritettava ammatillisesti painotettu tieteellinen jatkokoulutus. Se johtaa psykologian lisensiaatin tutkintoon jollakin psykologian erikoisalalla. Koulutus on valtakunnallista ja kaikkien erikoisalojen koulutus on mahdollista suorittaa kaikissa psykologian tutkintoja tuottavissa yliopistoissa. Koulutuksesta vastaa yliopistojen psykologian laitosten muodostama psykologian yliopistoverkosto Psykonet. Erikoispsykologin koulutus on voitu suorittaa viidellä eri erikoisalalla koulutuksen alkuvaiheesta lähtien: kehitys- ja kasvatuspsykologia, neuropsykologia, psykoterapia, terveystieteiden psykologia ja työ- ja organisaatiopsykologia (Psykonet Toimintakertomus 2008.) Näistä erikoisaloista on haku kahteen ryhmään joka toinen vuosi ja haku kolmeen ryhmään joka toinen vuosi. Aloituspaiikkoja on ollut vuosittain 36–49 välillä. (Järvinen 2008, 7, liite 4). Erikoisalojen koulutus järjestetään valtakunnallisesti yhteisenä ja kaikkien erikoisalojen opinnot voidaan suorittaa kaikissa psykologian koulutusta antavissa yliopistoissa (Psykonet Toimintakertomus 2008).

Erikoispsykologikoulutuksen käynnistämistä edelsi yliopistojen, Suomen psykologisen seuran ja Suomen psykologiliiton kymmenen vuotta kestänyt suunnittelutyö. Vuoteen 2002 mennessä erikoispsykologin koulutus oli vakiintunut, ja opiskelijoita oli sisällä keskimäärin 200. (Järvinen 2008.) Psykonet on ensimmäinen erikoistumiskoulutus Suomessa, josta muut myöhemmin syntyneet verkostot ovat osaltaan ottaneet oppia. Sosnetin erikoistumiskoulutus muistuttaa monelta osin Psykonetin koulutusta ja se on alojen lähekkäisyyden vuoksi parhaiten verrattavissa Sosnetin koulutukseen. Psykologian lisensiaatin tutkintona suoritettava erikoispsykologikoulutus aloitettiin kokeiluna vuonna 1993 ja vakiinnutettiin psykologian tutkintoasetuksessa vuonna 1996. (Psykonet Toimintakertomus 2008, 6.)

Psykonetin perustamissyöt voidaan ryhmitellä neljään osaan: 1) tutkijakoulutuksen lisääminen ja verkostoitumiseen kannustaminen osana valtakunnallista korkeakoulupolitiikkaa, 2) Suomen psykologisen seuran evaluaatoraportti ja seuran toiminta, 3) ammattikunnan tarve, joka heijastui muun muassa Suomen Psykologialiiton toimin-

nan kautta ja 4) psykologian laitosten omat motiivit: koulutuksen laadun nostaminen verkostoitumisen kautta sekä kaikkien kuuden laitoksen olemassaolon säilyttäminen. (Järvinen 2008.) Koulutuksen kunnianhimoisena lähtökohtana oli tuottaa ammatillisesti relevanttia tietoa ja taitoa, joiden laatua ja julkisuutta varmistetaan tekemällä lisensiaatintutkimus lopputyönä. Näin edistetään koulutettavien ammatillista osaamista ja psykologisten palvelujen yleistä laatua. (Lyytinen 1998, 107.)

Erikoispsykologikoulutuksessa lisensiaatin tutkinnon laajuus on 120 op. Ammatillisten erikoistumisopintojen osuus tutkinnossa on 65 op, lisensiaatintutkimuksen osuus 40 op ja opintoihin liittyvien ammatillisten ja tutkimusmenetelmäopintojen osuus 15 op. (Psykonet Toimintakertomus 2008, 6.) Tutkinnon on tarkoitus valmistua neljässä vuodessa, mutta tässä ajassa valmistumisen on huomattu tuottaneen kuitenkin monelle opiskelijalle ongelmia (Järvinen 2008). Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksessa opinnot koostuvat puolestaan seuraavasti: Erikoisalaopinnot (55 op), tutkimusmetodologiaopinnot (25 op) ja lisensiaatintutkimus (40 op). Tutkinnon voi suorittaa työn ohella niin ikään noin neljässä vuodessa.

Tulevaisuuden haasteet tulevat esille Psykonetin historia-julkaisun esipuheessa. Timo Ahonen kirjoittaa, että Psykonetin piirissä on tärkeää katsoa myös tulevaisuuteen ja aloittaa pohdinta siitä, mitä tarkoittaa se, että ”on tärkeää kehittää ja ylläpitää laajasti erilaisia tohtoriohjelmiä, jotka on kytketty eurooppalaisen korkeakoulutusalueen tutkintojen yleiseen viitekehikseen” (Ahonen 2008, 5). Ahonen pitää luontevana sitä, että Psykonet, joka ensimmäisenä käynnisti ja systematisoi lisensiaatin tutkintoon perustuvan erikoistumiskoulutuksen, on ensimmäisten joukossa myös miettimässä jatkotutkintojen tulevaisuutta. (Ahonen 2008, 5.)

3.3 Sosiaalityön ammatillinen tohtoritutkinto Englannissa ja Yhdysvalloissa

Monissa maissa, kuten Australiassa, Englannissa, Uudessa-Seelannissa ja Yhdysvalloissa on ammatillisia ja tieteellisiä sosiaalityön tohtoritutkintoja. Esimerkkinä esitellään sosiaalityön ammatillinen tohtorikoulutus Englannissa ja sosiaalityön tohtorikoulutus (DSW) Yhdysvalloissa. Näillä tutkinnoilla on yhteneväisiä ammatillisia tavoitteita suomalaisen sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen kanssa. Englannissa ja Yhdysvalloissa on vertailtu ammatillista ja tieteellistä tohtoritutkintoa toisiinsa. Näissä vertailussa tulevat esille tutkintojen erilaiset tavoitteet urakehityksen suhteen. Ammatillisen tutkinnon tavoitteena on johtaa sosiaalityön ammatillisen pätevyyteen ja uraan. Tieteellinen tutkinto puolestaan tähtää tutkimusuraan. Ammatillisen pätevyyden lisääminen on yhteistä eri maiden ammatillisille jatkotutkinnoille. Suomalaisessa erikoissosiaalityöntekijän koulutuksessa ei kuitenkaan ole tuotu niin selvästi esille uraa koskevia tavoitteita kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Suomessa uraa koskevat tavoitteet on eksplikoitu koskemaan lähinnä erikoissosiaalityöntekijän tehtäviä. Ammatillisten ja tieteellisten jatkotutkintojen väliset suhteet eivät ole aina kiistattomia. Tämä tulee esille esimerkiksi Yhdysvalloissa käytävässä keskustelussa.

1990-luvun alussa Englannissa perustettiin sosiaalityön ammatillinen tohtoritutkinto, josta kerrotaan ”Professional doctorates” -www-sivuilla. Ohjelman tavoitteena

on löytää yhdistäviä näkökulmia ammatillisen ja akateemisen tietoisuuden yhdistämiseksi. Kurssin rakenteet eroavat aiheittain ja instituutioittain. Tutkintoon kuuluu väitöskirja, jonka aihe liittyy tavallisesti kouluttautujan omaan ammattikäytäntöön ja työpaikkaan. (Professional doctorates.) Koulutus alkoi ensimmäisessä yliopistossa vuonna 1997, jonka jälkeen myös muita yliopistoja on tullut vuosittain mukaan. Vuoteen 2008 mennessä yhteensä 72 opiskelijaa on opiskellut ammatillista tohtoritutkintoa. (Scourfield 2008, 7–8.)

Ammatillisen tohtoritutkinnon tarkoituksena on tuottaa tietoa sosiaalityön käytäntöön. Koulutus on vielä aika nuori ja monilla on epäselvänä, miten ammatillinen tohtoritutkinto poikkeaa perinteisestä tohtorin tutkinnosta. (Scourfield 2008, 1–2.) PhD-tutkinto perustuu tutkimukselliseen tohtorikoulutusohjelmaan, joka tavallisesti sisältää vähän tai ei lainkaan opetusta ja on luonteeltaan akateeminen. Opetus keskittyy yleensä ensimmäiseen vuoteen. Sen sijaan ammatillisen tohtoritutkinnon tarkoituksena on tuottaa pätevyitymistä, mikä sopii paremmin ammatilliseen käytäntöön kuin akateemiseen uraan. (Professional doctorates.)

Tutkinnon suorittaminen vaatii maisteriopintojen suorittamisen ja hyvän englannin kielen taidon. Se kestää kokopäiväisesti tehtynä kahdesta viiteen ja osa-aikaisesti tehtynä kolmesta kahdeksaan vuotta. Tutkinnon suorittamisen sanotaan johtavan arvostettuun ammatilliseen tutkintoon, mikä voi johtaa ammattiuran paranemiseen esimerkiksi vakanssilla ”A Doctorate of Clinical Psychology (DClinPsy)”. Käytännössä erikoistumiskoulutuksen merkitys jää nähtäväksi kunkin henkilökohtaisessa urassa. (Professional doctora).

Yhdysvalloissa on mahdollista tehdä sekä perinteiset PhD-jatko-opinnot sosiaalityöstä että The Doctor of Social Work -tutkinto (DSW). Molemmat tutkinnot johtavat tohtorin tutkintoon. PhD-tutkinnossa keskitytään sosiaalipalvelujen opiskeluun sekä opetus- ja tutkimustehtäviin valmistautumiseen. DSW-tutkinto on puolestaan sosiaalityön käytännöntyöntekijöille tarkoitettu akateeminen tutkinto (Doctorate in Clinical Social Work. University of Pennsylvania). Sen tarkoituksena on edistää työntekijöiden uraa parantamalla käytännöllistä, tutkimuksellista ja/tai poliittista ymmärrystä. Tutkinto johtaa tavallisesti opetus-, tutkimus- tai johtamistehtäviin tai oman käytännön sosiaalityöhön liittyvän yrityksen perustamiseen. Viimeisten vuosikymmenten aikana DSW-tutkinnosta on kuitenkin tullut vähemmän suosittu ja arvostettu, joten monet sosiaalityötä opettavat oppilaitokset tarjoavat vain PhD-tohtoritutkintoon johtavaa koulutusta sosiaalityössä. (Encyclopedia.)

Esimerkiksi Pennsylvanian yliopistossa Yhdysvalloissa järjestettävä kliininen DSW-ohjelma kestää kolme vuotta. Se sisältää kurssien suorittamisen ja väitöskirjan tekemisen. Käytännössä ensimmäisenä vuonna koulutusta on yhtenä iltana viikossa ja toisena vuonna yksi pitkä viikonloppu kuukaudessa. Kurssit ja ohjelmat keskittyvät kliiniseen käytäntöön, kliiniseen tutkimukseen ja opetukseen. Opettajina toimivat Pennsylvanian yliopiston opettajat ja kansallisesti merkittävät asiantuntijat ja tutkijat. (Doctorate in Clinical Social Work. University of Pennsylvania.)

Sosiaalityön jatkokoulutuksen tulevaisuudesta on erisuuntaisia mielipiteitä Yhdysvalloissa. Robb (2005) viittaa artikkelissaan eri yliopistojen tutkijoiden ja opettajien käymään kriittiseen keskusteluun sosiaalityön tohtorikoulutuksen jatkamisesta ja tulevaisuudensuunnasta Yhdysvalloissa. Ensimmäisen

näkemyksen mukaan sosiaalityön tohtorikoulutus on välittömässä kriisissä. Tohtorikoulutuksen ongelmana pidetään sitä, että sen suorittaneiden opiskelijoiden odotetaan jatkavan tutkimusura ja opettavan akateemisessa ympäristössä. DSW-ohjelman nähdään vastaavan vahvemmin sosiaalityön johtajien tarpeisiin. Tämän koulutuksen lisäämisen ei nähdä uhkaavan akateemista maailmaa. (Robb 2005.) Toisen näkemyksen mukaan DSW-ohjelma antaisi sosiaalityöntekijöille tasa-arvoisen aseman ja sosiaalityön arvoisen kunnian. Kolmas mielipide puoltaa, että DSW tarjoaa uusia mahdollisuuksia oppia korkean tason sosiaalityön johtajuudesta. Yhtenä mahdollisuutena ehdotetaan, että DSW-ohjelma voisi olla maisterin tutkinnon jälkeen luonnollinen koulutuksellinen jatkumo. Perinteinen akateeminen ympäristö ei pidä DSW-ohjelman kehittämistä, mutta se ei estä koulutuksen kehittämisen puolestapuhujia toimimasta. (Robb 2005.)

3.4 Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen suunta tulevaisuudessa

Suomalaisen sosiaalialan koulutuksen ja työelämän sisällöistä ja niiden tulevaisuuden suunnista on tehty erilaisia selvityksiä, raportteja ja kannanottoja. VEP-hankkeen (Verkostoituvat erityispalvelut) raportin mukaan täydennys- ja jatkokoulutus ovat keino ylläpitää ja lisätä ammatillisia valmiuksia yhteiskunnallisten muutosten edessä. Sosiaalityön ammatillisella lisensiaatinkoulutuksella pyritään vahvistamaan sosiaalityön ja koko sosiaalialan osaamista ja asiantuntijuutta. Erikoistumiskoulutuksen vakiinnuttamista alan tehtävärakenteessa pidetään keskeisenä tehtävänä. (Filppa 2002, 68–69.)

Hoikkalan ja Karvinen-Niinikosken (2004) raportti on yhteenveto valtakunnallisesta sosiaalityön koulutusalaakohtaisesta koordinaatiohankkeesta, jossa selvitettiin 1.8.2005 voimaantulevan tutkintorakennemuutoksen vaikutuksia sosiaalityön yliopistollisessa koulutuksessa. Hoikkala ja Karvinen-Niinikoski (2004, 36–37) esittävät, että ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen voisi suunnitella vieraskielisen ohjelman esimerkiksi pohjoismaisesti suuntautuneena tai laajemmalla eurooppalaisella tasolla. He uskovat, että tämä voisi kohottaa kansainvälisesti suomalaisen sosiaalityön koulutuksen statusta ja laatua.

Myös Pohjola (2004) osallistuu keskusteluun sosiaalityön opetuksen suunnasta. Pohjola käsittelee artikkelissaan kolmea teemaa: sosiaalityön tekemisen reunaehtojen korjaaminen, sosiaalityön vahvempi toiminta yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä sosiaalityön tiedonmuodostuksen kehittäminen. Pohjolan mukaan sosiaalityön erityisalojen opetusta vahvistamaan tulisi saada lisää niihin erikoistuneita professuureja. Näin erikoisalojen tulisi voida profiloitua lääketieteen, oikeustieteen ja kauppatieteen tavoin, joista on erikoistumisen myötä tullut kokonaisia tiedekuntia. Sosiaalityön ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa erikoistuvaa profiilia on jo tuotettu, mutta sitä tarvittaisiin myös peruskoulutuksessa syventämään sekä käytännön opetuksen että opinnäytteiden ohjausta. Sosiaalityössä yhteiskunnallisen muutoksen ilmentymänä tarvitaan jatkuvaa mahdollisuutta täydentää ja pitää ajan tasalla sosiaalityössä sovellettavaa tietoa. Siksi oikeus ja velvollisuus täydentävään kouluttautumiseen on työn sisällöllisen kehittämisen yksi edellytys. Lisäksi ammatillinen lisensiaatinkoulutus erikoissosiaalityöntekijöitä valmistavana jatkokoulutusmuotona edellyttää vahvistamista. (Pohjola 2004, 70–71.)

Opetusministeriö käynnisti 9.1.2007 selvitystyön, jonka tehtävänä oli tarkastella sosiaalialan koulutusta ja tutkimusta Suomen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus siitä, miten sosiaalialan koulutusta ja tutkimusta on tarkoituksenmukaista järjestää ja kehittää yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa vuoteen 2012 mennessä ja miten se tulisi mitoittaa työelämän ja tutkimuksen tarpeet huomioon ottaen. Selvityksen mukaan tulevaisuuden keskeisenä haasteena on pitää sosiaalialan korkeakoulutus riittävänä ja laadukkaana suhteessa yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin. Samoin sosiaalialan kehittämistä tukeva tutkimus ja tiedonmuodostus ovat tärkeitä. Lisäksi korkeakoulujen toimintaympäristön muutokset edellyttävät korkeakoulujärjestelmän rakenteen uudelleen arviointia. Sosiaalityön yliopistollisen jatkokoulutuksen vahvistamista pidetään tärkeänä. Sosiaalialalla tapahtuvien muutosten ennakointi ja niihin vaikuttaminen niin palvelujärjestelmä- kuin yksilö- ja yhteisötasolla edellyttää, että sosiaalityöllä on vahvaa omaa tiedonmuodostusta. (Opetusministeriö 2007b, 9, 12, 15, 41–42.)

Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen suhteen on keskustelua siitä, pitäisikö se muuttua ammatilliseksi tohtoritutkinnoksi (Opetusministeriö 2007b, 42). Lisensiaatin tutkinnosta luopuminen on esimerkiksi OECD:n suomalaisen korkeakoulujärjestelmän kehittämistä koskeva suositus (Davies ym. 2006, 28). OECD:n arviointiryhmä ehdottaa ammatillisen tohtoritutkinnon (professional doctorate) kehittämistä tieteellisen tohtoritutkinnon rinnalla. Työryhmä on keskustellut lisensiaatin- ja tohtoritutkinnon kysymyksistä ammatillis-tieteellisen osaamisen vahvistajana ja korostanut tuonkaltaisen tutkinnon tärkeyttä. Työryhmä esittää ammatillisen tohtoritutkinnon valmistelua ja siihen väylän avaamista ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Kahdelle ammatillis-tieteelliselle jatkotutkinnolle ei katsota olevan tarvetta. (Opetusministeriö 2007b, 42; 63.)

SOTENNA-loppuraportissa (Kempainen 2006, 278) koulutuksen arviointi nähtiin tarpeelliseksi. Positiivisten kokemusten mukaan koulutus oli vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin. Pohdittavaksi jäivät kuitenkin kysymykset erikoisalojen mahdollisista yhdistämisistä ja koulutuksen opiskelijavolyymista. Erityistä huomiota kiinnitettiin koulutukseen hakeutuneiden ja aloittaneiden määrään sekä opiskelijoiden valmistumisen tehostamiseen.

4

ARVIOINNIN LÄHTÖKOHDAT JA VIITEKEHYS

4.1 Arvioinnin toteutuksen tausta

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointi nähtiin tarpeelliseksi jo koulutuksen alkuvaiheessa. Vuonna 2001 Sosnetin johtoryhmä ja vastuuprofessorit pohtivat perusteellisten ja suunnitelmallisten arviointien kehittämistä. 14.5.2002 Sosnet nimesi ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointiryhmän suunnittelemaan arviointia vuosina 2002–2004. Arviointiryhmään kuuluivat vastuuprofessorit, opiskelijaedustus kaikilta erikoisaloilta, Sosnetin suunnittelija ja ”muut mahdolliset kutsuttavat asiantuntijat”. Arviointiryhmä teki Sosnetin johtoryhmälle esityksen lisensiaatinkoulutuksen arvioinnin toteutuksesta. Arviointiryhmän lisäksi arviointityöhön palkattiin kuntouttavan sosiaalityön erikoisalan professori Liisa Hokkanen puolipäiväisesti 10 kuukauden ajaksi. Tässä vaiheessa arviointityöskentely ei tähdännyt arvioinnin tekemiseen vaan arviointirakenteen kehittämiseen. Arviointirakenne oli kaksiosainen: Ensimmäiseen osaan kerättiin koulutuksessa käytettäviä arviointi- ja palautekäytäntöjä. Tämän tuloksena ovat muun muassa ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointikäytäntöjen www-sivut. Nämä sivut lähinnä kuvaavat ja esittelevät arviointikäytäntöjä. Arviointirakenteen toinen osa muodostui jälkikäteisarvioinnin rakenteen suunnittelemisesta. (Arviointikäytännöt: tarve ja tausta.)

Tämä arviointitutkimus muodostaa arviointirakenteen toisen osan eli jälkikäteisarvioinnin toteutuksen. Aikaisemmissa arviointisuunnitelmissa jälkikäteisarvioinnin tarkoituksiksi määriteltiin palautteen saaminen ajankohtana, jolloin opiskelija ei ole enää riippuvainen koulutuksen tuottajista, kuten Sosnetista, laitoksista tai vastuuprofessoreista. Arvioinnin tarkoituksiksi ja tavoitteeksi määriteltiin tarkastella koulutusta ja osaamisen kehittymistä kokonaisprosessina sekä peilata koulutuksen tuottaman osaamisen ja asiantuntijuuden käyttöä sosiaalityössä. Arvioinnin toivottiin tuottavan myös kehittämisideoita ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen tulevaisuudessa. Lisäksi arviointiin osallistumisen ajateltiin tarjoavan koulutukseen osallistuneille mahdollisuuden reflektoida opiskeluvuosien kokemuksia. Arviointi katsottiin mielekkääksi toteuttaa, kun suuri osa opiskelijoista oli valmistunut. (Arviointikäytännöt: loppuarviointi.) Tilatessaan tätä arviointitutkimusta Sosnet pyysi tarkastelemaan koulutusta ja osaamisen kehittymistä kokonaisprosessina sekä peilaamaan koulutuksen tuottaman osaamisen ja asiantuntijuuden käyttöä sosiaalityössä.

Sosiaalityön ammatillisesta lisensiaatinkoulutuksesta on tehty vähän tutkimuksia ja arviointeja. Mirja Satka (2003, 26–28) on käsitellyt koulutuksen alkuvaiheessa julkais-

tussa artikkelissaan tiedontuotantoa ja käytti siinä erään ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneen opiskelijan kokemuksia koulutuksesta. Elina Rytönen (2005) on tehnyt sosiaalityön pro gradu -työn aiheesta ”Lastensuojelun erikoistumiskoulutusta suorittavien sosiaalityöntekijöiden ammatilliset orientaatioperustat ja tulevaisuushaasteet”. Rytösen tekemä pro gradu ei kuitenkaan ollut saatavilla tätä arviointitutkimusta tehtäessä. Lisäksi Maria Tapola-Haapala tekee parhaillaan sosiaalityön väitöskirjatutkimusta lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoistumiskoulutuksen yhdestä opiskelijaryhmästä sosiaalityön ammattilaisten toimijuuden ja sen vahvistumisen näkökulmasta. Toinen tekeillä oleva opinnäytetyö on Sanna Lähteisen kasvatustieteiden pro gradu -työ, jossa hän tarkastelee niitä kokemuksia ja merkityksiä, joita kuntouttavan sosiaalityön opiskelijat liittävät omaan opiskeluunsa, ammatillisuuteensa ja sosiaalityön asiantuntijuuden kehittämiseen erikoistumiskoulutuksen aikana.

Ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneita on haastateltu SOTENNA-projektin loppuraportissa. Kaikki haastatellut yhdeksän koulutukseen osallistunutta pitivät koulutusta onnistuneena arvioidessaan sekä käytännön järjestämistä että koulutuksen tarpeellisuutta. Haastatteluun osallistuneiden yleisin syy koulutukseen hakeutumiseen oli sosiaalityön ammattitaidon syventäminen ja päivittäminen. Muiksi motiiveiksi mainittiin kiinnostus tutkimuksen tekemiseen ja jatko-opintoihin sekä oman työn kehittämistarve. Erityisesti yksin sosiaalityötä organisaatiossaan tekevät hakivat vahvistusta sosiaalityöntekijänä toimimiseen. (Kemppainen 2006, 262–265, 278–279.) Korkeakoulujen arviointineuvosto on tehnyt arvioinnin ja sen seuranta-arvioinnin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa annettavasta sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksesta (Aaltonen ym. 2008; Murto ym. 2004). Ne kohdistuvat kuitenkin pelkästään perusopetuksen arviointiin. Sosnet on hakenut rahoitusta Korkeakoulujen arviointineuvostolta ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointiin, mutta päätös oli kielteinen (A. Pohjola, henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2010).

4.2 Yleistä koulutuksen arvioinnista

Koulutuksen arvioinnilla on perusta lainsäädännössä. Korkeakouluja koskevassa lainsäädännössä arvioinnin tarkoituksiin viitataan yliopistojen tehtävien kautta. Yliopistolain (645/1997) 4 pykälän mukaan yliopistojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, koulutuksessa ja opetuksessa saavutetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä osoittaen. Lain 5 pykälässä säädetään yliopistojen velvollisuudesta arvioida koulutustaan, tutkimustaan sekä taiteellista toimintaansa ja niiden vaikuttavuutta. (Opetusministeriö 2007a, 12; Yliopistolaki 645/1997.)

Tämän arviointitutkimuksen voi nähdä lähestyvän koulutuksen arviointia kummastakin opetusministeriön määrittelemästä koulutuksen arvioinnin näkökulmasta. Ensinnäkin arviointi voidaan määrittellä tarkasteltavan kohteen tai ominaisuuden tulkinnalliseksi analyysiksi ja toiminnan tuottaman hyödyn tai arvon määrittämiseksi (evaluation). Tällöin arvioinnille on luonteenomaista arvottaminen sekä suhteellisuus – arvoa määritetään usein suhteessa asetettuihin kriteereihin. Toiseksi arviointia voidaan tarkastella tavoitteiden ja saavutettujen tulosten välisen suhteen vertaamisena (assessment). Tällöin arviointi kohdistuu suoritustason määrittämiseen, mittaamiseen tai palautetiedon keräämiseen. (Opetusministeriö 2007a, 11.)

Arvioinnilla voi olla useita erilaisia tehtäviä. Arviointi voi kohdistua tilivelvollisyyteen tai tulosvastuullisuuteen, jolloin usein selvitetään koulutukselle asetettujen yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamista ja voimavarojen tehokasta käyttöä. Arvioinnin tarkoituksena voi olla toiminnan kehittäminen, jolloin arvioinnin tavoitteena on laadun parantaminen sekä parempien toimintamallien kehittäminen. Arvioinnin tehtävänä voi myös olla tiedon tuottaminen, jolloin tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla tarkasteltavaa toimintaa ymmärretään syvällisemmin. (Opetusministeriö 2007a, 12.)

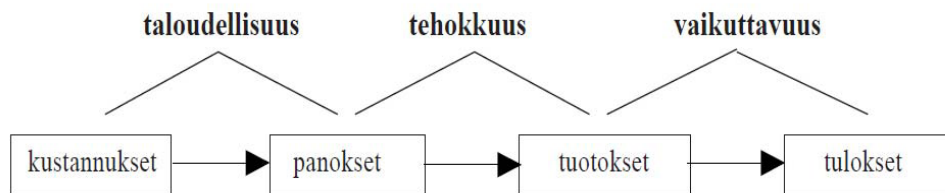
Koulutuksen vaikuttavuuden arvioinnille on monia haasteita. Koulutuksen tavoitteet voivat olla implisiittisiä, huonosti määriteltyjä tai ristiriitaisia. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen tavoitteet on määritelty melko yleisellä tasolla, mikä on osaltaan antanut haastetta koulutuksen arvioinnille. On esimerkiksi vaikea sanoa, onko suoritettujen tutkintojen määrissä jääty alle tavoitteen vai ylitetty se, koska tästä ei ole asetettu tavoitteita – ellei tavoitteena pidetä tutkinnon suorittamista koulutusaikana. Lisäksi tavoitteiden ja niiden toteutumisen tarkastelu voidaan tehdä erilaisista näkökulmista, joita ovat esimerkiksi yksilön, koulutusorganisaation ja työyhteisön näkökulma. Lisen-siaatinkoulutuksen arvioinnissa huomioidaan sekä koulutuksen järjestäjän että opiskelijan asettamia tavoitteita. Näiden lisäksi tarkastellaan koulutuksen hyödyn leviämistä työpaikalle niin opiskelijan kuin työnantajan näkökulmista. Eräs haaste on koulutuksen vaikutusten ajallinen ilmeneminen ja vaikutusten pysyvyys. Osa vaikutuksista voi ilmetä vain jossain tietyssä kontekstissa. Lisäksi haasteellista on, että koulutuksen vaikutuksia ei voi tutkia puhtaana ilmiönä irrallaan toimintakontekstistaan. Koulutuksen ohella opiskelijan elämään vaikuttavat myös monet muut asiat. Tällaisia asioita voivat olla muun muassa lahjakkuus, työuupumus, itseohjautuvuus tutkimuksen teossa ja suhtautumistapa ohjattavana olemiseen. (ks. Tenhula 2007, 13–14.)

Koulutukseen kohdistuvat vaatimukset edellyttävät koulutusjärjestelmältä tuloksellisuutta ja sitä kautta parempaa tehokkuutta, vaikuttavuutta ja tuottavuutta. Koulutuksen arvioinnin ja laadunvarmistuksen merkitys on tämän myötä kasvanut niin paikallisella, kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Koulutuksen arvioinnin kautta saatavan tiedon yhtenä tehtävänä on toimia päätöksenteon tukena. (Opetusministeriö 2007a, 9.)

4.3 Ammatillisen lisen-siaatinkoulutuksen arviointimalli

Ammatillisen lisen-siaatinkoulutuksen arviointitutkimusta varten muodostettiin arviointimalli. Arvioinnin perusmallin muodostaa Englannissa 1980-luvun alussa arviointiohjaukseen omaksuttu ”neljän laatikon” malli (kuvio 1) (Raivola, Valtonen & Vuorensyrjä 2000, 12). Tämä malli on opetushallituksen antaman koulutuksen tuloksellisuuden arviointimallin taustalla (Raivola, Valtonen & Vuorensyrjä 2000, 12).

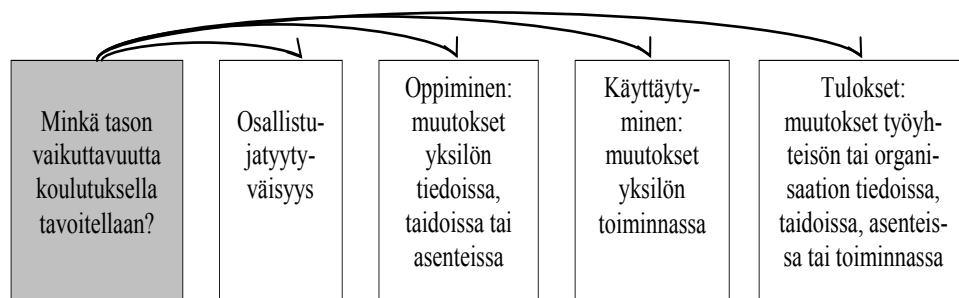

Kuvio 1. Arvioinnin ”neljän laatikon” malli (Raivola, Valtonen & Vuorensyrjä 2000, 12)

Edellä olevassa arviointimallissa (kuviokuva 1) koulutuksen taloudellisuus muodostuu koulutuksen saamista taloudellisista resursseista ja muista panoksista. Muita panoksia ovat esimerkiksi muiden henkilöiden käyttämä työaika, josta ei makseta erillistä korvausta koulutukseen saadusta määrärahasta. Näiden pohjalta voidaan kysyä, onko järjestetty koulutus *taloudellista*. *Tehokkuus* puolestaan kuvaa sitä, miten tehokkaasti resurssit on käytetty. Toiminta on tehokasta, jos pienillä resursseilla tuotetaan paljon. On kuitenkin eri asia, tuotetaanko koulutuksessa tehokkaasti oikeita vai vääriä asioita. Koulutus on *tulostehokasta*, jos samoilla kustannuksilla voidaan tuottaa enemmän tai laadullisesti parempia tuloksia. Koulutus on *kustannustehokasta* silloin, kun saavutetaan pienemmillä kustannuksilla samat tulokset ja sama laatu. (ks. Nurmi & Kontiainen 2000.) Toiminta on *vaikuttavaa* vain silloin, kun tuotokset johtavat hyviin tuloksiin. Koulutus voi siis olla myös taloudellista ja tehokasta mutta ei vaikuttavaa.

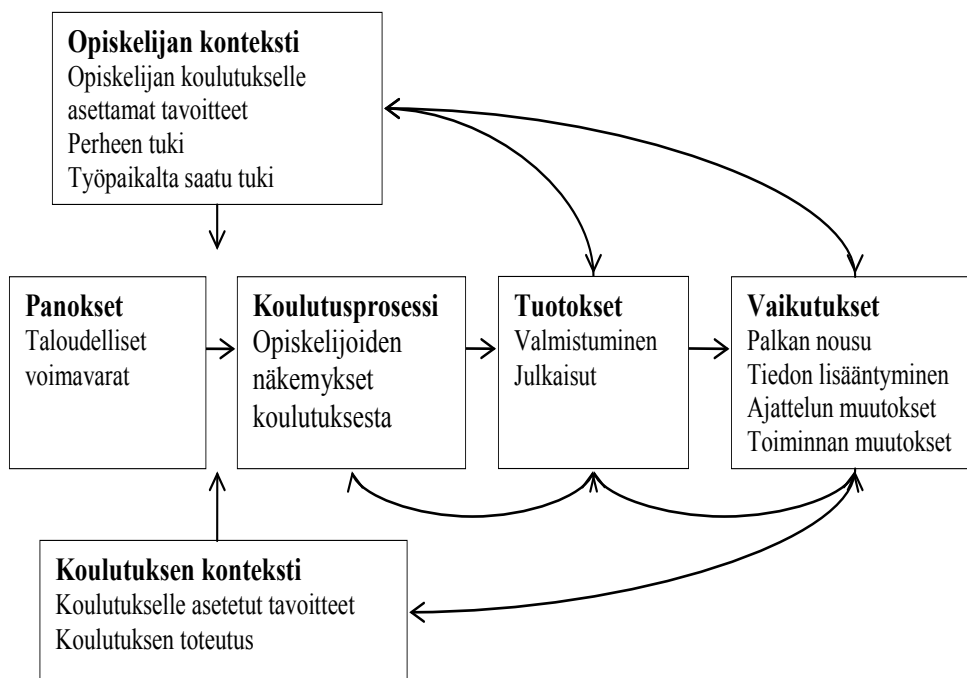
Edellä esitetyn arviointimallin lisäksi tässä arviointimallissa huomioidaan prosessi ja toimintaympäristö. Neljän laatikon arviointimallista kehittyneempi versio on ohjelma-arviointi, koska siinä toiminnan prosessi on lisätty malliin (esim. European Commission 1997, 15–16; FinSoc 2001, 6–7). Toimintaympäristön eli kontekstin huomioiminen puolestaan toteutuu realistisessa arviointitutkimuksessa (Pawson & Tilley 1997). Realistisen arviointitutkimuksen peruskysymys on: mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa? Peruskysymykseen vastaamisessa keskeisellä sijalla ovat mekanismit. Tässä arviointitutkimuksessa puhutaan mekanismien sijaan yhteyksistä, koska yhteydet eivät ole selkeästi kausaalisia. Keskeisenä kiinnostuksen kohteena ovat yhteydet, jotka osoittavat vaikutusten syntymiseen yhteydessä olevia tekijöitä. Koulutuksen lisäksi opiskelijan ja hänen kontekstiinsa liittyvät tekijät voivat olla yhteydessä siihen, minkälaisia vaikutuksia koulutuksella on. On kuitenkin vaikea tietää, milloin koulutus vaikuttaa ihmisten kokemuksiin ja mikä vaikutus kokemuksiin on esimerkiksi tutkinnon suorittamisella. Voiko valmistumisen myötä tuleva positiivinen kokemus olla yhteydessä siihen, että koulutus näyttäytyy positiivisemmassa valossa? Tässä arviointitutkimuksessa tehtävä opiskelijoiden omien tavoitteiden tarkastelu suhteessa niiden toteutumiseen pohjautuu puolestaan käyttäjäorientoituneeseen arviointiin (Dahlberg & Vedung 2009).

Kuvio 2. Koulutuksen vaikuttavuuden tasot Tenhulan ym. (2008) soveltaman Kirkpatrickin (1998) mallin mukaan

Koulutuksen arvioinnin näkökulmasta hyödynnetään Kirkpatrickin (1998, Tenhulan ym. 2008 mukaan) luomaa ja Tenhulan ja kumppaneiden (2008, 285) soveltamaa nelitasoista koulutuksen vaikuttavuuden mallia (kuvio 2). Mallissa on ensimmäisellä tasolla välitön opiskelijatytyväisyys. Toinen taso kuvaa oppimista, jossa joko asenteet muuttuvat tai tiedot ja taidot lisääntyvät. Kolmas taso näyttäytyy käyttäytymisen muutoksena. Sen edellytyksenä on edellisen tason saavuttaminen eli muutos asenteissa, tiedoissa tai taidoissa. Käyttäytymisen muutos ei välttämättä näy heti, vaan se voi vaatia aikaa. Neljäs taso on nimeltään tulokset. Niillä tarkoitetaan tässä lopullisia vaikutuksia, joita koulutus aiheuttaa organisaatiossa. Näitä ovat muun muassa tuottavuuden tai laadun kehittyminen tai vaihtuvuuden ja kustannusten pienentyminen. (ks. Åhman 2003, 100–101.) Koulutuksen tavoitteena ei voi olla vain tiedon lisääntyminen vaan myös toimintatapojen muutokset, sillä vain toiminnan muutoksella saadaan aikaan todellista ja merkittävää kehitystä työelämässä (Tenhula ym. 2008, 286). Opiskelijoille tehtävän kyselyn avulla tutkitaan yleistä koulutustyytyväisyyttä, opiskelijoiden ajattelutavoissa ja toiminnassa tapahtuneita muutoksia sekä koulutuksen laajempia vaikutuksia työyhteisön toimintaan.

Kuvio 3. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointimalli

Edellä olevassa arviointimallissa esitetään ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arvioinnin kokonaisuus, jossa yhdistyvät aikaisemmin esitetyt näkökulmat, joille arviointi pohjautuu (kuvio 3). Mallissa olevat kaarevat nuolet kuvaavat yhteyksiä. Tässä arviointitutkimuksessa koulutuksen panoksina arvioidaan lähinnä taloudellisia voimavaroja. Lisäksi koulutukseen on käytetty muita voimavaroja, jotka eivät ole tuoneet lisäkuksannuksia. Niitä ei sen vuoksi huomioida arvioinnissa. Lähinnä nämä muut voimavarat tarkoittavat työaika, esimerkiksi yliopistojen henkilöstön virkатыönään tekemää tutkimuksen ohjaustyötä. Koulutuksen kontekstina tarkastellaan sille asetettuja tavoitteita ja koulutuksen toteutusta käytännössä. Koulutuksen toteutus voisi olla osa koulutusprosessia, mutta tässä yhteydessä koulutuksen toteutus on koulutuksen kontekstissa. Koulutusprosessia puolestaan katsotaan siitä näkökulmasta, miten opiskelijat arvioivat koulutusta ja sen hyödyllisyyttä. Opiskelijan konteksti koostuu opiskelijan omista koulutukselle asettamista tavoitteista, työpaikan antamasta tuesta ja perheen tuesta koulutukselle. Tarkastelussa kuitenkin painottuvat kaksi ensiksi mainittua eli opiskelijan tavoitteet ja työpaikan tuki. Koulutuksen tuotoksina katsotaan valmistumisia, koulutuksen vaikutuksesta tehtyjä julkaisuja ja opintojen jatkamista väitöskirjatutkimuksena. Lopuksi tarkastellaan koulutuksen vaikutuksia, joita ovat palkkaan, opiskelijan ajatteluun ja toimintaan sekä työyhteisöön liittyvät tekijät. Mallissa ovat mukana keskeisimpinä pidettävät ja arviointitutkimuksessa mukana olevat asiat. Kunkin opiskelijan yksilöllisessä elämässä voi olla lisäksi monia tässä mallissa huomioimattomia muita asioita, jotka osaltaan vaikuttavat heidän opiskeluunsa.

4.4 Arvioinnin tarkoitus ja arviointikysymykset

Tilatessaan tätä arviointitutkimusta Sosnet pyysi tarkastelemaan koulutusta ja osaamisen kehittymistä kokonaisprosessina sekä tarkastelemaan koulutuksen tuottaman osaamisen ja asiantuntijuuden käyttöä sosiaalityössä. Tutkimuksen käytännön toteuttamisen ohjeistukset olivat väljät ja jättivät tutkijoille mahdollisuuden omaan ajatteluun ja tutkimuksen toteutuksen suunnitteluun. Arvioinnin suunnitteluun toi osaltaan haastetta se, etteivät koulutukselle asetetut tavoitteet ole kovin yksityiskohtaisia.

Arvioinnin toteutuksessa hyödynnettiin lisensiaatinkoulutuksen arviointiryhmän tekemiä suunnitelmia arvioinnin toteuttamisesta, mutta arviointi pohjautui kuitenkin pääosin arvioinnin toteuttajien työskentelyyn ja suunnitteluryhmän konsultointiin (ks. suunnitteluryhmä luvussa 5). Suunnittelussa huomioitiin myös ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorien esittämät toiveet arvioinnin toteuttamisessa, mitkä kohdistuivat pääosin kyselytutkimuksen sisältöalueisiin.

Tämän arviointitutkimuksen tarkoituksena ja tavoitteena on tutkia ammatillista lisensiaatinkoulutusta kokonaisuutena. Arvioinnissa painottuvat opiskelijoiden kokemukset koulutuksesta, koulutukselle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Lisäksi tavoitteena on arvioida koulutuksen tuotoksia ja vaikutuksia. Arvioinnissa tarkastellaan myös koulutukseen laitettuja panoksia. Mitkä ovat koulutuksen vaikutukset eli mitä hyötyä käytetyistä henkilökohtaisista, taloudellisista ja toiminnallisista panoksista on ollut opiskelijoille, työelämälle ja tieteelle? Arviointi kohdistuu siis koulutukseen käytettyihin resursseihin ja niillä aikaan saatuihin toimintoihin ja vaikutuksiin.

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointitutkimuksen arviointikysymyksiä ovat:

1. Mitkä ovat koulutuksen panokset ja mitä niillä on saatu aikaan?
2. Miten opiskelijan ja työpaikan kontekstit ovat yhteydessä tutkinnon suorittamiseen?
3. Mitkä koulutusprosessin osatekijät tukevat parhaiten asiantuntijuuden kehittymistä ja lisensiaatin tutkimuksen tekemistä?
4. Minkälainen merkitys on opiskelijan omilla tavoitteilla niiden toteutumiselle?
5. Minkälaisia vaikutuksia koulutuksella on?

5

Arvioinnin toteutus

Sosnet valitsi arviointitutkimuksen tekijöiksi Johanna Hietämäen ja Heli Kantolan. Arviointitutkimuksen käytännön organisointi ja toteutus tapahtui Jyväskylän yliopiston sosiaalityön yksikössä. Tutkimuksen johtajana toimi Jyväskylän yliopiston sosiaalityön professori Mikko Mäntysaari. Arvioinnin toteutuksesta vastasivat kuitenkin sen tekijät Johanna Hietämäki ja Heli Kantola. Johanna Hietämäki vastasi arviointia koskevasta tekstiosuudesta, kvantitatiivisen aineiston analysoinnista ja tulosten kirjoittamisesta. Heli Kantola puolestaan vastasi tutkimusta taustoittavasta tekstiosuudesta, koulutuksen panoksia ja kontekstia koskevasta tekstistä sekä kyselylomakkeen avovastausten analysoinnista ja työnantajien haastatteluista. Tutkijat kommentoivat koko ajan toistensa kirjoituksia ja siten arviointitutkimuksen lopputulos on yhteisen työskentelyn tulosta. Arviointitutkimuksen toteutusta varten Sosnet antoi pääsyn ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen asiakirjoihin Moodle-ympäristössä ja toimitti kopioita Sosnetin eri asiakirjoista, kuten vuosi- ja toimintakertomuksista. Koulutuksen koordinaattorit Noora Tuohino ja Sanna Lähteinen hakivat ja toimittivat tutkijoille heidän pyytämäänsä tietoja.

Arviointitutkimusta varten perustettiin suunnitteluryhmä, johon kuuluivat tutkimuksen tekijöiden lisäksi sosiaalityön professori Mikko Mäntysaari Jyväskylän yliopistosta, kehittämisspäällikkö Tuija Kotiranta THL:n Jyväskylän toimipaikasta, assistentti Sirpa Kannasoja Jyväskylän yliopistosta ja tohtorikoulutettava Teija Karttunen Jyväskylän yliopistosta. Suunnitteluryhmä osallistui arvioinnin suunnitteluun, kyselylomakkeen kommentointiin ja kommentoi arviointiraporttia sen eri vaiheissa. Arviointiryhmä toimi kriittisenä peilinä ja tukea antavana ryhmänä tutkijoille.

Arviointitutkimuksen toteutuksen keskeisimmäksi aineistoksi muodostui kyselytutkimus koulutukseen osallistuneille opiskelijoille. Se oli tilaajan toive tutkimuksen toteutuksesta. Sen lisäksi haastateltiin muutamaa koulutukseen osallistunutta työnantaja ja tutustuttiin Sosnetin erilaisiin asiakirja-aineistoihin.

Tutkimuksen loppuvaiheessa tutkimuksen tulokset esiteltiin tutkimuksen tilaajalle eli Sosnetin johtoryhmälle sekä erikoissosiaalityöntekijän koulutusta antavien professorien muodostamalle työvaliokunnalle. Sosnetin johtoryhmän ja työvaliokunnan jäsenet saivat myös luettavakseen arviointitutkimuksen käsikirjoituksen ja mahdollisuuden antaa kommentteja.

5.1 Arviointitutkimuksen toteutuksen eettistä pohdintaa

Tutkimuksen tekoon liittyy paljon erilaisia eettisiä ratkaisuja ja pohdintaa vaativia kysymyksiä muun muassa tutkimusaiheeseen, aineistonkeruuseen, analyysiin, tutkijan rooliin, tutkimuksen vaikuttavuuteen ja tutkimuksen käyttöön liittyen. Samoin arvioinnin ja arviointitutkimuksen tekoon liittyy monia arvoja ja eettisiä periaatteita. Tässä luvussa keskitymme tarkastelemaan arvioinnin eettisiä ratkaisuja erityisesti asemamme ja tekemiemme arviointiratkaisujen suhteen.

Suomen arviointiyhdistys on määritellyt www-sivuillaan neljä arvioinnin arvoa, joita ovat totuus, oikeudenmukaisuus, osaaminen ja vastuullisuus. Ensimmäinen arvo, totuus, koskee arvioitsijaa. Se merkitsee tutkimuksen vapautta ja asioiden totuus- ja tietoperustaisuutta. Toinen arvo, oikeudenmukaisuus, koskee arvioitavan ihmisarvoista kohtelua, yksilönsuojaa, hienotunteisuutta ja arvioitavien riittävää informointia käyttötarkoituksista. Kolmas arvo on osaaminen, jolla tarkoitetaan arviointiprosessin asiantuntevaa hallitsemista ja sen edellyttämää ammatillista osaamista. Neljäs arvo on vastuullisuus, joka merkitsee vastuuta tuloksista ja niiden käytöstä yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä vastuuta toimenpiteistä arviointitulosten jälkeen. (Suomen arviointiyhdistys.)

Työmme tekoa ovat ohjanneet edellisessä kappaleessa esitellyt arvioinnin arvot ja yleiset tutkimuseettiset periaatteet. Tutkimus on toteutettu mahdollisimman totuudenmukaisesti. Olemme pyrkineet toteuttamaan arviointitutkimusta objektiivisesti ja kunnioittamaan tutkimukseen osallistuneita ihmisiä ja heidän anonymiteettiään. Objektii-visuutta on osaltaan helpottanut hyvä yhteistyö tilaajatahon kanssa ja meille annettu vapaus arvioinnin toteuttamisessa. Aineiston laajuuden takia tunnistettavuus ei ole yhtä suuri ongelma kuin pienessä aineistossa. Avovastauksien ja työnantajien haastattelujen kohdalla kysymys on tärkeämpi. Niitä lainatessa onkin häivytetty tunnistettavuutta edistäviä tekijöitä. Olemme tehneet arvioinnin meillä olevalla tietotaidolla. Tarvittaessa olemme konsultoineet alan asiantuntijoita. Muuten arviointitutkimuksen käytännön toteutuksen olemme pyrkineet esittelemään niin tarkasti, että lukija pystyy seuraamaan erilaisia tutkimuksellisia ratkaisuja.

Arviointi tai arviointitutkimus on tehty usein tilauksesta (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001, I). Näin on tämänkin tutkimuksen kohdalla. Tilattu tutkimus tuo arviointiin oman lisäpiirteensä. Tilauksesta tehdyssä arviointitutkimuksessa arviointia tekevien autonomia suhteessa tilaajiin on erittäin tärkeä arvo ja periaate (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001, 9, 11). Tässä arviointitutkimuksessa on yhtäältä pyritty huomioimaan tilaajan toiveet saada mahdollisimman kokonaisvaltainen arvio koulutuksen vaikutuksista. Toisaalta tutkimuksen toteuttamiseen on annettu hyvin vapaat kädet. Oman arviomme mukaan olemme tehneet tämän arviointitutkimuksen autonomisesti.

Seuraavaksi tarkastelemme omaa suhdettamme tutkimaamme koulutukseen. Emme ole itse osallistuneet ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen, mikä osaltaan takaa tutkimuksen objektiivisen toteuttamisen. Sen sijaan olemme osallistuneet saman verkoston (Sosnet) järjestämään tohtorikoulutukseen, joka on toteutettu erillisenä koulutuksena. Lisäksi koulutusten toteuttajina toimivat eri henkilöt. Yhteistä opetusta kummallekin, lisensiaatinkoulutukselle ja tohtorikoulutukselle, ovat olleet yhteinen metodologinen kesäkoulu vuosittain. Lisäksi tutkijat ovat tavanneet erikoistumiskoulutukseen osallis-

tuneita muun muassa jatkokoulutusseminaareissa. Toisen tutkijan väitöskirjan ohjaajat olivat merkittävässä rooleissa ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen kehittäjinä ja toimijoina. Meillä kummallakin on sosiaalityön peruskoulutus ja olemme työskennelleet myös tätä ennen sosiaalityön koulutusyksiköissä: Johanna Hietämäki Jyväskylän ja Heli Kantola Kuopion yliopistoissa. Tämä on todennäköisesti parantanut edellytyksiämme ymmärtää erikoistumiskoulutuksen toteutusta.

Teimme arviointitutkimusta Jyväskylän yliopiston sosiaalityön yksikössä, joten työskentelimme samassa työyksikössä ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorien kanssa. He ovat suhtautuneet kannustavasti tämän tutkimuksen tekemiseen. Heitä on ollut myös helppo konsultoida monissa koulutusta koskevissa tiedoissa. Vaikka meillä oli monenlaisia yhteyksiä tutkimuksen kohteeseen, pyrimme tekemään riippumatonta arviota koulutuksen vaikutuksista ja merkityksistä.

Tutkimuksen etiikkaa tarkasteltaessa on tärkeä huomioida arviointitutkimuksen mahdolliset vaikutukset. Yhtäältä tutkimuksen vaikuttavuus voi tarkoittaa tutkijayhteisön sisäistä vaikuttavuutta, ja toisaalta tutkimuksella on heijastusvaikutuksia muuhun yhteiskuntaan (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 16). Tämä on ensimmäinen laaja sosiaalityön ammatillista lisensiaatinkoulutusta koskeva tutkimus. Olemme tiedostaneet tutkimustulosten vaikutteet sekä Sosnetille arvioinnin tilaajana että koulutuksen suunnittelijoille ja työntekijöille sen toteuttajana. Arvioinnilla voi olla vaikutusta koulutukselle jatkossa myönnettäviin taloudellisiin resursseihin. Koulutukseen hakeutumista harkitsevat sosiaalialan ammattilaiset tai heidän työnantajansa voivat tehdä ratkaisuja tämän raportin lukemisen perusteella. Joku saattaa innostua koulutuksesta tulosten pohjalta, kun taas toinen luopuu opiskeluhaaveistaan.

5.2 Aineiston keruun toteutus

Kyselylomake

Arviointitutkimuksen tekijät rakensivat kyselylomakkeen kerätäkseen aineistoa ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneilta opiskelijoilta. Kyselylomakkeen muodostaminen pohjautui koulutuksesta olevaan dokumentaariseen materiaaliin (opetussuunnitelmat, opinto-oppaat, toimintakertomukset), koulutuksen aikana professori Liisa Hokkasen ja opiskelijoiden arviointitutkimusta varten tekemään kyselylomakkeeseen (loppuarviointilomake) ja erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen työvaliokunnan kokouksessa (1.6.2009) kyselytutkimuksen toteuttamiseen annettuihin esityksiin. Tutkimuksesta ja kyselystä keskusteltiin eri henkilöiden kanssa. Esimerkiksi Maria Tapola-Haapala, joka tekee väitöskirjatutkimusta ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen liittyen, antoi kommentteja kyselyä suunniteltaessa. Lisäksi lomaketta kommentoitiin arviointia varten perustetussa suunnitteluryhmässä. Koulutuksen työvaliokunnan jäsenillä, jotka koostuvat pääosin ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professoreista, oli mahdollisuus kommentoida lomaketta sen ollessa lähes valmis. Heistä kolme kommentoi lomaketta ja teki siihen ehdotuksia.

Kyselylomake koostui pääasiassa kysymyksistä, joihin oli valmiiksi strukturoidut vastausvaihtoehdot. Kyselylomake oli sekä web- että paperiversiona (liite 4), joista webmuotoinen tehtiin MrInterview -ohjelmalla. Paperilla oleva kyselylomake oli identtinen

web-lomakkeen kanssa lukuun ottamatta kahta poikkeusta paperisessa lomakkeessa¹. Yksitoistasivuinen kyselylomake koostui taustatiedoista, määrällisistä kysymyksistä ja joistakin avoimista kysymyksistä. Kyselylomakkeen neljä osa-aluetta olivat taustatiedot, opiskelijan konteksti, näkemykset koulutuksesta ja koulutuksen vaikutukset.

Opiskelijan kontekstia koskevat kysymykset kuvaavat työpaikalta saatua tukea, itse järjestettyjä vapaita ja rahoituksia (kysymykset 22–25) ja perheeltä saatua tukea (kysymys 24) (liite 4). Koulutusta koskevat kysymykset käsitelivät koulutuksen toteutusta (kysymys 26) ja koulutuksen eri osa-alueiden koettua hyödyllisyyttä suhteessa sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiseen ja lisensiaatintutkimuksen tekemiseen (kysymykset 27–28). Lisäksi avoimilla kysymyksillä pyrittiin saamaan vastauksia lisensiaatintutkimuksen ohjauksen puutteista (kysymys 29) ja yleisesti koulutusta koskevista näkemyksistä (kysymys 30).

Koulutuksen vaikutuksiin liittyen kysyttiin koulutukselle asetettuja tavoitteita, niiden toteutumista (kysymykset 31.1–31.2) ja lisensiaatin tutkinnon suorittamista (kysymys 6). Lisäksi kysymyksiä oli työpaikan ja ammattiaseman vaihtumisesta (kysymykset 10–15.2) ja palkasta (kysymys 18). Lopuksi kysyttiin koulutuksen vaikutuksia työelämään (kysymys 32) ja julkaisuutoimintaan osallistumista (kysymys 33). Kysymyksessä 34 oli mahdollista kommentoida mitä tahansa koulutukseen liittyvää asiaa.

Kyselytutkimuksen toteutus

Kysely toteutettiin syksyllä 2009. Se lähetettiin vuosina 2000–2008 kaikille sosiaalityön ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneille opiskelijoille. Koulutukseen osallistuneet opiskelivat seitsemällä eri erikoisalalla, joista kukin koulutusryhmä toimi neljä vuotta. Jokaisessa ryhmässä opiskeli 25 opiskelijaa eli opiskelijoita oli yhteensä 175. He opiskelivat lapsi- ja nuorisososiaalityön, kuntouttavan sosiaalityön, marginalisaatiokysymysten sosiaalityön ja yhteisösosiaalityön erikoisaloilla. He opiskelivat ryhmissä: Lanu 1 (2000–2003), Lanu 2 (2004–2007), Margi 1 (2001–2004), Margi 2 (2005–2008), Kunto 1 (2001–2004), Kunto 2 (2005–2008) ja Yhteisö 1 (2004–2007). Tutkimukseen otettiin mukaan kaikki koulutuksen aloittaneet opiskelijat riippumatta siitä, olivatko he tutkinnon loppuun suorittaneita, tutkintoa edelleen suorittavia tai tutkinnon keskeyttäneitä.

Koulutuksiin osallistuneille opiskelijoille lähetettiin linkki web-pohjaiseen kyselyyn

¹ Web-pohjaisessa kyselyssä ei ollut virheitä. Paperisessa kyselylomakkeessa kysymykseen 15.2 oli jäänyt väärä sana. Kysymyksen piti olla: Jos vastasit kyllä, vaikuttiko ammatillinen lisensiaatinkoulutus ammattiaseman vaihtoon. Ammattiasema -sanan sijaan lomakkeessa luki työpaikan. Vastaajat ilmeisesti tulkitsevat kysymyksen oikein. Sitä todennäköisesti ohjasi edeltävä kysymys 15.1: Vaihtuiko ammattiasemasi ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen aikana tai sen jälkeen? Verrattaessa kysymykseen 15.2, web-lomakkeeseen ja paperi-lomakkeeseen, annettujen vastausten jakaumia toisiinsa olivat jakaumat samanlaisia. Verrattaessa 15.2 kysymyksen jakaumaa kysymyksen 12.2 kysymyksen jakaumaan olivat jakaumat erilaisia. Jakaumat olivat kummassakin kysymyksessä keskenään samanlaisia kun verrattiin toisiinsa web-kyselyä ja paperikyselyä. Kysymykseen 15.2 annetut vastaukset otettiin sellaisenaan mukaan analyysiin.

Toinen virhe koskee kysymyksen 33 vastausvaihtoehtoja. Kysymys on: Oletko osallistunut tai harkinnut osallistumista seuraavaan tieteelliseen toimintaan lisensiaatin koulutuksen myötä? Web-kyselyssä vastausvaihtoehdot ovat oikeat. Paperikyselyssä vastausvaihtoehdon yläriivi oli siirtynyt. Osa vastaajista oli huomannut virheen ja kirjoittanut vastausvaihtoehdot oikein. Ne paperilomakkeisiin annetut vastaukset otettiin analyysiin mukaan, joissa vastausvaihtoehdot oli selvästi ymmärretty oikein. Mikäli asia jäi epäselväksi, silloin vastausta ei otettu mukaan analyysiin.

sähköpostitse kaksi kertaa. Sähköpostiosoitteet saatiin Sosnetilta, erikoisalojen professoreilta kysymällä ja www-sivuilta hakemalla. Niille, joiden sähköpostiosoitetta ei ollut lainkaan käytettävissä, lähetettiin kyselylomake postitse kaksi kertaa. Lisäksi kyselylomake lähetettiin kerran postitse niille, joille se oli lähetetty sähköpostitse, mutta jotka eivät olleet vastanneet kyselyyn tai eivät olleet ilmaisseet nimeään kyselyyn vastatesaan. Tässä viimeisessä vaiheessa tarkistettiin kaikkien osoitteet maistraatista eli kaikki opiskelijat saivat kyselyn vähintään kerran ja enimmillään kolme kertaa. Web-kyselystä muodostetusta aineistosta poistettiin nimitiedot ennen analyysin aloittamista. Ensimmäiset postitse lähetetyt kyselyt koodattiin niin, että saatiin selville kyselyyn vastanneet ihmiset. Tässä koodaamisella tarkoitettiin sitä, että saapuneita lomakkeita verrattiin tutkijoiden laatimiin opiskelijarekistereihin. Viimeisessä kyselyn lähettämävaiheessa ei ollut enää merkitystä tietää, ketkä kyselyyn olivat jättäneet vastaamatta, joten kyselylomakkeita ei enää koodattu.

Kyselylomakkeeseen vastanneet saivat osallistua kolmen 50 €-etulahjakortin arvontaan ja valita arvontaan osallistumisen tavan joko kirjoittamalla nimen kyselyn loppuun tai lähettämällä sähköpostiviestin Heli Kantolalle. Tämän tiedon avulla pystyttiin seuraamaan myös kyselyyn vastaamista. Arvontaan osallistuvien nimet poistettiin aineistosta ennen aineiston analysoinnin aloittamista. Arvonta suoritettiin ja lahjakortit lähetettiin onnekkaille voittajille.

Kysely lähetettiin 175 henkilölle, joista naisia oli 163 ja miehiä 12. Kyselyyn vastasi yhteensä 132 henkilöä vastausprosentin ollessa 75,4 %. Lisäksi yksi vastaus tuli myöhässä. Sitä ei otettu mukaan aineistoon, koska siinä vaiheessa oli aineiston analyysi jo pitkällä. Web-pohjaiseen kyselyyn vastasi 100 opiskelijaa ja paperiseen kyselylomakkeeseen 32 opiskelijaa. Erikoisalakohdaiset vastausprosentit olivat seuraavat: kuntoutuva sosiaalityö 78 %, marginalisaatiokysymysten sosiaalityö 78 %, lapsi- ja nuorisososiaalityö 70 % ja yhteisösosiaalityö 76 %. Kaikissa ryhmissä oli 50 opiskelijaa yhteisö-ryhmää lukuun ottamatta, missä oli 25 opiskelijaa. Koulutukseen osallistuneissa ja kyselyyn vastanneissa oli naisia (n=120) selvästi enemmän kuin miehiä (n=11). Lisäksi yhdeltä vastaajalta puuttui tieto sukupuolesta. Miehistä vastasi lähes kaikki (92 %) kun taas naisista vastasi 74 %.

Esimiesten haastattelujen toteutus

Kyselyn avulla kertyneiden tietojen täydentämiseksi ja syventämiseksi haastateltiin neljä ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneen opiskelijan esimiestä. Näiden haastattelujen tavoitteena oli tutkia esimiesten näkemyksiä koulutuksesta ja erityisesti sen vaikutuksista. Jokaiselta erikoisalalta valittiin yksi henkilö, minkä lisäksi pyrittiin saamaan haastateltavia eri sosiaalialan sektoreilta. Haastateltavat esimiehet edustivat sosiaalitoimea, terveydenhuoltoa, opetustoimea ja järjestöä. Esimiesten haastateltaviksi saaminen oli yllättävän työlästä. Ensimmäinen haastattelu saatiin sovittua nopeasti, mutta kolmeen muuhun jouduttiin etsimään haastateltavia. Esimiehiä kysyttiin haastateltaviksi ottamalla ensin yhteyttä koulutukseen osallistuneisiin henkilöihin. Yhteyden saaminen myös koulutukseen osallistuneisiin oli hidasta useissa tapauksissa. Toisekseen osa työntekijöistä kieltäytyi kysymästä esimiestään haastatteluun, kun taas toiset esimiehet eivät halunneet osallistua arviointitutkimukseen. Kieltäytymisiä oli yhteensä 10.

Kaikissa tapauksissa kielteisen vastauksen syytä ei saatu selville, mutta toiset perustelivat kieltäytymistään esimerkiksi kiireisiin ja työpaikan vaihtoon vedoten.

Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina loka-joulukuussa 2009 ja tammi-kuussa 2010. Haastattelut kestivät 20–35 minuuttia. Haastatteluista kirjoitettiin puhe-
lujen aikana muistiinpanot, minkä jälkeen haastattelut kirjoitettiin puhtaaksi. Aineiston
pienuuden vuoksi tapauksista tehtiin case-kuvauksia. Esimiesten nimet ja tunnistetta-
vuutta mahdollistavia tekijöitä muutettiin.

II OSA TULOKSET

6 KOULUTUKSEN PANOKSET

6.1 Ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen saatu taloudellinen tuki

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen panosten tarkastelu painottuu opetusministeriön myöntämän rahoituksen tarkasteluun. Tätä katsotaan kokonaisuudessaan sekä tehdään laskelmia koulutuksen hinnasta opiskelijaa kohti. Tämän lisäksi Sosnetin ja Psykonetin rahoitusten ja opiskelijamäärien välillä tehdään vertailua. On tarpeen mainita, että vuoden 2010 alusta opetusministeriö on lopettanut koulutuksen rahoittamisen, joten rahoittaminen on jatkossa suunniteltava ja järjestettävä vuosittain. Tällä hetkellä koulutusta rahoittavat Sosnetin yliopistoverkoston muodostavat yliopistot.

Ammatillinen lisensiaatinkoulutus on rahoitettu opetusministeriön myöntämällä määrärahoilla. Rahoitus on osoitettu Sosnetin koordinaatioyliopistoon eli Lapin yliopistoon, jonka kautta hoidetaan koko organisaation rahoitus. Opetusministeriön määräraha on koulutuksen keskeisin panos. Lisäksi koulutuksen järjestämisessä on käytetty muita resursseja, esimerkiksi metodologiset kesäkoulut Sosnetin tohtorikoulutettavien kanssa. Koulutukseen ovat panostaneet työaikaansa myös yliopistojen henkilökunta, esimerkiksi jatkokoulutusseminaarien toiminnan muodossa. Laitokset laskuttavat Sosnetilta esimerkiksi ohjaukskustannuksia, mikä on huomioitu Sosnetin budjetissa. Muut koulutukseen käytetyt taloudelliset panokset koostuvat muun muassa opiskelijoiden koulutukseen käytetystä työajasta, saaduista kulukorvauksista, opintotuesta ja apurahoista. Näitä ei kuitenkaan huomioida panosten tarkastelussa. Jatkossa koulutuksen panoksia koskeva tarkastelu kohdistuu siis opetusministeriön myöntämään määrärahaan.

Opetusministeriön myöntämistä määrärahoista keskeisimpänä kuluna ovat lisensiaatinkoulutuksen toteuttajiksi palkattujen vastuuprofessoreiden palkkakulut. Kullakin erikoisalalla toimii kaksi osa-aikaisessa työsuhteessa olevaa vastuuprofessoria. Kullakin erikoisalalla on toisin sanoen käytettävissä yhden kokoaikaisen vastuuprofessoreiden työpainos neljän vuoden ajan. Vastuuprofessoreiden työaika on vaihdellut 50–65 % välillä. Aluksi työaika oli 50 % vuosina 2000–2003 ja vuosina 2004–2007 se muuttui 65 prosenttiin. Vuoden 2008 aikana alettiin siirtyä takaisin 50 % työaikaan, mikä ei kuitenkaan koske tähän tutkimukseen osallistuneita ryhmiä. Lisäksi myönnettyä määrärahaa on käytetty luennoitsijoiden, koulutusta organisoivan henkilökunnan, työnohjaajien ja yliopistojen ohjaajien palkkakuluihin (liitteet 5–6). Määrärahoja on usein jäänyt käyttämättä. Esimerkiksi yliopistojen tutkimuksen ohjaukseen varatuista määrärahoista

oli käytetty selvästi vähemmän rahaa kuin mihin oli varauduttu (liitteet 5–6). Osaksi syynä on se, että laitokset eivät ole laskuttaneet kaikkea ohjausta (A. Pohjola, henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2010). Käyttämättä jääneet määrärahat on siirretty seuraaville vuosille.

Ensimmäiset rahoitukset saatiin koulutuksen suunnitteluun ja tutkinnon kehittämiseen. Opetusministeriö myönsi vuoden 1998 toukokuussa erillismäärärahana 180 000 mk eli 30 274 € ($5.9457 \cdot 180\,000\text{ mk} = 30\,274\text{ €}$) valtakunnallisen sosiaalityön ammatillisen jatkokoulutuksen suunnittelutyöhön ja 200 000 mk eli 33 638 € tutkinnon valtakunnalliseen kehittämiseen vuodelle 1999. Arviointitutkimuksen kohteena olevat erikoisalot ovat saaneet liseniaatinkoulutuksen toteutukseen opetusministeriöltä rahoitusta vuosina 2000–2008. Tänä aikana opetusministeriö on antanut sosiaalityön ammatilliseen liseniaatinkoulutukseen yhteensä 3 854 263 €. Esimerkiksi vuosina 2004–2008 ammatillinen liseniaatinkoulutus sai rahaa 550 000 €/vuosi. Sen lisäksi opetusministeriö myönsi hankerahaa 15 000 euroa vuosina 2005 ja 2006. (Sosnet Toimintakertomus 2004, 2005, 2006, 2007 & 2008.)

Yhden ammatillisen liseniaatin tutkinnon kustannus

Koulutukseen laitettujen panosten ja tuotosten välistä suhdetta voidaan tarkastella laskemalla koulutuksen taloudellisia panoksia suhteessa valmistuneiden määrään. On kuitenkin huomioitava, että moni varsinkin vuonna 2005 aloittaneista 50 opiskelijasta tulee valmistumaan. Vuoteen 2008 mennessä koulutukseen oli valittu yhteensä 175 opiskelijaa. Kyselyyn vastanneista 65 opiskelijaa ilmoitti valmistuneensa ammatillisesta liseniaatinkoulutuksesta. Koulutuksesta valmistuneista ei ole olemassa selkeää dokumenttia, mitä voi pitää seurantatiedon keräämistä koskevana puutteena. Suurin osa valmistuneiden tiedoista on kuitenkin kerätty Sosnetin nettisivuille, jossa on valmistuneiden nimi, yliopisto, liseniaatintutkimuksen nimi ja valmistumisvuosi. Valmistuneiden määrät laskettiin Sosnetin nettisivuilta. Lisäksi pyydettiin ammatillisen liseniaatinkoulutuksen erikoisalojen vastuuprofessoreita kertomaan muista valmistuneista. Näistä tietolähteistä saatiin tieto 79 opiskelijan valmistumisesta joulukuuhun 2009 mennessä. Tutkijoiden laskujen mukaan vuoden 2008 loppuun mennessä oli valmistunut 64 koulutukseen osallistunutta.

Laskettaessa opiskelijakohtaista koulutuksen hintaa huomioitiin opetusministeriön myöntämä rahoitus vuosille 2000–2008. Opetusministeriön myöntämä rahoitus sisältää koko Sosnetin toiminnan koordinoimisen. Tämän vuoksi erikoissosiaalityöntekijän budjetissa olevat koordinaatiokulut jaettiin puoliksi. Laskelmassa huomioitiin kolme vuonna 2008 aloittanutta koulutusalaryhmää, jotka eivät ole mukana tässä arviointitutkimuksessa. Vuodelle 2008 myönnettyt varat jaettiin viidellä ja kokonaissummaan otettiin määrärahasta kaksi viidesosaa, koska vuosi 2008 oli kahden erikoisalan viimeinen koulutusvuosi. Laskelmassa on huomioitava, että osa vuoden 2008 laskuista maksetaan vasta vuonna 2009. Sosnetin koordinaatiopäällikkö Sanna Lähteisen arvion mukaan vuonna 2009 maksettiin noin 35 000 euron edestä vuoden 2008 laskuja (S. Lähteinen, henkilökohtainen tiedonanto 24.2.2010). Myös tämä on huomioitu laskelmassa. Vuosina 2000–2007 saadut varat laskettiin kokonaisuudessaan. Opetusministeriö oli antanut vuosien 2000–2008 aikana tutkimuksen kohteena olevaan erikoiskoulutukseen yhteensä 3 594 820 €, josta toteutuneita kustannuksia oli 3 294 771 € ja vuonna 2009

maksettuna kuluja 35 000 € eli toteutuneita kuluja oli yhteensä 3 329 771 €. Huomioitaessa kaikki koulutukseen osallistuneet opiskelijat on koulutus maksanut yhtä opiskelijaa kohden 19 027 € ($3\,329\,771\text{ €} / 175 = 19\,027\text{ €}$). Tämän lisäksi koulutuksen tehokkuutta arvioitiin laskemalla, paljonko valmistuneiden koulutus on tullut maksamaan. Vuoden 2009 loppuun mennessä on valmistunut 79 opiskelijaa, jolloin heidän koulutus on tullut maksamaan 42 149 €/opiskelija. Vertailun vuoksi opetusministeriön KOTA-tietokannasta saadun tiedon mukaan yksi yhteiskuntatieteellinen tohtorintutkinto maksaa kaikkine ylläpitokuluineen keskimäärin 201 000 € (KOTA-tietokanta. Opetusministeriö). On huomioitava, että tähän on laskettu mukaan kaikki yliopiston ylläpitokustannukset, mitä ei puolestaan ole laskettu tämän arviointitutkimuksen ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen hintaa laskettaessa. Yhden yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnon hinta oli suomalaisissa yliopistoissa puolestaan keskimäärin 36 700 € vuonna 2007 (YLE Uutiset/Kotimaa 11.5.2009). Eri laskentatapojen ja jatko- ja maisterikoulutuksen erilaisuuden vuoksi kustannuksia ei voi suoraan verrata ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen.

Käytettyjä panoksia arvioidessa on lisäksi huomioitava, että todennäköisesti monet koulutuksen vuosien 2000–2005 välillä aloittaneista opiskelijoista tulevat vielä valmistumaan. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen vastuuprofessoreiden arvion mukaan vuoden 2010 alussa oli valmistumassa 15 opiskelijaa. Tämän arviointitutkimuksen kyselyyn vastanneista 54 opiskelijaa ilmoitti, että tutkimus on kesken. Lisäksi viisi opiskelijaa ei tiennyt, tekeekö opintoja loppuun. Kahdeksan kertoi keskeyttäneensä opinnot.

6.2 Sosiaalityön ja psykologian ammatilliseen lisensiaatin tutkintoon käytettyjen budjettien ja opiskelijamäärien vertailua

Sosnetin sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus ja Psykonetin psykologian ammatillinen erikoistumiskoulutus ovat samantyyppisiä koulutuksia Suomessa. Molemmat koulutukset ovat olleet opetusministeriön rahoittamia. Tämän vuoksi nähtiin mielekkääksi tehdä pientä koulutusten välistä vertailua. Erikoispsykologikoulutus sisältää yhtä monta erikoisalaa kuin erikoissosiaalityöntekijän koulutus. Seuraavassa taulukossa on vertailtu Sosnetin ja Psykonetin opetusministeriöltä saamaa rahoitusta ja opiskelijamääriä. Rahoituksia tarkasteltaessa on huomioitava, että osa summasta on käytetty koko verkoston koordinointiin. Sosnetilla toteutuneita koordinaatiokustannuksia vuodelta 2008 on 42 358,6 €. Psykonetin koordinaatiokustannuksista ei ole tarkkaa tietoa.

Taulukko 1. Sosnetin ja Psykonetin rahoitus ja opiskelijamäärät

Vuosibudjetti	Sosnet	Psykonet
OPM, Rahoitus 2008*	550 000 €	687 000 €
Opiskelijamäärä 2008**	96	165
Valmistuneet 2008 (lukumäärä)	19	24
Erikoisalojen lukumäärät 2008	5	5
Opiskelijoita keskimäärin/erikoisala 2008	19	33
Aloittaneet opiskelijat 2005 mennessä	175	258
Valmistuneet opiskelijat 2008 mennessä	64 (36.6 %)	79 (30.6 %)

(Psykonet Toimintakertomus 2008, 32; Sosnet Toimintakertomus 2008).

* OPM:n myöntämä rahoitus kokonaisuudessaan, joka ei välttämättä vastaa käytetyn rahan määrää. Osa myönnetystä rahasta on käytetty myös muuhun verkoston toimintaan.

** Lukumäärät sisältävät erikoisaloilla vuonna 2008 opiskelevat. Näissä luvuissa ei ole aikaisemmin opintonsa aloittaneita opiskelijoita, joilla opinnot ovat vielä kesken.

Verrattaessa Sosnetin ja Psykonetin saamia rahoituksia ja opiskelijamääriä on nähtävissä, että Psykonetin rahoitus oli suurempi (taulukko 1). Kummallakin oli vuonna 2008 viisi erikoisalaa, mutta Psykonetin koulutusaloilla oli Sosnetia enemmän opiskelijoita. Valmistumisprosentti on Sosnetin koulutuksessa hieman Psykonetin valmistumisprosenttia korkeampi. Vuoteen 2005 mennessä Sosnetin erikoistumiskoulutuksen aloitti 175 opiskelijaa, joista vuoden 2008 loppuun mennessä oli valmistunut 64 opiskelijaa eli 36,6 %. Psykonetissa on puolestaan aloittanut 258 opiskelijaa vuoteen 2005 mennessä. Heistä on valmistunut 79 opiskelijaa eli 30,6 %. Valmistusmäärissä on nähtävissä, että ainakin joka kolmas valmistuu koulutuksesta.

Verrattaessa työntekijärakennetta on Sosnetissa kullakin erikoisalalla yleensä kaksi osa-aikaista professoria. Psykonetissa on kullakin erikoisalalla yksi osa-aikainen professori ja yksi osa-aikainen lehtori. Poikkeuksen tekee neuropsykologian erikoisala, jossa on kaksi professoria ja yksi lehtori. Lisäksi Psykonet on palkannut erikoisasihteereitä. Kummallakin erikoistumiskoulutuksella on palkattuna työntekijöitä koordinaatio- ja virtuaalitoimintaan.

6.3 Yhteenvetoa panoksista

Koulutuksen hinta oli vuonna 2001–2005 aloittaneita opiskelijoita kohden 19 027 €/opiskelija. Tämä hinta koskee kaikkia koulutuksen aloittaneita opiskelijoita. Kaikki, myös valmistumattomat, opiskelijat todennäköisesti hyötyivät koulutuksesta. Hinnassa huomioitiin opetusministeriön koulutukseen myöntämä määräraha, jolloin se ei sisällä yleiskustannusosuutta. Mikäli opiskelijakohtaisia hintoja tarkastellaan pelkästään valmistuneiden perusteella, koulutus maksoi 42 149 €/opiskelija vuoden 2009 loppuun mennessä. Tämä valmistuneita koskeva hinta tulee vielä alenemaan, koska opiskelijoita valmistuu edelleen tulevaisuudessa. Tässä tarkastelussa olivat mukana vuoden 2009 lop-

puun mennessä valmistuneet opiskelijat ja vuosina 2000–2008 toimineiden ryhmien kustannukset. Tarkasteltaessa kustannusarvioita ja niiden toteutumisia nähdään, että koulutusta toteutettiin siinä mielessä säästeliäästi, että toteutuneet kustannukset olivat usein arviota pienempiä.

Sosnetin koulutus on ilmeisestikin hieman kalliimpaa Psykonetin järjestämään vastaavaan koulutukseen verrattaessa. Psykonetin koulutuksessa näyttäisi olevan Sosnetia enemmän opiskelijoita, kun opetusministeriöltä saatua rahoitusta ja opiskelijamääriä suhteutetaan. Valmistumisaste on Sosnetin koulutuksessa puolestaan hieman korkeampi. Tämän voisi varovaisesti sanoa viittaavan siihen, että Sosnetin koulutus on tulostehokkaampaa ja Psykonetin koulutus kustannustehokkaampaa.

7

KOULUTUKSEN TOTEUTTAMISEN KONTEKSTI

7.1 Koulutuksen sisältö

Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatin tutkinnon laajuus on 120 op. Aikaisemmin se rakentui erikoisalaopinnoista (55 op), tutkimusmetodologiaopinnoista (25 op), vapaasti valittavista opinnoista (5 op) ja lisensiaatintutkimuksesta (40 op). Tutkimuksen kohteena olleiden ryhmien jälkeen on opintorakenne muuttunut hieman. Vuonna 2008 opintorakenne muuttui niin, että vuoden 2008 jälkeen alkaneissa koulutuksissa ei ollut enää vapaasti valittavia opintoja. (Opinto-opas 2008, 6; Opinto-opas 2006, 8.)

Erikoisalaopinnot (55 op) perehdyttävät alan teoriaan, käytäntöön ja tutkimukseen. Opintoihin sisältyy ryhmätyönohjaus (8 op), jonka tavoitteena on tukea ammatillista kasvua sekä auttaa ymmärtämään sosiaalityön erityisluonnetta, sen kehittämistarpeita, mahdollisuuksia ja suhdetta muihin professioihin. (Opinto-opas 2006, 8.) Ryhmätyönohjaus ei tarkoita tässä yhteydessä tutkimustyön ohjausta. Käytännössä erikoisalaopinnot ovat olleet pääosin omaan erikoisalaan liittyviä vierailevia asiantuntijaluentoja, opiskelijoiden tekemiä esseitä ja vierailuja.

Tutkimusmetodologiaopinnot (25 op) parantavat valmiuksia omaksua tutkivaa ja analyttistä työtettä. Menetelmäopinnojen tarkoituksena on antaa välineitä käytännön työssä tapahtuvaan tutkimukseen. Opintojaksot on pyritty integroimaan niin, että ne tukevat myös opintoihin sisältyvän tutkielman laatimista. (Opinto-opas 2006, 8.) Suoranaista tutkimusmetodologiaopetusta on ollut joissakin lähiopetusjaksojen luennoissa. Lisäksi osa ryhmistä on osallistunut valtakunnallisiin sosiaalityön tutkimuksen päiviin ja/tai Sosnetin metodologisiin kesäkouluihin, joissa on opetettu tutkimuksen metodologiaa. Lähiopetusjaksojen ohjelmista on pääteltävissä, että tutkimusmetodologiaopetus painottui pääosin kvalitatiivisiin menetelmiin.

Koulutukseen sisältyvä **40 opintopisteen lisensiaatintutkimus** on kolmannes opinnoista. Se on laajuudeltaan perinteistä 90 opintopisteen laajuista lisensiaatintutkimusta suppeampi. Opinnäytetyön tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia oman erikoisalansa ja sen ammattikäytännön kehittämiseen tutkimuksen keinoin sekä liittyy käytännön tieto tieteelliseen keskusteluun. Tutkimuksen aihepiirin valinnan ja tutkimustehtävän edellytetään olevan relevantteja sosiaalityön ja oman erikoisalan kannalta. (Opinto-opas 2008, 7 & 15; Opinto-opas 2006, 9.)

Vapaasti valinnaiset opinnot (5 op) koostuivat omavalintaisista opinnoista, jotka saivat rakentua viimeisen viiden vuoden aikana suoritetuista yliopistollisista opintoko-

konaisuuksista. Kyseisiksi opinnoiksi ei hyväksytty perustutkintoon sisältyviä opintoja. (Opinto-opas 2006, 9.)

Koulutus on prosessimainen ja siinä painotetaan opiskelijälähtöistä oppimista, opiskelijoiden vastuullisuutta, aktiivisuutta, itseohjautuvuutta ja tutkivaa ja refleksiivistä työtettä. Koulutuksessa ja oppimisessa pyritään hyödyntämään tutkimuksen ja opiskelijoiden vahvaa ja monipuolista käytännön asiantuntijuutta. Opiskelijoilla on mahdollisuuksia osallistua lähiopetusjaksojen sisältöjen suunnitteluun ja toteutukseen (muun muassa luennointi, ryhmäkeskustelujen vetäminen). Siten opiskelijoiden asiantuntijuus tulee koko ryhmän käyttöön. (Toimintasuunnitelma 2006.)

Mirja Satka kirjoitti koulutuksen alkuaskelilla, että opetussuunnitelman tavoitteiden toteutuminen riippuu paljon käytettävistä uusista opetusmuodoista, joiden tulisi luoda sijaa opiskelijoiden kokemustiedolle. Koulutus muistuttaa vähän perinteistä akateemista koulutusta. Se onkin jo itsessään oppimishaaste sitä toteuttaville akateemisille yhteisöille. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää akateemisten tutkijoiden tasavertaista vuoropuhelua sekä opiskelijoiden että sosiaalityön käytäntöjen ajankohtaisten kysymysten kanssa. Opettajat ovat opiskelijoiden ohella tiedontuottajia ja oppijoita, ja he kohtaavat prosessin mukanaan tuomat mukavat ja ikävät yllätykset. Koulutus on myös näköalapaikalla sosiaalityön käytännön teorioiden kehittämiseen. (Satka 2000, 193.)

7.2 Koulutuksen toteutus

Edellisessä luvussa esitellyt opintokokonaisuudet suoritettiin erilaisina paloittain rakentuvina opintoina, jotka koostuivat lähiopetusjaksoista, etätehtävistä, tutkimusseminaarista, verkko-opiskelusta, kotiyliopiston antamasta opetuksesta ja lisensiaatintutkimuksen tekemisestä. Jokainen opiskelija teki henkilökohtaisen oppimissuunnitelman eli HOPSin. (Opinto-opas 2006, 13–14.) On huomioitavaa, että eri aikoina on ollut erilaisia toimintakäytäntöjä, joista osa on muuttunut. Koulutuksen toteutusta koskevissa dokumenteissa (toimintasuunnitelmat, toimintakertomukset) ei ollut yksityiskohtaista tietoa kaikista koulutuksen toteutusta koskevista asioista. Tässä esitetään koulutuksen toteutus saatavilla olleiden tietojen pohjalta.

HOPS

Kaikki opiskelijat laativat henkilökohtaisen oppimissuunnitelman (HOPS) yhdessä koulutuksesta vastaavan opettajan kanssa. HOPSia pidettiin keskeisenä välineenä erikoistumiskoulutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. HOPS oli opiskelun sisältöä ja aikataulua koskeva suunnitelma, jota päivitettiin opiskelun aikana. (Opinto-opas 2008, 6.) HOPSissa huomioitiin opiskelijoiden erilaiset koulutukselliset lähtökohdat, kuten koulutuksen ja opiskelijoiden erityisyys (Arviointikäytännöt: Alakohtaiset arviointikäytännöt). Satka (2000, 195) kirjoitti koulutuksen alkuaikana HOPSin merkityksestä. Henkilökohtaisesti omaa oppimistaan reflektoidessaan opiskelija löytää varmimmin oman menneen tai käsillä olevan muutoksen. Tutkimusta arvioitaessa on hyvä kysyä, miten hyvin HOPS on todellisuudessa tukenut opiskelijan omaa reflektointia ja koulutuksen aikana tapahtunutta muutosta.

Lähiopetusjaksot

Merkittävä koulutuksen osa olivat neljästi vuodessa järjestettävät kolmipäiväiset lähiopetusjaksot. Ne koostuivat luennoista, yhteisistä keskusteluista, ryhmätyöskentelystä ja tenteistä. Opetusjaksoille osallistuminen oli pakollista. (Opinto-opas 2008, 12.) Käytännössä vastuuprofessorit suunnittelivat lähiopetusjaksot niin, että opetussuunnitelmasta otettiin joku teema, jonka ympärille kukin lähiopetusjakso rakennettiin.

Eri erikoisalot toteuttivat lähiopetusjaksoja eri tavoin. Arviointitutkimusta tehtäessä lähiopetusjaksojen toteutuksia katsottiin eri erikoisalojen lähiopetusjaksojen ohjelmista. Pääosin lähiopetusjaksot koostuivat erikoisalan substanssia käsittelevistä luennoista ja tutkimussuunnitelmien käsittelystä. Lisäksi niissä käsiteltiin jonkin verran tutkimusmetodologisia kysymyksiä. Luentoja pitivät pääasiassa vierailevat asiantuntijat. Vastuuprofessorit pitivät myös luentoja, mutta pääosin heidän roolinsa oli lisensiaattitutkimusten tutkimusryhmistä vastaaminen ja ryhmäkeskustelujen vetäminen muun muassa etätöitä käsitellessä. Lisäksi lähiopetusjaksoilla tehtiin vierailuja, ryhmätenttejä ja ryhmätöitä. Osa lähiopetusjaksoista pidettiin muun muassa sosiaalityön tutkimuksen päivien yhteydessä.

Torstaiaamupäivästä lauantapäivään kestäville lähiopetusjaksoille osallistumisesta sai kaksi opintopistettä. Ensimmäisten lähiopetusjaksojen aikana opiskelijat jaettiin kahteen ryhmään pääasiassa yliopistoittain. Erikoisalan professorit jakoivat samalla pääasiallisen vastuun niin, että kummallakin oli 12 tai 13 opiskelijaa vastuullaan. Ryhmän vetäjä oli samalla myös lisensiaattitutkimuksen ohjaaja. Aluksi lähiopetusjaksoilla kokoonnuttiin enimmäkseen kokonaisuena ryhmänä, mutta myöhemmin lisensiaattitutkimukseen liittyvien tutkimussuunnitelmien ja tutkimuksen edetessä asioita käsiteltiin pääasiassa professorien ja heidän vastuullaan olevien opiskelijoiden muodostamissa pienemmissä ryhmissä. Luennot ja kaikille kuuluvat asiat käsiteltiin kuitenkin yhteisesti. (J. Heinonen, henkilökohtainen tiedonanto 19.1.2010.)

Etätehtävät

Koulutukseen sisältyi erimuotoisia kirjallisia tehtäviä, kuten esseitä, kirja-arvosteluja ja luentopäiväkirjoja. Osa kirjallisista tuotoksista jaettiin verkkoympäristössä ja niistä keskusteltiin siellä. Etätehtävät oli osin mahdollista toteuttaa henkilökohtaisen oppimissuunnitelman mukaisesti. (Opinto-opas 2008, 12.) Etätehtävät toteutettiin pääasiassa yksilökohtaisesti. Lisäksi niitä tehtiin ryhmätehtävinä virtuaalisesti ja opiskelijaparin kanssa tehtäviä kommentoiden.

Eri erikoisaloilla oli erilaisia toimintakäytäntöjä. Esimerkiksi kuntouttavan sosiaalityön erikoisalalla opiskelijat tekivät jokaiselle lähiopetusjaksolle etätehtävän, jonka tehtävänannon opettajat suunnittelivat toimintasuunnitelman pohjalta. Valmiin etätehtävän piti olla Moodlessa (virtuaalinen oppimisympäristö) noin viikko ennen lähiopetusjaksoa. Seuraavaa lähiopetusjaksoa varten annettiin taas uusi etätehtävä, jonka opiskelijat suorittivat itsenäisesti. Hyväksytysti suoritetuista etätehtävistä sai kahdesta neljään opintopistettä työn laajuudesta riippuen. (J. Heinonen, henkilökohtainen tiedonanto 19.1.2010.)

Verkko-opiskelu ja Moodle

Opiskelun tukena oli verkko-opiskelu ja erityisesti verkko-oppimisympäristönä käytettävä Moodle. Aikaisemmin käytössä olivat verkko-oppimisympäristöt WebCT ja Mauri. Erikoisalojen opiskelijat olivat yhteydessä Moodlen kautta, ja he laittoivat oppimisympäristöön etätehtäviään ja esseitään. Moodlen kautta oli mahdollista suorittaa myös erilaisia kursseja, joista pääasiallisessa vastuussa olivat eri yliopistojen lehtorit ja professorit. Vastuuproffessorit pystyivät myös hyödyntämään opetuksessaan Moodlessa olevia Sosnetin yliopistojen yhdessä toteuttamia virtuaalikursseja.

Työnohjaus

Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuului 8 opintopisteen laajuinen ryhmätyönohjaus, joka sisälsi työnohjausistuntoja, aloitus- ja päättöseminaarin ja kirjallisia tehtäviä. Työnohjaus ei siis koskenut tutkimustyön ohjausta vaan sen tavoitteet olivat ammatilliset. Työnohjauksen tarkoituksena oli tukea ammatillista kasvua ja ammattidentiteetin vahvistumista antamalla mahdollisuuden koulutuksen tuottaman tiedon ja työelämästä saadun ammatillisen kokemuksen väliseen vuorovaikutukseen. Työnohjauksen erityisenä päämääränä oli sosiaalityön ammatillisen reflektointikyvyn kehittäminen. Työnohjauksessa voitiin pohtia ammatillisuuden ja sen kehittymisen lisäksi kouluttautumisen merkitystä. (Opinto-opas 2008, 14; Arviointikäytännöt: Alakohtaiset arviointikäytännöt.)

Työnohjaus toteutettiin yleensä ryhmätyönohjauksena ulkopuolisia työnohjaajia käyttämällä. Ryhmämuotoisen työnohjauksen tavoitteena oli, että ryhmän sisäinen vuorovaikutus edisti uusien ideoiden ja ratkaisumahdollisuuksien monipuolista kehittymistä. Opiskelijat muodostivat työnohjausryhmät itse ja etsivät ryhmälleen sopivan työnohjaajan. Työnohjaajilta edellytettiin sosiaalityön asiantuntemusta, työnohjauskokemusta ja kehittämisorientoitunutta kokemusta sosiaalityöstä sekä kiinnostusta koulutukseen liitettyyn työnohjaukseen. Työnohjaaja ja työnohjattavat sopivat työskentelyn aluksi ryhmäkohtaisen työnohjauksen tavoitteet ryhmän erityistarpeiden pohjalta. Työnohjaus alkoi ryhmien yhteisellä aloitusseminaarilla ja päättyi päätöseminariin. Ryhmätyönohjaus oli yksilötyönohjausta suosittu. (Opinto-opas 2008, 14; Arviointikäytännöt: Alakohtaiset arviointikäytännöt.)

Käydyistä työnohjauksista on kysytty opiskelijoiden mielipiteitä ja niistä on tehty joitain arviointeja. Esimerkkinä käytetään saatavilla olleita kuntouttavan- ja marginalisaatiokysymysten sosiaalityön erikoistumiskoulutusten opiskelijoiden mielipiteistä laadittuja raportteja vuosilta 2004 ja 2008. Vuoden 2004 raportissa oli 42 vastausta, mikä teki vastausprosentiksi 84. Vastanneista kaksi ei ollut vielä aloittanut työnohjausta. Joka viides opiskelija koki, että työnohjaajavalintaan olisi pitänyt panostaa enemmän. Kuitenkin 85 % vastanneista piti työnohjaajavalintaansa onnistuneena. Ohjaajassa toivomisen varaa näki kuusi opiskelijaa, joista kaksi katsoi työnohjaajavalinnan epäonnistuneeksi. Valittuja työskentelymuotoja piti onnistuneina kuitenkin 85 % opiskelijoista. Vastausten mukaan työnohjauksen pohjustusvaiheeseen tuli panostaa enemmän, sillä työnohjauksen asema koulutuksessa oli jäänyt useille epäselväksi. Työnohjauksen tarkoitus oli selvä kahdelle kolmasosalle opiskelijoista, ja se oli jäänyt epäselväksi joka viidennelle opiskelijalle. (Erikoistumiskoulutuksen työnohjauksen opiskelija-arviointi 2004.)

Vuoden 2008 raportissa vastaajia oli 43 (vastausprosentti 84). Kokemukset työnohjauksesta olivat kehittyneet parempaan suuntaan. Opiskelijoista suurin osa oli ryhmätyönohjauksessa. Heidän kokemukset olivat hyvin positiivisia: 85 % arvioi työnohjauksen tarkoituksen ja päämäärän olevan selkeää, ryhmätyönohjauksesta oli pitänyt 90 % opiskelijoista ja yli 80 % opiskelijoista oli tyytyväisiä valitsemaansa työnohjaajaan. Myös loppujen tyytymättömyys oli mietoa. (Erikoistumiskoulutuksen työnohjauksen opiskelija-arviointi 2008.)

Työnohjauksissa käytettiin erilaisia työmuotoja. Lähes kaikki käyttivät vapaata keskustelua. Joko yhteisesti tai opiskelijakohtaisesti käytetty teemakeskus oli käytössä 80 prosentilla. Kirjallista valmistautumista käytettiin yleisesti (60 %). Päiväkirjan tai vastaavien kautta työnohjausta kävi kolmannes opiskelijoista. Pelejä, piirtämistä tai vastaavia työskentelymuotoa käytti 30 % opiskelijoista ja draamaa 20 % opiskelijoista. (Erikoistumiskoulutuksen työnohjauksen opiskelija-arviointi 2008.)

Lisensiaatintutkimuksen tekeminen ja ohjaus

Lisensiaatintutkimus on erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksessa itsenäisesti toteutettava opinnäytetyö, jonka tekemistä tukevat lähiopetusjaksoilla ja kotiyliopistoissa järjestettävät tutkimusseminaarit. Tutkimusseminaarissa käsitellään muun muassa tutkimussuunnitelmia, tutkimuskäsikirjoituksia ja perehdytään tieteellisiin käytäntöihin. (Opinto-opas 2008, 6–7.)

Lisensiaatintutkimuksessa opiskelijan odotetaan osoittavan hyvää perehtyneisyyttä tutkimuksen aihepiiriin ja sitä koskevaan tieteelliseen keskusteluun. Opiskelijalla tulee olla valmius soveltaa tieteellisen tutkimuksen menetelmiä itsenäisesti sekä hallita tutkimusprosessi ja tieteellinen kirjoittaminen. Lisensiaatintutkimus voi olla joko yhtenäinen tieteellinen työ tai julkaistu tai julkaistavaksi aiottu laajahko tieteelliset vaatimukset täyttävä artikkeli. Lisäksi lisensiaatintutkimukseen voi sisältyä käytännön opas, ääni- ja kuvatallenteita (esimerkiksi cd-rom), video tai verkkosivuja, joita olisi tarkoitus hyödyntää ammatillisessa koulutuksessa tai käytännön työssä. (Opinto-opas 2006, 10.) Opinnäytetyöt ovat olleet kuitenkin pääosin perinteisiä ”yhtenäisiä tieteellisiä töitä”. Erikoistumiskoulutuksen tarkoituksena ei ole tähdätä tutkijakoulutukseen, vaan sosiaalityön asiantuntijuuden syventämiseen tutkimuksen keinoin (Opinto-opas 2008, 5).

Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksessa tutkimuksen lähtökohtana ovat käytäntöön liittyvät sidokset, mikä voi näkyä tutkimusaiheessa, käytetyssä aineistossa, tutkimusotteessa, tulosten tulkinnassa tai tutkimuksen muodossa. Lisensiaatintutkimuksessa voidaan käsitteellistää ja problematisoida käytännön tietoa, etsiä siihen uusia näkökulmia ja tehdä käytännön työtä näkyväksi. Tavoitteena on, että tutkimus tukee sosiaalityötä ja/tai erikoisalan ammattitaitoa. Tutkimus ei ole kuitenkaan tarkkarajainen, sillä tutkimukseksi voidaan hyväksyä myös perinteinen akateeminen tutkimus. (Opinto-opas 2008, 15.)

Lisensiaatintutkimusten ohjausvastuu jakaantui vastuuprofessoreiden ja kotiyliopistojen (jatkokoulutus-seminaarit) ja niiden määräämien ohjaajien kesken (yksilöohjaus). Koulutuksen tutkimusseminareissa oli yksilö- ja ryhmäohjausta. Lisensiaatintutkimuksen ohjauksesta vastasivat koulutuksesta vastaava professori ja oman kotiyliopiston nimeämä ohjaaja. Kotiyliopiston nimeämät ohjaajat olivat pääasiassa professoreja. Lisäksi ohjaajina toimi joitakin tohtorin tutkinnon suorittaneita lehtoreita ja yliassis-

tentteja. (Koulutuksista vastaavien professoreiden tiedonanto; Arviointikäytännöt: asiakohdaiset arviointikäytännöt.)

Koulutusaikana opiskelija oli oikeutettu 24 tutkimuksen ohjaustuntiin omassa yliopistossaan. Toisissa ryhmissä pidettiin kiinni pakollisiksi määräytyistä ohjaustunneista. Ohjausmäärää oli vaikea arvioida tarkalleen, sillä niistä ei ollut tarkkoja dokumentteja. Vastuuprofessorit sanoivat ohjausmäärien vaihtelevan hyvin paljon. Toisia opiskelijoita ohjattiin paljon, toisia tuskin lainkaan. Professorit arvioivat lukeneensa ja kommentoineensa opiskelijoiden töitä tarkemmin kahdesta neljään kertaan. Sen sijaan muita pienempiä yhteydenottoja ja työn ohjaamista käytiin paljonkin eri seminaareissa, sähköpostitse ja puhelimitse. Professorit arvioivat olevansa ohjausyhteydessä ohjattaviinsa 5–50 kertaa koko koulutuksen aikana. Ohjausmäärien vaihteluun oli erilaisia syitä. Suurimman tekijän arvioitiin olevan opiskelijoiden omassa aktiivisuudessa ja kommentoitavaksi lähetettävien papereiden määrässä. Lisäksi tuli esille professorien kova työmäärä, joka vaikeutti ohjausta. Arveltiin että ohjausta käyttivät enemmän ne opiskelijat, jotka valmistuivat kuin ne, jotka eivät olleet vielä valmistuneet. Tässä kerrottiin olevan myös poikkeuksia, sillä jotkut valmistuneet lähettivät työnsä vain yhden kerran kommentoitavaksi. (Koulutuksista vastaavien professoreiden tiedonanto; Arviointikäytännöt: asiakohdaiset arviointikäytännöt.)

Opiskelijoilla oli mahdollisuus hankkia myös yliopiston ja jatkokoulutusseminaarin ulkopuolisia ohjaajia. Vastuuprofessoreiden arvioiden mukaan ulkopuolisia ohjaajia oli ollut nolasta kolmeen yhtä ryhmää kohden. Ulkopuolisten ohjaajien käyttö oli vähentynyt aikaisemmista vuosista, eikä heitä ole nykyään monta. Ulkopuolisten ohjaajien rekrytointia koettiin vaikeuttavan rekrytoinnin vaatima aika. Lisäksi jotkut olivat kokeneet ongelmaksi sen, etteivät ulkopuoliset ohjaajat ymmärrä ammatillisen liseniaatinkoulutuksen opinnäytetyön vaatimuksia. (Koulutuksista vastaavien professoreiden tiedonanto.) Liseniaatintutkimuksen viimekätinen ohjausvastuu oli oman kotiyliopiston laitoksella (Opinto-opas 2008, 15), vaikka vastuuprofessorit kantoivatkin yleensä suurimman vastuun (Koulutuksista vastaavien professoreiden tiedonanto).

Laitokset olivat järjestäneet eri tavoin liseniaatintöiden ohjausseminaarit. Ne toimivat joko itsenäisesti tai niitä toteutettiin muuhun jatkokoulutukseen integroituna. Helsingissä kokoonnuttii viikoittain ja Tampereella ja Jyväskylässä noin kuukausittain. Kuopiossa, Oulussa ja Rovaniemellä kokoonnuttii harvemmin ja Turussa noin kerran lukukaudessa. Seminaarien kesto vaihteli parista tunnista koko päivään. Seminaarien intensiivisyys vaihteli opiskelijamäärän mukaan viidestä pariinkymmeneen osallistujaan ja ohjaajia oman yliopiston puolesta seminaareissa oli yleensä kaksi tai kolme, joten joissakin tapauksissa seminaarissa saattoi olla jopa viisi ohjaajaa vierailevien ohjaajien tulla arvioimaan ohjattavaansa. (Arviointikäytännöt: asiakohdaiset arviointikäytännöt.) On mahdollista että kokoontumismuodot ja -välit ovat muuttuneet eri aikoina.

7.3 Koulutuksen toimijoiden tekemä koulutuksen arviointi

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointi nähtiin tarpeelliseksi jo koulutuksen alkuvaiheessa (ks. tarkemmat tiedot luku 4.1: arvioinnin toteutuksen tausta). Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arvioinnin suunnittelua varten oli vuosina 2002–2004 arviointiryhmä, joka teki Sosnetin johtoryhmälle esityksen lisensiaatinkoulutuksen arvioinnin toteutuksesta. Tässä vaiheessa arviointityöskentely ei tähdännyt arvioinnin tekemiseen vaan arviointirakenteen kehittämiseen. Arviointirakenne suunniteltiin kaksiosaiseksi. Ensimmäiseen osaan kerättiin koulutuksessa käytettäviä arviointi- ja palautteikäytäntöjä, joiden pohjalta tehtiin ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointikäytäntöjen www-sivuilla (<http://www.uta.fi/laitokset/sospol/Sosnet/arvio/index.htm>). Www-sivuilla esitellään arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Tällöin ei kuitenkaan tehty suunnitelmaa koulutuksen aikana tapahtuvasta ja yhtenäisestä arviointitiedon keräämisestä. Arviointirakenteen toisen osan muodosti jälkikäteisarvioinnin rakenteen suunnittelu. (Arviointikäytännöt, Tarve ja tausta.) Tämä arviointitutkimus on kyseisen jälkikäteisarvioinnin toteutusta.

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen aikana opiskelijoilta kerättiin erilaisia palautteita. Palautteen keräämisessä oli vaihtelua eri erikoisalojen välillä. Sosnetin arviointisivulta löytyvän tiedon mukaan erilaisia arviointikäytäntöjä pohdittiin ja kokeiltiin. Käytännössä arvioiminen muodostui lähiovetusjaksojen jälkeen kerätyistä palautteista ja vuosittaisten toimintakertomusten liitteiksi laitetuista ryhmäkohtaisista toimintakertomuksista. Arvioista ei ollut tehty yhteenvetoja, vaan vastuuproffessorit olivat keskustelleet palautteesta ja käyttäneet sitä suoraan seuraavaa lähiovetusjaksoa suunnitellussaan. Lisäksi palautetta oli käyty läpi koulutusta suunnitelleissa erikoisalaryhmissä. Saadusta palautteesta oli keskusteltu myös vastuuproffessoreiden kokouksissa. (Arviointikäytännöt: erilaiset arviointikäytännöt.)

Toimintakertomukset sisälsivät vuosittaisten tapahtumien dokumentointia. Niissä oli myös eriasteista pohdintaa – voi myös sanoa arviointia – kuluneen vuoden koulutuksesta. Lisäksi palautetta oli eri tavoin kerätty eri koulutuksen osista (esimerkiksi HOPS-työskentely ja työnohjaus). (Arviointikäytännöt: erilaiset arviointikäytännöt.) Työnohjausta koskevasta arviointipalautteesta tehdyt synteetit olivat myös tutkijoiden käytössä. Tämä palaute oli kerätty kuntouttavan- ja marginalisaatiokysymysten sosiaaliryhmien erikoisalojen opiskelijoilta vuosina 2004 ja 2008. Erilaisten palautteiden kautta opiskelijat osallistuvat koulutuksen suunnitteluun sekä yksilöllisellä että yleisellä tasolla (Toimintasuunnitelma 2006).

7.4 Yhteenvetoa koulutuksen kontekstista

Ammatillinen lisensiaatinkoulutus kesti neljä vuotta, jonka aikana opiskelijoiden oli tarkoitus suorittaa koulutukseen liittyvät opinnot ja tehdä lisensiaatintutkimus. Koulutus oli laajuudeltaan 120 op ja se rakentui neljästä opintokokonaisuudesta: erikoisalaopinnoista, tutkimusmetodologiaopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista ja lisensiaatintutkimuksesta. Erikoisalaopinnot koskivat kunkin erikoisalan omia asiantuntijuusalueita ja sisälsivät ryhmätyönohjauksen. Opintokokonaisuuksien suorittami-

nen koostui lähiovetusjaksosta, etätehtävistä, tutkimusseminaareista, vapaasti valittavista opinnoista, verkko-opetuksesta, kotiyliopiston antamasta opetuksesta ja lisensiaatintutkimuksen tekemisestä. Vuonna 2008 opintorakenne muuttui niin, että vuonna 2008 tai sen jälkeen alkaneilla ryhmillä ainoastaan kuntouttavan sosiaalityön ja marginalisaa-tiokysymysten sosiaalityön erikoisalojen opetussuunnitelmiin kuului vapaasti valittavia opintoja. Opintojaksojen suorittamista ei ollut dokumentoitu tarkkaan, joten niiden perusteella ei saanut tarkempaa tietoa siitä, miten opintojaksot oli suoritettu.

Koulutuksen keskeisimpiä toimintamuotoja olivat neljästi vuodessa järjestettävät kolmipäiväiset lähiovetusjaksot. Nämä koulutusjaksot sisälsivät pitkälti kunkin koulutusalan substanssialueen opetusta ja luennoitsijoina toimivat pääasiassa vierailevat asiantuntijat. Vastuuprofessorit pitivät myös luentoja, mutta heidän roolinsa painottui ryhmäkeskustelujen vetämiseen muun muassa etätöitä ja lisensiaatintutkimuksia käsiteltäessä.

Lisensiaatintutkimuksen ohjausvastuu jakautui lisensiaatinkoulun vastuuprofessoreiden ja kotiyliopistojen ohjaajien kesken. Ohjausten määrät vaihtelivat hyvin vähäisestä erittäin runsaaseen. Koulutuksen vastuuprofessorit arvioivat, että opiskelijan oma aktiivisuus vaikutti paljolti myös ohjausmääriin ja ohjausta käyttivät enemmän koulutuksesta valmistuneet opiskelijat kuin koulutuksesta valmistumattomat opiskelijat. Ulkopuolisia ohjaajia käytettiin vähän, ja heidän käyttämisensä on vähentynyt entisestään aikaisemmista vuosista. Syyksi tälle nähtiin muun muassa ulkopuolisen ohjaajan rekrytointiin vaatiman ajan puute. Lisäksi oli koettu ongelmalliseksi se, etteivät ulkopuoliset ohjaajat ymmärrä ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen opinnäytetyön vaatimuksia. Sama asia on tullut mahdollisesti esille myös Psykonetin järjestämässä ohjauksessa, koska Psykonetissa päätettiin laatia ”Ohjaajan opas” yliopiston ulkopuolisille tutkimuksen ohjaajille (Psykonet Toimintakertomus 2008, 7).

Koulutuksen arviointiin panostettiin lähinnä kokoamalla yleistä tietoa arvioinnista ja hyväksi todetuista palautekäytännöistä. Arvioinnin on suunniteltu koostuvan koulutuksen aikana kerättävästä arvioinnista ja palautteesta sekä jälkikäteisarviointista. Koulutuksen aikana kerättävään palautteeseen liittyen on tehty arviointikäytäntöjen www-sivut. Niillä esitellään melko perusteellisesti arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Kuitenkaan järjestelmällisiä suunnitelmia ja arviointien ja koulutuksen tuloksia koskevan tiedonkeruuta sekä niiden raportointia ei ole tehty. Erikoisalojen vastuuprofessorit ovat keränneet erilaisia palautteita, joita vastuuprofessorit ja koulutusta suunnitelleet erikoisalaryhmit ovat hyödyntäneet. Koulutusta suunnittelevia erikoisalaryhmiä ei enää ole, joten palautteen kerääminen ja hyödyntäminen on pitkälti erikoisalakohistaista.

TYÖ, PERHE JA TAVOITTEET KOULUTUKSELLE OPISKELIJAN KONTEKSTINA

8.1 Opiskelijan elämäntilanne, koulutus ja työkokemus

Opiskelijoiden henkilökohtainen tilanne

Kyselyyn vastanneet koulutukseen osallistuneet opiskelijat (N=132) olivat suurimaksi osaksi työssäkäyviä ja lapsiperhevaihetta eläviä keski-ikäisiä naisia. Tutkimuksen kohderyhmässä eli koulutukseen osallistuneissa oli naisia 93 % (n=163) ja heistä vastasi kyselytutkimukseen 74 % (n=120). Miehiä koulutukseen osallistuneissa oli 7 % (n=12). Heistä melkein kaikki (92 %, n=11) vastasivat kyselyyn. Jatkossa esitettävät tiedot koskevat kyselytutkimukseen vastanneita opiskelijoita ellei toisin mainita.

Kyselyn toteutushetkellä useimmat opiskelijat elivät parisuhteessa (80 %). Yksinhuoltajia kaikista opiskelijoista oli noin viidesosa (17 %) ja yksin eläviä oli 3 % (liite 7). Opiskelijoista 84 prosentilla oli lapsia. Lapsia oli keskimäärin 1.8 lasten lukumäärän vaihdellessa yhden ja kuuden lapsen välillä. Opiskelijoiden keski-ikä oli 50 vuotta. Nuorin opiskelija oli 35-vuotias ja vanhin oli 68-vuotias. Suurin osa opiskelijoista (89 %) oli iältään 40–59-vuotiaita.

Aikaisempi koulutus

Lisensiaatinkoulutukseen osallistumisen edellytyksenä on maisterin tutkinto ja sosiaalityöntekijän pätevyys. Kyselyyn vastanneet opiskelijat olivat saaneet sosiaalityöntekijän pätevyuden vuosina 1968–2004 (ks. kuvio 4, sivu 54), keskimääräisen valmistumisvuoden ollessa 1991. Sosiaalityöntekijän pätevyuden tuottava koulutus on muuttunut aikojen saatossa. Aikaisemmin sosiaalityön opetusta on järjestetty sosiaalihuoltajakoulutuksena ja erillisenä opintokokonaisuutena. Tänä päivänä sosiaalityö on omana pääaineena kaikissa tutkimuksessa mukana olevissa yliopistoissa. Sen lisäksi on erillisiä maisterikoulutuksia. Puolella opiskelijoista oli pääaineena sosiaalityö (49 %, n=65) ja puolella oli muu pääaine (51 %, n=67), joka oli useimmiten jokin yhteiskuntatieteellinen aine². Muun pääaineen opiskelijoilla oli useammin sosiaalihuoltaja- tai sosiaalityötä pääaineenaan opiskelleiden tutkinto (taulukko 2).

² Yhteiskuntatieteellisiä pääaineita ovat sosiaalipolitiikka ja yhteiskuntapolitiikka (37), sosiologia (12), valtio-oppi (1) ja filosofia (1). Muita pääaineita ovat kasvatustiede (10), psykologia (5), terveydenhuollon hallinto ja terveystaloustiede (1).

Taulukko 2. Opiskelijoiden ylemmän korkeakoulututkinnon pääaine ja muu aikaisempi koulutus

	Ylemmän korkeakoulututkinnon pääaine		
	Pääaineena sosiaalityö (n=65)	Muu pääaine (n=67)	Yhteensä (N=132)
Aikaisempi koulutus			
Sosiaalihuoltajatutkinto	8	4	12
Sosiaalityön pätevytymiskoulutus	3	22	25
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto	0	0	0
Ammattikorkeakoulututkinto	1	0	1
Opistoasteen tutkinto	7	7	14
Kouluasteen tutkinto	0	2	2
Yksi tai useampi pitkäkestoinen täydennyskoulutus	12	23	35
Yhteensä	31	58	89

Edellä olevassa taulukossa (taulukko 2) opiskelijat on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, oliko ylemmän korkeakoulututkinnon pääaineena sosiaalityö vai jokin muu pääaine (taulukko 2). Opiskelijaryhmiä tarkastellaan muun aikaisemman koulutuksen suhteen. Sosiaalihuoltajatutkinto oli yhteensä 12 opiskelijalla ja sosiaalityön pätevytymiskoulutus 25 opiskelijalla. Joillakin opiskelijoilla oli aikaisempi opistoasteen tutkinto ja yhdellä oli ammattikorkeakoulututkinto. Yhteensä 35 (27 %) opiskelijalla oli pitkäkestoisia ammatillisia täydennyskoulutuksia, kuten työnohjaaja-, terapeutti-, opettaja- ja johtamiskoulutus³. Täydennyskoulutuksista sai pitkään pisteitä hakukriteereissä, mikä osaltaan selittää suuret täydennyskoulutusmäärät. Yhdellätoista opiskelijalla oli kaksi tai useampi pitkäkestoinen täydennyskoulutus. Enimmillään yhdellä opiskelijalla oli neljä pitkäkestoista täydennyskoulutusta (terapiakoulutus, opettajan pätevyys, työnohjaajakoulutus ja johtamiskoulutus). Jatkoanalyysia varten opiskelijoista muodostettiin kaksi- luokkainen muuttuja sen mukaan, oliko opiskelijalla pitkäkestoinen ammatillinen täydennyskoulutus vai ei.

Edellä olevasta taulukosta on nähtävissä, että pitkäkestoista ammatillista täydennyskoulutusta oli enemmän niillä, joilla oli ylemmän korkeakoulututkinnon pääaineena jokin muu (n=23) kuin sosiaalityö (n=12) (taulukko 2). Tarkasteltaessa ryhmien ”sosiaalityö” ja ”muu pääaine” välistä eroa täydennyskoulutukseen osallistuneiden suhteen nähtiin eron olevan tilastollisesti merkitsevää⁴. Tälle erolle ei löytynyt selitystä valmistumisajan, työkokemuksen eikä iän suhteen.

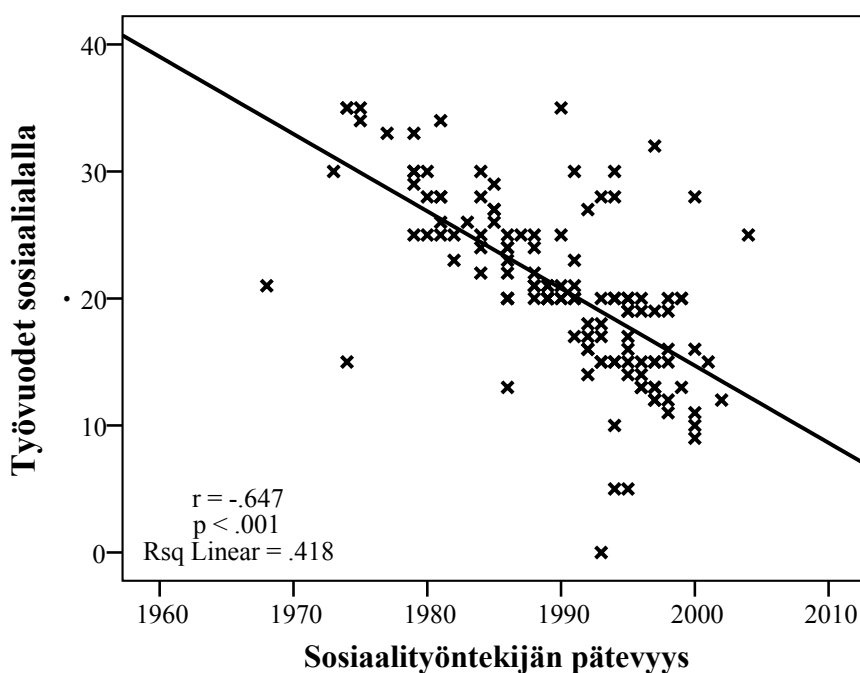
³ Kyselylomakkeessa kysyttiin täydennyskoulutuksesta ja muusta koulutuksesta kahdella avokysymyksellä (kysymykset 7.9 ja 7.10). Näihin kysymyksiin annetut pitkäkestoista täydennyskoulutusta koskevat vastaukset koodattiin neljään luokkaan 1) terapiakoulutus (18 vastaajaa), 2) opettajan pedagogisen pätevyuden antava koulutus (10), 3) johtamiskoulutus (10), 4) työnohjaajakoulutus (6) ja 5) muu ammatillinen koulutus (7). Viimeisin ryhmä koostuu koulutuksista: lastensuojelun erikoistumiskoulutus, terveydenhuollon sosiaalityön koulutus, maahanmuuttajakoulutus ja varhaisen vuorovaikutuksen arvioinnin koulutus. Koulutuksia, jotka eivät liity sosiaalityöhön, ei koodattu esim. rakennusinsinööri.

⁴ Opiskelijat olivat saaneet sosiaalityön pätevyuden 10 vuotta sitten: pääaineena sosiaalityö $\bar{x} = 10,06$,

Työelämä

Koulutukseen osallistuneet olivat työskennelleet pitkään sosiaalialalla, josta heillä oli kyselyyn vastaamishetkellä työkokemusta keskimäärin 21 vuotta sen vaihdella 5–35 vuoden välillä. Vain yhdellä opiskelijalla ei ollut sosiaalialan työkokemusta, mutta hänellä on mahdollisesti ollut työkokemusta sosiaalialaa lähellä olevalta alalta. Seuraavasta kuvio-osta on nähtävissä, kuinka sosiaalityöntekijäksi valmistuminen oli selvästi yhteydessä työkokemukseen. Mitä kauemman aikaa ammattiin valmistumisesta oli kulunut, sitä pitempi työkokemus oli.

Kuvio 4. Sosiaalityöntekijän pätevyuden saamisvuosi ja sosiaalialalla kertyneet työvuodet (N=131)

Lisensiaatinkoulutukseen osallistuneet olivat kyselyyn vastaamishetkellä pääasiassa vakituisissa työsuhteissa (84 %). Määräaikaisissa⁵ työsuhteissa oli 14 % ja eläkkeelle oli siirtynyt kolme opiskelijaa (2 %). Suurin osa opiskelijoista toimi johtotehtävissä (21 %) ja sosiaalityössä (28 %). Sosiaalityössä toimivista oli johtavana sosiaalityöntekijänä 8 %

$s=7,75$; muu pääaine $\bar{x}=10,01$ ($s=6,73$, $T=.037$, $df=130$, $p=.971$). Opiskelijat olivat työskennelleet sosiaalialalla noin 21 vuotta: sosiaalityö $\bar{x}=21,08$, $s=6,95$; muu pääaine $\bar{x}=20,61$, ($s=6,69$, $T=.395$, $df=129$, $p=.693$). Opiskelijoiden iän keskiarvo oli 50 vuotta: sosiaalityö $\bar{x}=49,8$, $s=7,32$; muu pääaine $\bar{x}=50,0$, ($s=7,08$, $T=-0.195$, $df=128$, $p=.846$).

- 5 Määräaikaisissa työsuhteissa oli 18 henkilöä (14 %). Tässä lukumäärässä oli neljä vastausta, joissa vastaaja oli valinnut vastausvaihtoehdoksi sekä vakituisen että määräaikaisen työsuhteen. Nämä vastaukset luokiteltiin määräaikaisiksi työsuhteiksi sen perusteella, että heidän oletettiin vastaushetkellä olevan määräaikaisissa työsuhteissa.

ja sosiaalityöntekijänä 20 %. Lisäksi opiskelijoista monet toimivat erityisasiantuntijoina (18 %), opettajina (13 %) ja projektityössä (11 %). Muutama vastaaja toimi erittelemättömissä työtehtävissä (4 %). Tarkemmat tiedot ammattiasemasta ja niissä tapahtuneista muutoksista tulevat esille myöhemmässä koulutuksen vaikutuksia koskevassa luvussa (luku 11).

Koulutukseen osallistuneiden keskimääräinen palkka oli 3424 € palkan vaihdella 1200–5500 euron välillä. Erot palkoissa olivat yhteydessä ammattiasemaan. Pienimmät palkat olivat tutkijoilla, sosiaalityöntekijöillä ja erityissosiaalityöntekijöillä, keskimäärin 2100–3000 €/kk. Toiseksi suurimmat palkat olivat johtavilla sosiaalityöntekijöillä ja projekteissa työskentelevillä (3300–3400 €/kk). Kolmanneksi suurimmat palkat olivat konsulteilla ja erityisasiantuntijoilla sekä opetustyössä toimivilla (3600–3700 €/kk). Johtamistehtävissä toimivien palkat olivat kaikista suurimmat (4100–4200 €/kk). Tarkemmat ammattiryhmittäiset palkkatiedot käyvät ilmi liitteessä (liite 8) olevasta taulukosta.

8.2 Työpaikalta ja perheeltä saatu tuki

Koulutukseen saatu ajankäyttölinen ja rahallinen tuki

Erikoistumiskoulutukseen osallistuneiden opiskelijoiden työpaikaltaan saama tuki vaihteli suuresti (kysymyskokonaisuus 22). Työnantajien koulutukseen antaman työajan käytössä ja koulutuksesta johtuvien kulujen korvausmäärässä oli opiskelijoiden välillä isoja eroja. Parhaimmillaan opiskelijat (23 %) saivat käydä lähiopetusjaksoilla ja työnohjauksessa työaikana sekä tehdä opinnäytetyötä työajalla. Vähimmillään opiskelijat (10 %) eivät lainkaan käyttäneet työaikaa koulutukseen. Tavallisimmin opiskelijat saivat käyttää työaikaa lähiopetusjaksoihin ja työnohjaukseen.

Taulukko 3. Työnantajan tuki koulutukseen osallistumiseen (% , N=131)

	Kokonaan	Yli/noin puolet	Alle puolet	Ei lainkaan	En hakenut/kysynyt
Lähiopetusjaksot työajalla	53	23	11	11	2
Työnohjaus työajalla	59	10	2	21	8
Tutkimuksen tekeminen työajalla	2	10	16	54	18
Lähiopetusjaksojen matkakulut	36	15	7	40	2
Lähiopetusjaksojen majoituskulut	34	14	8	40	4
Päiväraha osallistuessa koulutukseen	4	2	1	77	16

Lähiopetusjaksoihin käytti työaikaa kaikkiaan 89 % ja työnohjaukseen 71 % opiskelijoista (yksityiskohtaisemmat tiedot taulukossa 3). Kumpaankin, sekä lähiopetusjaksoihin että työnohjaukseen, sai käyttää työaikaa melkein puolet opiskelijoista (44 %). Noin kolme neljäsosaa koulutukseen osallistuneista ei saanut lupaa tehdä tutkimustaan työajalla. Kaikkiaan 28 % käytti työaikaa tutkimuksen tekemiseen. Lähiopetusjaksoihin liittyviä matkakuluja ja majoituskuluja työnantaja korvasi reilulle puolelle opiskelijoista.

Päivärahan maksamiseen työnantajat suhtautuivat kielteisimmmin. Opiskelijoista 77 % ei saanut päivärahaa ja myönteisen päätöksen oli saanut muutama (7 %) opiskelija. Osa koulutukseen osallistuneista ei kysynyt mahdollisuutta työajan käyttämiseen ja kulujen saamiseen työnantajalta. On mahdollista, että nämä opiskelijat ennakoivat työnantajien kielteistä suhtautumista ja eivät sen vuoksi kysyneet mahdollisuutta käyttää työaika tutkimuksen tekemiseen ja päivärahan saamiseen.

Työnantajalta saadun tuen lisäksi opiskelijoilla oli myös muita koulutusvapaita ja rahoituksia, joita olivat virkavapaus, opintovapaa, vuorotteluvapaa, apuraha, aikuiskoulutusraha ja ammattikoulutusraha. Opiskelijat olivat hakeneet ja saaneet eniten opintovapaita (40 % sai, 5 % sai osittain ja 2 % ei saanut hakemalleen ajalle). Toiseksi yleisin tapa järjestää aikaa opiskelulle oli aikuiskoulutusraha (31 % sai, 2 % sai osittain ja 1 % ei saanut hakemalleen ajalle). Kolmanneksi käytetyin oli apuraha (19 % sai ja 9 % sai osittain hakemalleen ajalle). Apurahan suhteen oli tullut eniten pettymyksiä. Opiskelijoista 29 % ei saanut hakemaansa apuraha. Harvinaisimpia vapaan järjestelytapoja olivat virkavapaa (22 % sai osittain tai kokonaan hakemalleen ajalle), vuorotteluvapaa (8 % sai hakemalleen ajalle) ja ammattikoulutusraha (3 % sai hakemalleen ajalle).

Taulukko 4. Opintoihin käytetty työaika ja järjestetty ”muu vapaa” ja/tai rahoitus (% , N=130)

On saanut käyttää työaika: - lähiopetusjaksoille - työnohjaukseen - lisensiaatintutkimuksen tekemiseen	”Muu vapaa” ja/tai rahoitus		
	Ei	Kyllä	Yhteensä
Ei mihinkään	4	6	10
Kyllä johonkin	22	45	67
Kyllä kaikkiin	7	16	23
Yhteensä	33	67	100

$\chi^2=5.263$, $df=1$, $p=.039$

Itse rahoitettuja vapaita (”muu vapaa” ja/tai rahoitus) ja työajalla⁶ tehtyjen opintojen suhdetta tarkasteltiin ristiintaulukoinnilla (taulukko 4). Itse rahoitettu ”muu vapaa” ja/tai rahoitus tarkoittaa koulutukseen käytettyä virkavapaita, opintovapaita, vuorotteluvapaita, apuraha, aikuiskoulutusrahaa ja/tai ammattikoulutusrahaa⁷. Opiskelijoiden väliset erot opiskeluun käytettävän ajan suhteen olivat tilastollisesti merkitseviä. Opiskelijoista 4 % ei käyttänyt opiskeluun lainkaan työaika, eikä heillä ollut myöskään muita vapaita tai rahoituksia. Lähes kahdella kolmasosalla opiskelijoista (45+16=61

⁶ Työajan käytöstä opiskeluun rakennettiin muuttuja. Se sisältää työajan käytön opiskelumuotoihin: lähiopetusjaksot, työnohjaus ja tutkimuksen tekeminen. Näihin annetut vastaukset yhdistettiin koodamalla vastaukset kolmeen ryhmään. 1) Ei mihinkään: ei käyttänyt työaika opiskeluun lainkaan. 2) Kyllä johonkin: käytti työaika yhteen tai kahteen opiskelumuotoon. 3) Kyllä kaikkiin: käytti työaika kaikkiin opiskelumuotoihin (lähiopetus, työnohjaus, tutkimuksen tekeminen).

⁷ ”Muu vapaa” ja/tai rahoitus muodostettiin kysymyksen 23 vastauksista: virkavapaa, opintovapaa, vuorotteluvapaa, apuraha, aikuiskoulutusraha, ammattikoulutusraha. Koodaukset ovat seuraavat: 1) Ei: en hakenut, en saanut (kaikki asiat). 2) Kyllä: sain osittain, sain hakemalleni ajalle (oli vastannut vähintään yhteen kohtaan myönteisesti).

%) oli ollut mahdollisuus tehdä opintoja sekä työajalla että ”omalla vapaalla” ja/tai rahoituksella. Lisäksi reilulla kolmasosalla opiskelijoista (6+22+7=35 %) oli ollut mahdollisuus käyttää jompaakumpaa: työaikaa tai ”muuta vapaata” ja/tai rahoitusta. Paras tilanne lienee ollut niillä 16 prosentilla, jotka olivat käyttäneet sekä työaikaa lähiopeutukseen, työnohjaukseen ja tutkimuksen tekemiseen että muuta vapaata tai rahoitusta opiskeluun.

Työpaikalta ja perheeltä saatu tuki ja kannustus

Opiskelijoiden välillä oli eroa sen suhteen, kuinka paljon työnantaja tuki koulutukseen osallistumista ja lisensiaatintutkimuksen tekemistä sekä kuinka paljon opiskelijat saivat tukea perheeltään (kysymyskokonaisuus 24)⁸. Opiskelijoiden opintojen tekemisen puitteet olivat keskenään siis hyvinkin erilaiset. Kysymyksen 24 muuttujille tehtiin myös pääkomponenttianalyysi ja sen pohjalta rakennettiin summamuuttujia (liite 9). Näitä summamuuttujia käytetään myöhemmässä aineiston analyysin vaiheessa (luku 12).

Taulukko 5. Työpaikan tukea, perhetilannetta ja koulutuksen stressaavuutta kuvaavien väittämien vastausjakaumat (% , N=131–132)

	Eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Samaa mieltä
1 Työnantaja kannusti hyvin osallistumaan koulutukseen	21	14	65
2 Työnantaja tuki hyvin tutkimukseni tekemistä	33	23	44
3 Työnantaja ei mahdollistanut tutkimuksen liittämistä työhöni	57	20	23
4 Halusin tehdä lisensiaatintutkimuksen täysin irrallaan työstäni	82	5	13
5 Koulutukseen osallistumiseni lisäsi selvästi työkavereiden työmäärää	82	10	8
6 Keskustelin työkavereideni kanssa usein koulutuksen annista	42	14	44
7 Opintojen suorittaminen työn ohessa oli liian vaativaa	31	17	51
8 Koulutus selvästi lisäsi stressiä	30	15	55
9 Koulutuksen vuoksi perhetilanne kiristyi	66	14	20
10 Perheeni tuki koulutustani hyvin	5	18	76

Selvästi yli puolet opiskelijoista vastasi työnantajalta saatavaa tukea koskeviin kysymyksiin, että he saivat hyvin tukea työnantajaltaan (taulukko 5). Eniten työnantajat tukivat kannustamalla osallistumaan koulutukseen (65 %), kun taas puolestaan 3 % opiskelijoista ei ottanut kantaa asiaan tai oli eri mieltä. Työnantajat tukivat vähemmän tutkimuksen tekemistä. Siihen sai hyvin tukea vähän alle puolet (44 %) opiskelijoista. Kuitenkin yli puolella (57 %) työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen työhön. Oli myös monia opiskelijoita, jotka eivät saaneet työnantajalta tukea (21–33 %) tai eivät osanneet ottaa kantaa saatavan tuen suhteen (14–23 %). Vaihtelu oli suurta sen suhteen, kuinka paljon opiskelijat jakoivat koulutukseen liittyviä asioita työkavereiden kanssa.

⁸ Tarkastelussa on mukana kysymyksen kohdat 1–6, 8–10. Kohta 7 käsitellään koulutusprosessin tarkastelun yhteydessä.

Opiskelijoista vajaa puolet (44 %) keskusteli koulutuksen annista työkavereiden kanssa usein ja lähes yhtä moni (42 %) keskusteli koulutuksen annista työkavereiden kanssa harvoin tai ei lainkaan.

Suuri osa opiskelijoista (82 %) halusi tehdä työhönsä liittyvän lisensiaatintutkimuksen. Oli kuitenkin myös niitä opiskelijoita (13 %), jotka eivät halunneet tehdä työhönsä liittyvää tutkimusta. Tätä muuttujaa tarkasteltiin vielä ristiintaulukoimalla opiskelijan halu tehdä tutkimus irrallaan omasta työstä ja työnantajalta saatavaa tukea koskevat kolme muuttujaa. Ristiintaulukoista ilmeni, että opiskelijoiden työnantajalta saatavaa tukea koskevien kokemusten välillä ei ollut eroja siitä riippuen, halusivatko he tehdä tutkimuksen omasta työstä vai ei.

Osa työpaikkaa ja perhettä koskevista väittämistä kuvaavat koulutukseen osallistumisen mahdollisia vaikutuksia työhön ja perhe-elämään sekä toisaalta opiskelijan tilannetta tehdä opintoja. Useimmiten opiskelijat kokivat (76 %) perheen tukevan hyvin koulutusta. Myönteisenä asiana voi nähdä, että opiskelijoista suurin osa koki, että koulutukseen osallistuminen ei selvästi lisännyt työkavereiden työmäärää. Kuitenkin jotkut opiskelijat arvioivat työkavereiden työmäärän lisääntyneen koulutuksen vuoksi. Koulutus lisäsi selvästi stressiä reilulla puolella opiskelijoista. Lisäksi perhetilanne kiristyi viidesosalla opiskelijoista koulutuksen vuoksi.

Kyselyyn vastanneissa oli myös työpaikkaa koulutuksen aikana vaihtaneita, joiden työnantajat tukivat eri tavoin erikoistumiskoulutukseen osallistumista. Tähän liittyen oli avoin kysymys 25 ”Mikäli sinulla oli useampia työnantajia ja työpaikkoja, voit kirjoittaa tähän saamastasi tuen eroista eri työpaikoissa”. Kysymykseen vastasi 26 kyselyyn osallistunutta, joista 21 käsitteli kysymyksen aihetta. Muutamassa vastauksessa kyselyyn osallistunut kehui molempia työnantajiaan. Heidän lähiopetusjaksonsa olivat palkallisia ja kaikki muutkin kulut maksettiin.

Kysymykseen 25 vastanneista 10 kirjoitti saaneensa hyvin erilaista tukea eri työpaikoissaan. Yleensä ensimmäisen työpaikan tuki oli huonoa toisen antaessa sekä taloudellista että henkistä tukea. Osa tutkittavista vaihtoikin työpaikkaa, koska työnantaja ei tukenut työntekijänsä lisensiaatinkoulutusta. Osa tutkimukseen osallistuneista mainitsi työpaikan nimen. Esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskus ja lääninhallitus mainittiin hyvinä tukea antavina tahoina.

Joidenkin vastaajien työpaikoissa oli niin paljon töitä, että tutkimuksen tekeminen työn ohessa koettiin mahdottomaksi. Kahden kyselyyn vastanneen koulutus oli jäänyt kesken liian suuren muun työmäärän vuoksi. ”*Työtahti kaikissa työpaikoissa on ollut niin kova, ettei ole ollut minkäläistä mahdollisuutta tehdä tutkimusta työaikana.*” Tutkimukseen osallistuneissa oli myös niitä, jotka eivät pystyneet jatkamaan koulutusta työnantajan asennoitumisen vuoksi. ”(-) *Työnantaja ei kuitenkaan suhtautunut koulutukseen myönteisesti, eikä luvannut lähiopetusjaksoja työaikana eikä korvauksiakaan, joten en raskinut omalla ajalla enkä rahalla käydä kuin muutamilla opetusjaksoilla. Näin ollen koulutus ei antanut minulle sitä, minkä takia sille hakeuduin. Sain toki koulutuksen sivutuotteena tutustua uusiin mielenkiintoisiin ihmisiin.*” Aineistossa tuli esiin joitakin yksittäisiä esimerkkejä, joissa koulutukseen osallistunut oli joutunut erinäisten ”pyöritysten” kohteeksi työnantajansa taholta. Työnantaja asetti lisensiaatintutkimukselle erilaisia vaatimuksia, mutta käytännössä ei tukenut työntekijänsä ollenkaan. Epävirallisissa keskusteluissa on tullut myös esille, että eräässä suomalaisessa kunnassa ei tueta erikoissosiaalityöntekijän kou-

lutukseen osallistumista, vaikka työntekijä toimisi erikoissosiaalityöntekijän tehtävissä.

8.3 Tavoitteet koulutukselle

Kyselylomakkeessa esitettiin koulutukseen liittyviä tavoitteita (kysymyskokonaisuus 31.1). Opiskelijoita pyydettiin ottamaan kantaa, kuinka tärkeitä tavoitteet olivat heidän aloittaessa lisensiaatinkoulutusta. Opiskelijoiden kokemukset tavoitteiden tärkeydestä kuvaavat heidän tilannetta koulutuksen alkuvaiheessa. Kyselylomakkeessa ei pystytty kysymään koulutuksen aikana tapahtuneista tavoitteiden mahdollisista muutoksista. Epävirallisissa keskusteluissa kahden koulutukseen osallistuneen opiskelijan kanssa tuli esille, että heidän tavoitteissaan oli tapahtunut muutoksia koulutusaikana. Kummallakin tärkeimmät tavoitteet olivat aluksi ammatillisia, mutta tutkimuksen tekemisen edetessä alkoivat myös tutkimukselliset asiat kiinnostaa yhä enemmän.

Taulukko 6. Tavoitteiden tärkeys opiskelijoiden aloittaessa lisensiaatinkoulutusta (% , N=132)

	Ei lainkaan tärkeä tavoite	Vähän* tärkeä tavoite	Tärkeä** tavoite
Tutkimus ja opiskelu			
1 Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	21	38	31
2 Lisensiaatin tutkinnon saaminen	3	23	74
3 Tutkia omaa työtä lisensiaatintutkimuksen avulla	2	22	76
4 Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	2	23	75
Työelämä ja työn kehittäminen			
5 Työn kehittäminen koulutuksen avulla	1	8	91
6 Ammattitaidon syventäminen	-	7	93
7 Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin	3	42	55
8 Kyetä aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön	4	29	67
9 Vahvistaa omaa ammatillista profilia	2	14	84
10 Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	2	36	62
11 Lisätä motivaatiota omaan työhön	3	30	67
12 Estää työssä uupumista	14	50	36
13 Ehkäistä työhön rutinoitumista	12	44	44
Tieto ja näkemykset			
14 Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	5	37	58
15 Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön	2	30	68
16 Saada uutta tietoa sosiaalityöstä	1	11	88
17 Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosiaalityöstä	-	15	85
18 Syventää näkemystä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta	6	35	59
19 Lisätä sosiaalityön teoriatietoa	4	20	76
Uralla eteneminen			
20 Edetä tyouralla	20	45	35
21 Saada parempaa palkkaa	14	48	38
22 Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	16	34	50
23 Työpaikan vaihtaminen	37	43	20

* "Vähän tärkeä tavoite" koostuu vastausvaihtoehdoista: "vähän tärkeä tavoite" ja "jonkin verran tärkeä tavoite".

** "Tärkeä tavoite" koostuu vastausvaihtoehdoista: "tärkeä tavoite" ja "erittäin tärkeä tavoite".

Tutkimukseen ja opiskeluun liittyvistä tavoitteista 74–76 prosentille opiskelijoista tärkeitä tavoitteita oli liseniaatin tutkinnon saaminen, tutkia omaa työtä liseniaatin tutkimuksen avulla ja syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja (taulukko 6). Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen oli tärkeä tavoite alle kolmasosalle opiskelijoista. Tätä selittää osaltaan se, että erikoissosiaalityöntekijä-käsite ei ollut koulutuksessa käytössä koulutuksen alussa, jolloin puhuttiin tutkinnon mukaisesti ammatillisesta liseniaatinkoulutuksesta. Erikoistumiskoulutuksen käsite otettiin käyttöön selvästi myöhemmin, jolloin se ei voinut olla ensimmäisten koulutusryhmien tavoitteena. (A. Pohjola, henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2010).

Työelämään ja työn kehittämiseen liittyvistä tavoitteista lähes kaikki opiskelijat kokivat tärkeiksi ammattitaidon syventämisen, työn kehittämisen koulutuksen avulla ja oman ammatillisen profiilin vahvistamisen. Yli puolelle opiskelijoista oli tärkeää kyetä parempaan asiakkaiden auttamiseen (55 %) ja parempaan esimies- tai kehittämistyöhön (67 %) koulutuksen avulla. Opiskelijoilla oli siis heidän oman työn ja ammattitaidon kehittämiseen liittyviä tavoitteita. Lisäksi 60 prosentilla opiskelijoista oli tärkeä tavoite saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä. Motivaatiota omaan työhön halusi lisätä 67 % opiskelijoista. Reilulla kolmasosalla opiskelijoista oli tavoitteena työuupumuksen estäminen. Työhön rutinoitumisen ehkäiseminen oli tärkeänä tavoitteena 44 prosentilla opiskelijoista. Opiskelijoiden työtä koskevat tärkeät tavoitteet liittyivät useammin työn ja ammattitaidon kehittämiseen kuin jaksamiseen ja motivaatioon.

Tietoon ja näkemyksiin liittyvistä tekijöistä uuden tiedon ja tutkimustiedon saamista sosiaalityöstä piti tärkeänä yli neljä viidesosaa opiskelijoista. Hyvin monet pitivät myös teorian tiedon lisäämistä tärkeänä. Opiskelijoilla oli siis halua saada lisää tietoa koulutuksen myötä. Lisäksi yli kahdelle kolmasosaa kyselyyn vastanneista oli tärkeää saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön. Muutosten saaminen omiin ajattelutapoihin sekä sosiaalityön suunnittelua ja/tai johtamista koskevien näkemysten syventäminen oli tärkeää lähes kolmelle viidesosalle opiskelijoista. Omien näkökulmien ja ajattelutapojen haastaminen muutoksiin olivat syvällisiä ja haasteellisia tavoitteita.

Uralla etenemisen tavoitteet lukeutuivat vähiten tärkeisiin tavoitteisiin. Reilulle kolmasosalle työuralla eteneminen ja hieman useammalle paremman palkan saaminen oli tärkeitä tavoitteita. Työpaikan vaihtaminen oli tärkeänä tavoitteena viidesosalle vastanneista. Mielekkäämmät työtehtävät olivat tärkeä tavoite puolelle opiskelijoista. Koulutukselle asetettuja tavoitteita koskeville muuttujille tehtiin pääkomponenttianalyysi, jonka pohjalta rakennettiin summamuuttujia (liite 10). Näitä summamuuttujia käytetään myöhemmässä analyysissä luvussa 12.

8.4 Yhteenvedoa opiskelijan kontekstista

Erikoissosiaalityöntekijän koulutukseen osallistuneet opiskelijat olivat pitkän työkokemuksen omaavia. Monella oli myös muita pitkiä ammatillisia täydennyskoulutuksia. Lähes kaikki opiskelijat olivat työssä. Eniten opiskelijoita toimi johtotehtävissä ja sosiaalityössä. Työpaikalta koulutukseen saama tuki oli vaihteleva eri opiskelijoiden välillä. Parhaiten opiskelijat saivat käyttää työaikaan lähiopetukseen ja työnohjaukseen. Moni opiskelija oli saanut myös muita koulutusvapaita ja rahoituksia, kuten opintovapaata,

aikuiskoulutusrahaa ja apurahaa. Moni opiskelija sai hyvin tukea koulutukseen, mutta opiskelijoiden keskinäisessä tuen saannissa oli isoja eroja. Osan työnantaja ei tukenut opiskelua, ja kova työmäärä toimi opiskelua estävänä tekijänä. Jotkut olivat jopa vaihtaneet työpaikkaa edellä mainittujen seikkojen vuoksi. Koulutuksella oli myös kielteisiä vaikutuksia joidenkin opiskelijoiden elämään. Tällaisia vaikutuksia olivat esimerkiksi stressin lisääntyminen, perhetilanteen kiristyminen ja työkavereiden työmäärän lisääntyminen koulutukseen osallistumisesta johtuen. Kyseiset vaikutukset saattoivat puolestaan heijastua opiskelijan tilanteeseen tehdä opintoja. Useilla opiskelijoilla oli käytynä pitkäkestoisia koulutuksia ennen tähän koulutukseen osallistumista. Heitä voi pitää itseään aktiivisesti kehittävinä ihmisinä.

Opiskelijoilla oli monia tavoitteita heidän koulutusta aloittaessaan. Opiskelijoiden välillä oli eroja sen suhteen, mitkä tavoitteet he kokivat tärkeiksi. Opiskelijoiden odotuksissa keskeisimpiä tavoitteita olivat oman ammattitaidon ja työn kehittäminen sekä tutkimuksen tekeminen tärkeänä osana tätä kehittämistä. Monet opiskelijat olivat lähtökohdiltaan kehittäjiä. Työuralla eteneminen ja työuupumuksen ehkäiseminen olivat puolestaan vähiten tärkeitä tavoitteita. Toisaalta kolmasosalla opiskelijoista oli tavoitteena työuupumuksen estäminen. Tämän perusteella ei kuitenkaan tiedetä, olivatko he uupuneita työhönsä vai eivät. Työuralla eteneminen oli siis pienimpiä motivoivia tekijöitä osallistua koulutukseen tärkeimpien tavoitteiden ollessa muualla. Lisensiaatintutkimuksen saaminen oli tärkeämpää kuin erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen. Tähän on mahdollisesti osasyynä ainakin se, että erikoissosiaalityöntekijän tutkinto ei ollut nimikkeenä käytössä koulutuksen alkuvaiheessa.

9

OPISKELIJOIDEN SJOITTUMINEN ERIKOISALOILLE JA NÄKEMYKSET KOULUTUKSESTA

9.1 Opiskelijat erikoisaloittain ja yliopistoittain

Kyselyyn osallistuneet opiskelivat neljällä eri erikoisalalla ja seitsemässä eri ryhmässä. Näistä lapsi- ja nuorisososiaalityön (Lanu), kuntouttavan sosiaalityön (Kunto) ja marginalisaatiokysymysten sosiaalityön (Margi) ryhmiä oli kutakin kaksi eri ryhmää. Lisäksi tutkimuksessa oli yksi yhteisösosiaalityön (Yhteisö) ryhmä. Kussakin erikoisalan koulutusryhmässä opiskeli 25 opiskelijaa eli opiskelijoita oli yhteensä 175. Seuraavassa taulukossa (taulukko 7) on esitetty sekä tutkimuksen sisältämien erikoisalojen koskevat hakijamäärät (hakuajat 2000–2005) että uusien meneillään olevien erikoisalojen hakijamäärät (hakuajat 2008–2009).

Taulukko 7. Hakijoiden ja valittujen opiskelijoiden määrät erikoisaloittain*

Erikoisala	I Haku n (%)	I Valinta n	II Haku n (%)	II Valinta n	III Haku n (%)	III Valinta n	Yhteensä I–II Haku n (%)	Yhteensä I–III Haku n (%)
Lanu	89 (43)	25	71 (31)	25	51 (31)	18	160 (36)	211 (35)
Kunto	77 (37)	25	55 (23)	25	23 (14)	18	132 (30)	155 (26)
Margi	42 (20)	25	67 (29)	25	24 (15)	18	109 (25)	133 (22)
Yhteisö	-	-	39 (17)	25	22 (13)	18	39 (9)	61 (10)
Hvp**	-	-	-	-	44 (27)	24	-	44 (7)
Yhteensä	208 (100)	75	232 (100)	100	164 (100)	96	440 (100)	604 (100)

* I Haku 2000–2001, II Haku 2004–2005, III Haku 2008–2009. Tiedot Sosnetilta.

** Hyvinvointipalveluiden erikoisala

Erikoisalat ja niiden ryhmät aloittivat toimintansa eri aikoina niin, että yleisimmin kaksi ryhmää aloitti samaan aikaan (taulukko 7) (ks. ryhmien aloitusajankohtia koskevat tiedot luvussa 5.2). Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisala oli suosituin erikoisala kaikilla hakukerroilla. Kuntouttavan- ja marginalisaatiokysymysten erikoisalat olivat toiseksi suosituimpia kahdessa ensimmäisessä haussa. Näiden ryhmien suosio laski viimeisimmällä hakukierroksella, ja uusi hyvinvointipalvelujen ryhmä tuli suosituimmaksi. Yhteisösosiaalityön ryhmä oli vähiten suosittu ensimmäisellä hakukerralla, mutta viimeisimmässä haussa sen suosio oli marginalisaatiokysymysten ja kuntouttavan sosiaalityön ryhmien kanssa samalla tasolla.

Koulutus on laajentunut koko koulutuksen toiminnan ajan vuodesta 2000 alkaen. Jokaisessa aloitusvaiheessa on aloittanut yksi uusi erikoisala (taulukko 7). Erikoisalojen lisääminen pohjautuu opetusministeriön asetuksessa (568/2005) tekemään määritelmään erikoisaloista. Erikoisaloja on lisätty alun kolmesta ryhmästä nykyiseen viiteen ryhmään resurssien vähitellen niin salliessa. Samalla opiskelijoiden määrä on kasvanut hieman alkuvaiheeseen verrattuna. Ensimmäisessä vaiheessa opiskelijoita oli 75 ja tutkimushetkellä heitä oli 96. Opiskelijoiden hakijamäärä väheni viimeisimmässä hakuvaiheessa. Ensimmäisessä ja toisessa hakuvaiheessa oli enemmän hakijoita (208 ja 232 hakijaa), viimeisimmässä haussa hakijoita oli 164. Mahdollisuudet tulla valituksi koulutukseen ovat kasvaneet. Hakijoista valittiin opiskelemaan ensimmäisellä kerralla 36 % (haku I), toisella kerralla 43 % (haku II) ja kolmannella kerralla 59 % (haku III).

Taulukko 8. Opiskelijoiden kokemus erikoisalan sopivuudesta erikoisaloittain

Erikoisala	Erikoisala sopiva		Yhteensä % (N)
	Kyllä % (n)	Ei % (n)	
Kunto	92 (35)	8 (3)	100 (38)
Margi	95 (37)	5 (2)	100 (39)
Lanu	100 (35)	-	100 (35)
Yhteisö	63 (12)	37 (7)	100 (19)
Yhteensä	91 (119)	9 (12)	100 (131)

$\chi^2(3)=21.861$, tarkka $p<.001$. Tilastollisen merkitsevyyden tulkinna on huomioitava, että 3. solussa on alle 5 havaintoa.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista koki erikoisalan heille sopivaksi (taulukko 8). Kaikki lapsi- ja nuorisososiaalityön ryhmässä opiskelleet pitivät erikoisalaansa heille sopivana. Kyselyyn vastanneista kaksitoista opiskelijaa koki olleensa epäsopivassa ryhmässä. Kuntouttava sosiaalityö- ja marginalisaatiokysymysten sosiaalityö -ryhmissä oli muutama opiskelija, jotka kokivat erikoisalan epäsopivaksi. Eniten erikoisalan itselleen sopimattomaksi kokeneista opiskeli yhteisösosiaalityön ryhmässä.

Pyysimme erikoisalan epäsopivaksi kokeneita perustelevaan asiaa kyselylomakkeessa (kysymys 20). Sen teki 12 tutkimukseen osallistunutta, joista yhdentoista vastaukset käsittelivät kysyttyä teemaa. Heistä suurimman osan vastaukset liittyivät pääosin käytännön työn ja tutkimusryhmän yhteensopimattomuuteen: ”*Opinnot eivät liittyneet millään tavoin työhöni, enkä suoraan saanut hyödynnettyä mitään opintoihin liittyviä tehtäviä, pohdintoja, opiskelumateriaalia ym. työhöni.*” Joissakin vastauksissa sanottiin, miten teoria ja käytäntö sekä yliopisto ja käytännöntyön kaukaisuus toisistaan yllättivät: ”*Valitsemani erikoisala ja ammatillinen sosiaalityö näyttävät olevan kaukana toisistaan uudenlaisen nykyaikaisen asiakaslähtöisen sosiaalityön tuntemus heikko. Useilla opiskelijatovereilla vähäinen kehittämisykokemus, ja olleet poissa pitkään opinnoista, kehittämistyöstä ja tiedemaailmasta - koin olleeni kuin toisella planeetalla. Opettajilla ei ollut valmiuksia edes ymmärtää kokeneiden tarpeita, aikaa kului pikkuaasioihin ja epämielekkäisiin tehtäviin. Osalla opiskelijoista opettajakoulutus, joten opetuksen tason heikkous ilmeni kaikin tavoin.*” Viisi koulutukseen osallistunutta kertoi selkeästi, mikä ryhmä olisi ollut heille sopivampi: ”*Toinen erikoisala olisi sopinut työhöni ja tutkimustyön tekemiseen paremmin. Valitsemani erikoisala jäi minulle hieman vie-*

raaksi.” ”Väärään” ryhmään meneminen johtui joko siitä, ettei toiseen ryhmään pääsyt tai ryhmän sisältö arvioitiin väärin. Tällöin koulutukseen osallistunut oli pettynyt.

Taulukko 9. Koulutukseen hakijoiden ja aloittaneiden määrät yliopistoittain

Yliopisto	2000–2001				2004–2005				2008–2009			
	Haki (n)	%	Aloitti (n)	%	Haki (n)	%	Aloitti (n)	%	Haki (n)	%	Aloitti (n)	%
Helsinki	26 (53)		28 (21)		32 (77)		31 (31)		31 (51)		17* (19)	
Jyväskylä	14 (29)		19 (14)		13 (30)		15 (15)		7 (12)		17 (19)	
Kuopio	14 (29)		13 (10)		11 (26)		14 (14)		11 (18)		17 (19)	
Lappi	14 (28)		12 (9)		10 (24)		10 (10)		17 (28)		17 (19)	
Tampere	20 (42)		16 (12)		20 (48)		15 (15)		20 (32)		17 (19)	
Turku	13 (26)		12 (9)		14 (33)		15 (15)		14 (23)		17 (19)	
Yhteensä	100 (207)		100 (75)		100 (238)		100 (100)		100 (164)		100 (114)	

* Pyöristämä luku on 16.7%. Taulukon tiedot ovat Sosnetilta.

Edellä olevassa taulukossa olevat tiedot koskevat kaikkia erikoissosiaalityöntekijän koulutuksessa opiskelleita (taulukko 9). Kaikki sosiaalityön opetusta antavat yliopistot ovat mukana ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa. Opiskelijat hakivat myös yliopiston jatko-opiskelijapaikkaa hakiessaan lisensiaatinkoulutukseen tietyille erikoisalalle. Jokaisella hakukerralla yliopistoista suosituin oli Helsingin yliopisto ja toiseksi suosituin oli Tampereen yliopisto (taulukko 9). Muiden yliopistojen suosio oli samankaltaista kahdella ensimmäisellä hakukerralla. Viimeisimmällä kerralla hakijoiden määrät vähenivät lähes kaikissa yliopistoissa niin, että Jyväskylän yliopistoon oli vähiten hakijoita. Ainoastaan Lapin yliopistossa hakijoiden määrä lisääntyi hieman. Joka kerta opiskelijoita aloitti eniten Helsingin yliopistossa.

Taulukko 10. Opiskelijoiden asuinalueet ja yliopistot ristiintaulukossa

Asuinalue	Yliopisto						
	Helsinki	Jyväskylä	Kuopio	Lappi	Tampere	Turku	Yhteensä
Pääkaupunkiseutu	33	4	1	2	3	1	44 (33%)
Etelä-Suomen lääni (ei pääkaupunkiseutu)	6	3	2	-	8	3	22 (17%)
Länsi-Suomen lääni	1	13	-	-	8	11	33 (25%)
Itä-Suomen lääni	-	4	17	-	-	-	21 (16%)
Oulun lääni	-	-	1	7	1	-	9 (7%)
Lapin lääni	-	-	-	3	-	-	3 (2%)
Yhteensä	40 (30%)	24 (18%)	21 (16%)	12 (9%)	20 (15%)	15 (12%)	132 (100%)

Suuri osa arviointikyselyyn vastanneista opiskelijoista (74 %, n=98) asui ja teki lisensiaatin opintoja samalla alueella sijaitsevaan yliopistoon (taulukko 10). Opiskelijoista noin neljäsosalla oli pitkät etäisyydet asuinpaikan ja yliopiston välillä. Pisimmillään etäisyys oli pääkaupunkiseudulta Lapin yliopistoon. Pitkällä välimatkalla voi olla merkitystä kotiyliopistojen seminaareihin osallistumisen ja tutkimukseen saatavan ohjauksen kanssa. On kuitenkin hyvä huomioida, että kyseessä on valtakunnallinen koulutus, joten yliopiston läheisyyteen ei ole samaa tarvetta kuin esimerkiksi maisteriopintoihin verrattuna. Koulutuksen erikoisalat kokoontuivat lähiovetusjaksoilla puolestaan eri yliopistoissa, joten sen suhteen asuinpaikalla ei ollut niin suurta merkitystä. Opiskelijat ryhmiteltiin myöhempää analysointia varten kahteen ryhmään sen mukaan, onko kotiyliopisto ja asuinalue sama vai eri. Sen avulla oli mahdollista tarkastella, onko asuinpaikan ja yliopiston etäisyydellä yhteyttä koulutuksesta valmistumisen kanssa.

9.2 Opiskelijoiden näkemyksiä koulutuksesta ja sen hyödyllisyydestä

Opiskelijoiden mielipiteitä lisensiaatinkoulutuksesta

Opiskelijoilta kysyttiin mielipiteitä lisensiaatinkoulutuksesta (kysymyskokonaisuus 26). Jatkoanalyysia varten lisensiaatinkoulutusta koskeville väittämille tehtiin pääkomponenttianalyysi (liite 11), jonka perusteella muuttujista muodostettiin summamuuttujia. Näitä summamuuttujia käytetään myöhemmässä analyysin vaiheessa luvussa 12.

Opiskelijoiden antamista vastauksista on nähtävissä, että koulutuksen yleisten järjestelyjen koettiin onnistuneen pääasiassa hyvin. Opiskelijat olivat tyytyväisimpiä hyvään tiedotukseen (taulukko 11). Tutkimustulokset osoittivat, että opiskelijat kokivat pystyneensä vaikuttamaan hyvin koulutuksen sisältöihin. Opiskelijoista suuri osa ajatteli, että heidän toiveitansa kysyttiin ja ne myös koulutusta toteutettaessa huomioitiin. Oli myös monia opiskelijoita, jotka kokivat, että heiltä ei kysyty toiveita koulutuksen suhteen ja ettei niitä huomioitu koulutuksen toteutuksessa. Yleisesti opiskelijat (73 %) arvioivat koulutuksen vastanneen sisällöltään hyvin heidän odotuksiaan.

Taulukko 11. Mielipiteitä lisensiaatinkoulutuksesta (% , N=131–132)

	Eri mieltä*	En samaa enkä eri mieltä	Samaa mieltä**
Yleistä			
1 Tiedotus toimi hyvin koko koulutuksen ajan	6	5	90
2 Opiskelijoilta kysyttiin hyvin toiveita koulutuksen sisällöstä	13	18	69
3 Opiskelijoiden esittämiä toiveita ei huomioitu koulutuksessa	73	16	12
4 Koulutuksen ohjelma oli liian tiivis	63	17	20
5 Koulutuksen sisältö vastasi hyvin odotuksiani	15	12	73
Teoria – käytäntö - tutkimustieto			
6 Koulutuksessa käsiteltiin hyvin tutkimustyötä hyödyntäviä teorioita	23	21	57
7 Sain hyvin tukea teoreettisen näkökulman löytämiseen tutkimukseeni	33	26	41
8 Teoria painottui koulutuksessa liikaa	79	13	9
9 Käytännön sosiaalityö painottui koulutuksessa liikaa	75	14	11
10 Koulutus vastasi huonosti sosiaalialan työelämän haasteisiin	65	16	19
11 Koulutuksessa hyödynnettiin hyvin opiskelijoiden työkokemusta	16	13	71
Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen tekeminen			
12 Koulutuksessa oli liian vähän opetusta tutkimusmenetelmistä	36	15	48
13 Sain hyvin tukea tutkimusmenetelmien löytämiseen omaan tutkimukseeni	41	20	40
14 En saanut riittävästi tukea aineiston analyysiin	37	32	31
15 Tutkimuksen tekeminen oli liian työlästä	34	28	39
HOPS ja työnohjaus			
16 HOPS oli erittäin tärkeä opiskelun sisällön ja aikataulun suunnittelun kannalta	37	25	38
17 HOPS oli erittäin tärkeä henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamisessa	41	27	33
18 Työnohjaus oli turhaa	58	10	33
19 Työnohjaus selvästi vahvisti ammatillista identiteettiäni	39	22	40
Virtuaaliympäristö			
20 Virtuaaliympäristö (Moodle, Mauri) oli hyvä ja tarkoituksenmukainen oppimisympäristö	23	26	51
21 Virtuaaliympäristöä oli liian vaikea käyttää	69	18	14

*Koostuu vastausvaihtoehdoista: täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä.

** Koostuu vastausvaihtoehdoista: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä.

Opiskelijoiden antamien vastausten perusteella teorian ja käytännön opetuksen painotus oli koulutuksessa tasapainossa (taulukko 11). Työelämän haasteet huomioitiin melko hyvin koulutuksessa, sillä lähes kaksi kolmasosaa opiskelijoista koki koulutuksen vastanneen hyvin työelämän haasteisiin. Vielä useampi näki, että koulutuksessa osattiin myös hyödyntää opiskelijoilla olevaa työkokemusta. Opiskelijoista suuri osa koki, etteivät teoria ja käytännön sosiaalityö painotu liikaa. Kuitenkin tutkimustyötä hyödyntäviä teorioita koskevia väittämiä tarkasteltaessa nähtiin, että opiskelijat eivät olleet aivan niin tyytyväisiä teoriaosuuteen. Opiskelijoista 57 % koki, että tutkimustyötä hyödyntäviä teorioita käsiteltiin koulutuksessa hyvin. Niin ikään reilu viidesosa opiskelijoista oli asiasta eri mieltä. He kokivat, ettei tutkimustyötä hyödyntäviä teorioita käsitelty hyvin. Lisäksi 41 % opiskelijoista koki saaneensa hyvin tukea teoreettisen näkökulman löy-

tämiseen tutkimukseen, kun puolestaan kolmasosa opiskelijoista ei kokenut saaneensa tukea teoreettisen näkökulman löytämiseen tutkimukseen.

Tutkimusmenetelmät olivat tutkimustyötä tukevan teorian ohella toinen asia, johon läheskään kaikki opiskelijat eivät olleet tyytyväisiä. Lähes puolet opiskelijoista koki, että tutkimusmenetelmäopetusta oli liian vähän. Lisäksi opiskelijoista 40 % koki saaneensa liian vähän tukea tutkimusmenetelmien löytämiseen omaa tutkimusta toteutettaessa. Aineiston analyysiin koki saavansa liian vähän tukea vajaa kolmasosa opiskelijoista. Yleensä ottaen tutkimuksen tekemisen koki liian työlääksi melko moni opiskelija (39 %). Toisessa lomakkeen kysymyksessä (kysymys 24.7) kysyttiin kokemusta koulutuksen suorittamisen vaativuudesta työn ohessa. Puolet opiskelijoista koki koulutuksen liian vaativaksi, mikäli opintoja tehtiin työn ohessa. Vaikka koulutus koettiin vaativaksi, 63 % opiskelijoista ei kuitenkaan kokenut koulutuksen ohjelmaa liian tiiviiksi.

HOPSia ja työnohjausta koskevien vastausten väittämässä tuli esille, että monet opiskelijat pitivät niitä tärkeinä, mutta suunnilleen yhtä moni oli eri mieltä asiasta. HOPSia piti tärkeänä opiskelun sisällön ja aikataulun suunnittelun kannalta reilu kolmasosa opiskelijoista. Yhtä moni oli jälleen eri mieltä. Henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamisessa HOPSia piti erittäin tärkeänä kolmasosa opiskelijoista ja hieman useampi oli siitä eri mieltä. Koulutuksen järjestäjän työnohjauksen koki tarpeelliseksi yli puolet opiskelijoista ja turhana sitä piti kolmasosa. Opiskelijoista 40 % koki työnohjauksen vahvistaneen selvästi ammatillista identiteettiä, ja lähes yhtä moni oli siitä eri mieltä. Virtuaalioppimisympäristöjä (Moodle, Mauri) piti hyvänä ja tarkoituksenmukaisena oppimisympäristönä puolet opiskelijoista. Virtuaalioppimisympäristön käyttämisen koki helppona 69 % opiskelijoista.

Kyselyn kohdassa 34 oli mahdollista kommentoida mitä tahansa koulutukseen tai kyselyyn liittyvää asiaa. Kaksi mainitsi, että koulutukseen ja tutkimukseen meni yllättävän paljon aikaa ja se vaati paljon töitä. Samoin kahdessa vastauksessa mainittiin, ettei lisensiaatintutkimusta arvostettu: ”Minusta liian usein kuului kommentteja, että ”amm.lis. työssä ei edellytetä tieteellisyttä jne. tai ”tämähän on vain amm.lis.työ” jne. Jos olisin nyt aloittamassa koulutusta, en aloittaisi amm.lis. tutkinnon tekemistä. Tämä on kuitenkin ollut vaativa koulutus, mutta koulutuksen tavoitteet pitää kirkastaa ja mahdollisesti koulutuksen valintakriteereitä myös.”

Koulutuksen eri osa-alueiden hyödyllisyys sosiaalityön asiantuntijuudelle ja lisensiaatintutkimuksen tekemiselle

Seuraavaksi tarkastellaan opiskelijoiden arvioita koulutuksen eri osa-alueiden hyödyllisyydestä kahden keskeisimmän lisensiaatinkoulutuksen tavoitteen, sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymisen ja lisensiaatintutkimuksen tekemisen suhteen (kysymyskokonaisuudet 27 ja 28⁹). Sen jälkeen tarkastellaan opiskelijoiden avovastauksia, joissa opiskelijoita pyydettiin perustelemaan, mikäli he olivat tyytymättömiä tutkimukseen saatuaan ohjauksen (kysymyskokonaisuus 29) ja kertomaan yleisesti mielipiteitä kou-

⁹ Kyselyssä olleisiin tutkimusseminaareihin ja yliopistojen jatkokoulutusseminaareihin (väittämät 27.7, 27.8, 28.7, 28.8) annettujen vastausten suhteen tulee olla varovainen, koska eri yliopistoissa seminaarit toteutettiin tavoin ja termejä myös käytettiin eri tavoin. Ei ole varmuutta siitä, ymmärsivätkö opiskelijat samalla tavalla sen, että jatkokoulutusseminaareilla tarkoitettiin kotiyliopiston seminaareja ja tutkimusseminaareilla erikoistumiskoulutuksen puitteissa järjestettyjä seminaareja.

lutuksesta (kysymyskokonaisuus 30). Jatkoanalyysia varten lisensiaatinkoulutuksen osa-alueita koskeville väittämille tehtiin pääkomponenttianalyysit erikseen sekä sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymistä ja lisensiaatintutkimuksen tekemistä koskeville muuttujille (liite 12). Pääkomponenttianalyysien perusteella muodostettiin summamuuttujia, joita käytetään myöhemmässä analyysin vaiheessa luvussa 12.

Taulukko 12. Opiskelijoiden kokemukset koulutuksen eri osa-alueiden hyödyllisyydestä sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiselle ja lisensiaatintutkimuksen tekemiselle (% , N=129–132)

	Sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntyminen			Lisensiaatintutkimuksen tekeminen		
	Ei lainkaan hyötyä	Vähän hyötyä*	Paljon hyötyä**	Ei lainkaan hyötyä	Vähän hyötyä*	Paljon hyötyä**
1 Opintojaksoihin sisältyvä kirjallisuus	1	25	74	3	25	52
2 Työnohjaus	13	46	42	30	51	18
3 Luennot	1	22	78	2	56	42
4 Ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksoilla	2	31	68	5	48	47
5 Yleiset etätehtävät	4	29	67	4	46	60
6 Omavalintaiset esheet	1	20	80	2	34	64
7 Tutkimusseminaarit	2	38	61	5	32	64
8 Yliopiston jatkokoulutusseminaarit	9	57	34	12	47	42
9 HOPS	14	68	19	30	61	9
10 Virtuaalisessa oppimisympäristössä käydyt keskustelut	29	78	5	43	54	4
11 Virtuaalisessa oppimisympäristössä olevat luennot	21	66	13	37	55	8
12 Vertaisoppiminen	2	36	53	7	58	35
13 Lisensiaatintutkimus (tekeillä oleva tai valmis)	3	16	81	-	-	-
14 Tutkimuksen ohjauskeskustelut/ lisensiaatinkoulutuksen professori	4	43	53	4	36	61
15 Tutkimuksen ohjauskeskustelut/ kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan)	5	41	54	8	33	60

* Vähän hyötyä: vähän hyötyä, jonkin verran hyötyä. ** Paljon hyötyä: paljon hyötyä, erittäin paljon hyötyä.

Edellä olevassa taulukossa on opiskelijoiden antama arvio koulutuksen eri osa-alueiden hyödyllisyydestä sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiselle ja lisensiaatintutkimuksen tekemiselle (taulukko 12). Tarkastelemme ensin sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymistä ja sen jälkeen lisensiaatintutkimuksen tekemistä. Opiskelijat kokivat, että sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymistä hyödynsivät parhaiten sellaiset opiskelumuodot, jotka edellyttivät opiskelijan omaa työskentelyä. Näitä olivat lisensiaatintutkimuksen tekeminen ja omavalintaiset esheet. Asiantuntijuuden lisääntymistä auttoivat myös luennot, opintojaksoihin liittyvä kirjallisuus, ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksoilla, yleiset etätehtävät ja lisensiaatinkoulutuksen tutkimusseminaarit¹⁰. Lisäksi noin puolet opiskelijoista koki sosiaalityön asiantuntijuuden kehittymiselle hyödyllisiksi vertaisoppimisen ja tutkimuksen ohjauskeskustelut lisensiaatinkoulutuksen vastuuprofessorin ja kotiyliopiston (muu ohjaaja) ohjaajan kanssa. Vähemmän hyötyä oli työnohjauksesta ja

¹⁰ Tutkimusseminaareilla tarkoitettiin lisensiaatinkoulutuksen professoreiden erikoisaloilla järjestämiä seminaareja. Yliopiston jatkokoulutusseminaareilla tarkoitettiin kotiyliopiston jatkokoulutusseminaareja. On kuitenkin mahdollista, että kaikki vastaajat eivät ymmärtäneet oikein sitä, mitä tutkimusseminaareilla tarkoitettiin.

yliopiston jatkokoulutusseminaareista. HOPSista, virtuaalioppimisympäristössä tapahtuvista keskusteluista ja virtuaalioppimisympäristön luennoista ei kovin moni opiskelija kokenut hyödylliseksi asiantuntijuuden kehittymisen näkökulmasta.

Lisensiaatintutkimuksen tekemiselle opiskelijat kokivat hyödyllisimmiksi lisensiaatintutkimuksen tekemisen tueksi tarkoitetut koulutuksen osa-alueet: tutkimusseminaarit, tutkimuksen ohjauskeskustelut lisensiaatinkoulutuksen professorin ja kotiyliopiston ohjaajan kanssa sekä omavalintaiset esseet (taulukko 12). Selvästi harvempi opiskelija koki yliopistojen jatkokoulutusseminaarit hyödylliseksi. Lisäksi noin puolet opiskelijoista koki opintojaksoihin sisältyvän kirjallisuuden hyödylliseksi tutkimuksen tekemisen kannalta. Vähemmän hyödylliseksi koettiin luennot, ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksoilla, yliopiston jatkokoulutusseminaarit ja vertaisoppiminen. Tutkimuksen tekemisen kannalta melko harva koki hyödylliseksi työnohjauksen, HOPSin ja virtuaalisen oppimisympäristön. Kyselyn avovastauksissa HOPSia kommentoitiin seuraavasti: *”Hops jäi täysin merkityksettömäksi, koska sitä ei koskaan tehty kunnolla.”*

Tutkimuksen tekemiseen tarkoitettujen osa-alueiden yksityiskohtaisempaa tarkastelua

Lisensiaatinkoulutuksen vastuuproffessorien antaman tiedon mukaan lisensiaatintutkimus on keskeisin tekijä, josta opinnot jäävät kiinni. Yleensä koulutuksen käyneet opiskelijat olivat suorittaneet kaikki muut tutkintoon edellytettävät opinnot. Tämän vuoksi tutkimuksen tekemiseen liittyviä koulutuksen osa-alueita tarkastellaan hieman tarkemmin erikoisaloittain ja yliopistoittain sekä lisensiaatin tutkinnon suorittamisen suhteen. Tämä tarkastelu tehdään ristiintaulukoiden avulla, jotka ovat liitteessä 13.

Lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käytyjen tutkimuksen ohjauskeskustelujen hyödyllisyyden kokemisessa oli erikoisalojen välillä pieniä eroja (liite 13). Kuntouttavan sosiaalityön ja lapsi- ja nuorisososiaalityön ryhmissä oli eniten opiskelijoita, jotka kokivat lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt keskustelut hyödyllisiksi tutkimuksen tekemiselle. Marginalisaatiokysymysten ja yhteisösosiaalityön ryhmissä noin puolet opiskelijoista koki ohjauksesta olevan paljon hyötyä tutkimuksen tekemiselle. Lisensiaatinkoulutuksen tutkimusseminaarit kokivat hyödyllisimmiksi kuntouttavan sosiaalityön erikoisalan opiskelijat. Muissa ryhmissä (lapsi- ja nuoriso-, marginalisaatiokysymysten- ja yhteisösosiaalityö) tutkimusseminaarien hyödylliseksi kokeminen oli samansuuruista. Jokaisella erikoisalalla oli useita opiskelijoita, jotka kokivat hyötynensä vähän tai ei lainkaan lisensiaatinkoulutuksen ohjaajan kanssa käydyistä ohjauskeskusteluista ja tutkimusseminaareista.

Kotiyliopistojen ohjaajien kanssa käytyjen ohjauskeskustelujen hyödyllisyyden kokemisessa oli yliopistojen välillä pieniä eroja (liite 13). Kotiyliopiston ohjaajan kanssa käydyt ohjauskeskustelut kokivat hyödyllisimmiksi Tampereen, Jyväskylän, Kuopion ja Helsingin yliopistoissa opiskelleet. Hieman harvempi opiskelija koki ohjauskeskustelut hyödyllisiksi Turun ja Lapin yliopistoissa. Kotiyliopiston jatkokoulutusseminaarit kokivat hyödyllisimmiksi Jyväskylän ja Turun yliopistoissa opiskelleet. Jyväskylässä jatkokoulutusseminaarit toteutettiin muuhun jatko-opetukseen integroituna kuukausittain. Turussa seminaarit toteutettiin noin kerran lukukaudessa muusta jatkokoulutuksesta eriytettyinä. Tyytyväisyys jatkokoulutusseminaareihin oli hieman vähäisempää Helsingin, Lapin, Kuopion ja Tampereen yliopistoissa (ks. seminaarien toteutus kpl

7.2). Jokaisessa yliopistossa oli useita opiskelijoita, jotka eivät kokeneet hyötynensä tai olivat hyötynneet vähän yliopiston ohjaajan kanssa käydyistä keskusteluista ja yliopiston jatkokoulutusseminaareista.

Tutkimuksen ohjauskeskustelujen, tutkimusseminaarien ja jatkokoulutusseminaarien kokemista hyödylliseksi verrattiin lisäksi tutkinnon suorittaneiden ja suorittamattomien opiskelijoiden välillä. Myös tämä tarkastelu tehtiin ristiintaulukoiden avulla (liite 14). Lisensiaatin tutkinnon suorittaneet kokivat selvästi useammin, että he olivat saaneet tutkimuksen tekemistä hyödyntävää ohjausta lisensiaatinkoulutuksen professorilta ja kotiyliopiston ohjaajalta sekä hyötynneet tutkimusseminaareista verrattuna tutkintoa suorittamattomiin. Ryhmien väliset erot olivat osittain tilastollisesti merkitseviä. Valmistuneet ja ei-valmistuneet kokivat kotiyliopiston jatkokoulutusseminaarit yhtä tärkeiksi. He kokivat kotiyliopiston jatkokoulutusseminaarit vähemmän hyödylliseksi kuin erikoistumiskoulutuksen tutkimusseminaarit. Myöhemmässä analyysin vaiheessa tullaan tarkastelemaan vielä enemmän, minkä asioiden suhteen tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet erosivat eniten toisistaan (luku 12).

Opiskelijoiden kokemuksia tutkimuksen ohjauksen pulmista

Lisensiaatinkoulutuksen vastuuproffessorien antaman tiedon mukaan lisensiaatintutkimus on keskeisin tekijä, josta opinnot jäävät kiinni. Yleensä koulutuksen käyneet opiskelijat olivat suorittaneet kaikki muut tutkintoon edellytettävät opinnot. Tämän vuoksi oli erikseen avokysymys niille opiskelijoille, jotka kokivat saaneensa liian vähän tai liian huonoa ohjausta. Heillä oli mahdollisuus tarkentaa saamansa ohjauksen laatua kyselylomakkeen kohdassa 29 (Mikäli lisensiaatintutkimukseen saamasi ohjaus ei ollut laadukasta tai riittävää, perusteletko miksi?). Kysymykseen vastasi 53 opiskelijaa, joista 13 ei vastannut tarkoitettuun kysymykseen. Analyysissa oli siis mukana 40 vastausta.

Tutkimukseen osallistuneet kokivat erilaisia puutteita lisensiaatintutkimuksen ohjauksessa. Osan mielestä ohjaajilla oli liian vähän aikaa tai mielenkiintoa paneutua ohjaukseen. Ohjaajien kiireestä puhui kuusi vastaajaa: ”*Amm.lis koulutuksen professorilla ei juuri ollut aikaa ohjauskeskusteluille.*” Kiire selitti osan kohdalla sitä, että opiskelijat eivät saaneet ohjausta riittävän ajoissa. Usean kohdalla ohjaus keskittyi tutkimuksen loppuvaiheeseen. Tästä saattoi seurata, että tutkimusta työstävä teki työtään ”väärään suuntaan” ja joutui selviytymään tutkimuksen alkuvaiheessa lähes yksin. Se vaati osalta suurta työtä, sillä monella edellisen tutkimuksen tekemisestä oli kulunut pitkä aika: ”*Ohjaajilla ei ollut riittävästi aikaa perehtyä työhöni. Kävin yhden vajaan tunnin ohjauskeskustelun ja sen jälkeen jätin luettavaksi käsikirjoitusversion. Sain joitain kommentteja vasta tässä vaiheessa. Minusta ei ole oikein, että opiskelija joutuu vaatimaan ohjausta, joka on kuitenkin yliopiston puolelta resurssoitu. Minulle ei tosin selvinnyt millainen resurssi ohjaukseen oli määritely.*”

Toisten vastanneiden kohdalla ohjauksen vähäisyys selittyi henkilökohtaisilla esteillä päästä tutkimusseminaareihin: ”*Kotiyliopiston antama ohjaus jäi vähäiseksi, koska pitkän matkan ja huonohkojen kulkuyhteyksien vuoksi en pystynyt osallistumaan säännöllisesti jatkokoulutusseminaareihin. Ohjaus lähiopiskelijaksojen jälkeen oli ehkä liian vähäistä – melko yksin joutui tutkimustyön saattamaan loppuun.*” Lähiopetusjaksojen jälkeen lisensiaatintutkimuksen ohjauksen taso heikentyi toisilla. Ehdotettiinkin että lisensiaatintutkimuksen aihe olisi hyvä olla tiedossa jo koulutuksen alkuvaiheessa, jolloin tarjottavaa ohja-

usta olisi helpompi hyödyntää: ”Opintojen suorittaminen työn ohella vaatisi sopivan aiheen löytämisen melkein heti opintojen alussa. Muuten ohjaus tulee liian myöhään.”

Opiskelijoiden vastauksista ilmeni, että lisensiaatintutkimuksen ohjaajat vaihtuivat useilla. Kysymykseen vastanneista seitsemän koki ohjauksen vaikeutuneen ohjaajien vaihtumisten vuoksi. Toisten ohjaajien keskinäiset näkökantaerot olivat suuria, mikä hämmensi koulutusta käyviä sosiaalityöntekijöitä. Ohjaajien vaihtuminen ei kuitenkaan aina selittänyt huonoa ohjausta.

Kolmessatoista vastauksessa puhuttiin ainoastaan huonosta tai puutteellisesta ohjauksesta, mille esitettiin erilaisia syitä. Joku ei ollut saanut kotiyliopistosta lainkaan ohjaajaa. Toiset kokivat, että saadut kommentit viivästyivät ja olivat pinnallisia. Jotkut puolestaan sanoivat, ettei yhteistyö ohjaajan kanssa pelannut jostakin syystä: ”*Professori ei ymmärtänyt aihettani, kommentit väkisiä.*” Ohjausta kuvattiin myös seuraavasti: ”*Hajanaista, liian vähän, etäistä*” tai ”*Ohjaajat haluavat vain tavallista lisensiaatintutkimusta; uusia ideoita tarvittaisiin siihen kuinka omasta työstään saisi uudentyyppisiä tutkimuksia.*”

Viidessä vastauksessa koulutukseen osallistuneet kokivat saaneensa toiselta ohjaajalta hyvää ja toiselta huonoa ohjausta. Yhtäältä tähän oltiin tyytyväisiä silloin, kun ohjaus toimi. Tällöin toinen ohjaajista ohjasi käytännössä koko työn. Toisaalta toisen ohjaajan toiminta harmitti ja saattoi myös sekoittaa tutkimukseen osallistunutta: ”*Ohjaus oli kahdella kädellä annettua. Varsinaiselle ohjaajalle nostan hattua, koska hän antoi tilaa, mutta toisen ohjaajan kanssa meillä oli jatkuvaa keskustelua siitä miksi olen niin kriittinen. Toisaalta olisi pitänyt ohjaustilanteissa antaa puheenvuoroja meille, jotka toimimme käytännössä nyt oli selvää jakoja, me tutkijat jotka tiedämme ja se käytäntö sitten oma lukunsa.*” Yksi vastaaja sanoi, että toinen ohjaaja puuttui kokonaan. Vastauksista löytyi pari sellaistaakin vastausta, jossa merkittävin ohjaajataho oli joku muu kuin virallinen ohjaaja, esimerkiksi toisen yliopiston jatkokoulutusseminaari.

Voidaan pohtia, mikä on koulutuksen osallistujan oma vastuu tutkimuksen ohjauksen saamiseksi. Kolme opiskelijaa painotti omaa vastuuta ohjauksen hyödyntämisessä ja pyytämisessä: ”*En osannut itse hyödyntää ohjausta – olla avoimella mielellä. Ehkä en tiennyt tarpeeksi osatakseni edes kysyä. Hyvin omatoimisesti olen perehtynyt asioihin, aikaa on kulu-
nut paljon.*” Vastauksista ilmeni, että muutama tutkimusmaailmasta pitkään poissaollut opiskelija ei ollut sisäistänyt ohjauksen pyytämiskäytäntöjä. Heistä osa ei osannut pyytää ohjausta, vaan ajatteli saavansa sitä automaattisesti.

9.3 Yhteenvetoa koulutuksesta

Ammatillista lisensiaatinkoulutusta on laajennettu koko sen toiminnan ajan opetusministeriön asetusta noudattavaksi. Sosiaalityössä on monia erikoisaloja, joihin on tarvetta saada erikoistumiskoulutusta ja koulutuksen laajentamiseen on ollut mahdollisuuksia. Toisaalta hakijoiden määrä oli aikaisempaa pienempi viimeisimmäksi aloittaneiden ryhmien kohdalla. Tähän voi olla monia syitä. Onko kyse esimerkiksi siitä, että alkuvuosien suma on purkautunut vai ovatko työpaineet nyt niin kovat, ettei ole mahdollista lähteä vaatimaan koulutukseen? Kuntouttavan sosiaalityön, marginalisaatiokysymysten sosiaalityön ja yhteisösosiaalityön suosio laskee viimeisimmässä hakuvaiheessa

suhteellisen pieneksi. Lapsi- ja nuorisososiaalityön ryhmä on pysynyt koko ajan hyvin suosittuna. Hyvinvointipalveluiden erikoisala on uusi ryhmä, ja siihen oli suhteellisen paljon hakijoita. Ei voida kuitenkaan tietää, miten suosittuna hyvinvointipalvelujen ryhmä tulevaisuudessa pysyy. Myöskään tulevaisuuden hakijamääristä kenelläkään ei ole tietoa. Pieni osa opiskelijoista koki olevansa väärässä erikoisalan ryhmässä. Se johtui joko siitä, ettei toiseen ryhmään päässyt, opiskelija koki teorian ja käytännön kaukaisiksi toisilleen tai opiskelijat arvioivat ryhmän sisällön väärin. Viimeiseksi mainittuun asiaan voi olla vaikea vaikuttaa.

Opiskelijat olivat vastausten perusteella tyytyväisiä ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen käytännön toteutukseen. He pitivät koulutuksen aikataulutusta sopivana, koulutusta pääasiassa hyvin toteutettuna ja sopivan työläänä. Koulutuksen suorittaminen työn ohessa oli kuitenkin monille liian haasteellista. Avovastauksissa tuli esille, että koulutuksen työläys ja lisensiaatintutkimuksen tekemisen työläys oli ollut osalle yllätys ja syy koulutuksen keskeyttämiselle.

Opiskelijoiden kokemuksiin perustuen teorian ja käytännön suhde vaikuttaa olevan tasapainossa koulutuksessa ja niihin ollaan tyytyväisiä. Kuitenkin tutkimuksen tekemisen näkökulmasta monet opiskelijat kokivat, etteivät he saaneet riittävästi tukea teorian ja tutkimusmenetelmien valintaan ja aineiston analyysiin omassa tutkimuksessaan. Opiskelijat esittivät tutkimusmenetelmien opettamista kohtaan kritiikkiä siitä, että he eivät saaneet menetelmäopetusta tarpeeksi ajoissa. Lisäksi kritiikkiä esitettiin lisensiaatintutkimuksen aseman vähättelemisestä.

Verrattaessa opiskelijoiden kokemuksia koulutuksen eri osa-alueiden hyödyllisyydestä on nähtävissä, että koulutuksen osa-alueista useimmat koettiin hyödyllisiksi. On kuitenkin havaittavissa joitakin eroja, kun verrataan opiskelijoiden kokemuksia sosiaalityöntekijän asiantuntijuuden kehittämisen ja tutkimuksen tekemisen välillä. Suoraan tutkimustyöhön tarkoitetut ohjauskeskustelut ja seminaarit koki hieman useampi (3–8 %) opiskelija tärkeäksi tutkimuksen tekemisessä kuin sosiaalityön asiantuntijuuden kehittämisessä. Muiden osa-alueiden suhteen tilanne oli päinvastainen. Esimerkiksi kirjallisuuden, luentojen, työnohjauksen ja etätehtävien koki useampi opiskelija (7–36 %) hyödyntävän paremmin sosiaalityön asiantuntijuuden kehittymistä kuin tutkimuksen tekemistä.

Tärkeimmiksi koulutuksen työskentelymuodoiksi koettiin lähiopetukseen liittyvät työmuodot ja opiskelijoiden omatoiminen työskentely sekä tutkimuksen tekemiseen saatu henkilökohtainen ohjaus ja tutkimusseminaarit. Ne olivat tärkeitä niin sosiaalityön asiantuntijuuden kuin lisensiaatintutkimuksen tekemisenkin näkökulmasta. Alle puolet opiskelijoista koki yliopistojen jatkokoulutusseminaareista olleen paljon hyötyä. Kuitenkin oli monia opiskelijoita, jotka kokivat jatkokoulutusseminaarit vähän tai ei lainkaan hyödyllisiksi. Tämän tutkimuksen perusteella ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten usein opiskelijat kävivät jatkokoulutusseminaareissa ja esittivät niissä papereita. Opiskelijoiden esiintuomat tutkimuksen ohjauskeskusteluissa ilmenneet pulmat liittyivät sekä ohjaajaan että ohjattavaan. Opiskelijat toivat esille ohjaajan ajan ja asiaan paneutumisen puutteen sekä ohjauksen keskittymisen tutkimuksen loppuvaiheeseen. On huomioitava, että kyselyssä ei kysytty ohjauksen hyvistä puolista, vaan avovastauksessa oli mahdollisuus tarkentaa huonoksi koetun ohjauksen syitä. Opiskelijaan liittyvinä

synä tulivat esille pitkät etäisyydet ja se, etteivät kaikki osanneet pyytää ohjausta. Myös HOPSia ei useinkaan koettu merkityksellisenä opiskelujen kannalta. Lisäksi opiskelijat eivät kokeneet työnohjausta kovinkaan merkityksellisenä sille asetetun tärkeimmän tavoitteen, sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymisen, suhteen.

10

KOULUTUKSEN TUOTOKSET

10.1 Lisensiaatin tutkinnot ja julkaisutoiminta

Lisensiaatin tutkinnon suorittaneiden määrät

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen keskeisimpänä tuotoksena tarkastellaan lisensiaatin tutkinnon suorittamista (kysymys 6). Kyselyn lisäksi on selvitetty tutkinnon suorittaneiden määriä myös muista tietolähteistä. Niiden avulla tarkastellaan kaikkien valmistuneiden määriä ja valmistumisajankohtia (taulukot 14 ja 15). Muita kyselyssä tarkasteltuja tuotoksia ovat koulutuksen myötä kirjoitetut julkaisut ja väitöskirjan tekeminen (kysymys 33). Seuraavissa taulukossa (taulukko 13) esitetään lisensiaatin tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden osalta.

Taulukko 13. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneiden ja suorittamattomien määrät (N=132)

	n	%
On tehnyt tutkinnon	65	49
Tutkimus on kesken	54	41
Ei tiedä tekeekö opintoja loppuun	5	4
Keskeyttänyt opinnot	8	6
Yhteensä	132	100

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 65 oli tehnyt lisensiaatin tutkinnon (taulukko 13). Opiskelijoista 67 ei ollut vielä valmistunut. Heistä kuitenkin lähes kaikki aikoiivat tehdä tutkimuksen loppuun. Muutama opiskelija kertoi keskeyttäneensä opinnot ja muutamat ei ollut varma tutkimuksen loppuun tekemisestä. Opiskelijoista muodostettiin dikotominen muuttuja sen mukaan, onko opiskelija tehnyt lisensiaatin tutkinnon vai ei¹¹. Jatkossa käytetään tätä kaksiluokkaista muuttujaa. Seuraavassa taulukossa (taulukko 14) on nähtävissä kaikkien koulutuksesta valmistuneiden määrä, joten tässä taulukossa on mukana muutkin kuin kyselyyn osallistuneet opiskelijat (N=175). Valmistuneista ei ollut saatavilla valmista yhteenvetoa, joten on mahdollista, että tutkimusta varten ei saatu tietoa kaikista valmistuneista.

¹¹ Ei-muuttujaan koodataan vastausvaihtoehdot: tutkimus kesken, en tiedä teenkö opintoja loppuun ja keskeyttänyt opinnot.

Taulukko 14. Lisensiaatin tutkinnon suorittamiseen käytetty aika erikoisaloittain* (N=175)

Erikois- alat**	Opiske- lupaikat	Valmistumiseen käytetty aika								Yht.	Valmis- tumis %	Valmistumassa vuoden 2010 alussa
		1-3v Koulu- tusaika	4v Koulu- tusaika	5v	6v	7v	8v	9v	10v			
Lanu I	25	-	-	7	4	3	-	-	1	15	60	-
Lanu II	25	-	2	8	2	-	-	-	-	12	48	3
Kunto I	25	-	1	8	4	4	-	1	-	18	72	-
Kunto II	25	-	3	4	-	-	-	-	-	7	28	7
Margi I	25	-	3	4	2	1	2	-	-	12	48	-
Margi II	25	-	1	5	-	-	-	-	-	6	24	3
Yhteisö I	25	-	1	6	2	-	-	-	-	9	36	2
Yhteensä	175	-	11	42	15	8	2	1	1	79	45	15

* Tiedot on saatu eri tietolähteitä yhdistelemällä (Sosnet, vastuuproffessorit). Tiedot koskevat 2009 loppuun mennessä valmistuneita.

** Erikoisalat toimivat seuraavasti (suluissa koulutuksen alusta kulunut aika vuosina vuoden 2009 loppuun mennessä): Lanu I 2000–2003 (10v), Lanu II 2004–2007 (6v), Kunto I 2001–2004 (9v), Kunto II 2005–2008 (5v), Margi I 2001–2004 (9v), Margi II 2005–2008 (5v), Yhteisö I 2004–2007 (6v).

Koulutuksen alusta kulunut aika vuosina vuoden 2009 loppuun mennessä on taulukossa harmaana värinä.

Sosnetin sivuilta ja vastuuproffessoreiden antamien tietojen mukaan kaikkiaan 79 opiskelijaa oli valmistunut koulutuksesta vuoden 2009 loppuun mennessä (taulukko 14). Lisäksi vastuualueopettajien arvion mukaan noin 15 on saamassa työnsä valmiiksi kevään 2010 (tammi-huhtikuu) aikana. Kunto 2 ja Margi 2 ovat loppuneet vuonna 2008, joten niiden ryhmien osalta taulukko käsittää vain viiden ensimmäisen vuoden aikana valmistuneet (ks. harmaa väri taulukossa). Muissa ryhmissä koulutuksen loppumisesta oli kulunut enemmän aikaa. Opiskelijoista melko harva valmistui koulutusaikana tai sen vuoden loppuun mennessä, kun koulutus oli päättynyt. Neljän vuoden koulutusaikana tutkinnon suoritti siis 11 opiskelijaa (14 % valmistuneista N=79 ja 6 % kaikista opiskelijoista N=175). Tyypillisimmin opiskelijat valmistuivat koulutuksen jälkeisenä eli viidentenä vuonna. Tällöin valmistui 42 opiskelijaa (53 % valmistuneista ja 24 % kaikista opiskelijoista). Tähän mennessä koulutuksen suorittamiseen oli pisimmillään mennyt 10 vuotta sen aloittamisesta.

Taulukko 15. Licensiaatin tutkinnon suorittamiseen käytetty aika yliopistoittain* (N=175)

Yliopistot	Opiske- lupaikat	Valmistumiseen käytetty aika									Valmis- tumis- %	Valmistu- massa vuo- den 2010 alussa
		1-3v Koulu- tusaika	4v Koulu- tusaika	5v	6v	7v	8v	9v	10v	Yht.		
Helsinki	52	-	4	16	4	4	1	-	1	30	58	8
Jyväskylä	29	-	1	5	2	3	1	-	-	12	41	2
Kuopio	24	-	3	5	1	-	-	-	-	9	38	1
Lappi	19	-	-	3	2	-	-	1	-	6	32	1
Tampere	27	-	2	7	4	1	-	-	-	14	52	1
Turku	24	-	1	6	1	-	-	-	-	8	33	2
Yhteensä	175	-	11	42	14	8	2	1	1	79	45	15

* Tiedot on saatu eri tietolähteitä yhdistelemällä (Sosnet ja vastuuproffessorit).

Edellisessä taulukossa (taulukko 15) on nähtävissä kaikkien valmistuneiden opiskelijoiden määrät myös yliopistoittain. Opiskelijoita oli valmistunut eniten Helsingin ja Tampereen yliopistoista. Seuraavaksi tarkastellaan kyselylomaketutkimukseen vastanneiden valmistuneiden opiskelijoiden määriä (taulukot 15 ja 16). Kyselyyn vastanneissa on hieman enemmän tutkinnon suorittaneita (49 %, N=132) verrattaessa vastanneiden määrää kaikkiin valmistuneisiin (45 %, N=175).

Taulukko 16. Licensiaatin tutkinnon suorittaneet erikoisaloittain (N=132)

Licensiaatintutkimus	Erikoisala*				
	Kunto % (n)	Margi % (n)	Lanu % (n)	Yhteisö % (n)	Yhteensä % (n)
Kyllä	54 (21)	38 (15)	63 (22)	37 (7)	49 (65)
Ei	46 (18)	62 (24)	37 (13)	63 (12)	51 (67)
Yhteensä	100 (39)	100 (39)	100 (35)	100 (19)	100 (132)

$\chi^2=5.909$, $df=3$, tarkka $p=.116$.

*Erikoisaloista aloitti toimintansa ensimmäisenä Lanu vuonna 2000. Margin ja Kunto ensimmäiset ryhmät alkoivat vuonna 2001. Yhteisön ensimmäinen ryhmä alkoi 2004.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista licensiaatin tutkintoja olivat suorittaneet eniten lapsi- ja nuorisososiaalityön (Lanu) ja kuntoutuksen sosiaalityön (Kunto) erikoisaloilla opiskelleet henkilöt (taulukko 16). Marginalisaatiokysymysten sosiaalityön (Margi) ja yhteisösosiaalityön (Yhteisö) ryhmissä tutkinnon oli suorittanut reilu kolmasosa opiskelijoista. On kuitenkin huomioitava erikoisalojen erilaiset aloitusajankohdat (ks. taulukon 16 alaviite). Yhteisösosiaalityön ryhmän opiskelijoiden valmistumisaste olisi todennäköisesti korkeampi, jos se suhteutettaisiin ryhmän aloitusajankohtaan. Koulutuksen aloituksen ajankohta on selvästi yhteydessä licensiaatintutkimuksen valmistumiseen (ks. ristiintaulukko, liite 15). Aikaisemmissa ryhmissä aloittaneet opiskelijat ovat valmistuneet aikaisemmin kuin myöhemmissä ryhmissä aloittaneet opiskelijat.

Taulukko 17. Licensiaatin tutkinnon suorittaneet yliopistoittain (N=132)

Licensiaatin tutkinto	Yliopisto						
	Helsinki % (n)	Jyväskylä % (n)	Kuopio % (n)	Lappi % (n)	Tampere % (n)	Turku % (n)	Yhteensä % (n)
Kyllä	57 (23)	50 (12)	43 (9)	25 (3)	60 (12)	40 (6)	49 (65)
Ei	43 (17)	50 (12)	57 (12)	75 (9)	40 (8)	60 (9)	51 (67)
Yhteensä	100 (40)	100 (24)	100 (21)	100 (12)	100 (20)	100 (15)	100 (132)

$\chi^2(5)=5.700$, tarkka p=.343

Kyselyyn vastanneissa valmistuneita opiskelijoita oli eniten Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa (taulukko 17). Kuopion ja Turun yliopistoissa opiskelleista vajaa puolet oli valmistunut. Vähiten valmistuneita oli Lapin yliopistossa opiskelleissa.

Julkaisutoiminta ja väitöskirjatutkimukset

Julkaisutoiminta ja opintojen jatkaminen väitöstutkimuksella ovat olennainen osa tieteellistä työtä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös niitä tuloksina, vaikka licensiaatinkoulutuksen myötä tapahtuva julkaisutoiminta ei suoranaisesti ole koulutuksen tavoitteena. Licensiaatintutkimuksen lisäksi tapahtuvaa muuta julkaisutoimintaa voi pitää koulutuksen sivutuotoksena.

Taulukko 18. Tieteelliset ja ei-tieteelliset julkaisut licensiaatinkoulutuksen myötä (N=125)

	On julkaistu % (n)	Teen parhaillaan % (n)	Olen harkinnut % (n)	En aio % (n)	Yhteensä % (n)
Mielipidekirjoitus (esim. sanomalehti)	21 (26)	3 (4)	25 (31)	51 (64)	100 (125)
Ei-tieteellinen artikkeli alan lehteen (esim. Sosiaalitalo/Sosiaaliturva)	20 (25)	6 (7)	39 (49)	36 (45)	100 (126)
Tieteellinen artikkeli	6 (7)	8 (10)	33 (42)	53 (67)	100 (126)
Väitöskirjatutkimus	2 (3)	9 (11)	38 (47)	50 (62)	100 (123)

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista kolmasosa oli osallistunut julkaisutoimintaan julkaisemalla vähintään jonkin seuraavista: mielipidekirjoituksen, ei-tieteellisen artikkelin alan lehteen, tieteellisen artikkelin tai väitöskirjatutkimuksen. Ei-tieteellinen mielipiteiden ja artikkelien julkaiseminen oli tieteellistä kirjoittamista yleisempää (taulukko 18). Opiskelijoista 29 % oli tehnyt ei-tieteellisen mielipidekirjoituksen ja/tai artikkelin. Opiskelijoista 3 % oli tehnyt tieteellisen artikkelin ja/tai väitöskirjan. Lisäksi 3 % opiskelijoista oli tehnyt sekä ei-tieteellisen mielipidekirjoituksen/artikkelin että tieteellisen artikkelin/väitöskirjatutkimuksen. Tieteellisen artikkelin ja/tai väitöskirjan oli siis julkaissut yhteensä 6 % opiskelijoista.

Varsinkin tieteellisten julkaisujen kirjoittaminen on pitkä prosessi, joten on mielekäästä katsoa myös tekeillä olevia julkaisuja. Opiskelijoista lähes puolet (46 %) oli julkaissut tai oli parhaillaan tekemässä jotain kysytyistä julkaisuista (ks. taulukko 18). Opiskelijoista oli tehnyt tai oli parhaillaan tekemässä ei-tieteellistä mielipidekirjoitusta/

artikkelia 27 %. Tieteellisen artikkelin/väitöskirjan oli tehnyt tai tekemässä parhaillaan 7 % opiskelijoista. Sekä tieteellisen artikkelin/väitöskirjan ja ei-tieteellisen mielipidekirjoituksen/artikkelin oli tehnyt tai tekemässä 12 % opiskelijoista. Tieteellisen artikkelin ja/tai väitöskirjan oli tehnyt tai oli tekemässä yhteensä 19 % opiskelijoista. Tieteellisen kirjoittamisen osuus oli siis laajempi, kun huomioidaan myös tekeillä olleet julkaisut (taulukko 18). Moni opiskelija oli jatkanut opintoja lisensiaatintutkimuksen jälkeen väitöskirjaan. Opiskelijoista 14 (22 % valmistuneista N=65; 11 %, kaikista vastanneista N=132) oli tehnyt tai teki parhaillaan väitöskirjaa (taulukko 18). Lisäksi reilu kolmasosa opiskelijoista harkitsi väitöskirjan tekemistä. Väitöskirjan tekemistä harkinneista valmistuneita opiskelijoita oli 28 ja ei-valmistuneita 19.

Taulukko 19. Julkaisutoiminta erikoisaloittain (N=125)

Julkaisutoiminta: tekeillä oleva, julkaistu	Erikoisala			Yhteisö % (n)	Yhteensä % (n)
	Kunto % (n)	Margi % (n)	Lanu % (n)		
Ei julkaissut eikä tekeillä	60 (22)	65 (24)	36 (12)	50 (9)	54 (67)
Ei-tieteellinen*	24 (9)	16 (6)	40 (13)	33 (6)	27 (34)
Tieteellinen*	11 (4)	8 (3)	0	11 (2)	7 (9)
Tieteellinen ja ei-tieteellinen	5 (2)	11 (4)	24 (8)	7 (1)	12 (15)
Yhteensä	100 (37)	100 (37)	100 (33)	100 (18)	100 (125)

$\chi^2(9)=16.392$, tarkka $p=.056$. (9:ssä solussa (56,3%) on odotettu arvo pienempi kuin 5, pienin odotettu arvo on 1.30).

* Ei tieteellinen: ei tieteellinen artikkeli tai mielipidekirjoitus. Tieteellinen: väitöskirja tai tieteellinen artikkeli.

Lapsi- ja nuorisososaalityön (Lanu) erikoisalan opiskelijat olivat olleet aktiivisimpia julkaisemaan sekä tieteellisiä että ei-tieteellisiä kirjoituksia (taulukko 19). Yhteisösosiaalityön (Yhteisö) opiskelijat olivat myös olleet aktiivisia julkaisutoiminnan suhteen. Yhteisö-ryhmän kohdalla on syytä muistaa Yhteisön ensimmäisen ryhmän muita myöhempi aloitusajankohta.

10.2 Yhteenvetoa koulutuksen tuotoksista

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista noin puolet oli tehnyt lisensiaatin tutkinnon. Kaikista koulutukseen osallistuneista oli valmistunut vähän alle puolet. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista suurin osa oli kiinnostunut lisensiaatintutkimuksen tekemisestä. Lisensiaatin tutkinnon suorittajia oli eniten lapsi- ja nuorisososaalityön erikoisalan opiskelijoissa. Yliopistoittain tarkasteltuna oli tutkinnon suorittaneita eniten Tampereen ja Helsingin yliopistoissa opiskelleissa. Tutkintoa on ilmeisen vaikea saada valmiiksi tavoiteaikana eli koulutusaikana. Eniten opiskelijoita valmistui koulutuksen päättymisen jälkeisenä vuotena.

Opiskelijoista kolmasosa oli osallistunut julkaisutoimintaan. Eniten oli julkaistu mielipidekirjoituksia ja ei-tieteellisiä artikkeleita. Tieteellisen toiminnan osuus oli vähäisempää, mutta kuitenkin noin viidesosa kyselyyn vastanneista opiskelijoista joko oli tehnyt tai oli tekemässä tieteellistä julkaisua eli artikkelia ja/tai väitöskirjatutkimusta. Erikoisaloista lapsi- ja nuorisososaalityön ryhmässä opiskelleet olivat tehneet eniten

tieteellisiä julkaisuja. Opiskelijoista puolet ilmoitti, että heillä ei ollut aikomusta julkaista tieteellistä artikkelia eikä tehdä väitöskirjaa. Toisaalta puolet opiskelijoista oli kiinnostuneita väitöskirjan tekemisestä. Valmistuneista opiskelijoista reilu viidesosa oli tehnyt tai teki parhaillaan väitöskirjatutkimusta.

11

KOULUTUKSEN VAIKUTUKSET

11.1 Koulutuksen vaikutukset ammattiaseman ja työpaikan muutoksiin sekä palkkaan

Opiskelijoilta kysyttiin työpaikasta ja ammattiasemasta sekä niissä tapahtuneista muutoksista kysymyksissä 12–15. Tuloksissa tuli esille ammattiasemassa ja työpaikassa tapahtuneita muutoksia sekä koulutuksen vaikutuksia näihin muutoksiin. Reilu puolet opiskelijoista oli vaihtanut työpaikkaa ja ammattiasemaa koulutuksen aloittamisen jälkeen. Työpaikkaa vaihtoi 56 % (n=74) ja ammattiasemaa 55 % (n=72).

Taulukko 20. Lisensiaatinkoulutuksen vaikutus työpaikan ja ammattiaseman vaihtamiseen

Lisensiaatinkoulutuksen vaikutus vaihtamiseen	Työpaikan vaihtaminen		Ammattiaseman vaihtaminen	
	n	%	n	%
Ei lainkaan	20	27	20	28
Vähän	9	12	9	13
Jonkin verran	18	24	17	24
Paljon	13	18	14	19
Erittäin paljon	14	19	12	17
Yhteensä	74	100	72	100

Työpaikkaa ja ammattiasemaa vaihtaneilta opiskelijoilta kysyttiin heidän arviota siitä, oliko lisensiaatinkoulutus vaikuttanut näihin vaihdoksiin. Työpaikkaa ja/tai ammattiasemaa vaihtaneista opiskelijoista reilu kolme neljäsosaa koki koulutuksella olleen vaikutusta näihin muutoksiin (taulukko 20). Koulutuksen vaikutus vaihteli vähäisestä vaikutuksesta hyvinkin merkittävään vaikutukseen. Työpaikkaa ja ammattiasemaa vaihtaneista vajaa kolmasosa oli sitä mieltä, että koulutus ei ollut vaikuttanut lainkaan näihin muutoksiin. Seuraavaksi tarkastellaan opiskelijoiden kokeman lisensiaatinkoulutuksen vaikutuksia työpaikan ja ammattiaseman vaihtamiseen niin, että tutkinnon suorittaminen vakioidaan (taulukko 21).

Taulukko 21. Työpaikka/ammattiasemaa vaihtaneet ja koulutuksen arvioitu vaikutus vaihtamiseen ristiintaulukossa. Vakiointi tutkinnon suorittamisen suhteen.

Suorittanut tutkinnon	Lisensiaatinkoulutuksen vaikutus vaihtamiseen	Vaihtanut työpaikkaa	Vaihtanut ammattiasemaa
Kyllä	Vaikutti*	81 %	88 %
	Ei vaikuttanut	19 %	12 %
	Yhteensä	100 % 47	100 % 43
Ei	Vaikutti*	59 %	52 %
	Ei vaikuttanut	41 %	48 %
	Yhteensä	100 % 27	100 % 29
Yhteensä		74 $\chi^2(1)=4.054$ tarkka p=.059.	72 $\chi^2(1)=11.975$ tarkka p=.001

* Vaikutti: vähän, jonkin verran, paljon, erittäin paljon

Edellä olevassa taulukossa ovat mukana vain ne vastaajat, jotka olivat vaihtaneet työpaikkaa ja/tai ammattiasemaa (taulukko 21). Taulukossa olevista tuloksista käy ilmi, että tutkinnon suorittaminen oli yhteydessä siihen, kokivatko opiskelijat koulutuksen vaikuttaneen työpaikan ja ammattiaseman muutoksiin. Tutkinnon suorittaneissa oli enemmän opiskelijoita, jotka olivat vaihtaneet työpaikkaa ja ammattiasemaa kuin ei tutkintoa suorittaneissa. Tutkinnon suorittaneista ja työpaikkaa vaihtaneista opiskelijoista useampi (81 %) koki koulutuksen vaikuttaneen työpaikan vaihtamiseen kuin tutkintoa suorittamattomista (59 %). Samoin tutkinnon suorittaneista ja ammattiasemaa vaihtaneista useampi (88 %) koki koulutuksen vaikuttaneen ammattiaseman vaihtamiseen kuin tutkinnon suorittamattomista (52 %).

Taulukko 22. Pääasialliset ammattiasemat koulutuksen alkaessa ja vastaamishetkellä sekä ammattiasemien määrissä tapahtuneet nettomuutokset¹²

	Koulutuksen alkaessa		Vastaamishetkellä		Nettomuutos ammattiasemittain	
	n	%	n	%	n	%
Sosiaalityöntekijä	45	34	26	20	-19	-42
Johtava sosiaalityöntekijä	23	17	11	8	-12	-52
Kouluttaja, opettaja	9	7	17	13	+8	+47
Erityisasiantuntija	17	13	24	18	+7	+29
Erityissosiaalityöntekijä, kehittäjäsosiaalityöntekijä	6	5	10	8	+4	
Tutkijasosiaalityöntekijä	1	1	2	2	+1	
Konsultti, suunnittelija, erityisasiantuntija	10	8	12	9	+2	
Johtaja	21	16	27	21	+6	+22
Perusturvajohtaja, sosiaalijohtaja	2	2	4	3	+2	
Vastuualuejohtaja, sektorijohtaja	5	4	8	6	+3	
Johtaja (esim. vanhainkoti, kriminaalihuoltoyhdistys, järjestö)	14	11	15	11	+1	
Tutkija	0	0	4	3	+4	+100
Projektityöntekijä	11	8	14	11	+3	+21
Projektityöntekijä, projektikoordinaattori	4	3	5	4	+1	
Projektipäällikkö, kehittämispäällikkö	7	5	9	7	+2	
Muut työntekijät	5*	4	5**	4	0	
Eläkkeellä	0	0	3	2	+3	
Hoidan kotia ja/tai lapsia	0	0	1	1	+1	
Työtön tai lomaautettu	1	1	0	0	-1	
Yhteensä	132	100	132	100		

* Asukassihteeri, jaostovalmistelija, ylitarkastaja, yrittäjä, yhdellä vastaajalla: sosiaalikirjuri, tutkija ja kouluttaja

** Lääninsosiaalitarastaja, jaostovalmistelija, ylitarkastaja, yrittäjä, yhdellä vastaajalla: sosiaalikirjuri, tutkija ja kouluttaja

Koulutuksen alkuvaiheessa puolet opiskelijoista toimi sosiaalityöntekijänä tai johtavana sosiaalityöntekijänä (taulukko 22). Seuraavaksi eniten opiskelijoita toimi johtajana ja erityisasiantuntijana. Lisäksi joitakin toimi opetus- ja projektityössä. Kyselyyn vastaamishetkellä sosiaalityöntekijänä ja johtavana sosiaalityöntekijänä toimi vajaa kolmasosa opiskelijoista. Johtajana, erityisasiantuntijana, opetustyössä, projektityössä ja tutkimustyössä olevien osuudet olivat kasvaneet verrattaessa koulutuksen aloitusajankohtaan. Ammattiaseman muutoksissa tapahtunut nettomuutos merkitsi työntekijöiden lähtemistä pois sosiaalityön asiakastyöstä ja sitä lähellä olevasta johtavan sosiaalityöntekijän tehtävistä. Sosiaalityöntekijöistä lähti muihin tehtäviin vajaa puolet ja johtavista sosiaalityöntekijöistä noin puolet. Siirtymiset tapahtuivat asiakastyötä lähellä olevilta aloilta sosiaalialan opetus-, projekti-, erityisasiantuntija-, tutkimus- ja johtotehtäviin.

¹² Kysymysten 13 ja 14 ”muu, mikä?” koodattiin: 1) Konsultti, suunnittelija ja erityisasiantuntija: asiantuntija, erikoissuunnittelija, erityissuunnittelija, erityisasiantuntija, kehittämiskonsultti, kehittämissuunnittelija, kuntoutussuunnittelija, maahanmuuttoasiantuntija, suunnittelija. 2) Vastuualuejohtaja: sosiaalityön johtaja kunnassa, sosiaalityön esimies, aikuisosiaalityön palvelupäällikkö, palvelujohtaja (sektorijohto), sosiaalipalvelupäällikkö, sosiaalityön osastopäällikkö, vastuualuejohtaja, yksikön esimies, toimistopäällikkö, päällikkö (useita yksiköitä ja johtavassa asemassa olevia alaisia). 3) Muut työntekijät: lääninsosiaalitarastaja, asukassihteeri, jaostovalmistelija, ylitarkastaja, yrittäjä sekä yksi vastaaja: sosiaalikirjuri, tutkija ja kouluttaja.

Opiskelijoiden siirtyminen ammattiasemasta toiseen on monivivahteinen ilmiö. Sitä tapahtui monipuolisemmin kuin edellä olevasta taulukosta voisi päätellä (ks. liite 16). Sosiaalityöntekijöitä siirtyi eniten erityisasiantuntijan tehtäviin sekä jonkin verran johtajiksi, projektityöhön ja opettajiksi (liite 16). Johtavat sosiaalityöntekijät siirtyivät eniten johtajiksi, jokunen sosiaalityöntekijäksi, erityisasiantuntijaksi, opettajaksi ja projektityöhön. Muita siirtymisiä tapahtui eniten erityisasiantuntijan, johtajan, projektityöntekijän ja opettajan tehtävien välillä.

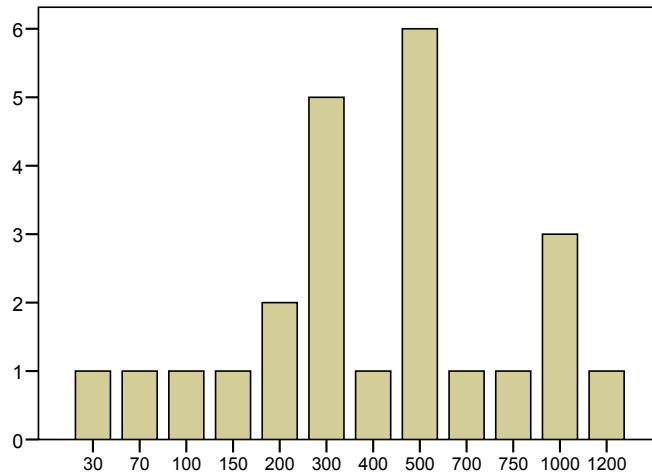
Opiskelijoilta kysyttiin myös toimintasektorin suhteen tapahtuneista muutoksista (kysymykset 11–12). Toimintasektoria koskeva kysymys oli avokysymys, johon annetut vastaukset koodattiin.¹³ Uudelleen koodaus ei tuo aivan tarkkoja tietoja mutta on kuitenkin suuntaa antava. Vastauksista ilmeni seuraavia nettomuutoksia. Sosiaalityön asiakastyön läheisyydestä tapahtuneet siirtymiset näkyvät toimintasektorin siirtymisinä pois yhdennessä sosiaalityöstä (-6 työntekijää) ja terveydenhuollosta (-4). Lisäksi yhdestä kahteen työntekijää oli vähentynyt kriminaalihuollosta, lastensuojelusta, päihdehuollosta, aikuissosiaalityöstä, koulun sosiaalityöstä, mielenterveyshuollosta, maahanmuuttajatyöstä ja yhdyskuntatyöstä. Siirtymisiä tapahtui eniten opetustyöhön (+7) sekä joitakin siirtymisiä sosiaalijohtoon, vanhustenhuoltoon, tutkimus/kehittämistyöhön ja pois työmarkkinoilta työttömäksi/eläkkeelle (kahdesta kolmeen henkilöä). Lisäksi yksittäisiä opiskelijoita siirtyi töihin kuntoutuksen ja hallinnon tehtäviin.

Opiskelijoilta tiedusteltiin myös bruttopalkkaa ja lisensiaatin tutkinnon vaikutusta palkkaan joko nostavasti tai laskevasti (kysymykset 17 ja 18). Lisensiaatin tutkinnon suorittaneiden ja tutkintoa suorittamattomien välillä ei kuitenkaan ollut eroa palkkojen keskiarvoissa. Tutkinnon suorittaneiden keskipalkka oli 3402€ (s=687,21) ja kesken-eräisen tutkinnon omaavien keskipalkka 3444€ (s=733,67)¹⁴. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei lisensiaatin tutkinnon suorittaminen olisi vaikuttanut palkkoihin. Opiskelijoiden palkkoihin vaikutti paljolti se, minkälaisessa ammattiasemassa he olivat (ks. liite 8). Tutkinnon suorittaneista opiskelijoista 40 % (26 opiskelijaa) sanoi lisensiaatin tutkinnon vaikuttaneen palkkaan nostavasti. Lisäksi tutkintoa suorittamattomista opiskelijoista yksi opiskelija kertoi koulutuksen vaikuttaneen palkkaa nostavasti. Toisaalta tutkinto vaikutti negatiiviseen suuntaan siten, että palkka laski yhdellä tutkinnon suorittaneella ja yhden tutkintoa ei-suorittaneella. Heistä toinen toimi kyselyyn vastaamishetkellä sosiaalityöntekijänä ja toinen tutkijasosiaalityöntekijänä. Tutkinnon saaminen ei ollut vaikuttanut palkkaan lainkaan 58 prosentilla tutkinnon suorittaneista opiskelijoista.

¹³ Avointen kysymysten (kysymykset 11 ja 12) vastaukset koodattiin seuraavasti: 1) lastensuojelu, 2) kriminaalihuolto, 3) päihdehuolto, 4) mielenterveystyö, 5) terveydenhuolto, 6) aikuistyö, 7) kuntoutus, 8) työttömät, 9) opetus, 10) koulun sosiaalityö, 11) sosiaalijohto, 12) hallinto, 13) yhdennessä sosiaalityö, 14) sosiaalityö, 15) kehittäminen, 16) vammaistyö 17) maahanmuuttajatyö, 18) vanhustenhuolto, 19) yhdyskuntatyö, 20) muu. Tämän jälkeen jatkettiin kohtaan 20 tulleiden vastausten koodaamista seuraavasti: 21) tutkija, 22) tutkija ja kehittäjä, 23) työtön tai eläkkeellä.

¹⁴ $T=.415$, $df=122$, $p=.747$

Kuvio 5. Lisensiaatin tutkinnon nostama palkkamäärä €/kk ja havaintojen lukumäärät (n=24)

Lisensiaatin tutkinnon tehneistä palkan euromääräisen palkankorotuksen ilmoitti 24 opiskelijaa (kuvio 5). Tutkinto nosti palkkaa siis 30–1200 €/kk, keskimääräisen korotuksen ollessa 471 €/kk. Useimmiten palkka nousi 500 €/kk. Tarkemmat tiedot euromääräisistä palkkojen nousuista näkyvät edellä olevasta kuviosta.

11.2 Opiskelijoiden koulutukselle asettamien tavoitteiden toteutuminen

Koulutuksen kontekstiosaa koskevassa luvussa (luku 8.2) tarkasteltiin opiskelijoiden koulutukselle asettamia tavoitteita kysymällä, kuinka tärkeitä erilaiset työelämää ja opiskelua koskevat tavoitteet olivat koulutusta aloittaessa (kysymyskokonaisuus 31.1). Tässä luvussa tarkastellaan samoja asioita sen suhteen, miten opiskelijat kokivat koulutuksen edistäneen tavoitteiden toteutumista vastaamishetkellä (kysymyskokonaisuus 31.2). Aluksi tutkitaan opiskelijoiden kokemuksia tavoitteiden toteutumisesta vastaamishetkellä. Sen jälkeen verrataan alkuvaiheen tavoitteita ja arvioidaan niiden toteutumista toisiinsa. Lopuksi tarkastellaan vielä, oliko tavoitteen tärkeydellä yhteyttä siihen, kuinka koulutuksen koettiin auttaneen tavoitteen toteutumisessa.

Taulukko 23. Koulutuksen apu seuraavien asioiden toteutumiselle (%), N=130–132)

	Koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan	Toteutui huonosti*	Toteutui hyvin**
Tutkimus ja opiskelu			
1 Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	10	37	53
2 Lisensiaatin tutkinnon saaminen	2	34	64
3 Tutkia omaa työtä lisensiaatintutkimuksen avulla	4	26	70
4 Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	1	28	71
Työelämä ja työn kehittäminen			
5 Työn kehittäminen koulutuksen avulla	4	30	66
6 Ammattitaidon syventäminen	3	17	80
7 Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin	8	55	37
8 Kyetä aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön	9	49	42
9 Vahvistaa omaa ammatillista profiilia	4	26	70
10 Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	5	47	48
11 Lisätä motivaatiota omaan työhön	7	31	62
12 Estää työssä uupumista	18	47	35
13 Ehkäistä työhön rutinoitumista	13	38	49
Tieto ja näkemykset			
14 Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	4	32	64
15 Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön	3	35	62
16 Saada uutta tietoa sosiaalityöstä	2	17	81
17 Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosiaalityöstä	2	26	72
18 Syventää näkemystä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta	8	58	34
19 Lisätä sosiaalityön teoretietoa	4	33	63
Uralla eteneminen			
20 Edetä työuralla	32	43	25
21 Saada parempaa palkkaa	38	40	22
22 Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	33	36	31
23 Työpaikan vaihtaminen	45	31	24

* Toteutui huonosti: toteutui huonosti, toteutui jonkin verran.

** Toteutui hyvin: toteutui hyvin, koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin.

Tutkimukseen ja opiskeluun liittyvien asioiden suhteen opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen toteuttamaan parhaiten tutkimuksen tekemistä (taulukko 23). Lähes kolme neljäsosaa koki koulutuksen auttaneen hyvin oman työn tutkimista lisensiaatintutkimuksen avulla ja syventäneen tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja. Hieman harvempi koki koulutuksen auttaneen hyvin lisensiaatin tutkinnon saamista. Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saamista koulutus auttoi toteuttamaan hyvin noin puolella opiskelijoista.

Työelämän ja työn kehittämisen suhteen opiskelijat kokivat koulutuksen edistäneen parhaiten ammattitaidon syventämisessä ja ammatillisen profiilin vahvistamisessa. Toiseksi eniten oli opiskelijoita, jotka kokivat koulutuksen auttaneen työn kehittämistä ja lisänneen motivaatiota omaan työhön. Noin puolet opiskelijoista koki koulutuksen tukeneen vaikuttamisen taitoja sosiaalityössä. Koulutus auttoi harvemmillä suoraan käytännön työhön liittyvien asioiden toteutumista eli kykyä asiakkaiden parempaan

auttamiseen ja parempaan esimies/kehittämistyöhön. Lisäksi työssä uupumista koulutus auttoi estämään kolmasosalla ja työhön rutinoitumista puolella opiskelijoista.

Tietoon ja näkemyksiin liittyvistä tekijöistä koulutuksen koettiin edesauttaneen eniten uuden tiedon ja sosiaalityötä koskevan tutkimukseen perustuvan tiedon saamisessa. Toiseksi eniten oli opiskelijoita, jotka kokivat saaneensa muutosta omiin ajattelutapoihinsa, kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön ja lisää teoretietoa sosiaalityöstä. Harvempi opiskelija koki koulutuksen edistäneen näkemysten syventämistä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta.

Uralla etenemistä koulutuksen koki edistäneen alle kolmasosa opiskelijoista. Näitä olivat mielekkäämpien työtehtävien saaminen, työuralla eteneminen ja työpaikan vaihtaminen. Vähiten oli opiskelijoita, jotka kokivat koulutuksen auttaneen hyvin paremman palkan saamisessa. Tarkasteltaessa kaikkia väittämiä voidaan sanoa, että opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen vähiten uralla etenemistä. Parhaiten opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen ammattitaidon syventämisessä ja uuden tiedon saamisessa.

Tavoitteiden ja niiden toteutumisen vertaaminen

Seuraavaksi verrataan koulutuksen alussa olleita tavoitteita siihen, kuinka opiskelijat kokivat koulutuksen edesauttaneen niiden toteutumisessa. Kyselylomakkeessa oli ensin kysymyksiä koulutukselle asetetuista tavoitteista (kysymys 31.1). Tämän jälkeen oli kysymyksiä siitä, kuinka koulutus auttoi toteuttamaan niitä (kysymys 31.2). Tässä verrataan näihin kysymyksiin annettuja vastauksia toisiinsa. Vertailusta on tehty taulukko-yhteenveto liitteeseen 17.

Yleisesti sanottuna tärkeäksi koettujen tavoitteiden vastausprosentit olivat isompia kuin hyvin toteutuneiden tavoitteiden vastausprosentit. Tähän oli kaksi poikkeusta. Ensinnäkin erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon oli asettanut tärkeäksi tavoitteeksi noin kolmasosa opiskelijoista. Opiskelijoista selvästi isompi osa (53 %) koki koulutuksen auttaneen hyvin erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saavuttamista. Toiseksi muutosta omiin ajattelutapoihin koki saaneensa useampi opiskelija kuin koki sen tärkeäksi tavoitteeksi.

Suurimmat erot ”tärkeä tavoite” ja ”toteutui hyvin” -vastausten välillä koskivat työn kehittämistä sekä käytännön asiakas- ja esimiestyöhön liittyviä asioita. Tulosten perusteella voi varovaisesti olettaa, että noin neljäsosalla opiskelijoista tuli pettymyksiä heidän tavoitteidensa toteutumattomuuden suhteen. Kyselylomakkeessa näitä asioita ovat kyky parempaan esimies/kehittämistyöhön, kyky asiakkaiden parempaan auttamiseen, työn kehittäminen koulutuksen avulla ja sosiaalityön suunnittelun/johtamisen näkemysten syventäminen (liite 17). Toisaalta on muistettava, että monet kokivat koulutuksen auttaneen hyvin edellä mainittujen seikkojen toteuttamisessa.

Toiseksi eniten pettymyksiä voi olettaa tulleen ammattitaitoa, tiedon lisäämistä ja uralla etenemistä koskevien tavoitteiden suhteen. Näitä pettymyksiä oli tullut noin 13–19 prosentille opiskelijoista. Kyselylomakkeessa näitä asioita olivat ammattitaidon syventäminen, ammatillisen profiilin vahvistaminen, tuen saaminen vaikuttamiselle, tutkimukseen perustuvan tiedon ja sosiaalityön teoretiedon lisääminen sekä paremman palkan ja mielekkäämpien työtehtävien saaminen.

Monet tärkeät tavoitteet näyttäisivät olevan tasapainossa sen suhteen, että suunnilleen yhtä moni opiskelija koki niiden toteutuneen hyvin. Näitä olivat oman työn tutkimi-

nen lisensiaatintutkimuksen avulla, tutkimuksen tekemisen tietojen ja taitojen syventäminen, sosiaalityötä koskevien kriittisten näkökulmien ja uuden tiedon saaminen ja lisensiaatintutkimuksen tekeminen. Tärkeät tavoitteet ja niiden toteutuminen koulutuksen avulla olivat tasapainossa myös seuraavien asioiden suhteen: työmotivaation lisääminen, työssä uupumisen estäminen ja työssä rutinoitumisen ehkäisy. Lisäksi työuralla eteneminen ja työpaikan vaihtaminen toteutui koulutuksen avulla suunnilleen yhtä monella kuin ne olivat tärkeinä tavoitteinakin. Seuraavaksi tarkastellaan hieman tarkemmin tavoitteiden ja toteutumisen välisiä suhteita.

Tavoitteen tärkeyden yhteys tavoitteen toteutumiseen

Käyttäjääorientoituneen arvioinnin lähtökohtiin nojautuen tarkasteltiin, kuinka opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen heidän asettamiensa tavoitteiden toteutumista (kysymykset 31.1 ja 31.2). Opiskelijat jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan, oliko tavoite vähän tärkeä vai tärkeä tavoite (ks. seuraavan taulukon alaviite). Seuraavaksi esitetään, kuinka tavoitteet toteutuivat edellä mainittujen ryhmien kohdalla. Tämä tarkastelu tehtiin keskiarvojen ja Mannin-Whitneyn U-testin avulla. U-testi perustuu havaintojen suuruusjärjestykseen. U-testiä käytetään tässä yhteydessä ryhmien välisten erojen tilastollisen merkitsevyyden tarkasteluun. Analyysissä on mukana sekä yksittäisiä muuttujia että kysymysten 31.1 ja 31.2 muuttujien pohjalta rakennettuja summamuuttujia (ks. liite 10). Tulosten tarkastelussa on muistettava, että kyselyssä kysyttiin vain alkuvaiheessa tärkeäksi koettuja tavoitteita. On todennäköistä, että ainakin osan opiskelijoiden tärkeäksi kokemat tavoitteet olivat muuttuneet toisiksi koulutuksen myötä.

Taulukko 24. Opiskelijoiden tavoitteiden tärkeys kahdessa ryhmässä suhteessa tavoitteiden toteutumiseen, keskiarvo ja U-testi

	Tavoite (ryhmät)*	N	Kuinka hyvin koulutus auttoi toteuttamaan*		Tarkka p-arvo
			\bar{x}	z	
Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	Vähän tärkeä tavoite	50	3.30	-2.020	.043
	Tärkeä tavoite	53	3.83		
Lisensiaatin tutkinnon saaminen	Vähän tärkeä tavoite	30	3.80	-.509	.613
	Tärkeä tavoite	96	3.92		
Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	Vähän tärkeä tavoite	31	3.68	-2.109	.035
	Tärkeä tavoite	99	4.12		
Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	Vähän tärkeä tavoite	49	3.06	-5.860	<.001
	Tärkeä tavoite	77	4.13		
Työuralla eteneminen (summamuuttuja)	Vähän tärkeä tavoite	67	2.17	-4.009	<.001
	Tärkeä tavoite	52	3.16		
Tiedon lisääminen ja syventäminen (summamuuttuja)	Vähän tärkeä tavoite	16	2.71	-4.284	<.001
	Tärkeä tavoite	116	3.82		
Työn kehittäminen ja ammattitaidon syventäminen (summamuuttuja)	Vähän tärkeä tavoite	8	2.44	-3.356	<.001
	Tärkeä tavoite	124	3.78		
Jaksamisen lisääminen (summamuuttuja)	Vähän tärkeä tavoite	55	2.72	-5.820	<.001
	Tärkeä tavoite	74	3.85		

*Vähän tärkeä tavoite: vähän tärkeä tavoite, jonkin verran tärkeä tavoite. Tärkeä tavoite: tärkeä tavoite, erittäin tärkeä tavoite. Vastausvaihtoehto ”ei lainkaan tärkeä tavoite” ei ole mukana analyysissä.

*Summamuuttujista muodostettiin ryhmät katkaisemalla vastauskaala seuraavasti: vähän tärkeä tavoite=1.01–3, tärkeä tavoite=3.01–5.

Opiskelijoiden asettamien tavoitteiden tärkeys on selvästi yhteydessä siihen, kuinka hyvin opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen tavoitteiden toteutumista (taulukko 24). Taulukossa olevat keskiarvot kuvaavat koulutuksen edesauttaneen tavoitteen saavuttamisessa. Mitä isompi keskiarvo on, sitä enemmän ryhmän opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen toteuttamaan tavoitteen saavuttamista. Numero 1 tarkoittaa, että ”koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan” ja numero 5, että ”koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin”. Mitä isompi keskiarvo on, sitä paremmin opiskelija koki koulutuksen auttaneen toteuttamaan tavoitteita.

Melkein kaikkien ryhmien (tärkeä ja vähän tärkeä) väliset erot osoittautuivat tilastollisesti merkitseviksi. ”Tärkeä tavoite” -ryhmän opiskelijoilla oli kaikkien asioiden suhteen isommat keskiarvot. He siis kokivat koulutuksen edistäneen paremmin tavoitteiden toteutumista. Tarkasteltaessa pelkästään ”tärkeä tavoite” -ryhmän saamia keskiarvoja nähdään, että näihin ryhmiin lukeutuvat opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen parhaiten muutosten saamisessa omiin ajattelutapoihin sekä tutkimuksen tekemisen tietojen ja taitojen syventämisessä. ”Vähän tärkeä tavoite” -ryhmän opiskelijat saivat puolestaan kauttaaltaan pienempiä keskiarvoja. Heidän kokemuksensa mukaan koulutus auttoi toteuttamaan tavoitteita heikommin verrattaessa toiseen ryhmään. Tarkasteltaessa ”vähän tärkeä tavoite” -ryhmien saamia keskiarvoja on nähtävissä, että näiden ryhmien opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen parhaiten lisensiaatin tutkinnon saamisessa sekä tutkimuksen tekemisen tietojen ja taitojen syventämisessä.

Verrattaessa ryhmään ”vähän tärkeä tavoite” kokivat ”tärkeä tavoite” -ryhmän opiskelijat koulutuksen auttaneen toteuttamaan paremmin tutkimuksen tekemisen tietojen ja taitojen syventämistä, tiedon lisäämistä ja syventämistä sekä omien ajattelutapojen muuttamista. ”Lisäksi tärkeä tavoite” -ryhmän opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen paremmin työuralla etenemisessä, työn kehittämässä ja ammattitaidon syventämisessä sekä jaksamisen lisäämisessä. Opiskelijat, joilla erikoissosiaalityöntekijän tutkinto oli tärkeä tavoite, näkivät koulutuksen edistäneen paremmin sen saavuttamista. Lisensiaatin tutkinnon saamisen suhteen ero oli hyvin pieni sen suhteen, oliko se tärkeä vai vähän tärkeä tavoite. Opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen lisensiaatin tutkinnon saamisessa suunnilleen yhtä paljon kummassakin ryhmässä.

11.3 Lisensiaatintutkimuksen hyöty työlle ja työyhteisölle

Lisensiaatintutkimuksen lähtökohtana olivat tutkimuksen yhteydet käytäntöön ja sen tavoitteena oli ammattitaidon lisääntyminen ja ammattikäytäntöjen kehittäminen tutkimuksen avulla. Tutkinnon tekemisen tavoitteena oli edistää tutkivaan työotteeseen perustuvaa ammattitaitoa ja vahvistaa ammattikäytäntöjen tieteellistä perustaa. Seuraavaksi tarkastellaan opiskelijoiden kokemuksia tutkimuksen hyödyllisyydestä työlle ja työyhteisölle (kysymys 32). Sen jälkeen katsotaan, oliko näihin kokemuksiin yhteydessä se, kuinka työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen työhön. Lopuksi katsotaan, oliko tutkimuksen kokemiseen hyödylliseksi yhteydessä se, oliko opiskelija itse motivoitunut tekemään tutkimuksen omasta työstään.

Opiskelijat arvioivat koulutuksen hyödyttäneen eniten opiskelijoiden omaa työtä, ja noin puolet opiskelijoista arvioi koulutuksen hyödyntäneen myös työpaikkaa. Lisen-

siaatintutkimuksen koettiin hyödyntävän eniten itseä, ja suuri osa opiskelijoista koki saaneensa paljon omaa työtä hyödyntävää tietoa (78 %) ¹⁵. Toiseksi eniten koettiin työyhteisön hyötynneen tutkimuksesta paljon (50 %) ja tutkimustyössä aloitetun kehittämistyön jatkuneen omassa työssä (49 %). Hieman harvempi koki tutkimuksen selvästi auttaneen sosiaalityön kehittämisessä työpaikalla (45 %). Kolmanneksi eniten opiskelijat kokivat tutkimuksen tuoneen uusia toimintatapoja työyhteisöön (38 %).

Taulukko 25. Työnantajan tuki tutkimuksen liittämässä työhön ja tutkimuksen vaikutukset, keskiarvo, U-testi

	Työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen työhön *	n	\bar{x}	z	Tarkka p-arvo
Olen saanut tutkimuksestani paljon työtäni hyödyttävää tietoa	kyllä	75	4,28	-2.907	.003
	ei	57	3,81		
Työyhteisöni on hyötynyt paljon tutkimuksestani	kyllä	75	3,60	-2.756	.006
	ei	56	2,93		
Tutkimus ei tuonut uusia toimintatapoja työyhteisöömme	kyllä	75	2,69	-2.580	.010
	ei	57	3,26		
Tutkimus selvästi auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikallani (tai jollain työpaikallani)	kyllä	75	3,45	-3.313	.001
	ei	57	2,79		
Tutkimuksessa aloittamani sosiaalityön kehittämistyö on jatkunut työssäni	kyllä	74	3,61	-3.472	<.001
	Ei	57	2,86		

* Kyllä: jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä. Ei: en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä.

Edellä olevassa taulukossa opiskelijat jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan, kokivatko he työnantajan mahdollistaneen tutkimuksen liittämisen työhön vai ei (taulukko 25). Muuttuja, työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämistä työhön, muodostettiin väittämästä 24.3 ”työnantaja ei mahdollistanut tutkimuksen liittämistä työhöni”. Väittämään annetut vastaukset koodattiin ryhmiksi, kyllä ja ei (ks. taulukon 25 alareuna). Kyllä-ryhmän muodostaneilla 75 opiskelijalla oli selkeä mielipide siitä, että työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen työhön. Ei-ryhmän puolestaan muodostivat 57 opiskelijaa, joiden mukaan työnantaja ei mahdollistanut tutkimuksen liittämistä työhön tai heillä ei ollut siitä selkeää mielipidettä.

Seuraavaksi tarkastellaan, oliko työnantajan tuella tutkimuksen liittämiseen omaan työhön yhteyttä opiskelijoiden kokemuksiin tutkimuksen hyödyllisyydestä heidän työnsä ja työyhteisönsä (taulukko 25). Taulukossa olevat keskiarvot kuvaavat samanmielisyyttä. Mitä isompi keskiarvo on, sitä enemmän ryhmän vastaajat olivat samaa mieltä väittämän kanssa (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä).

Verrattaessa ei-ryhmään olivat kyllä-ryhmän ”työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen työhön” opiskelijat enemmän samaa mieltä kaikkien väittämien kanssa. Kyllä-ryhmän opiskelijat olivat enemmän samaa mieltä siitä, että he saivat tutkimuksesta paljon työtä hyödyttävää tietoa, työyhteisön hyötyi tutkimuksesta paljon, tutkimus toi uusia toimintatapoja työyhteisöön, tutkimus auttoi kehittämään uusia toimintatapoja työpaikalla ja tutkimuksessa aloitettu kehittämistyö on jatkunut työssä. Työnantajan tuki sille, että työntekijä voi liittää tutkimuksen työhön, lisäsi opiskelijoiden koke-

¹⁵ Täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

musta tutkimuksen hyödyllisyydestä omalle työlle ja työyhteisölle. Ryhmien väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä (U-testi).

Taulukko 26. Opiskelijan motivaatio tehdä tutkimus omasta työstä ja tutkimuksen vaikutukset, keskiarvo, U-testi

	Halusin tehdä liseniaatintutkimuksen täysin irrallaan työstäni	n	\bar{x}	z	Tarkka p-arvo
Olen saanut tutkimuksestani paljon työtäni hyödyttävää tietoa	ei	108	4,15	-1.535	.125
	kyllä	24	3,75		
Työyhteisöni on hyötynyt paljon tutkimuksestani	ei	107	3,38	-1.113	.268
	kyllä	24	3,00		
Tutkimus ei tuonut uusia toimintatapoja työyhteisöömme	ei	108	2,89	-0.949	.346
	kyllä	24	3,17		
Tutkimus selvästi auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikallani (tai jollain työpaikallani)	ei	108	3,23	-1.458	.147
	kyllä	24	2,88		
Tutkimuksessa aloittamani sosiaalityön kehittämistyö on jatkunut työssäni	ei	107	3,37	-1.961	.050
	kyllä	24	2,88		

* Ei: en samaa enkä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä. Kyllä: jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä.

Toisena tutkimuksen tekemiseen liittyvänä ryhmittelevänä muuttujana tarkasteltiin opiskelijan omaa motivaatiota tehdä tutkimus osana omaa työtään (taulukko 26). Väittämään 24.4 ”halusin tehdä liseniaatintutkimuksen täysin irrallaan työstäni” vastanneet opiskelijat jaettiin kahteen ryhmään. Kysymyksen annettujen vastausten koodaus ryhmiksi, kyllä ja ei, näkyy taulukon 26 alareunassa. Ei-ryhmän muodosti 108 opiskelijaa, jotka selvästi osoittivat halua tehdä tutkimuksen osana omaa työtään tai eivät ainakaan ottaneet selvää kantaa toiseen suuntaan. Kyllä-ryhmän muodosti 24 opiskelijaa, joilla oli selvä mielipide siitä, että he haluavat tehdä tutkimuksen irrallaan omasta työstään. Voidaan olettaa, että kyllä-ryhmän muodostavat opiskelijat eivät todennäköisesti ole tehneet tai ole tekemässä omaan työhön liittyvää tutkimusta. Tutkimuksen hyödyllisyyttä koskevien väittämien vastausskaalan keskiarvo tulkitaan siten, että mitä isompi ryhmän saama keskiarvo oli, sitä enemmän ryhmän vastaajat olivat samaa mieltä väittämän kanssa (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä).

Taulukon 26 tuloksissa on nähtävissä, että opiskelijan motivaatio tehdä tutkimus omasta työstään oli yhteydessä opiskelijan kokemuksiin tutkimustyön hyödyllisyydestä omalle työlle ja työyhteisölle. Ei-ryhmän opiskelijat (ei halua tehdä tutkimusta irrallaan omasta työstään) olivat enemmän samaa mieltä väittämien kanssa eli he kokivat tutkimustyön hyödyllisemmäksi kuin kyllä-ryhmän opiskelijat (haluaa tehdä tutkimuksen irrallaan omasta työstään). Ei-ryhmän opiskelijat kuvaavat opiskelijoita, jotka halusivat tehdä tutkimuksen osana omaa työtään. Ei-ryhmän opiskelijat olivat enemmän samaa mieltä siitä, että he saivat tutkimuksesta työtään hyödyttävää tietoa, työyhteisö hyötyi tutkimuksesta, tutkimus toi uusia toimintatapoja työyhteisöön, tutkimus auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikalla ja tutkimustyössä aloitettu kehittämistyö on jatkunut työpaikalla. Ryhmien saamien keskiarvojen välillä on eroja, mutta ne eivät ole tilastollisesti merkitseviä lukuun ottamatta viimeistä väittämää ”tutkimuksessa aloittamani sosiaalityön kehittämistyö on jatkunut työssäni”.

11.4 Koulutus ja sen vaikutukset työnantajan näkökulmasta

Arviointitutkimusta varten haastateltiin neljää työnantajaa, joiden yksi tai useampi alainen oli osallistunut koulutukseen. Tarkoituksena oli tutkia työntekijän koulutuksen vaikutuksia työhönsä ja työpaikan toimintaan sekä yleensä työnantajan näkemyksiä koulutuksesta. Tapausesimerkit ovat eri erikoisalan ryhmästä ja erilaisista sosiaalialan organisaatioista. Seuraavaksi esitellään haastattelujen pohjalta tehdyt neljä tapausesimerkkiä. Haastateltujen esimiesten nimet on muutettu.

I Esimies, Martti Komulainen

Järjestötoiminnan edustajana haastateltiin Martti Komulaista, joka toimi johtajana keskiuudessa organisaatiossa. Hänen organisaatiostaan oli kaksi työntekijää osallistunut ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen. Heistä kumpikin lähti uuteen työpaikkaan pian valmistumisensa jälkeen. Komulainen arveli, että työntekijöiden lähtöön oli vaikuttanut suoraan ammatillinen lisensiaatin tutkinto. Komulainen puhui kokonaisuudessaan positiivisesti ammatillisesta lisensiaatinkoulutuksesta ja sanoi sen olevan tärkeä ammatillinen ja syventävä koulutus, jonka avulla työntekijät pystyvät henkilökohtaisesti syventämään alansa tietoa. Hänen mukaansa se lisää myös yleistä sosiaalityön arvostusta.

Koulutuksen näkyminen työpaikalla

Työntekijät tekivät työtään hyvin itsenäisesti. Työpaikallaan he toivat aktiivisesti esiin oppimaansa uutta teoretietoa, ajankohtaisia tutkimuksia ja tietoa sosiaalityön tutkimuksesta yleensä. Aihetta käsiteltiin paljon myös kahvipöytäkeskusteluissa.

Organisaatiossa suhtauduttiin koulutukseen pääosin positiivisesti. Saatu tieto ja koulutuksen anti otettiin mielellään vastaan. Komulainen kuitenkin kertoi, että joidenkin työkavereiden tahoilta oli havaittavissa kateutta, sillä koulutuksessa olevat saivat käyttää työaikaan tutkimukseensa ja itsensä kehittämiseen. Kun työntekijät lähtivät pois työpaikasta pian ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen suorittamisensa jälkeen, työpaikalla käytiin paljon tunnepitoisia keskusteluja aiheesta. Osalle kollegoista oli tullut tunne, että ensin he käyttivät työaikanaan saaneet mahdollisuudet ja lähtivät sitten parempien töiden perässä pois. Esimies ilmaisi kuitenkin itse ymmärtävänsä koulutukseen osallistuneita. Hän kuitenkin kertoi pohtineensa, että pitäisikö tämmöisissä tilanteissa asettaa joku ”moraalinen velvoite”, jotta työntekijät pysyisivät työpaikassaan. Työnantajan arveli kuitenkin tälle olevan laillinen este.

Työnantajan rooli ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa

Koulutukseen osallistuneet tekivät lisensiaatintutkimusta työaikanaan. Myös lähes kaikki muutkin koulutuksesta koituneet kulut korvattiin. Toinen teki tutkimusta myös opintovapaalla ja loma-aikana. Varsinkin ensimmäisen työntekijän koulutuksesta oli niin paljon aikaa, että työnantaja ei muistanut kaikkea. Käytännössä esimies sanoi roolinsa jääneen vähäiseksi taloudellista tukea lukuun ottamatta.

Lisensiaatintutkinto osana työn kehittämistä

Molemmat koulutukseen osallistuneet työntekijät tekivät tutkimuksensa työnsä pohjalta. Komulainen ei kuitenkaan pystynyt tarkalleen arvioimaan, miten paljon työnteki-

jät kehittivät työtään ja työmenetelmiään lisensiaatin tutkinnon ja -tutkimuksen avulla. Arvioimisen teki osin vaikeaksi se, että molemmat työntekijät lähtivät työpaikasta pois pian valmistumisensa jälkeen. Toisen lisensiaatintutkimus liittyi kehityshankkeen arviointiin, jonka tulosten avulla hän pystyi kehittämään työtään. Komulainen arveli, että lisensiaatintutkimuksen myötä työmenetelmiin oli tullut vaihtelevuutta ja kehitystä, mitä myös työyhteisön muut työntekijät olivat osin hyödyntäneet. Toisen tutkimus käsitteli vahvemmin työtä kokonaisuutena. Se oli ennemminkin tärkeää taustatietoa antava ja mahdollisti pohjan oman työn kehittämiseksi. Tutkimukset toivat syventävää erityisosaamista ja antoivat lisää tieteellistä ja teoreettista tietoa aiheesta.

Komulainen arveli, että molemmat työntekijät käyttivät lisensiaatinkoulutuksessa oppimiaan asioita myöhemmin työssään ja olivat kehittäneet uusia työmenetelmiä ja työskentelymalleja. Hän painotti, että tutkimustieto on tärkeä osa omaan työhön liittyvää kehittämistä. Hän piti valitettavana sitä, miten vähän nykyään voidaan käytännössä kouluttautua sosiaalityössä. Tästä syystä hän ajatteli ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen olevan ”ehdottoman” tärkeä nykypäivän sosiaalityössä.

II Esimies, Matti Järvelin

Kuntapuolelta arviointitutkimusta varten haastateltiin esimies Matti Järveliniä. Minna Kangasniemi oli ollut noin kaksi vuotta sosiaalityöntekijänä ennen lähtemistään ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen. Hän valmistui syksyllä 2008 ja siirtyi uuteen työpaikkaan vuoden 2008 alussa.

Koulutuksen näkyminen työpaikalla

Esimies Järvelin ajatteli ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen olleen työntekijälleen liian pitkä ja vaativa koulutus työn ohessa suoritettavaksi. Järvelin kertoi, että koulutus ja tutkimus näkyivät työpaikalla niin, että työntekijää käytettiin konsulttina. Sen lisäksi hän esitteli työtään muutaman kerran työtiimissään ja kaksi kertaa isommalle sosiaalialan porukalle. Muut työntekijät pitivät kollegansa koulutusta hyvänä asiana. Hän saikin osakseen arvostusta ja kunnioitusta. Esimiehen kokemus oli, että työntekijä hoiti hyvin oman työnsä ja vastasi työnsä kokonaisuudesta siinä missä muutkin. Työntekijä ei ollut havainnut kateutta muiden työntekijöiden osalta.

Työnantajan rooli ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa

Sosiaalityöntekijä teki lisensiaatinkoulutuksensa pääosin itsenäisesti. Esimies tuki työntekijäänsä työnohjauksissa, aiheesta keskustelemalla ja kannustamalla jatkamaan. Koulutuksen loppuvaiheessa Kangasniemi sai osallistua lähiopetusjaksoihin työajalla. Lisensiaatintutkimuksen hän teki loppuun osin omalla vapaalla.

Lisensiaatin tutkinto osana työn kehittämistä

Esimies ei tarkkaan muistanut Kangasniemen lisensiaattityön aihetta, mutta hän kertoi sen liittyneen työntekijän työhön. Esimiehen mukaan sosiaalityöntekijä piti koulutuksen aikana paljon tutkimusaiheensa teemoja yllä. Työntekijä ei kuitenkaan kehittänyt ammatillisesta lisensiaatinkoulutuksestaan mitään uutta hanketta, vaan toi asiaansa esille ”tasaisesti teemoittain”. Kangasniemi halusi kehittää työtään muutenkin aktiivisesti. Esimiehen arviota työn kehittämiseksi vaikeutti se, että Kangasniemi vaihtoi työ-

paikkaa ennen valmistumistaan. Esimies piti todennäköisenä, että sosiaalityöntekijä on uudessa työpaikassaan kehittänyt osaamistaan.

Järvelin sanoi, että sosiaalityöntekijä hyötyi koulutuksestaan niin, että hänen osaamisensa yleisesti lisääntyi. Hän tuli valituksi nykyiseen työhön pääasiassa koulutuksensa avulla. Vaikka työntekijä ei jäänyt edelliseen työpaikkaansa valmistumisen jälkeen, työnantaja näki kaupungin hyötynneen työntekijän valmistumisesta. Kaupunki sai täytettyä viran, johon Kangasniemellä oli koulutuksen kautta sopiva tutkinto.

Kehittämisideoita

Järvelin sanoi, että ammatillinen lisensiaatinkoulutus ei sovi kaikkien tarpeisiin. Hän painotti, että koulutus on liian vaativa perussosiaalityöhön. Hänen mukaansa pitäisi painottaa enemmän erikoistumiskoulutuksiin, joille olisi paljon tilausta perussosiaalityössä. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen sijaan hän perustaisi 1–1.5 vuoden pituisia erikoistumiskoulutuksia perustyötä tekeville sosiaalityöntekijöille, mitä erityisesti lastensuojelussa tarvittaisiin. Ammatillinen lisensiaatinkoulutus on hyvä kehittämistyötä tekeville sosiaalityöntekijöille, joiden koulutuksesta 60 % on kehittämistä. Järvelin pyysi vielä erikseen, että raporttiin kirjoitettaisiin selkeästi sosiaalityössä olevasta täydennyskoulutuksen tarpeesta. Järvelinin mukaan erityisesti lastensuojelun perussosiaalityöhön tarvitaan täydentävää koulutusta. Sosiaalityön kehittämis- ja tutkimustyössä tarvitaan ammatillista lisensiaatinkoulutusta, jota esimerkiksi osaamiskeskuksissa hyödynnetään.

III Esimies, Mirva Keinänen

Terveydenhuollon organisaatiosta haastateltiin ylilääkäri Mirva Keinästä, jota oli hyvin vaikea tavoittaa. Haastatteluaika siirtyikin kaksi kertaa. Lopulta hän suostui kiireisiinsä vedoten varaamaan haastatteluun aikaa korkeintaan 20 minuuttia. Keinäsen alaisena toiminut sosiaalityöntekijä Kerttu Tiainen oli ollut sairaalan sosiaalityöntekijänä noin kuusi vuotta ennen erikoistumiskoulutuksen aloittamista. Hän oli työpaikkansa ainut sosiaalityön ammatilliset erikoistumisopinnot suorittanut sosiaalityöntekijä.

Koulutuksen näkyminen työpaikalla

Esimies ei tarkalleen tiennyt, mistä Tiainen sai idean koulutukseen lähtemiseen. Tiainen oli ollut työryhmässä, jossa kehitettiin asiakasprosesseja ja yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Tiainen kävi lisensiaatinkoulutuksen työnsä ohessa. Hän teki tutkimustaan työnantajan mukaan etupäässä viikonloppuisin. Esimies piti työn, tutkimuksen ja perheen yhteensovittamista vaativana yhtälönä. Koulutuksen ollessa loppusuoralla Tiaisen työnkuva oli ennallaan, mutta esimies arvioi, että Tiaisella olisi koulutuksen myötä valmiutta kehittää työtään tulevaisuudessa.

Työnantajan rooli ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa

Työnantaja osallistui sosiaalityöntekijän koulutukseen antamalla opintovapaata ja tuemalla taloudellisesti lisensiaatintutkimuksen tekemistä. Työnantaja lupasi myös, että sairaalan asiakkaita voi asiakkaiden suostumuksen jälkeen ottaa tutkimushenkilöiksi. Muuten työnantaja kertoi suhtautuneen myönteisesti ja kannustavasti sosiaalityöntekijän koulutukseen.

Esimies Keinänen ei pystynyt vastaamaan kaikkiin haastattelijan esittämiin kysymyksiin, ja hän pyysi useaan otteeseen tarkentamaan asiaa sosiaalityöntekijältä. Syntyi vaikutelma, että Tiainen oli tehnyt työnsä hyvin itsenäisesti. Heillä ei ollut sovittuja ”sääntömääräisiä kokouksia” aiheesta puhumiseen, vaan he keskustelivat ja vaihtoivat mielipiteitä pääasiassa sosiaalityöntekijän aloitteesta. Sen sijaan työtiimissä keskusteltiin koulutuksen eri vaiheissa ja myöhemmin tutkimuksen tuloksista.

Lisensiaatin tutkinto osana työn kehittämistä

Esimies arveli, että asiakkaiden auttamiseen vaikuttaneet ongelmakohdat ovat parantuneet. Hän pyysi ottamaan yhteyttä sosiaalityöntekijään kysyttäessä lisensiaatintutkimuksesta muodostuneista uusista työtavoista tai työotteista. Hän ei vastannut myöskään kysymykseen ”Ovatko nämä työtavat osana muidenkin työntekijöiden työskentelyä?”. Keinänen arvioi kuitenkin, että sosiaalityöntekijä pystyy erikoistumiskoulutuksensa myötä keskittymään paremmin ”olennaisiin asioihin”. Esimies myös koki, että työnantaja ja työryhmä olivat hyötynet koulutuksesta sen myötä, että saadaan laadukkaampia tutkimuksia ja lausuntoja asiakkaista. Keinänen ajatteli ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen olevan kuitenkin ”järjestyvä ja tarpeellinen” heidän työpaikassaan.

Esimies ei lähtenyt tarkemmin erittelemään, mitä ammatillinen lisensiaatinkoulutus merkitsee sosiaalityölle. Hän mainitsi sen antavan lisäarvoa ja asiantuntijuutta. Näin saadaan menetelmiä ja metodeja tutkimuksiin ja käytäntöihin, ylläkäri Keinänen arvioi.

IV Esimies, Hanna Karen-Törmänen

Opetustoimesta haastateltiin esimies Hanna Karen-Törmästä. Hän oli toiminut sosiaalityöntekijä Katriina Saarisen esimiehenä kuusi vuotta. Saarinen oli ollut töissä samalla työnantajalla noin 20 vuotta. Saarisen lisensiaatin tutkinto oli kesken, eikä hän ollut tehnyt sitä esimies Karen-Törmäsen mukaan viimeisen kahden vuoden aikana. Saarinen oli edelleen työsuhteessa samassa työpaikassa. Esimiehellä ei ollut tietoa Saarisen opintojen edistymisestä ja jatkosuunnitelmista. Sosiaalityöntekijöistä Saarinen oli ainut, joka oli osallistunut erikoistumiskoulutukseen.

Koulutuksen näkyminen työpaikalla

Karen-Törmänen ei pystynyt tarkalleen sanomaan, mistä Saarinen sai idean lähteä ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen, koska hän ei ollut silloin Saarisen esimiehenä. Esimies ei muistanut myöskään alaisensa lisensiaatintutkimuksen aiheetta eikä lähtenyt sitä arvailemaan. Tästä syystä hän ei pystynyt myöskään arvioimaan, tekikö työntekijä tutkimuksen työnsä pohjalta vai ei. Hän arveli, että sen täytyy liittyä jollakin tavalla tämän työnkuvaan. Karen-Törmänen tiesi, että tutkimussuunnitelma oli ainakin tehty.

Koulutuksen alkuajankana Saarinen oli ollut innokas opiskelija ja hän oli tuonut paljon esiin koulutuskokemuksiaan, ajatuksiaan ja oppimiaan asioita. Muut työntekijät suhtautuivat positiivisesti ja kannustavasti työkaverinsa koulutukseen. Esimies sanoi työntekijän selvinneen huonosti työn ja koulutuksen yhteensovittamisesta, koska hän ei ollut valmistunut ja tutkimus oli pahasti kesken.

Työnantajan rooli ammatillisessa lisensiaatinkoulutuksessa

Esimies ei tarkkaan tiennyt, miten paljon Saarinen oli saanut taloudellista tukea kou-

lutukseen. Työnantaja antoi 15 palkallista koulutuspäivää vuodessa ja lisensiaatinkoulutus sisältyi kyseisiin koulutuspäiviin. Työntekijä sai myös matka- ja majoituskorvaukset. Lisäksi Saarinen oli saanut palkatonta opintovapaata noin puoli vuotta, mutta lisensiaatintutkimukseen hän ei ollut saanut erityistä tukea. Muuten esimies sanoi kannustaneensa myönteisellä suhtautumisella koulutukseen. Esimies toivoi, että työntekijä innostuisi taas jatkamaan koulutusta. Työntekijä saisi siihen edelleen halutessaan palkallisia koulutuspäiviä ja opintovapaita.

Lisensiaatintutkiminto osana työn kehittämistä

Saarisen lisensiaatintutkimus oli esimiehen arvion mukaan alkuvaiheessa, joten esimiehen oli vaikea arvioida lisensiaatintutkimuksen vaikutusta käytännön työhön. Esimies kuitenkin arveli, ettei lisensiaatintutkimuksesta ollut kehittynyt uusia työmenetelmiä tai malleja, sillä tutkimus oli niin alussa. Esimies kuvasi työntekijää muutenkin työnsä innokkaaksi kehittäjäksi, joten koulutuksen roolia oli vaikea arvioida.

Karen-Törmäsen oli vaikea sanoa, oliko työnantaja hyötynyt koulutuksesta. Hän kuitenkin näki koulutuksen hyvänä ja käytännönläheisenä asiana. Vaikka työntekijä ei ollut suorittanut koulutusta, esimies koki, että työntekijä oli ”amentanut” työhönsä jo yksittäisistä kursseista. Työntekijä sai uusinta tietoa ja päivitti omaa osaamistaan, sillä hänen valmistumisesta oli mennyt jo kauan aikaa. Esimies kuvasi, että koulutuksen avulla pysytään paremmin ”ajan hermoilla”.

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen merkitys sosiaalityössä ja kehittämisideoita

Ammatillista lisensiaatinkoulutusta tarvitaan Karen-Törmäsen mukaan ehdottomasti nykypäivän sosiaalityössä. Esimies piti myönteisenä asiana, että työntekijä oli verkottunut muiden lisensiaatinkoulutukseen osallistuneiden sosiaalityöntekijöiden kanssa. Työnantajan kokemuksen mukaan jo yksittäisistä kursseista oli ollut hyötyä työhön. Hän piti tärkeänä, että on olemassa instanssi, joka antaa sosiaalityöhön laadukasta ja yliopistotasoisista koulutusta. Hän arveli koulutuksen pohjautuvan ajankohtaiseen, yliopistotasoiseen tieteseen. Esimies korosti, että nimenomaan tieteen mukana oleminen on tärkeää ja se lisää koulutuksen luotettavuutta. Esimies vertasi erikoistumiskoulutusta joidenkin työntekijöiden käymiin, omista intresseistä lähteviin, ”pehmytterapioihin”, ja piti lisensiaatinkoulutusta näitä luotettavampana ja parempana vaihtoehtona. Lisensiaatintutkimus on vahvemmin kiinni käytännöissä.

11.5 Yhteenvetoa vaikutuksista

Tutkimustulosten mukaan koulutus on vaikuttanut sekä työpaikkojen ja ammattiasemien vaihdoksiin että palkkoihin. Opiskelijoista reilu puolet vaihtoi työpaikkaa ja ammattiasemaa joko koulutuksen aikana tai sen jälkeen. Koulutus oli opiskelijoiden kokemuksen mukaan vaikuttanut näihin muutoksiin sekä valmistuneilla että niillä, joilla tutkinto oli vielä kesken. Koulutuksen vaikutus työpaikan ja ammattiaseman vaihtamiseen oli kuitenkin yleisempää valmistuneilla opiskelijoilla. Opiskelijat vaihtoivat ammattiasemia moneenkin eri suuntaan, mutta nettomuutoksia tarkasteltaessa nähdään, että opiskelijoita poistui melko paljon sosiaalityöntekijän ja johtavan sosiaalityöntekijän vakansseista. Heitä siirtyi asiakastyötä lähellä olevista tehtävistä muihin tehtäviin, kuten opettajiksi, erityisasiantuntijoiksi, johtajiksi, tutkijoiksi ja projektityöhön. Koulutuksen tavoitteena on ollut, että erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon suorittaneet jatkaisivat kehittämistyötä asiakastyötä lähellä. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut aivan odotetulla tavalla. Urakehityksen voi nähdä samanaikaisesti sekä positiivisena että negatiivisena vaikutuksena. Urakehitys on positiivista, mutta koulutuksen tavoitteisiin nähden kehitys ei ole toteutunut aivan tarkoitetulla tavalla. Toisaalta tämä on asia, johon koulutuksella ei oikeastaan voi vaikuttaa. Voi olla myös niin, että esimerkiksi kehittämistyöhön siirtyneet haluavat ja pystyvät siinä työssä toimiessaan levittämään heillä olevaa asiantuntemusta aikaisempaa laajemmin. On tullut epävirallista tietoa siitä, että erikoissosiaalityöntekijän vakansseihin on vaikeutta saada päteviä eli erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon suorittaneita henkilöitä. Mistähän se voi johtua? Sosiaalityön asiakastyöstä ja sen lähellä toimivasta johtavan sosiaalityöntekijän tehtävistä poistumisen suhteen voi myös kysyä, onko tutkimustiedolla sijaa ja tilaa sosiaalityön asiakastyössä. Lisensiaatin tutkinnon suorittaminen vaikutti palkkoja nostavasti vajaalla puolella valmistuneista.

Eräänä koulutuksen vaikutuksena arvioitiin sitä, kuinka opiskelijat kokivat koulutuksen edesauttaneen tutkimukseen, asiantuntijuuteen ja uraan liittyvien asioiden toteuttamisessa. Opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen heitä eniten ammattitaidon syventämisessä, uuden tiedon ja tutkimustiedon saamisessa sosiaalityöstä sekä tutkimuksen tekemisessä. Vähiten koulutuksen koettiin auttaneen työuralla etenemisessä sekä suoraan käytännön työtä kohentavissa asioissa, kuten asiakastyön ja esimiestyön parantamisessa. Toisaalta työuralla etenemistä opiskelijat eivät tavoitelleet kovin paljon.

Verrattaessa tavoitteiksi laitettuja asioita ja niiden toteutumista toisiinsa on havaittavissa, että ilmeisesti opiskelijoille oli tullut pettymyksiä joidenkin tavoitteiden suhteen. Toisaalta monien asioiden suhteen opiskelijoiden tavoitteet ja niiden toteutuminen olivat tasapainossa. Lisäksi jotkin tavoitteet toteutuivat paremmin kuin opiskelijat odottivat. Tällainen tavoite on esimerkiksi opiskelijoiden kokemus omiin ajattelutapoihin saama muutos. Tätä voi pitää oleellisena asiana, sillä omien ajattelutapojen muutoksien voi ajatella kuvaavan melko syvällistä vaikutusta. Opiskelijoille tuli eniten pettymyksiä koskien työn kehittämistä koulutuksen avulla sekä asiakas-, esimies- ja kehittämistyön parantamista. Työn kehittämiseen koulutuksen avulla liittyvät pettymykset ovat oleellinen asia, koska se oli tärkeimpiä tavoitteita koulutusta aloittaessa. On kuitenkin huomioitava, että työn kehittäminen koulutuksen avulla toteutui monella hyvin, vaikka neljäsosa opiskelijoista ei kokenut sen toteutuneen hyvin. Lisäksi oli monia asioita joita opiskelijoista yhtä iso osa piti tärkeänä kuin koki koulutuksen auttaneen toteuttamaan

hyvin. Nämä liittyivät muun muassa tutkimuksen tekemiseen, työssä uupumisen estämiseen, tiedon saamiseen ja uralla etenemiseen.

Koulutuksen tavoitteiden toteutumiseen vaikutti osaltaan myös se, oliko kyseinen tavoite opiskelijalle tärkeä vai ei. Opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen saavuttamaan paremmin sellaisia tavoitteita, jotka olivat heille tärkeitä. Voi ajatella, että opiskelijan oma tavoitetietoisuus ja orientaatio vaikuttivat osaltaan kokemukseen tavoitteiden toteutumisessa koulutuksen avulla.

Monet opiskelijat kokivat lisensiaatintutkimuksen tekemisen hyödyntäneen sekä heitä itseään että heidän työpaikkojaan – useammin kuitenkin heitä itseään. Tulosten mukaan tutkimuksen koettuun hyötyyn oli yhteydessä myös se, mahdollistiko työnantaja tutkimuksen tekemisen omasta työstä ja oliko opiskelija motivoitunut tekemään tutkimusta omasta työstään. Opiskelijat, joiden työnantaja mahdollisti tutkimuksen tekemisen liittämisen omaan työhön, kokivat heidän itsensä ja työpaikkojensa hyötynneen tutkimuksen tekemisestä. Tulos on sama, kun tarkastellaan opiskelijan omaa motivaatiota tehdä tutkimusta omasta työstään. Ne opiskelijat, jotka halusivat tehdä tutkimuksen omasta työstään, kokivat itse hyötynensä ja työpaikkansa hyötynneen enemmän tutkimuksesta. Koulutusta voi pitää monella tavalla hyödyllisenä opiskelijoiden ammattitaidolle ja tutkimuksen tekemiselle.

Kaikki arviointitutkimusta varten haastatellut esimiehet, joiden alainen/alaisia oli osallistunut koulutukseen, suhtautuivat ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen myönteisesti ja pitivät sitä hyvin tärkeänä. Esimiehet tunsivat kuitenkin alaisensa lisensiaatintutkimuksen huonosti yhtä lukuun ottamatta. Esimiehet eivät pystyneet ottamaan kantaa, oliko tutkimuksen kautta tullut uusia toiminta- ja työtapoja. Kaikki esimiehet kuitenkin kokivat työntekijöiden selvästi hyötynneen koulutuksesta. Lisäksi he kertoivat työntekijän puhuneen työpaikalla paljonkin koulutuksen annista ja siten jakaneen tietoaan ja osaamistaan koko työyhteisön käyttöön. Yksi työntekijä oli koulutuksen avulla lisännyt asiantuntemustaan niin, että hän konsultoi muita työntekijöitä. Negatiivisena vaikutuksena mainittiin muiden työntekijöiden kateus koulutukseen osallistunutta kohtaan, koska koulutukseen osallistunut sai käyttää siihen paljon työaika. Lisäksi koulutusta pidettiin liian rankkana työn ohessa suoritettavaksi. Osa työntekijöistä oli vaihtanut työpaikkaa pian valmistumisensa jälkeen. Esimiehet ymmärsivät tämän, mutta iso työajan käyttämisen määrä koulutukseen toi esille kysymyksen, voisiko työntekijällä olla jokin velvoite jatkaa työpaikassa, mikäli työnantaja tukee huomattavasti koulutukseen osallistumista. Kokonaisuudessaan haastattelujen perusteella tuli vaikutelma, että esimiehet suhtautuivat koulutukseen myönteisesti, mutta he eivät pystyneet kertomaan konkreettisia esimerkkejä koulutuksesta tulleesta hyödystä.

12

TUTKINNON SUORITTANEITA JA EI-SUORITTANEITA EROTTELEVAT JA ENNUSTAVAT TEKIJÄT

Tässä luvussa tarkastellaan tutkinnon suorittaneita ja ei-suorittaneita erottelevia tekijöitä erotteluanalyysin avulla. Sen jälkeen katsotaan logistisen regressioanalyysin avulla tutkinnon suorittamista ja ei-suorittamista ennustavia tekijöitä. Selitettävänä muuttujana kummassakin analyysissä on tutkinnon suorittaminen. Se on sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen keskeisimpiä tavoitteita ja tuotoksista keskeisin.

Tässä arviointitutkimuksessa nähtiin mielekkääksi tarkastella sitä, minkä asioiden suhteen tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet erosivat toisistaan. Tutkinnon suorittaneiden ja ei-suorittaneiden välisten erojen ja yhtäläisyyksien tarkastelu tehtiin erotteluanalyysin avulla. Lisäksi yhtä tarpeellista oli saada tietoa siitä, minkä asioiden suhteen tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet eivät eronneet toisistaan. Tämän vuoksi erotteluanalyysi tehtiin pakottavalla menetelmällä. Tällaisen tarkastelun avulla pyrittiin saamaan selville isosta muuttujajoukosta tekijät, joihin koulutuksen järjestämisessä mahdollisesti kannattaisi kiinnittää huomiota.

Erotteluanalyysin etuna on se, että se laittaa muuttujat järjestykseen siten, että ensimmäisenä on muuttuja, joka voimakkaimmin rakentaa kaikkien muuttujien muodostamaa erottelu-ulottuvuutta. Analyysitaulukossa on viimeisenä muuttuja, joka heikointen rakentaa erottelu-ulottuvuutta. Erotteluanalyysissä siis ennustetaan sitä, mitkä muuttujat parhaiten erottelevat jo tunnettuja ryhmiä – tässä yhteydessä tutkinnon suorittaneita ja ei-suorittaneita. Toisaalta voidaan sanoa, että erotteluanalyysin avulla tarkastellaan, mitkä asiat ovat luonteenomaisia tarkasteltaville ryhmille. (ks. Jokivuori & Hietala 2007, 120.)

Tässä arviointitutkimuksessa tehtiin kolme erotteluanalyysia: Ensimmäiseen erotteluanalyysiin valittiin opiskelijan kontekstiin, toiseen koulutukseen ja kolmanteen koulutuksen vaikutuksiin liittyvät muuttujat. Erotteluanalyysin tulkinta selitetään ensimmäisen analyysin tulosten esittämisen yhteydessä. Erotteluanalyysissä on sekä yksittäisiä muuttujia että summamuuttujia. Summamuuttujat on rakennettu pääkomponenttianalyysien pohjalta (liitteet 9–12). Kaikissa tehdyissä erotteluanalyysissä ryhmät (tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet) erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Tämä näkyy Wilksin λ -arvoista (ks. arvot erotteluanalyysien taulukoissa). Erotteluanalyysin tulosten tulkinta kerrotaan yksityiskohtaisemmin ensimmäisenä esiteltävän erotteluanalyysin tulosten kertomisen yhteydessä.

Lopuksi tehtiin logistinen regressioanalyysi, johon valittiin opiskelijan kontekstia ja koulutusta kuvaavia keskeisimpiä muuttujia. Sen avulla tarkastellaan, mitkä valituista muuttujista ennustavat liseniaatin tutkinnon suorittamista. Logistisen regressioanalyysin hyöty erotteluanalyysiin verrattuna on siinä, että se vakioi mallissa olevien muuttujien vaikutukset. Lisäksi logistiseen regressioanalyysiin oli mahdollista ottaa selittäväksi muuttujaksi erikoisalut, joita ei voitu ottaa mukaan erotteluanalyysiin.

12.1 Opiskelijan kontekstimuuttujat erottelevina tekijöinä

Erotteluanalyysiin valittiin tarkasteltaviksi ryhmiksi tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet. Lisäksi analyysiin valittiin kaikki opiskelijan kontekstia kuvaavat muuttujat, jotka sopivat käytettäväksi erotteluanalyysissä. Erotteluanalyysiin voi ottaa mukaan järjestysasteikkollisia ja jatkuvia muuttujia sekä luokitteluasteikkollisista muuttujista dikotomiset muuttujat. Erotteluanalyysiin valitut ryhmät (tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet) muodostivat lineaarisen erottelufunktion sijoittuen sen eri päihin. Tutkintoa ei-suorittaneiden ryhmä sijoittui erottelufunktion toiseen päähän painokertoimella -0.657 ja tutkinnon suorittaneiden ryhmä puolestaan sijoittui toiseen päähän painokertoimella $+0.725$. Ryhmien sijoittumista erottelufunktiolle voi ajatella janaksi, jossa nollapiste on ryhmien keskiarvo (Jokivuori 2002, 89). Tällöin ryhmien painopisteiden poikkeama nolasta kuvaa ryhmien sijoittumista suhteessa muuttujien keskiarvoon. Erotteluanalyysissä on mukana liseniaatintutkinnon suorittaneita opiskelijoita 58 ja tutkinnon ei-suorittaneita 64. Analyysissä mukana olevat summamuuttujat löytyvät liitteistä 9 ja 10.

Seuraavassa taulukossa (taulukko 27) ovat opiskelijoiden kontekstia kuvaavat muuttujat. Ne ovat taulukossa järjestyksessä siten, että ensimmäisenä on muuttuja, joka voimakkaimmin rakentaa kaikkien muuttujien muodostamaa erottelu-ulottuvuutta. Taulukossa näkyvät muuttujien arvot ovat muuttujien ja erottelufunktion välisiä kanonisia korrelaatiokertoimia (Jokivuori & Hietala 2007, 128). Ensimmäinen muuttuja, ”sai käyttää työaika lähiovetusjaksoihin”, on siis muuttuja, joka on voimakkaimmin rakentamassa kaikkien muuttujien muodostamaa erottelu-ulottuvuutta. Ensimmäisenä oleva muuttuja lukeutuu siis voimakkaimmin ryhmiä, on tutkinto ja ei tutkintoa, erotteleviin muuttujiin. Taulukossa on viimeisenä muuttujana ”työvuodet sosiaalialalla”, joka oli heikoiten rakentamassa erottelu-ulottuvuutta. Tutkinnon suorittaneiden ja ei-suorittaneiden välillä ei käytännössä ollut juuri lainkaan eroa sen suhteen, kuinka paljon heillä oli työvuosia sosiaalialalla.

Taulukko 27. Lisensiaatin tutkinnon suorittamisen erottelufunktio ja opiskelijan kontekstiin liittyvät muuttujat

	Ryhmien painopisteet	
	Lisensiaatin tutkinto Ei	Kyllä
	-657	+725
Sai käyttää työaika lähiovetusjaksoihin (1=ei saanut käyttää työaika lainkaan, 5=kokonaan)		,415
Keskustelin työkavereideni kanssa usein koulutuksen annista (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		,391
Koulutus lisäsi stressiä ja kiristi perhetilannetta (summamuuttuja 24B) (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		-,380
Ikä (lo→hi)		-,308
Työuralla etenemisen tavoite (summamuuttuja) (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		,305
"Oma" vapaa tai rahoitus (1=ei omaa vapaata/rahoitusta, 2=kyllä)		,286
Sai käyttää työaika tutkimuksen tekemiseen (1=ei lainkaan, 5=kokonaan)		,265
Työnantajan tuki koulutukseen osallistumista ja tutkimuksen tekemistä (summamuuttuja 24) (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		,260
Työn kehittäminen tavoite (summamuuttuja) (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		,160
Jaksamisen lisääminen tavoite (summamuuttuja) (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		-,108
Tiedon lisääminen ja syventäminen tavoite (summamuuttuja) (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		,072
Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		-,062
Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		,054
Pitkäkestoinen täydennyskoulutus (0=ei, 1=kyllä)		,042
Saada muutosta omiin ajattelutapoihin (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		-,040
Päätoimen bruttopalkka (e/kk) (lo→hi)		-,039
Montako vuotta on ollut sosiaalityöntekijän pätevyys (lo→hi)		-,021
Lisensiaatin tutkinnon saaminen (1=ei lainkaan tärkeä tavoite, 5=erittäin tärkeä tavoite)		,019
Asuinalue ja yliopisto (1=samalla alue, 2=eri alue)		,012
Työvuodet sosiaalialalla (lo→hi)		-,007
Ominaisarvo		.484
Erottelukyky		100%
Kanoninen korrelaatio		.571

Wilks' Lambda=.674, $\chi^2=43.456$, df=20, p=.002.

Sen tarkastelussa, mihin suuntaan ryhmät erosivat toisistaan (kumpi ryhmä sai käyttää enemmän työaika lähiovetusjaksoihin), huomioidaan muuttujan kanoninen korrelaatiokerroin, muuttujan vastausskaala ja ryhmien painokertoimet. Muuttujalla, ”sai käyttää työaika lähiovetusjaksoihin”, on positiivinen kanoninen korrelaatiokerroin (+.415). Muuttujan vastausskaalan vaihtelu on välillä 1–5, jossa arvon suureneminen tarkoitti työajan käytön lisääntymistä lähiovetusjaksoilla (1=ei saanut käyttää työaika lainkaan, 5=sai käyttää työaika kokonaan). Ryhmällä ”ei-tutkintoa” on negatiivinen painokerroin (-.666) ja ryhmällä ”on tutkinto” on positiivinen painokerroin (+.735).

Tulkinta menee hieman yksinkertaistaen niin, että positiivisen painokertoimen omaavan ryhmän ja positiivisen kanonisen korrelaatiokertoimen omaavan muuttujan riippuvuus on positiivista. Toisin sanoen tutkinnon suorittaneet käyttivät enemmän työaika lähiovetukseen. Tutkinnon suorittaneiden ryhmä sijoittui siis lähemmäksi

muuttujan skaalan arvoa viisi. Negatiivisen painokertoimen omaavan ryhmän riippuvuus ja positiivisen kanonisen korrelaatiokertoimen omaavan muuttujan riippuvuus on negatiivista. Toisin sanoen tutkintoa suorittamattomat käyttivät vähemmän työaika osallistuessaan lähiopetukseen.

Muuttujan arvon ollessa negatiivinen, esimerkiksi ”koulutus lisäsi stressiä ja kiristi perhetilannetta”, tulkinta on päinvastainen. Kun sekä ryhmällä että muuttujalla on negatiivinen arvo, miinusmerkit tavallaan kumoavat toisensa. Ei-tutkintoa ryhmä (painokerroin -0.666) tavallaan korreloi positiivisesti negatiivisen kanonisen korrelaatiokertoimen omaavan muuttujan (-0.380) kanssa. Ei-tutkintoa suorittaneet olivat siis enemmän samaa mieltä siitä, että koulutus lisäsi stressiä ja kiristi perhetilannetta kuin tutkinnon suorittaneiden ryhmä. Tutkinnon suorittaneet puolestaan olivat enemmän eri mieltä väittämän kanssa verrattuna ei-tutkintoa ryhmään. Erotteluanalyysin avulla saa tiedon eroista mutta ei tietoa siitä, kuinka isoja nämä erot olivat (esimerkiksi mitkä ovat ryhmien keskiarvot).

Seuraavaksi katsotaan tulokset yhteenvedon omaisesti tutkinnon suorittaneiden näkökulmasta (taulukko 27). Verrattaessa tutkinnon suorittaneita ei-suorittaneisiin tutkinnon suorittaneille oli tyypillisintä mahdollisuus käyttää työaika lähiopetusjaksoihin. He myös keskustelivat useammin työkavereiden kanssa koulutuksesta, kokivat koulutuksen lisäävän vähemmän stressiä ja kiristävän perhetilannetta sekä kokivat erikoisalan sopivammaksi. Lisäksi tutkinnon suorittaneet olivat iältään nuorempia, työuralla eteneminen oli heille tärkeämpi tavoite ja he saivat käyttää enemmän työaika tutkimuksen tekemiseen. Myös seuraavien asioiden suhteen ryhmien välillä oli eroja, vaikkakin erot olivat pienempiä: tutkinnon suorittaneet kokivat työnantajan kannustaneen enemmän koulutukseen osallistumista ja tutkimuksen tekemistä, työn kehittäminen oli heille tärkeämpi tavoite ja työssä jaksamisen lisääntyminen puolestaan vähemmän tärkeä tavoite.

Taulukosta ilmenee myös, että tutkinnon suorittaneita ja ei-suorittaneita eivät erotelleet juuri lainkaan sellaiset tekijät kuin työkokemuksen määrä, opiskelijan asuinalueen etäisyys yliopistoon, lisensiaatin tutkinnon saamisen tärkeys, sosiaalityöntekijän pätevyys saamisesta kulunut aika, opiskelijan saama palkka ja pitkäkestoisten täydennyskoulutusten omaaminen. Erotteluanalyysiin ei voitu ottaa mukaan luokitteluaitekoollisia muuttujia, kuten ammattiasema-muuttujaa. Palkka on kuitenkin yhteydessä ammattiasemaan, joten tästä voidaan varovaisesti päätellä, että myöskään ammattiasema ei erotellut tutkinnon suorittaneita ja ei-suorittaneita opiskelijoita toisistaan.

12.2 Koulutusmuuttajat erottelevina tekijöinä

Toinen erotteluanalyysi tehtiin samoille ryhmitteleville muuttujille eli tutkinnon suorittaneille ja ei-suorittaneille. Erotteluanalyysiin otettiin mukaan ne koulutusta kuvaavat muuttajat, jotka oli mahdollista ottaa mukaan analyysiin. Erotteluanalyysissa oli mukana 61 lisensiaatin tutkinnon suorittanutta ja 66 tutkintoa ei-suorittanutta opiskelijaa. Tutkinnon suorittaneiden ryhmän painokerroin oli $-.801$ ja ei-suorittaneiden ryhmän painokerroin puolestaan $+.741$ (taulukko 28). Pääkomponenttianalyysissa käytettävät summamuuttajat löytyvät liitteistä 11 ja 12.

Taulukko 28. Tutkinnon suorittamisen erottelufunktio ja koulutukseen liittyvät muuttajat

	Ryhmien painopisteet	
	Lisensiaatin tutkinto	
	Kyllä	Ei
	$-.801$	$+.741$
Työläs koulutus (summamuuttuja 26) (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,413
Koulutuksen aloitusajankohta (1=2000-2001, 2=2004-2005)		,389
Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut/hyödyllisyys lisensiaatin tutkimukselle (1=ei lainkaan hyötyä, 5=erittäin paljon hyötyä)		-,366
Erikoisalan sopivuus (1=sopiva ryhmä, 2=ei sopiva ryhmä)		,342
Lähiopetus ja etätehtävät/hyödyllisyys lisensiaatin tutkimukselle (summamuuttuja) (1=ei lainkaan hyötyä, 5=erittäin paljon hyötyä)		-,338
Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut/hyödyllisyys lisensiaatin tutkimukselle (1=ei lainkaan hyötyä, 5=erittäin paljon hyötyä)		-,304
Tutkimusseminaarit – hyödyllisyys lisensiaatin tutkimukselle (1=ei lainkaan hyötyä, 5=erittäin paljon hyötyä)		-,203
Teoria painottui koulutuksessa liikaa (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,203
Työnohjaus hyödyllistä (mean 26) (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,194
Virtuaalioppimisympäristö hyödyllinen (mean 26) (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,187
Koulutuksessa sai tietoa ja tukea tutkimukseen koskien teoriaa ja analyysimenetelmiä (summamuuttuja 26) (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		-,175
Virtuaaliympäristö/hyödyllisyys lisensiaatin tutkimuksen tekemiselle (summamuuttuja 28) (1=ei lainkaan hyötyä, 5=erittäin paljon hyötyä)		,153
Yliopiston jatkokoulutusseminaarit (1=ei lainkaan hyötyä, 5=erittäin paljon hyötyä)		-,064
Käytännön sosiaalityö painottui koulutuksessa liikaa (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,062
Tiedotus toimi hyvin koko koulutuksen ajan (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		-,059
Koulutuksessa hyödynnettiin hyvin opiskelijoiden työkokemusta (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,046
Koulutuksessa kuultiin ja huomioitiin opiskelijoiden toiveita (summamuuttuja 26) (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,032
HOPS on tärkeä opintojen suunnittelussa (summamuuttuja) (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,009
Koulutus vastasi huonosti sosiaalialan työelämän haasteisiin (1=täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä)		,003
Ominaisarvo		,603
Erottelukyky		100%
Kanoninen korrelaatio		,613

Wilks'lambda= .624, $\chi^2=54,505$, $df=19$ $p<.001$.

Verrattaessa tutkinnon suorittaneita ei-suorittaneisiin lisensiaatin tutkinnon suorittaneille oli tyypillisempää koulutuksen kokeminen vähemmän työlääksi (taulukko 28). Lisäksi tutkinnon suorittaneet olivat aloittaneet koulutuksen aikaisemmassa koulutusryhmässä, ja he kokivat lisensiaatin koulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut hyödyllisemmiksi. Tutkinnon suorittaneet kokivat lähiopetusjaksot ja etätehtävät hyödyllisemmiksi, pitivät kotiyliopiston ohjaajan kanssa käytyjä ohjauskeskusteluja hyödyllisempinä, kokivat tutkimusseminaarit hyödyllisemmiksi sekä olivat vähemmän sitä mieltä, että teoria painottui koulutuksessa liikaa. Ryhmien välillä oli myös muita pienempiä eroja. Tutkinnon suorittaneet kokivat työnohjauksen ja virtuaalioppimisympäristön hyödyttömämmiksi sekä kokivat saaneensa koulutukselta enemmän tietoa ja tukea tutkimuksen tekemiseen.

Tutkinnon suorittaneiden ja ei-suorittaneiden ryhmien välillä ei ollut paljoakaan eroa sen suhteen, kuinka hyödyllisiksi ryhmiin kuuluvat kokivat yliopiston jatkokoulutusseminaarit, kuinka he kokivat käytännön sosiaalityön painottumisen opetuksessa, miten hyvin he kokivat tiedotuksen toimineen koulutuksen aikana, kuinka koulutuksessa hyödynnettiin opiskelijoiden työkokemusta ja kuinka heidän toiveitaan kuultiin. HOPSin tärkeyteen ja työelämän haasteisiin liittyvien kokemusten suhteen ei ollut oikeastaan lainkaan eroja tutkinnon suorittaneiden ja ei-suorittaneiden opiskelijoiden välillä.

12.3 Vaikutukset erottelevina tekijöinä

Kolmas erotteluanalyysi tehtiin koulutuksen vaikutuksia kuvaaville muuttujille. Ryhmittelevinä muuttujina olivat tutkinnon suorittaneet ja ei-suorittaneet opiskelijat. Erotteluanalyyssissä oli mukana 65 lisensiaatin tutkinnon suorittanutta opiskelijaa ja 65 tutkintoa ei-suorittanutta opiskelijaa. Tutkinnon suorittaneiden ryhmän painokerroin oli +.785 ja ei-suorittaneiden ryhmän painokerroin oli -.785 (taulukko 29). Erotteluanalyyssissä olevat summamuuttujat löytyvät liitteestä 10. Lisäksi analyysia varten muodostettiin keskiarvomenetelmällä summamuuttuja ”tutkimustyö hyödytti työyhteisöä”¹⁶.

¹⁶ Summamuuttuja ”tutkimustyö hyödytti työyhteisöä” koostuu kysymyksen 32 muuttujista ”työyhteisöni on hyötynyt paljon tutkimuksestani” (kysymys 32.2) ja ”tutkimus selvästi auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikallani/ tai jollain työpaikallani” (kysymys 32.4). Muuttujien välinen korrelaatio $r=0.752$ ja alfan arvo on 0.855.

Taulukko 29. Tutkinnon suorittamisen erottelufunktio ja koulutuksen vaikutuksiin liittyvät muuttujat

	Ryhmiä painopisteet	
	Lisensiaatin tutkinto Ei -.785	Kyllä .785
Ammattitaidon syventäminen ja työn kehittäminen (summamuuttuja) (1=koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5= koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin)		,573
Väitöskirjatutkimus (1=ei aio tehdä, 2=harkitsee, 3=tekee parhaillaan, 4=julkaistu)		,527
Työuralla eteneminen (summamuuttuja) (1=koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5=koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin)		,504
Ei-tieteellinen artikkeli alan lehteen (esim. Sosiaalitalo/Sosiaaliturva) (1=ei aio tehdä, 2=harkitsee, 3=tekee parhaillaan, 4=julkaistu)		,398
Työpaikan vaihtaminen ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen aikana tai sen jälkeen (1=ei, 2=kyllä)		,384
Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja (1=koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5=koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin)		,377
Tieteellinen artikkeli (1=ei aio tehdä, 2=harkitsee, 3=tekee parhaillaan, 4=julkaistu)		,361
Tiedon lisääminen ja syventäminen (mean 31.2) (1=koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5= koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin)		,355
Ammattiaseman vaihtamisen lisensiaatinkoulutuksen aikana tai sen jälkeen (1=ei, 2=kyllä)		,333
Olen saanut tutkimuksestani paljon työtäni hyödyttävää tietoa (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		,310
Tutkimus hyödytti työyhteisöä (summamuuttuja) (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		,307
Jaksamisen lisääminen (summamuuttuja) (1=koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5= koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin)		,225
Mielipidekirjoitus (esim. sanomalehti) (1=ei aio tehdä, 2=harkitsee, 3=tekee parhaillaan, 4=julkaistu)		,169
Saada muutosta omiin ajattelutapoihin (1=koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5= koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin)		,163
Tutkimuksessa aloittamani sosiaalityön kehittämistyö on jatkunut työssäni (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		,153
Tutkimus ei tuonut uusia toimintatapoja työyhteisöömme (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)		,034
Ominaisarvo		.628
Erottelukyky		100%
Kanoninen korrelaatio		.621

Box's M $p < .001$. Wilks' Lambda = .614, $\chi^2 = 52,608$, $df = 16$, $p < .001$.

Edellä olevasta taulukosta ilmenee, että koulutuksen vaikutusten suhteen tutkinnon suorittaneiden ja ei-suorittaneiden ryhmät erosivat eniten toisistaan siinä, että tutkinnon suorittaneet opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen paremmin ammattitaidon syventämisessä ja työn kehittämisessä verrattuna ei-tutkintoa omaaviin opiskelijoihin (taulukko 29). Tutkinnon suorittaneet jatkoivat opintoja useammin väitöskirjatutkimuksella, ja he kokivat koulutuksen auttaneen paremmin työuralla etenemisessä.

Edellisiin verrattuna valmistuneiden ja ei-valmistuneiden väliset erot ovat hieman pienempiä seuraavien asioiden suhteen. Tutkinnon suorittaneet tekivät enemmän tieteellisiä ja ei-tieteellisiä artikkeleita, heistä useampi oli edennyt uralla, vaihtanut työ-

paikkaa ja ammattiasemaa. Lisäksi he kokivat koulutuksen auttaneen paremmin tutkimuksen tekemisen tietojen ja taitojen syventämisessä ja tiedon lisäämisessä. Edellisten tekijöiden lisäksi ryhmiä erotteli vähän vähemmän se, että tutkinnon suorittaneista useampi koki koulutuksen hyödyntäneen työyhteisöä ja auttaneen opiskelijoita jaksamaan paremmin verrattuna ei-suorittaneisiin. Pienehköjä eroja oli myös sen suhteen, että osa tutkinnon suorittaneista koki saaneensa muutosta omiin ajattelutapoihin ja koki tutkimuksessa aloittamansa kehittämistyön jatkuvan työssään. Ryhmien välillä ei ollut oikeastaan lainkaan eroja sen suhteen, miten opiskelijat kokivat tutkimuksen tuoneen uusia toimintatapoja työyhteisöön.

12.4 Tutkinnon suorittamista ennustavat tekijät

Logistisen regressioanalyysin avulla tarkastellaan tutkinnon suorittamiseen mahdollisesti yhteydessä olevia muuttujia. Näitä ovat opiskelijan kontekstia ja koulutusta kuvaavat muuttujat. Tarkastelun kohteena on se, mitkä valituista muuttujista ennustavat lisen-siaatin tutkinnon suorittamista. Selitettävänä muuttujana on siis lisen-siaatin tutkinnon suorittaminen. Selittävät muuttujat valittiin erilaisten kokeilujen jälkeen. Malliin pyrittiin ottamaan mukaan keskeisimmät koulutusta, työnantajan tukea ja opiskelijan tavoitteita koskevat muuttujat.

Työnantajan antamaa tukea kuvaamaan valittiin kaksi muuttujaa. Logistista regressioanalyysia varten luokiteltiin summamuuttuja ”työnantaja tuki koulutukseen osallistumista ja tutkimuksen tekemistä” (ks. liite 9) kolmeen luokkaan: 1) eri mieltä, 2) ei eri eikä samaa mieltä ja 3) samaa mieltä¹⁷. Lisäksi rakennettiin summamuuttuja ”opiskelija sai käyttää työaikaan lähiovetusjaksoihin, työnohjaukseen ja tutkimuksen tekemiseen” kysymyksen 22 muuttujista: 1) ei lainkaan, 2) kyllä johonkin niistä ja 3) kyllä kaikkiin¹⁸.

Opiskelijoiden omia tavoitteita koskien valittiin yksi muuttuja. Työuralla etenemisen tavoitteen tärkeys -summamuuttuja (ks. liite 10) valittiin, koska se osoittautui keskeiseksi ryhmiä erottelevaksi muuttujaksi erotteluanalyysissa. Muuttuja luokiteltiin kolmeen luokkaan: 1) ei lainkaan tai vähän tärkeä tavoite, 2) jonkin verran tärkeä tavoite ja 3) tärkeä tavoite¹⁹. Koulutukseen liittyviä muuttujia on analyysissa kolme. Analyysissa on mukana koulutuksen erikoisaloja koskeva muuttuja (kysymys 19). Lisäksi luokiteltiin summamuuttuja ”koulutukseen osallistuminen ja tutkimuksen tekeminen oli liian työlästä”, joka on sama kuin liitteessä 11 oleva muuttuja ”työläs koulutus”. Muuttuja luokiteltiin kolmeen luokkaan: 1) eri mieltä, 2) ei eri eikä samaa mieltä ja 3) samaa mieltä. Tutkimuksen tekemiseen liittyen valittiin keskeinen tutkimuksen ohjausta kuvaava muuttuja eli ”ammattillisen lisen-siaatinkoulutuksen professorin kanssa käytyjen ohjauskeskustelujen hyödyllisyys tutkimuksen tekemiselle” (kysymys 28.13). Muuttuja luokiteltiin luokkiin 1) ei lainkaan tai vähän hyötyä ja 2) paljon hyötyä. Malliin mukaan valitut muuttujat selittävät tutkinnon suorittamista kuvaavan muuttujan vaih-

¹⁷ Muuttuja rakennettiin käsin muuttujista työajan käyttö: 22.1 eli lähiovetusjaksoihin, 22.2/ työnohjaukseen, 22.3/ tutkimuksen tekemiseen.

¹⁸ 1) ei lainkaan tärkeä tavoite(1=1-2.49), 2) jonkin verran tärkeä tavoite (2=2.5-3.5), 3) tärkeä tavoite (3=3.51-5).

¹⁹ 1) eri mieltä (1=1-2.5), 2) ei eri eikä samaa mieltä (2=2.51-3.49), 3) samaa mieltä (3=3.5-5).

telusta 22–30 % välillä (Cox & Snell R. Square=0.22; Nagelkerke R. Square=0.30).

Taulukko 30. Tutkinnon suorittamista ennustavat tekijät (logistinen regressioanalyysi, N=130)

Ennustajat	n	Exp(B)	p-arvo
Erikoisalaryhmä			
Kuntouttava sosiaalityö	37	1	.094
Marginalisaatiokysymysten sosiaalityö	39	0.447	.116
Lapsi- ja nuorisososiaalityö	35	1.661	.363
Yhteisösosiaalityö	19	0.506	.326
Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käytyjen ohjauskeskustelujen hyödyllisyys tutkimuksen tekemiselle			
Ei lainkaan tai vähän hyötyä	50	1	
Paljon hyötyä	80	2.045	.113
Koulutukseen osallistuminen ja tutkimuksen tekeminen oli liian työlästä			
Eri mieltä	67	1	.041
Ei eri eikä samaa mieltä	24	0.415	.129
Samaa mieltä	39	0.288	.015
Työnantajan tuki koulutukseen osallistumista ja tutkimuksen tekemistä			
Eri mieltä	28	1	.876
Ei eri eikä samaa mieltä	31	0.824	.764
Samaa mieltä	71	1.080	.897
Opiskelija sai käyttää työaikaan lähiopetusjaksoihin, työnohjaukseen ja tutkimuksen tekemiseen			
Ei lainkaan	13	1	.215
Kyllä johonkin niistä	87	3.689	.152
Kyllä kaikkiin	30	6.087	.081
Työuralla etenemisen tavoitteen tärkeys			
Ei lainkaan tai vähän tärkeä tavoite	48	1	.112
Jonkin verran tärkeä tavoite	43	1.418	.479
Tärkeä tavoite	39	2.915	.039

Edellä olevassa taulukossa jokaisen muuttujan ensimmäinen luokka on referenssi-ryhmä, johon muuttujan muiden luokkien riskilukuja verrataan (taulukko 30). Exp(B) on riskiluku, joka kuvaa riskitason muutosta yhtä selittävän muuttujan yksikön muutosta kohden (Jokivuori & Hietala 2007, 71–72). Riskiluku ei viittaa tässä yhteydessä normatiivisuuteen, vältettävään, hyvään tai huonoon asiaan. Riskiluku tai riskiarvo liittyy pelkästään asian ilmaukseen. Riskilukua voidaan pitää myös analogisena vedonlyönnin kanssa. Laajasti käsitettynä riskilukua voidaan pitää todennäköisyytenä eli mikä on todennäköisyys kuulua tiettyyn ryhmään. Referenssiryhmän riskiluku on 1. Mikäli muiden luokkien tunnusluvun riskiluku menee yli 1:n, riski (todennäköisyys) suorittaa tutkinto on suurempi kuin vertailuryhmässä. Mikäli muiden luokkien tunnusluvun riskiluku on puolestaan alle 1:n, riski (todennäköisyys) suorittaa tutkinto on pienempi kuin vertailuryhmässä. Aineisto on pieni, joten vaikka luokkien välillä on eroja, ne

eivät kovin helposti ole tilastollisesti merkitseviä. Tilastollisia merkitsevyyksiä tarkasteltaessa tutkinnon suorittamisen kärkeilittäjiä oli koulutuksen ja tutkimuksen tekemisen kokeminen työlääksi. Heikoiden valmistumista selitti työnantajan tuki koulutukseen osallistumiseen ja tutkimuksen tekemiseen.

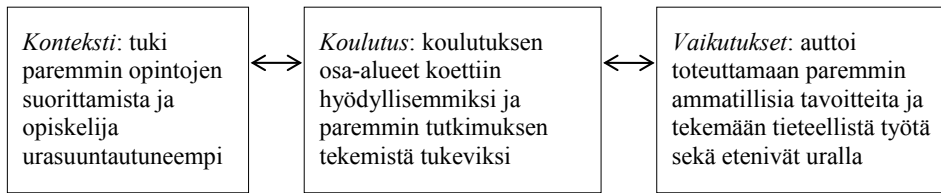
Erikoisalojen suhteen on nähtävissä, että riski (todennäköisyys) suorittaa lisensiaatin tutkinto oli kaksinkertainen lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalalla verrattaessa sitä referenssiryhmään, joka on kuntouttava sosiaalityö. Lapsi- ja nuorisososiaalityöstä valmistuminen voi osaltaan johtua siitä, että Lanun ensimmäinen ryhmä alkoi aikaisemmin kuin muut erikoisalot. Lisäksi Lanuun oli aina enemmän hakijoita kuin muihin ryhmiin eli siihen ovat osallistuneet valikoituneemmat opiskelijaryhmät. Riskiluvun jäädessä alle 1:n, sen ymmärtäminen voi olla helpompaa, kun se jaetaan luvulla 1 eli tässä $1/0,5=2$. Saadun luvun perusteella voidaan sanoa, että marginalisaatiokysymysten ja yhteisösosiaalityön riski tutkinnon suorittamiseen on kaksi kertaa pienempi kuin kuntouttavassa sosiaalityössä. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käytyjen ohjauskeskustelujen kokeminen hyödylliseksi lisää valmistumisen riskiä kaksinkertaiseksi, kun vertailtavana oli ohjauskeskustelujen kokeminen vähän tai ei lainkaan hyödylliseksi. Koulutuksen kokeminen vähän työlääksi (eri mieltä siitä, että koulutus on työlästä) lisäsi selvästi riskiä tutkinnon suorittamiseen. Koulutuksen työlääksi kokevilla riski (todennäköisyys) valmistua oli 3.5 ($1/0.288$) kertaa pienempi kuin koulutuksen vähän työlääksi kokevilla.

Työnantajalta koulutukseen osallistumiseen ja tutkimuksen tekemiseen saatavan niin sanotun henkisen tuen määrän suhteen on nähtävissä, että se ei ennustanut valmistumista. Sen sijaan mahdollisuus käyttää työaika opiskeluun oli merkittävä tekijä. Opiskelijoiden riski valmistua oli kuusinkertainen niillä, jotka saivat käyttää työaika kaikkiin opiskelumuotoihin verrattaessa referenssiryhmään (ei käytä työaika lainkaan opiskeluun). Opiskelijoiden itsensä asettamista tavoitteista tarkasteltiin työuralla etenemisen tärkeyttä. Uralla etenemisen tärkeäksi kokevilla oli lähes kolme kertaa suurempi riski valmistua kuin niillä, joilla uralla eteneminen ei ollut lainkaan tai oli vähän tärkeä tavoite.

12.5 Yhteenvetoa erottelevista ja ennustavista tekijöistä

Erotteluanalyysin pohjalta tehtävinä johtopäätöksinä voidaan todeta, että tutkinnon suorittaneet erosivat monilta keskeisiltä osilta tutkintoa ei-suorittaneiden kanssa. Kokonaisuudessaan voidaan sanoa, että tutkinnon suorittaneilla oli paremmin opiskelua tukeva ympäristö ja he olivat uraorientoituneempia (kuvio 6). Toiseksi tutkinnon suorittaneet kokivat koulutuksen tukeneen paremmin tutkimuksen tekemistä. Kolmanneksi koulutus vaikutti valmistuneilla enemmän ammatillisten tavoitteiden toteuttamiseen. Lisäksi tieteellisen työskentelyn määrä ja uralla eteneminen oli runsaampaa tutkinnon suorittaneilla. On syytä muistaa, että erotteluanalyysi tuo esiin erot, mutta sen perusteella ei näe erojen sijaintia. Esimerkiksi kummassakin ryhmässä olevat opiskelijat ovat voineet kokea koulutuksen hyödylliseksi, mutta tutkinnon suorittaneiden ryhmä on vain kokenut koulutuksen vielä hyödyllisemmäksi kuin tutkintoa suorittamattomat.

Kuvio 6. Tutkinnon suorittaneiden tilanne verrattuna tutkinnon suorittamattomiin erotteluanalyysojen tulosten pohjalta

Opiskelijoiden kontekstiin liittyviä tekijöitä tarkasteltaessa voidaan todeta, että tutkinnon suorittaneilla oli paremmat mahdollisuudet suorittaa tutkinto kuin tutkintoa ei-suorittaneilla. Tämä tuli esille niin konkreettisen tuen suhteen kuin opiskelijoiden kokemukssissakin. Konkreettista eroa toi se, että tutkinnon suorittaneet saivat käyttää enemmän työaika lähiovetusjaksoihin ja tutkimuksen tekemiseen ja heillä oli paremmin käytettävissä myös muita vapaita sekä rahoituksia. Lisäksi tutkinnon suorittaneilla näytti olleen parempi tuki työyhteisöltä. Se näkyi esimiehen tukena ja koulutuksesta käydyistä keskusteluista työkalvereiden kanssa. Tutkinnon suorittaneet eivät kokeneet koulutuksen lisäävän niin paljoa stressiä ja kiristävän perhetilannetta kuin tutkinnon suorittamattomat. Tutkinnon suorittaneet olivat iältään nuorempia. Kuitenkaan työvuodet ja valmistumisajankohta eivät erotelleet ryhmiä toisistaan. Ilmeisesti myös iäkkäämmät ja mahdollisesti pitemmän aikaa yliopistomaailmasta pois olleet ihmiset pystyivät tekemään lisensiaatin tutkimuksen yhtä hyvin kuin nuoremmatkin. Työuralla eteneminen oli selvästi tärkeämpi tavoite tutkinnon suorittaneilla. Muiden tavoitteiden suhteen ei ollut nähtävissä selkeitä eroja. Työuralla eteneminen oli siis merkittävämpi erottelija kuin se, kuinka tärkeitä tavoitteita olivat lisensiaatin ja erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen. Pitkien täydennyskoulutusten suorittamisen suhteen ei ryhmien välillä ollut eroa. Pitkät täydennyskoulutukset eivät näytä jouduttavan tutkinnon suorittamista.

Koulutuksen suhteen voidaan erotteluanalyysoissa saatujen tulosten pohjalta todeta, että tutkinnon suorittaneet kokivat koulutuksen ja sen eri osa-alueet hyödyllisemmiksi kuin tutkinnon ei-suorittaneet. Tutkinnon suorittaneet kokivat saaneensa hyödyllisempää tukea ja ohjausta tutkimuksen tekemiseen sekä lisensiaatinkoulutuksen professorilta että kotiyliopiston ohjaajalta. Valmistuneet opiskelijat kokivat myös lisensiaatinkoulutuksen tutkimusseminaarit hyödyllisemmiksi. Kotiyliopiston jatkokoulutusseminaarien hyödylliseksi kokemisen suhteen ei valmistuneiden ja ei-valmistuneiden välillä kuitenkaan ollut merkittäviä eroja. Lisäksi tutkinnon suorittaneet kokivat lähiovetuksen ja etätehtävien hyödyntäneen paremmin tutkimuksen tekemistä sekä saaneensa koulutukselta paremmin teoriaa ja aineiston analyysoja hyödyntävää tietoa ja tukea. Tutkinnon suorittaneet kokivat myös työnohjauksen ja virtuaaliympäristön hieman hyödyllisemmiksi verrattuna tutkinnon ei-suorittaneisiin. Eniten tutkinnon suorittaneet erosivat kuitenkin siinä, että he kokivat koulutuksen vähemmän työlääksi. Heille tällainen koulutusmuoto sopi ehkä paremmin. Voi olla myös kyse siitä, että tutkinnon suorittaneet eivät enää vastaushetkellä muistaneet sitä, kuinka työläs koulutus oli. Erikoisalalan kokeminen sopivaksi näyttäisi olevan merkittävä tekijä valmistumisen suhteen, mutta

sen arvioimisessa on kuitenkin syytä olla varovainen. Erikoisalan epäsovivaksi kokevia opiskelijoita ei ollut kovin montaa. Erikoisalan sovivaksi kokemiseen ja valmistumiseen voi liittyä myös se, että suurin osa opiskelijoista, jotka kokivat erikoisalan epäsovivaksi, olivat aloittaneet koulutuksen myöhäisempänä aloitusajankohtana. Erossa voi siis olla kyse myös koulutuksen aloitusajankohdan sijoittumisesta myöhemmäksi eli myöhemmin koulutuksen aloittaneet todennäköisesti myös valmistuvat myöhemmin.

Väikutuksia koskeville muuttujille tehdyn erotteluanalyysin perusteella voidaan sanoa, että tutkinnon suorittaneet kokivat koulutuksen auttaneen toteuttamaan tavoitteita paremmin ja he osallistuivat enemmän tieteelliseen työhön. Tutkinnon suorittaneet kokivat koulutuksen auttaneen paremmin ammattitaidon syventämisessä ja työn kehittämisessä, uralla etenemisessä ja tutkimuksen tekemisessä. He kokivat myös tutkimuksen hyödyntäneen paremmin sekä heitä itseään että työpaikkaansa. Lisäksi tutkinnon suorittaneet osallistuivat enemmän tieteelliseen ja ei-tieteelliseen julkaisutyöhön. He myös vaihtoivat useammin työpaikkaa ja ammattiasemaa. Valmistuneiden voidaan päätellä edenneen paremmin urallaan. Aikaisemmissa tuloksissa tuli esille, että koulutuksen koettiin vaikuttaneen työpaikan ja ammattiaseman vaihtamiseen (ks. 11.1 Koulutuksen vaikutukset ammattiaseman ja työpaikan muutoksiin sekä palkkaa).

Logistisen regressioanalyysin tulokset vahvistavat erotteluanalyysissä saatuja tuloksia. Tutkinnon suorittamista ennusti parhaiten koulutuksen kokeminen vähän työlääksi. Lisäksi valmistumista ennusti opiskeleminen lapsi- ja nuorisososiaalityön ja kuntouttavan sosiaalityön koulutusaloilla, ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käytyjen keskustelujen kokeminen hyödylliseksi, mahdollisuus käyttää työaika lähiovetusjaksoihin ja työuralla etenemisen tavoitteen tärkeys. Logistisessa regressioanalyysissä kuitenkin katosi muuttujan, työnantaja tuki koulutukseen osallistumista ja tutkimuksen tekemistä, yhteys valmistumiseen. Koulutuksen toteuttamiseen käytettävällä työajalla näytti olevan selvästi enemmän merkitystä valmistumiseen kuin työnantajan antamalla muulla tuella. Voidaan pohtia, kannattaisiko logistisen regressioanalyysin avulla saatuja tuloksia hyödyntää opiskelijoiden valinnassa. Esimerkiksi työajan käyttäminen opiskeluun ja opiskelijan oma urasuuntautuneisuus osoittautuivat merkityksellisiksi asioiksi valmistumisen kannalta. Toisaalta mallia ei ole tehty opiskelijavalintaa ajatellen. Mallissa on vain kaksi opiskelijan kontekstia koskevaa muuttujaa. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla sellaisen mallin rakentaminen, jota voitaisiin hyödyntää opiskelijavalinnan toteutuksessa. Toisen mallin voisi rakentaa käyttämällä hyväksi tehtyjä opiskelijavalintojen pisteytyksiä ja ottamalla selitettäväksi muuttujaksi valmistuminen.

Erotteluanalyysin ja logistisen regressioanalyysin tuloksista on nähtävissä, että tutkinnon suorittaminen oli monen asian summa. Valmistumiseen vaikuttivat samanaikaisesti monet opiskelijaan itseensä, hänen työpaikkaansa ja koulutukseen liittyvät tekijät. Tästä voidaan päätellä, että saadakseen suoritettua ammatillinen lisensiaatinkoulutus opiskelijan elämäntilanne, työpaikan tuki ja koulutuksen sisältö tulee olla kohdallaan.

13

TIIVISTETYT TULOKSET JA SUOSITUKSET

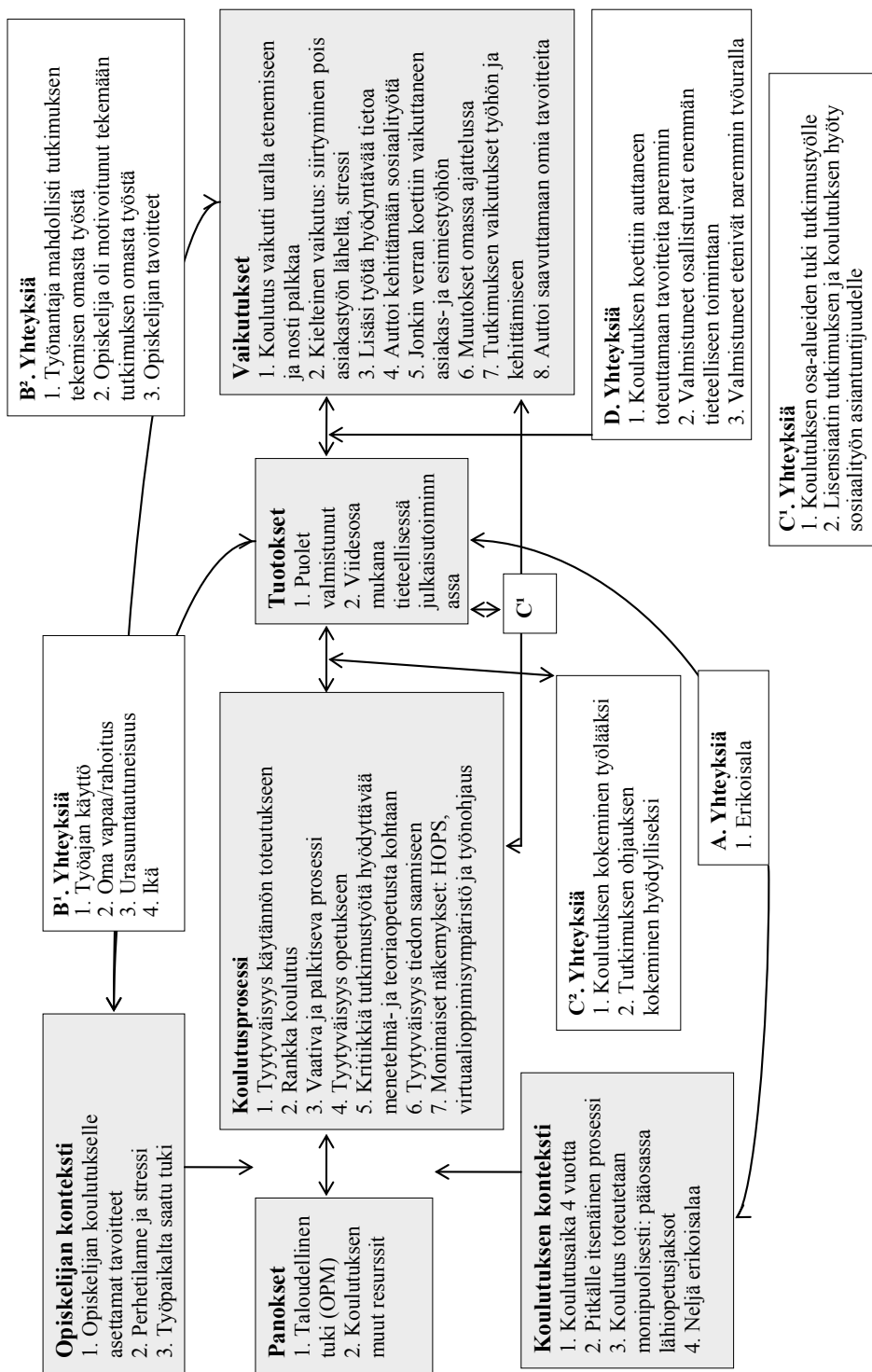
Arviointitutkimuksen tilannut Sosnet määritteli sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arvioinnin tarkoitukseksi ja tavoitteiksi tarkastella koulutusta ja osaamisen kehittymistä kokonaisprosessina sekä peilata koulutuksen tuottaman osaamisen ja asiantuntijuuden käyttöä sosiaalityössä. Arvioinnin toivottiin tuottavan myös kehittämisideoita ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen tulevaisuudessa. Lisäksi toivottiin, että koulutukseen osallistuneille opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus reflektoida opiskeluvuosien kokemuksiaan. Ainoana toiveena arviointitutkimuksen toteutuksesta esitettiin kyselytutkimuksen tekeminen koulutuksen päättäneille opiskelijoille. Muuten tutkijat saivat vapaat kädet arviointitutkimuksen toteuttamiseen.

Arvioinnissa painottuivat opiskelijoiden kokemukset koulutuksesta, koulutukselle asetetuista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Lisäksi tavoitteena oli arvioida koulutuksen tuotoksia ja vaikutuksia. Arvioinnissa tarkasteltiin myös koulutukseen laitettuja panoksia ja koulutuksen sisältöä. Voidaan kysyä, mitkä olivat koulutuksen vaikutukset eli mitä hyötyä laitetuista henkilökohtaisista, taloudellisista ja toiminnallisista panoksista oli opiskelijoille, työelämälle ja tieteelle.

Arvioinnin kohderyhmänä olivat vuosina 2000–2008 ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneet opiskelijat (yhteensä 175) neljältä eri erikoisalalta. Arviointi koostui opiskelijoille tehdystä kyselytutkimuksesta, neljän opiskelijan työnantajan haastatteluista ja koulutuksen asiakirjojen tarkastelusta. Lisäksi koulutusta organisoiville henkilöille tehtiin kysymyksiä tarpeen mukaan.

Seuraavaksi tarkastellaan tuloksia tätä arviointitutkimusta varten tehdyn arviointimallin pohjalta. Yksityiskohtaisemmat tiivistelmät tuloksista löytyvät lukujen 6–12 loppuista. Keskeisimmät tulokset esitetään seuraavassa kuviossa (kuvio 7) koulutukseen laitettujen panosten, opiskelijan ja koulutuksen kontekstin, koulutusprosessin sekä koulutuksen tuotosten, vaikutusten ja yhteyksien kautta. Tämän kuvion lähtökohta on kuviossa 3 (s. 35). Kuviossa olevat ”yhteyksiä-laatikot” kuvaavat aineiston pohjalta tarkasteltuja yhteyksiä. Yhteyksiä kuvaavat nuolet ovat kaksisuuntaisia, koska monet asiat ovat monisuuntaisessa yhteydessä toisiinsa. Kvantitatiivisten tutkimustulosten tarkastelussa on hyvä huomioda se, että käytettävä aineisto oli melko pieni. Se vaikeutti elaboraation tekemistä analyysissa. Tarkastelun kohteen oleva arviointimalli on laaja. Sen avulla tarkasteltiin arvioinnin kannalta keskeisimpiä tekijöitä. Kuviossa esitettävien asioiden ja niiden välisten yhteyksien lisäksi on muitakin yhteyksiä, jotka eivät ole mukana näissä tuloksissa.

Kuvio 7. Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen keskeisimmät tulokset arviointimallissa

Panokset

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen panosten tarkastelu painottui opetusministeriön myöntämän rahoituksen tarkasteluun. Arviointitutkimuksen kohteena olevat erikoisalat opetusministeriöltä rahoitusta lisensiaatinkoulutuksen toteutukseen toteutukseen (vuosina 2000–2008). Toteutuneet kulut olivat yhteensä 3 329 771 €. Tämä summa ei sisällä yliopistojen yleiskustannusosuuksia. Opetusministeriön myöntämistä määrärahoista oli keskeisimpänä kuluna lisensiaatinkoulutuksen toteuttajiksi palkattujen vastuuprofessoreiden palkkakulut. Jokaiselle erikoisalalle oli palkattu kaksi osa-aikaista vastuuprofessoria. Yhdellä koulutusallalla oli siis käytettävissä yhden työntekijän työpanos neljän vuoden ajan. Koulutuksen hinta oli vuonna 2001–2005 aloittaneita opiskelijoita kohden 19 027 €/opiskelija. Vuoden 2009 loppuun mennessä valmistuneiden koulutus maksoi 42 149 € opiskelijaa kohden. Valmistuneita koskevat kustannukset tulevat alenemaan, koska tutkimuksen kohteena olleissa ryhmissä opiskelleita valmistuu edelleen. Toteutuneet kustannukset olivat usein arvioituja kuluja pienempiä.

Koulutuksen konteksti

Sosiaalityön ammatillista lisensiaatinkoulutusta järjestettiin viidellä erikoisalalla, joista neljä tuli mukaan tähän tutkimukseen. Koulutuksen kesto oli neljä vuotta, jona aikana opiskelijoiden oli tarkoitus suorittaa koulutukseen liittyvät opinnot ja tehdä lisensiaatintutkimus. Koulutus oli laajuudeltaan 120 op ja se rakentui neljästä opintokokonaisuudesta: erikoisalaopinnoista, tutkimusmetodologiaopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista ja lisensiaatintutkimuksesta. Erikoisalaopinnot koskivat kunkin erikoisalan omia asiantuntijuusalueita ja sisälsivät ryhmätyönohjauksen. Opintokokonaisuuksien suorittaminen koostui lähiopetusjaksoista, etätehtävistä, tutkimusseminaareista, verkko-opetuksesta, kotiyliopiston antamasta opetuksesta ja lisensiaatintutkimuksen tekemisestä.

Koulutus järjestettiin monimuotoisesti. Koulutuksen keskeisimpiä toimintamuotoja olivat neljästi vuodessa järjestettävät kolmipäiväiset lähiopetusjaksot. Nämä koulutusjaksot sisälsivät pitkälti kunkin koulutusalan substanssialueen opetusta ja luennoitsijoina toimivat pääasiassa vierailevat asiantuntijat. Vastuuopettajat pitivät myös luentoja, mutta heidän roolinsa painottui ryhmäkeskustelujen vetämiseen muun muassa etätehtäviä ja lisensiaatintutkimuksia käsitellessä. Koulutus sisälsi myös ryhmätyönohjauksen, jonka tavoitteena oli tukea ammatillista kasvua ja ammatti-identiteetin vahvistumista. Koulutusaikana kouluttajien keräämän palautteen perusteella koulutuksen alkuvaiheessa työnohjauksen rooli oli osalle opiskelijoista epäselvä, mutta myöhemmissä ryhmissä suurin osa opiskelijoista koki työnohjauksen tarkoituksen selväksi.

Koulutuksen keskeisimpiä tuotoksia oli lisensiaatintutkimus, jonka tavoitteena oli antaa opiskelijalle valmiuksia oman erikoisalansa ja sen ammattikäytännön kehittämiseen tutkimuksen keinoin sekä liittää käytännön tietoa teoreettiseen keskusteluun. Tässä arvioinnissa ei tarkasteltu sitä, moniko opiskelija oli tehnyt ammattikäytännön kehittämistä koskevan tai ammattikäytäntöjä muulla tavoin suoraan hyödyntävän tutkimuksen. Tiedossa ei ole myöskään se, oliko osa tutkimuksista lähempänä tavanomaista kuin ammatillista lisensiaatintutkimusta. Ammatillisen ja tavanomaisen lisensiaatintutkimuksen välisiä erojen perusteellista eksplikointia ja kyseenalaistamista ei tullut esiin käytettävissä olleissa koulutusta koskevissa dokumenteissa. Jotkut opiskelijat toivat

vastauksissaan esille kouluttajien ammatilliseen lisensiaatintutkimukseen kohdistamaa vähättelyä. Tutkimuksen ohjausvastuu jakautui lisensiaatinkoulutuksen vastuuolettajien ja kotiyliopistojen ohjaajien kesken. Tutkimuksen ohjaukseen käytetystä ajasta ei ollut tarkkaa tietoa. Ohjausten määrät vaihtelivat hyvin vähäisestä erittäin runsaaseen. Koulutuksen vastuuolettajat arvioivat myös opiskelijoiden oman aktiivisuuden vaikuttaneen paljolti ohjausmääriin. Ulkopuolisten ohjaajien käyttö oli edelleen vähentynyt aikaisemmista vuosista.

Koulutuksen kontekstiin liittyvänä yhteytenä suhteessa tuotoksiin tuli esille, että lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalalla opiskelleissa oli eniten tutkinnon suorittaneita opiskelijoita (yhteydet A). Toiseksi eniten tutkintoja olivat suorittaneet kuntouttavan sosiaalityön erikoisalalla opiskelleet. Yhteisösosiaalityön erikoisalan tutkinnon suorittaneiden määrä ei ollut aivan verrattavissa muihin, koska se aloitti toimintansa muita myöhemmin. On myös huomioitava, että lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisala aloitti toimintansa ensimmäisenä. Lisäksi tälle erikoisalalle oli ollut eniten hakijoita, jolloin opiskelijaryhmä oli valikoituneempi verrattuna muihin ryhmiin. Tieteelliseen toimintaan (väitöskirja, tieteellinen artikkeli) osallistumisen suhteen aktiivisimpia olivat lapsi- ja nuorisososiaalityön sekä yhteisösosiaalityön erikoisaloilla opiskelleet.

Opiskelijan konteksti

Ammatilliseen lisensiaatinkoulutukseen osallistuneet opiskelijat olivat pitkän työkokemuksen omaavia, ja monella oli myös muita pitkiä ammatillisia täydennyskoulutuksia. Koulutukseen lähteneitä opiskelijoita voi kuvata itseään aktiivisesti kehittämään pyrkiviksi ihmisiksi. Lähes kaikki opiskelijat olivat työssä. Opiskelijat saivat hyvin vaihtelevasti koulutukseen tukea työpaikalta. Parhaiten työaikaa saatiin käyttää lähiopetusjaksoihin ja työnohjaukseen. Moni opiskelija oli saanut myös muita koulutusvapaita ja rahoituksia. Osan työnantaja ei tukenut opiskelua, ja kova työmäärä toimi opiskelua estävänä tekijänä joillakin. Jotkut olivat jopa vaihtaneet työpaikkaa edellä mainittujen seikkojen vuoksi.

Opiskelijoilla oli monia tavoitteita koulutusta aloittaessa. Opiskelijoiden tärkeimmät tavoitteet koskivat työn kehittämistä, tiedon lisäämistä ja tutkimuksen tekemistä. Lähes kaikille opiskelijoille tärkeitä tavoitteita olivat oman ammattitaidon syventäminen ja työn kehittäminen koulutuksen avulla. Lisäksi hyvin monien tärkeät tavoitteet koskivat uuden tiedon saamista, tutkimuksiin perustuvan tiedon ja teorian tiedon lisäämistä, oman työn tutkimista lisensiaatintutkimuksen avulla ja tutkimustaitojen syventämistä. Työuralla eteneminen ja työuupumuksen ehkäiseminen lukeutuivat puolestaan vähiten tärkeisiin tavoitteisiin. Työuralla eteneminen oli tärkeä tavoite noin kolmasosalle opiskelijoista.

Opiskelijan kontekstin ja tuotosten välisinä yhteyksinä (yhteydet B¹) tuli esille, että tutkinnon suorittaneet opiskelijat olivat saaneet käyttää enemmän työaikaa. Lisäksi tutkinnon suorittaneet olivat urasuuntautuneempia ja iältään nuorempia. Tässä on huomioitava se, että vaikka iällä näytti olevan yhteyttä, ei sosiaalityöntekijäksi valmistumisajankohdalla ollut vastaavaa yhteyttä tutkinnon suorittamiseen. Toisen yhteysryhmän (yhteydet B²) muodosti opiskelijan kontekstin ja vaikutusten välinen yhteys. Mikäli työnantaja mahdollisti tutkimuksen liittämisen omaan työhön, opiskelijat kokivat itsensä ja työpaikkansa hyötyneen enemmän tutkimuksesta. Lisäksi mikäli opiskelija

oli motivoitunut tekemään tutkimusta omasta työstään, hän koki itsensä ja työyhteisönsä hyötynneen tutkimuksesta paremmin. Opiskelijoiden omat tavoitteet olivat yhdessä siihen, miten opiskelija koki koulutuksen auttaneen tavoitteiden toteuttamisessa. Opiskelijat kokivat koulutuksen auttaneen saavuttamaan paremmin tärkeiksi kokemiin tavoitteita.

Koulutusprosessi

Koulutusprosessin tarkastelu sisältää hakijamäärien tarkastelua ja opiskelijoiden kokemuksien tutkimista koulutusprosessista. Kaikille erikoisaloille oli hakijoita enemmän kuin voitiin ottaa opiskelijoita. Erikoisaloista lapsi- ja nuorisososiaalityön ryhmä oli pysynyt koko ajan suosituimpana. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista koki erikoisalan heille sopivaksi. Jokaisella hakukerralla Helsingin yliopisto oli suosituin ja Tampereen yliopisto toiseksi suosituin. Hakijoiden määrä oli aikaisempaa pienempi viimeisimmissä hauissa vuosina 2008–2009.

Opiskelijat olivat vastausten perusteella tyytyväisiä ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen käytännön toteutukseen. He pitivät koulutuksen aikataulutusta sopivana, koulutusta pääasiassa hyvin toteutettuna ja sopivan työläänä. Koulutuksen suorittaminen työn ohessa oli kuitenkin monille liian haasteellista. Koulutuksen ja lisensiaatintutkimuksen tekemisen työläys oli ollut joillekin yllätys ja syy koulutuksen keskeyttämiselle. Teorian ja käytännön suhteen opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä. Monet opiskelijat kuitenkin kokivat, etteivät he saaneet riittävästi tukea teorian ja tutkimusmenetelmien valintaan ja aineiston analyysiin omassa tutkimuksessaan. Kritiikkiä esitettiin liian myöhäistä ja vähäistä tutkimusmenetelmien opettamista ja lisensiaatintutkimuksen aseman vähättelemistä kohtaan. HOPSia ei useinkaan koettu merkityksellisenä opiskelujen kannalta, ja työnohjausta piti tärkeänä reilu puolet opiskelijoista.

Koulutuksen vastuuproffessorien mukaan tutkinnon suorittaminen jäi pääasiassa kiinni lisensiaatintutkimuksen valmistumisesta. Tämän vuoksi tarkasteltiin sitä, mitä haasteita opiskelijat kokivat tutkimukseen saatavan ohjauksen suhteen. Reilu 60 % opiskelijoista koki, että tutkimukseen saadusta ohjauksesta ja tutkimusseminaareista oli paljon hyötyä tutkimuksen tekemiselle. Loput opiskelijat kokivat hyötyä olleen vähän ja muutaman mielestä ei lainkaan. Lisensiaatintutkimuksen ohjaamiseen liittyvinä pulmina opiskelijat toivat esille sekä ohjaajaan että ohjattavaan liittyviä asioita. Osan mielestä ohjaajilla oli liian vähän aikaa tai mielenkiintoa paneutua ohjaukseen. Opiskelijoiden vastauksista ilmeni, että lisensiaatintutkimuksen ohjaajat vaihtuivat useilla, mikä koettiin joskus myös hyvänä asiana. Toisinaan ohjaajien keskinäiset suuret näkökantaerot hämmensivät opiskelijoita. Opiskelijaan liittyvinä syinä tulivat esille pitkät etäisyydet ja se, etteivät kaikki osanneet pyytää ohjausta.

Seuraavaksi tarkastellaan koulutuksen osa-alueisiin liittyviä yhteyksiä. Kuviossa olevaan laatikkoon C¹ liittyvät yhteydet kuvaavat koulutuksen osa-alueiden yhteyttä sekä tuotokseen että vaikutuksiin. Yhteydet tuotokseen ja vaikutuksiin kietoutuvat toisiinsa niin, että ne päädyttiin sijoittamaan samaan yhteys-laatikkoon (yhteydet C¹). Opiskelijat kokivat koulutuksen osa-alueiden tukeneen usein enemmän sosiaalityön asiantuntijuuden kehittämistä kuin lisensiaatintutkimuksen tekemistä. Opetusmuodosta lähiopetukseen liittyvät työmuodot, opiskelijoiden omatoiminen työskentely, tutkimuksen tekemiseen saatu henkilökohtainen ohjaus ja tutkimusseminaarit koettiin tärkeimmiksi työskentelymuodoiksi.

Ne koettiin tärkeiksi sekä sosiaalityön asiantuntijuuden kehittymiselle että lisensiaatin-tutkimuksen tekemiselle. Kovinkaan moni opiskelija ei kokenut hyötynensä HOPSista ja virtuaalioppimisympäristön käytöstä sosiaalityön asiantuntijuutta ja tutkimuksen teke-mistä koskien. Työnohjauksen hyödyllisyyden suhteen opiskelijoiden näkemykset hajaan-tuivat. Sosiaalityön asiantuntijuudelle työnohjauksesta koki olleen paljon hyötyä vajaa puolet opiskelijoista. Melko harva opiskelija koki työnohjauksesta olleen paljon hyötyä tutkimuksen tekemiseen.

Toisena yhteysosiona tarkastellaan koulutusprosessia koskevien kokemusten yhteyttä tuotoksiin eli lisensiaatintutkimuksen suorittamiseen (yhteydet C²). Koulutuksen koke-minen työlääksi oli yhteydessä tutkinnon suorittamiseen. Työlääksi koulutuksen koke-neissa oli enemmän tutkintoa suorittamattomia opiskelijoita. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneet kokivat selvästi useammin, että he olivat saaneet tutkimuksen tekemistä hyö-dyntävää ohjausta lisensiaatinkoulutuksen professorilta ja kotiyliopiston ohjaajalta sekä hyötynneet tutkimusseminaareista tutkintoa ei-suorittaneisiin verrattuna. Kotiyliopistojen jatkokoulutusseminaarien suhteen ei ollut havaittavissa niin selkeää yhteyttä. Koulutuk-seen liittyvät kokemukset voivat toimia monensuuntaisesti. Valmistuminen voidaan kokea myönteisesti ja se voi osaltaan olla yhteydessä kokemuksiin koulutuksen työläydestä ja saadusta ohjauksesta.

Tuotokset

Koulutuksen keskeisimpänä tuotoksena tarkasteltiin lisensiaatin tutkinnon suorittamista ja asiantuntijuuden syventämistä tutkimuksen keinoin. Kyselyyn vastanneista lähes puolet (N=65) oli tehnyt lisensiaatintutkimuksen. Kaikista koulutukseen osallistuneista oli tehnyt tutkinnon vuoden 2009 loppuun mennessä 45 % (N=79). Tavoitteena on, että opiskeli-jat suorittaisivat tutkinnon koulutusaikana, mutta siinä onnistui melko harva opiskelija. Eniten opiskelijat olivat valmistuneet koulutuksen päättymistä seuranneena vuotena. Sos-netin järjestämän ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen valmistumisprosentti oli hieman korkeampi Psykonetin erikoispsykologikoulutuksen valmistumismäärään verrattuna.

Toisena tuotoksena tarkasteltiin opiskelijoiden tieteellistä ja ei-tieteellistä julkaisutoi-mintaa. Vajaa kolmasosa opiskelijoista oli osallistunut julkaisutoimintaan. Opiskelijat olivat julkaisseet enemmän ei-tieteellisiä kuin tieteellisiä artikkeleita. Noin viidesosa opiskeli-joista oli joko tehnyt tai oli parhaillaan tekemässä tieteellistä artikkelia ja/tai väitöskirjaa. Opiskelijoista 14 eli valmistuneista joka viides oli jatkanut tutkimustyötä väitöskirjatutki-muksella. Heistä kolme oli saanut väitöskirjatutkimuksen valmiiksi. Lisäksi moni opiske-lija oli kiinnostunut väitöskirjatutkimuksen tekemisestä.

Lisensiaatintutkimuksen tekemisen ja koulutusten vaikutusten välisinä yhteyksinä tuli esille, että lisensiaatin tutkinnon suorittaneet olivat vaihtaneet useammin ammattiasemaa ja työpaikkaa kuin tutkintoa ei-suorittaneet (yhteydet D). Tutkinnon suorittaneet kokivat koulutuksen vaikuttaneen heidän ammattiasemansa ja työpaikkansa muutoksiin selvästi useammin kuin tutkinnon ei-suorittaneet. Lisäksi jotkut kokivat koulutuksen vaikutta-neen näihin muutoksiin, vaikka he eivät olleet vielä suorittaneet tutkintoa. Tutkinnon suorittaneet kokivat koulutuksen auttaneen toteuttamaan tavoitteita paremmin esimer-kiksi ammattitaidon syventämistä ja työn kehittämistä (ks. taulukko 28). Tieteellisiä artik-keleita olivat julkaisseet enemmän lisensiaatin tutkinnon suorittaneet kuin he, joilla opin-not olivat vielä kesken.

Vaikutukset

Opiskelijoista reilu puolet oli vaihtanut ammattiasemaa ja työpaikkaa. Monille tämä merkitsi uralla etenemistä, ja koulutuksen koettiin useimmiten vaikuttaneen kyseisiin muutoksiin. Opiskelijoiden ammattiasemassa tapahtuneet muutokset olivat sekä myönteisiä että kielteisiä. Merkittävä kielteinen muutos oli se, että opiskelijoista reilu viidesosa lähti pois sosiaalityöntekijän ja johtavan sosiaalityöntekijän asiakastyön tehtävistä. Opettajien, erityisasiantuntijoiden, johtajien, tutkijoiden ja projektityössä toimivien työntekijöiden määrät puolestaan lisääntyivät. Tätä voi pitää kielteisenä koulutuksen tavoitteiden näkökulmasta, joissa erityissosiaalityöntekijöiden ajatellaan toimivan asiakastyössä tai sen läheisyydessä esimerkiksi kehittäjän tehtävissä. Toisaalta tulosta voi pitää myönteisenä, sillä se kertoo koulutuksen olleen yhteydessä opiskelijoiden uralla etenemiseen. Tulos herättää kuitenkin kysymyksen, mahdollistavatko lähellä asiakastyötä olevat tehtävät tutkimustiedon käyttämisen työssä. Lisäksi tutkinnon suorittaminen nosti palkkaa keskimäärin 500 € kahdella viidesosalla tutkinnon suorittaneista.

Tutkimusta varten haastatellut neljä esimiestä pitivät koulutusta tärkeänä. He kokivat työntekijän hyötynneen koulutuksesta ja kertoivat työntekijän puhuneen siitä työpaikallaan. On huomioitavaa, että kolme esimiestä neljästä tunsu huonosti työntekijänsä lisensiaatintutkimusta, eivätkä he pystyneet kertomaan konkreettisia esimerkkejä koulutuksen hyödyistä. Yksittäisinä kielteisinä asioina esimiehet toivat esille koulutuksen rankkuuden ja työpaikalla esiintyneen kateuden koulutukseen osallistunutta kohtaan. Myös opiskelijoille tehdyssä kyselyssä tuli esille koulutuksen tuomia kielteisiä vaikutuksia, joita olivat stressin ja työkavereiden työmäärän lisääntyminen sekä perhetilanteen kiristyminen.

Koulutuksen koettiin auttaneen parhaiten ammattitaidon syventämisessä, tiedon lisäämisessä ja tutkimuksen tekemisessä. Vähiten koulutuksesta koettiin olleen apua uralla etenemisessä ja asiakas- ja esimiestyön parantamisessa. Verrattaessa opiskelijoiden asettamia tavoitteita niiden toteutumiseen nähdään, että eniten pettymyksiä tuli asiakas- ja esimiestyön parantamista koskevien tavoitteiden suhteen. Vastakkaisesti koulutus oli auttanut muuttamaan omia ajattelutapoja useammilla kuin sitä tärkeänä tavoitteenaan pitävillä opiskelijoilla. Lisäksi oli monia asioita, joita opiskelijoista yhtä iso osa piti tärkeänä kuin koki koulutuksen auttaneen toteuttamaan hyvin. Nämä liittyivät muun muassa tutkimuksen tekemiseen, työssä uupumisen estämiseen, tiedon saamiseen ja uralla etenemiseen.

Koulutuksen tavoitteena oli ammattitaidon lisääntyminen ja ammattikäytäntöjen kehittäminen tutkimuksen avulla. Opiskelijat kokivat lisensiaatintutkimuksen hyödyntäneen heitä eniten tutkimuksen mukanaan tuoman tiedon ja sen työhön hyödyntämisen muodossa. Noin puolet opiskelijoista koki, että tutkimustyössä aloitettu kehittäminen jatkui omassa työssään, tutkimus auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikalla ja työyhteisö hyötyi tutkimuksesta.

Tulosten pohjalta arvioituja suosituksia ja pohdittavia kysymyksiä koulutuksen kehittämiseksi

Opiskelijavalinta. Opiskelijavalinnassa tulee huomioida opiskelijan koulutukselle asettamat tavoitteet, esimerkiksi onko tavoitteena tehdä omaan työhön tai muulla tavoin tiiviisti sosiaalityön käytäntöön liittyvä tutkimus. Tulosten perusteella ne ovat yhteydessä koulutuksen vaikutuksiin. Työn kehittämiseen liittyvät tutkimukselliset tavoitteet ovat koulutuksen tavoitteena.

Opintojen tuki. Opiskelijoille on kerrottava, että tutkinnon tekeminen työn ohessa on todennäköisesti vaikeaa ja vaativaa. Työpaikan on tärkeä tukea opiskelijaa antamalla mahdollisuus käyttää työaika opiskeluun. Mikäli opiskelija saa käyttää paljon työaika osallistuessaan koulutukseen, työnantaja voi edellyttää sille myös vastinetta. Sellaista voisi olla esimerkiksi sitoutumista työhön valmistumisen jälkeen tietyn ajan ja/tai työn kehittämiseen liittyvän tutkimuksen tekeminen.

Erikoisalat. Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisalan suosio tukee erikoisalan toiminnan jatkamista. Mikäli tulevaisuudessa joudutaan vähentämään erikoisalojen määrää, tulee tarkastella kuntouttavan-, marginalisaatiokysymysten- ja yhteisösosiaalityön erikoisalojen sisällöllisiä päällekkäisyyksiä.

Tutkimusmenetelmät ja teoria. Tutkimustyötä tukevaan ja monipuoliseen menetelmä- ja teoriaopetukseen on kiinnitettävä huomiota etenkin koulutuksen alussa. Koulutuksessa ei pidä vähätellä tutkimuksen osuutta. Tutkimusmenetelmien opetuksessa tarvitsee kiinnittää enemmän huomiota kvantitatiivisten menetelmien osuuteen. Kustannustehokkuuden näkökulmasta on arvioitava yhteistyömahdollisuuksia menetelmäopetuksen suhteen. Erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota käytännön sosiaalityön tutkimista ja kehittämistä edesauttaviin teorioihin ja tutkimusmenetelmiin. Kehittämistyön näkökulmasta esimerkiksi käytäntötutkimuksen, toimintatutkimuksen ja arviointitutkimuksen alueet ovat tärkeitä.

Koulutusalojen substanssialueet. Opiskelijat olivat tyytyväisiä kunkin koulutusalan asiantuntija-alueen opetukseen ja vieraileviin luennoitsijoihin. Erikoisalojen vastuuprofessorien työskentelyssä lähiopetusjaksoilla painottui ryhmäkeskustelujen vetämiseen, esimerkiksi etätehtävien ja liseniaatintöiden parissa työskennellessä. Professorien oma asiantuntemus lähiopetusjaksoilla luentojen muodossa tulisi tuoda paremmin esiin.

HOPS. HOPSin toiminnassa oli puutteita useiden opiskelijoiden kohdalla. HOPS-työskentelyyn ja sen kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota.

Työnohjaus. Työnohjaukseen käytettävien resurssien määrää ja työnohjauksen tarpeellisuutta tulee harkita.

Lisensiaatintutkimus ja koulutuksen osa-alueet. Koulutuksen eri osa-alueiden ja tehtävien tulee alusta asti tukea vahvasti liseniaatintutkimuksen tekemistä. Tutkimus on tärkeää aloittaa heti koulutuksen alkuvaiheessa. Esimerkiksi opiskelijoiden tekemien etätehtävien ja koulutuksessa käytettävän kirjallisuuden tulee tukea tutkimuksen tekemistä, siihen liittyviä tutkimusmenetelmiä ja substanssitetämystä.

Työhön liittyvä tutkimus. Sosiaalityötä edistävä ja kehittävä tutkimus on keskeinen ammatillisen jatkotutkinnon tavoite. Kehittämistyötä on vaikea tehdä yksin, joten tutkimuksessa on tärkeä huomioida työyhteisö. Työyhteisön mukaanotto voi mer-

kitä esimerkiksi tutkimuksen muodostumista osaksi työyhteisössä tehtävää kehittämistyötä. Työyhteisön mukaanotto voi olla vähimmillään esimerkiksi tutkimusongelmista ja koulutuksen kautta tulevasta tiedosta keskustelemista kollegoiden kanssa.

Lisensiaatintutkimuksen muoto. Lisensiaatintutkimuksen tekemistä tieteellisen artikkelin muodossa tulisi suosia.

Tutkimustyön ohjaus. Ohjauksen systemaattiseen järjestämiseen, riittävyteen ja paneutuvuuteen on tärkeä kiinnittää huomiota. Opiskelijoille tulee kertoa, mitä heiltä odotetaan ohjauksen saamiseksi. Ulkopuolisen ohjauksen hyödyntämiseen tulee panostaa enemmän ja laatia ohjaajan opas Psykonetin tapaan. Yliopistojen jatkokoulutusseminaarit on saatava vahvemmin hyödyttämään opiskelijoita.

Keskeneräiseksi jääneiden tutkimusten ohjaus. Tutkintoa suorittamattomista opiskelijoista suurin osa oli kiinnostunut tekemään tutkinnon loppuun. Heidän tutkimustensa ohjaamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Valmistuneiden määrä. Valmistumismäärää tulee nostaa ja jouduttaa niin, että useampi valmistuu tavoitteiden mukaisesti koulutusaikana.

Väitöskirjan tekemistä harkinneita opiskelijoita tulee tukea. Opiskelijoiden halukkuutta tehdä väitöskirja tulee arvioida systemaattisesti ja heihin tulee pitää yhteyttä.

Koulutuksen tulosten seuranta. Koulutuksesta valmistumisen seurantaan on panostettava tulevaisuudessa. Esimerkkiä voi ottaa Psykonetin selkeästä ja monipuolisesta valmistuneita koskevasta seurannasta.

Tämä arviointitutkimus koski jo päättyneitä erikoisalojen ryhmiä. Tuloksia lukiessa on hyvä huomioda, että kaikkia koulutukseen liittyviä tekijöitä ja koulutuksen vaikutuksia ei voitu saada esiin tässä tutkimuksessa. Koulutuksen kokemiseen ja koulutuksesta valmistumiseen vaikuttavat samanaikaisesti monet opiskelijaan, hänen työpaikkaansa ja koulutukseen liittyvät tekijät. Koulutuksen järjestäjät ovat havainneet koulutusryhmien toiminnan ja saamansa palautteen kautta useita tässä arviointitutkimuksessa esiin tulleita asioita. Myös osa tutkimustulosten pohjalta tehdyistä suosituksista ja pohdittavaksi annetuista kysymyksistä ovat osaltaan jo toteutettuja ja/tai kehittämistyön alla. Tutkijat toivovat, että tulokset edesauttavat koulutuksen avointa ja kriittistä tarkastelua sekä kehittämistä edelleen.

KIRJALLISUUS

- Aaltonen, Elli; Anoschkin, Emmi; Jäppinen, Maija; Kotiranta, Tuija; Wrede, Georg Henrik & Hiltunen, Kirsi (2008) Sosiaalityön ja sosiaalialan koulutuksen nykytila ja kehittämishaasteet. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen seuranta-arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 3:2008. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto.
- Ahonen, Timo (2008) Esipuhe. Mitä meillä oli ennen kuin meillä oli Psykonet? Teoksessa Sari Järvinen. Tiennäyttäjän matkassa. Psykonetin historia. [online]. <http://www.Psykonet.fi/Psykonetin_historia.pdf> Luettu 5.3.2009.
- Arviointi sosiaalipalveluissa (2001) Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. FinSoc Työpapereita 3/2001. Helsinki: Stakes.
- Arviointikäytännöt. Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen arviointikäytännöt. [online]. <<http://www.uta.fi/laitokset/sospol/Sosnet/arvio/index.htm>> Luettu 20.5.2009.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto (2007) Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Dahlberg, Magnus & Vedung, Evert (2009) Demokrati och brukarutvärdering. Lund: Studentlitteratur.
- Doctorate in Clinical Social Work. University of Pennsylvania. [online]. <<http://www.sp2.upenn.edu/programs/dsw/faq.html>> Luettu 3.2.2010.
- Encyclopedia. [online]. <<http://www.statemaster.com/encyclopedia/Doctor-of-Social-Work>> Luettu 3.2.2010.
- European Commission (1997) Evaluating EU Expenditure Programmes: A Guide. Ex post and Intermediate evaluation. Ensimmäinen painos. [online]. <http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/data/pdf/lib_master/eur_budg_guide_ex_post_and_intermediate.pdf> Luettu 12.8.2009.
- Filppa, Virpi (2002) Kansalaisten tarpeista sosiaalialan erityisosaamiseen. STM:n selvityksiä 2002:9. [online]. <<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/eritosaamis/raportti.pdf>> Luettu 28.5.2009.
- FinSoc (2001) Arviointi sosiaalipalveluissa. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. FinSoc Työpapereita 3/2001. Helsinki: Stakes.
- Hoikkala, Susanna & Karvinen-Niinikoski, Synnöve (2004) Tutkintorakenneuudistus sosiaalityön koulutuksessa. Helsingin yliopisto 5.4.2004. [online]. <<http://www.ulapland.fi/files/2004053113296.pdf>> Luettu 1.6.2009.
- Hörkkö, Sirkka-Leena & Pohjola, Anneli 1999. Sosiaalityön koulutus uudistuu. Sosiaaliturva 87 (22), 10–12.
- Jatko-opintojen opas (2009) Jyväskylän yliopisto. [online]. <http://www.jyu.fi/ytk/opiskelu/jatkotutkinnot/jatko_opinto_opas#o7> Luettu 22.7.2009.
- Jokivuori, Pertti (2002) Sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön: kilpailuvia vai täydentäviä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 206. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Jokivuori, Pertti & Hietala, Risto (2007) Määrällisiä tarinoita. Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Porvoo; Helsinki: WSOY.
- Järvinen, Sari (2008) Psykonet. Tiennäyttäjän matkassa. Psykonetin historia. [online] <http://www.Psykonet.fi/oppaat/Psykonetin_historia.pdf> Luettu 3.3.2010.
- Kempainen, Tarja (2006) Sosiaalityöntekijät 2005. Teoksessa Matti Vuorensyrjä; Merja Borgman; Tarja Kempainen; Mikko Mäntysaari & Anneli Pohjola (toim.) Sosiaalialan osaajat 2015. Sosiaalialan osaamis-, työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointihanke (SOTENNA): loppuraportti. Sosiaalityön julkaisusarja 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 230–284.
- KOTA-tietokanta. Opetusministeriö. [online]. <<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/tilastoja/index.html?lang=fi>> Luettu 10.3.2010.
- Lyytinen, Heikki (1998) Erikoispsykologikoulutusta kehittämässä. *Psykologia*: 33: (2), 107–112.
- Metsämuuronen, Jari (2009) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Tutkijalaitos. 4. painos. Helsinki: International Methelp Oy.
- Murto, Lasse; Rautniemi, Lasse; Fredriksson, Karin; Ikonen, Seena; Mäntysaari, Mikko; Niemi, Leena; Paldanius, Kalevi; Parkkinen, Terttu; Tulva, Taimi; Ylönen, Fiia & Saari, Seppo (2004) Eettisyyttä, elastisuutta ja elämää. Yliopistojen sosiaalityön ja ammattikorkeakoulujen sosiaalialan arviointi yhteistyössä työelämän kanssa. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisu 5/2004. Helsinki: Korkeakoulujen arviointineuvosto.
- Nurmi, Kari E. & Kontiainen, Seppo (2000) Aikuiskoulutuksen vaikuttavuus. Teoksessa Reijo Raivola (toim.) Vaikuttavuutta koulutukseen. Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia. Suomen Akatemian julkaisu 1/2000. Helsinki: Edita, 29–49. [online]. <<http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Vaikuttavuutta%20koulutukseen.pdf>> Luettu 10.8.2009.
- Opetusministeriö (2007a) Koulutuksen arviointijärjestelmän kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:27. Helsinki: Opetusministeriö. [online]. <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr27.pdf>> Luettu 25.5.2009.
- Opetusministeriö (2007b) Sosiaalialan korkeakoulutuksen suunta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:43. Helsinki: Opetusministeriö. [online]. <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/tr43.pdf?lang=fi>> Luettu 27.5.2009.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick (1997) *Realistic Evaluation*. London: Sage.
- Pohjola, Anneli (2004) Sosiaalityön kehittämisen myyttejä ja mahdollisuuksia. Teoksessa Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä -artikkelikokoelma. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2004:15. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 64–73. [online]. <<http://pre20090115.stm.fi/cd1105514629540/passthru.pdf>> Luettu 31.5.2009.
- Pohjola, Anneli (1998) Sosiaalityön yliopistollisen koulutuksen kehittäminen. 52. Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja. Helsinki: Opetusministeriö.
- Professional doctorates. [online]. <<http://www.professionaldocorates.com/explained.asp>> Luettu 2.6.2009.

- Psykonet Toimintakertomus 2008. Tiina Anttila (toim.) [online]. <http://www.Psykonet.fi/tapahtumat/Psykonet_toimintakertomus_2008.pdf> Luettu 3.6.2009.
- Raivola, Reijo; Valtonen, Päivi & Vuorensyrjä, Matti (2000) Käsitteet, mallit ja indikaattorit koulutuksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta arvioitaessa. Teoksessa Reijo Raivola (toim.) Vaikuttavuutta koulutukseen. Suomen Akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia. Suomen Akatemian julkaisuja 1/2000. Helsinki: Edita, 11–28. [online]. <<http://www.aka.fi/Tiedostot/Tiedostot/Julkaisut/Vaikuttavuutta%20koulutukseen.pdf>> Luettu 10.8.2009.
- Robb, Matthew (2005) A Deepening Doctoral Crisis. *Social Work Today* 5 (4), 13.
- Satka, Mirja (2003) The politics of knowledge production in late modern social work. Teoksessa Irene Levin (toim.) *Social work, research and development*. HiO-report 2003 no 3. Oslo: Oslo University College, 19–32.
- Satka, Mirja (2000) Myöhäismodernin haasteet ja sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus. *Janus* 8 (2), 182–197.
- Scourfield, Jonathan (2010) Professional Doctorate Programmes in Social Work: The Current State of Provision in the UK. *British Journal of Social Work* 40(2), 567–582.
- Suomen arviointiyhdistys [online]. <http://www.finnishevaluationsociety.net/> Luettu 8.2.2010.
- Tenhula, Tytti, Autti, Taina & Helin-Salmivaara, Arja (2008) Vaikuttavuutta lääkärin ammatilliseen täydennyskoulutukseen. *Duodecim* 124 (3) 284–289.
- Tenhula, Tytti (2007) Valtakunnallisesti vaikuttavaa koulutusta. Selvitys valtakunnallisen TieVie-virtuaaliyliopistohankkeen vaikuttavuudesta. Helsinki: Suomen virtuaaliyliopiston palveluyksikkö. [online]. <http://www.virtuaaliyliopisto.fi/data/files/svy-julkaisut/svy_julkaisu2.pdf> Luettu 9.2.2010.
- Vornanen, Riitta; Törrönen, Maritta; Lähteinen, Sanna & Pohjola, Anneli (2007) Professional Postgraduate Studies in Social Work: The Finnish Example and European Challenges. In Elisabeth Frost; Maria José Freitas & guest editor Campanini Annamaria (eds.) *Social Work Education in Europe*. Roma: Carocci editore, 117–131.
- YLE Uutiset/Kotimaa. [online]. Viitattu 8.2.2010. http://yle.fi/uutiset/teksti/kotimaa/2009/05/hintaerot_huimia_yliopisto-opetuksessa_731806.html.
- Åhman, Helena (2003) Oman mielen johtaminen. Näkemyksiä ja kokemuksia yksilön menestymisestä postmodernissa organisaatiossa. Helsinki University of Technology. Industrial Management and Work and Organisation Psychology Dissertation 12. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu. [online]. <<http://www.huntingminds.com/artikkelit/vaitoskirja.pdf>> Luettu 11.8.2009.

SOSNETIN DOKUMENTIT

- Erikoistumiskoulutuksen työnohjauksen opiskelija-arviointi (2008) Toteuttanut Liisa Hokkanen (versio 29.1.2008).
- Erikoistumiskoulutuksen työnohjauksen opiskelija-arviointi (2004) Toteuttanut Liisa Hokkanen.
- Eri sosiaalityön ammatillisen erikoistumiskoulutuksen erikoisalojen opetussuunnitelmia.
- Eri sosiaalityön ammatillisen erikoistumiskoulutuksen erikoisalojen toimintakertomuksia vuosilta 2001–2009.
- Eri sosiaalityön ammatillisen erikoistumiskoulutuksen erikoisalojen toimintasuunnitelmia vuosilta 2000–2007.
- Lisensiaatinkoulutus. Sosnet. Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto. [online] Viitattu 20.5.2009. Saatavilla [www-muodossa: <http://www.Sosnet.fi/?deptid=11284>](http://www.Sosnet.fi/?deptid=11284).
- Opinto-opas (2006) Erikoissosiaalityöntekijän koulutus lisensiaatin tutkintona. Voimassa 31.12.2008 saakka. Lähteinen Sanna (toim.) Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto. Sosnet: Rovaniemi.
- Opinto-opas (2008) Erikoissosiaalityöntekijän koulutus lisensiaatin tutkintona. Voimassa 31.12.2008 saakka. Tuohino Noora (toim.) Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto. Sosnet. [online] Viitattu 20.5.2009. Saatavilla [www-muodossa: <http://www.Sosnet.fi/includes/file_download.asp?deptid=20004&fileid=13215&file=20080424150952.pdf&pdf=1>](http://www.Sosnet.fi/includes/file_download.asp?deptid=20004&fileid=13215&file=20080424150952.pdf&pdf=1).
- Sosnetin Johtoryhmän Pöytäkirja 31.5.1999.
- Sosnet.Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto toiminta- ja taloussuunnitelmat vuosille 2006–2010. [online] Viitattu 27.5.2009. Vaatii käyttäjätunnuksen. Saatavilla [www-muodossa: http://www.mcampus.fi/Sosnet/mcampus/course/view.php?id=51](http://www.mcampus.fi/Sosnet/mcampus/course/view.php?id=51).

LAIT JA ASETUKSET

- Asetus yhteiskuntatieteellisistä tutkinnoista (245/1994).
- Yliopistolaki (645/1997).
- Opetusministeriön asetus yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä, yliopistojen koulutusohjelmista ja erikoistumiskoulutuksista (568/2005).
- Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista (794/2004).

SUULLISET JA KIRJALLISET TIEDONANNOT

- Heinonen, Jari. Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen järjestämisestä. Suullinen tiedonanto 19.1.2010.
- Koulutuksesta vastaavien professoreiden tiedonanto. Sosiaalityön erikoistumiskoulutuksen vastuuprofessoreiden kirjalliset tiedonannot sähköpostitse. Kymmeniä sähköpostiviestejä syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana.
- Lähteinen, Sanna. Erikoistumiskoulutuksen tilastotaulukko 14.1.2010. Heli Kantolan ja Johanna Hietamäen arviointitutkimusta varten pyynnöstä koottu dokumentti. Sähköposti 15.1.2010.
- Lähteinen, Sanna. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti 13.3.2010.
- Pohjola, Anneli. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti 28.2.2010.
- Työvaliokunnan kokous Helsingissä 1.6.2009.
- Vornanen, Riitta. Sosiaalityön ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen järjestämisestä. Suullinen tiedonanto 19.1.2010.

LIITTEET

- Liite 1. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen erikoisalojen suunnitteluryhmät
- Liite 2. Erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksen vastuuprofessorit 2000–2010
- Liite 3. Valintakriteerit
- Liite 4. Kyselylomake
- Liite 5. Ammatillinen lisensiaatintutkinto, rahoitus vuonna 2004
- Liite 6. Ammatillinen lisensiaatintutkinto, rahoitus vuonna 2008
- Liite 7. Ristiintaulukko parisuhde ja lasten lukimäärä
- Liite 8. Palkat ammattiryhmittäin tarkasteltuna
- Liite 9. Pääkomponenttianalyysi työpaikan ja perheen tuki (kysymys 24)
- Liite 10. Pääkomponenttianalyysi koulutukselle asetettuja tavoitteita ja niiden toteutusta kuvaaville muuttujille (kysymykset 31.1 ja 31.2)
- Liite 11. Pääkomponenttianalyysi lisensiaatin koulutusta kuvaaville muuttujille (kysymys 26)
- Liite 12. Pääkomponenttianalyysit koulutuksen osa-alueiden hyödyllisyyttä sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiselle ja lisensiaatin tutkimuksen tekemistä mittaaville muuttujille (kysymykset 27 ja 28)
- Liite 13. Ohjauskeskustelujen ja jatkokoulutusseminaarien hyödyllisyys
- Liite 14. Tutkimuksen ohjauskeskustelujen ja tutkimusseminaarien hyödyllisyys
- Liite 15. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneet koulutuksen aloitusajankohdan mukaan
- Liite 16. Muutokset ammattiasemassa
- Liite 17. Koulutukselle asetetut tavoitteet ja koulutuksen auttaminen niiden toteutumisessa

Liite 1. Erikoissosiaalityöntekijän koulutuksen erikoisalojen suunnitteluryhmät

Lapsi- ja nuorisososiaalityö

Helsingin yliopisto: Erja Saurama
Jyväskylän yliopisto: Mirja Satka (pj)
Kuopion yliopisto: Juha Hämäläinen
Lapin yliopisto: Anneli Pohjola
Tampereen yliopisto: Tarja Pösö
Turun yliopisto: Sari Johansson

Kuntouttava sosiaalityö

Helsingin yliopisto: Synnöve Karvinen-Niinikoski, Riitta Granfelt
Jyväskylän yliopisto: Ilmari Rostila (pj)
Kuopion yliopisto: Satu Ylinen
Lapin yliopisto: Simo Koskinen
Tampereen yliopisto: Anna Metteri
Turun yliopisto: Heikki Suhonen
Sihteeri: Sanna Väyrynen

Marginalisaatiokysymysten sosiaalityö

Helsingin yliopisto: Antti Karisto
Jyväskylän yliopisto: Marjo Kuronen
Kuopion yliopisto: Riitta Vornanen
Lapin yliopisto: Kyösti Urponen
Tampereen yliopisto: Pekka Saarnio
Turun yliopisto: Veli-Matti Ritakallio (pj)
Sihteeri: Sanna Väyrynen

Yhteisösosiaalityö

Helsingin yliopisto: Marianne Nylund
Jyväskylän yliopisto: Jari Heinonen
Kuopion yliopisto: Anne-Mari Röpelinen
Lapin yliopisto: Simo Koskinen
Tampereen yliopisto: Irene Roivainen (pj)
Turun yliopisto: Heikki Suhonen
Sihteeri: Tarja Kemppainen

Hyvinvointipalvelut

Helsingin yliopisto: Pirkko-Liisa Rauhala, Marjaana Seppänen
Jyväskylän yliopisto: Mikko Mäntysaari, Teppo Kröger
Kuopion yliopisto: Vuokko Niiranen (pj)
Lapin yliopisto: Kyösti Urponen
Tampereen yliopisto: Kyösti Raunio
Turun yliopisto: Mia Hakovirta, Katja Forssén

Kuntien edustajina: Leena Byckling, Niina Korpelainen, Raili Metsälä ja Erkki Torppa
Sihteeri: Tarja Kemppainen, Sanna Lähteinen

Kaikissa ryhmissä sihteerinä on toiminut Sosnetin suunnittelija. Erikoissuunnittelijoina ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Virpi Filppa	1.7.1998–31.7.2001 (vv. 1.9.2000–28.2.2001)
Sanna Väyrynen	1.2.–15.8.2000 (osa-aikaisena 55,2 %), 1.9.2000–28.2.2001
Tarja Kemppainen	1.8.2001–21.3.2004
Sanna Lähteinen	22.3.2004– (vv. 18.6.2007–30.4.2008, 26.3.–31.12.2009)
Noora Tuohino	18.6.2007–31.7.2008, 26.3.–31.12.2009

Liite 2. Erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksen vastuuprofessorit 2000–2010

Lanu:

Riitta Vornanen (KuY)	1.1.2000– (puoliksi Lanun ja Yhteisön opettajana alkaen v. 2008–)
Maritta Törrönen (HY)	1.1.2000–31.12.2006
Ullamaija Seppälä (HY)	1.9.–31.12.2005 (Maritta Törrösen sijaisena)
Johanna Hurtig (HY)	1.1.–31.12.2007
Leo Nyqvist (TY)	1.1.2009–

Kunto:

Kaisa Kostamo-Pääkkö (LaY)	1.1.–31.7.2001
Ilmari Rostila (JY)	1.1.–31.7.2001
Marjo Kuronen (JY)	1.8.2001–31.12.2002
Liisa Hokkanen (LaY)	1.8.2001–31.12.2008 (vv. 27.12.2004–30.11.2005)
Jari Heinonen (JY)	1.1.2003– (puoliksi Kuntton ja Margin opettajana alkaen v. 2009–)
Merja Laitinen (LaY)	1.1.–30.11.2005 (Liisa Hokkasen sijaisena)
Tarja Orjasniemi (LaY)	2009–

Margi:

Leo Nyqvist (TY)	1.1.2001–31.12.2008
Arja Jokinen (TaY)	1.1.2001–31.12.2008
Irene Roivainen (TaY)	1.1.2009–
Jari Heinonen (JY)	1.1.2009– (puoliksi Kuntton ja Margin opettajana v. 2009–)

Yhteisö:

Leena Eräsaari (TaY)	1.1.2004–31.7.2007 & (JY) 1.1.2008–
Marianne Nylund (HY)	15.1.2004–31.12.2006, 1.1.–31.12.2007 (vv. 9.10.2006–31.8.2007)
Marjaana Seppänen (HY)	9.10.2006–31.8.2007 (Marianne Nylundin sijaisena)
Riitta Vornanen (KuY)	2008– (puoliksi Lanun ja Yhteisön opettajana alkaen v. 2008–)

HVP:

Sari Rissanen (KuY)	1.1.2008–
Marketta Rajavaara (HY)	1.1.2008–

Liite 3. Valintakriteerit

Esimerkkinä esitetään Kuntouttavan sosiaalityön erikoisalan valintakriteerit vuodelta 2004.

Pohjakoulutuksena edellytetään sosiaalityöntekijän kelpoisuuden (SHA 804/92) tuottanut yhteiskunta- tai valtiotieteiden maisterin tutkinto. Mikäli hakija ei täytä edellä kuvattua ensisijaista pohjakoulutusvaatimusta, hän voi hakemuksessaan erikseen osoittaa ja perustella koulutuksellisen meritoitumisensa.

Ammatillisessa lisensiaatintutkinnossa painotetaan sosiaalityössä hankittua työkokemusta. Valittavalta opiskelijalta edellytetään vähintään kahden vuoden työkokemus sosiaalityöstä ja käytännöllinen perehtyneisyys erikoisalaan. Lisäksi edellytetään, että valittava opiskelija on koulutusaikana erikoisalaan liittyvässä työssä.

Pro gradu -tutkielman arvosana

- cumu = 2 p.
- magna, eximia, laudatur = 3 p.
- muut = 0 p.

Sosiaalityöntekijäksi valmistumisen jälkeiset erikoisalaan liittyvät täydennyskoulutukset (sisältää myös yliopistolliset arvosanat)

- ei täydennyskoulutusta = 0 p.
- on alaan liittyviä lyhyitä koulutuksia = 1 p.
- on lyhyitä koulutuksia, jotka yhdessä muodostavat noin 10 opintoviikon kokonaisuuden = 2 p.
- on yhtenäinen vähintään 10 opintoviikon alaan liittyvä koulutus tai yliopistollinen arvosana = 3 p.
- on yhtenäinen vähintään 10 opintoviikon lapsi- ja nuorisososiaalityöhön liittyvä koulutus (esim. kasvatus- ja perheneuvonnan erikoistumiskoulutus) = 4 p.

Opintoviikoitetut muut täydennyskoulutukset

- ei täydennyskoulutusta = 0 p.
- on lyhyitä koulutuksia, jotka eivät muodosta 10 opintoviikon kokonaisuutta = 1 p.
- on yhtenäinen vähintään 10 opintoviikon koulutus (esim. psykologia) = 2 p.

Erikoisalaan liittyvä työkokemus

Työkokemuksen kesto

- yli 2 vuotta – 4 vuotta = 1 p.
- yli 4 vuotta = 2 p.

Tehtävän suhde erikoisalaan 0—2 p.

Sosiaalityön erityistehtävät (esim. hallinnolliset tehtävät ja esimiestyö, opetustyö, tutkimustyö, projekti- tai hanketyö)

- 1 erityistehtävä = 1 p.
- 2—4 erityistehtävää = 2 p.

Ammatilliseen kehittämistyöhön osallistuminen (esim. toimiminen sosiaalityön työohjaajana, yliopisto-opiskelijoiden käytännön opettajana ja alan asiantuntijana, osallistuminen ammatilliseen järjestötoimintaan)

- 1 kehittämistyö = 1 p.
- 2 tai useampi kehittämistyö = 2 p.

Sosiaalityön julkaisut ja kirjoitukset oppialan tai ammattialan lehdissä

- 1 julkaisu = 1 p
- 2 tai enemmän julkaisuja = 2 p

Sosiaalityön esitelmät ja posterit

- 1 esitelmä = 1 p
- 2 tai enemmän esitelmiä = 2 p

Mikäli kahdella tai useammalla hakijalla on sama pistemäärä, ratkaisee gradun arvosana valinnan. Mikäli tämän jälkeenkin kahdella tai useammalla hakijalla on sama pistemäärä, ratkaisee erikoisalan työkokemuksen pistemäärä valinnan.

Liite 4. Kyselylomake

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuolesi on
 - 1 Mies
 - 2 Nainen
2. Syntymävuotesi on _____
3. Oletko
 - 1 Naimisissa/avoliitossa
 - 2 Naimaton
 - 3 Muu (leski, eronnut)
4. Lasten lukumäärä

0-6 vuotiaita	_____ kpl
7-17 vuotiaita	_____ kpl
Yli 17 vuotiaita	_____ kpl
5. Asuinpaikkasi on
 - 1 Pääkaupunkiseutu
 - 2 Etelä-Suomen lääni (pois lukien pääkaupunkiseutu)
 - 3 Länsi-Suomen lääni
 - 4 Itä-Suomen lääni
 - 5 Oulun lääni
 - 6 Lapin lääni
 - 7 Ahvenanmaan lääni
6. Oletko suorittanut ammatillisen lisensiaatin tutkinnon? (voit valita useamman vastausvaihtoehdon)
 - 1 Kyllä
 - 2 En, tutkimus on vielä kesken
 - 3 En tiedä, teenkö opintoja loppuun
 - 4 Olen keskeyttänyt opinnot
 - 5 Muu, mikä? _____
7. Ammatillinen koulutuksesi (voi valita useamman vaihtoehdon)
 - 1 Ylempi korkeakoulututkinto, pääaine sosiaalityö
 - 2 Ylempi korkeakoulututkinto, pääaine muu, mikä? _____
 - 3 Sosiaalihuoltajatutkinto
 - 4 Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
 - 5 Ammattikorkeakoulututkinto
 - 6 Sosiaalityön pätevyystutkinto
 - 7 Opistoasteen tutkinto
 - 8 Kouluasteen tutkinto
 - 9 Pitkäkestoiset täydennyskoulutukset (esim. terapeuttikoulutus ja johtamiskoulutus)
 - _____
 - 10 Muu, mikä? _____
8. Minä vuonna sait sosiaalityöntekijän pätevyyden? _____
9. Montako vuotta olet työskennellyt sosiaalialalla? _____ vuotta
10. Työpaikkasi ja toimintasektorisi (esim. lastensuojelu, päihdetyö, terveydenhuolto, opetustyö) koulutuksen alkaessa _____

11. Työpaikkasi ja toimintasektorisi nyt _____

12.1 Vaihdoitko työpaikkaa ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen aikana tai sen jälkeen?

- 1 En
- 2 Kyllä, montako kertaa? ____

12.2 Jos vastasit kyllä, vaikuttiko ammatillinen lisensiaatinkoulutus työpaikan vaihtoosi?

(Vastaa sen työpaikan vaihdon mukaan, jolloin koulutus vaikutti eniten.)

- 1 Erittäin paljon
- 2 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 4 Vähän
- 5 Ei lainkaan

13. Ammattiasemasi koulutuksen alkaessa

(pääasiallinen ammattiasema)

- 1 Sosiaalityöntekijä
- 2 Johtava sosiaalityöntekijä
- 3 Erityissosiaalityöntekijä, kehittäjäsosiaalityöntekijä
- 4 Tutkijasosiaalityöntekijä
- 5 Perusturvajohtaja, sosiaalijohtaja
- 6 Yksikön johtaja (esim. vanhainkoti, kriminaalihuoltoyhdistys)
- 7 Projektityöntekijä, projektikoordinaattori
- 8 Projektipäällikkö, kehittämisspäällikkö
- 9 Kouluttaja, opettaja
- 10 Tutkija
- 11 Yrittäjä
- 12 Työtön (tai lomautettu)
- 13 Hoidin kotia ja/tai lapsia
- 14 Opiskelija
- 15 Eläkkeellä
- 16 Muu, mikä?

14. Ammattiasemasi nyt

(pääasiallinen ammattiasema)

- 1 Sosiaalityöntekijä
- 2 Johtava sosiaalityöntekijä
- 3 Erityissosiaalityöntekijä, kehittäjäsosiaalityöntekijä
- 4 Tutkijasosiaalityöntekijä
- 5 Perusturvajohtaja, sosiaalijohtaja
- 6 Yksikön johtaja (esim. vanhainkoti, kriminaalihuoltoyhdistys)
- 7 Projektityöntekijä, projektikoordinaattori
- 8 Projektipäällikkö, kehittämisspäällikkö
- 9 Kouluttaja, opettaja
- 10 Tutkija
- 11 Yrittäjä
- 12 Työtön (tai lomautettu)
- 13 Hoidan kotia ja/tai lapsia
- 14 Opiskelija
- 15 Eläkkeellä
- 16 Muu, mikä?

15.1 Vaihtuiko ammattiasemasi ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen aikana tai sen jälkeen?

- 1 Ei
- 2 Kyllä, montako kertaa? ____

15.2 Jos vastasit kyllä, vaikuttiko ammatillinen lisensiaatinkoulutus ammattiaseman vaihtoosi?

(Vastaa sen työpaikan vaihdon mukaan, jolloin koulutus vaikutti eniten.)

- 1 Erittäin paljon
- 2 Paljon
- 3 Jonkin verran
- 4 Vähän
- 5 Ei lainkaan

16. Päätoiminen työsuhteesi on (voit valita useamman vastausvaihtoehdon)

- 1 Vakituinen
- 2 Määräaikainen
- 3 Kokoaikainen
- 4 Osa-aikainen
- 5 En ole työsuhteessa

2

17. Mikä on päätoimesi bruttopalkka? _____ eur/kk

18. Onko ammatillinen lisensiaatin tutkinto vaikuttanut palkkaasi? (voit valita useamman vastausvaihtoehdon)

- 1 Ei ole vielä tutkintoa
- 2 Ei vaikuttanut palkkaan
- 3 Laski palkkaa noin _____ eur/kk
- 4 Nosti heti palkkaa noin _____ eur/kk
- 5 Nosti palkkaa myöhemmin (esim. uusien työtehtävien myötä) noin _____ eur/kk

KOULUTUKSEN TAUSTATIEDOT

19. Missä lisensiaatin koulutuksen erikoisalaryhmässä opiskelit?

- 1 KUNTO 1 (2001–2004)
- 2 KUNTO 2 (2005–2008)
- 3 MARGI 1 (2001–2004)
- 4 MARGI 2 (2005–2008)
- 5 LANU 1 (2000–2003)
- 6 LANU 2 (2004–2007)
- 7 YHTEISÖ 1 (2004–2007)

20. Oliko erikoisalaryhmä sinulle sopiva?

1. Kyllä
2. Ei

Jos vastasit ei, perustele _____

21. Kotiyliopistosi

- 1 Helsingin yliopisto
- 2 Jyväskylän yliopisto
- 3 Kuopion yliopisto
- 4 Lapin yliopisto
- 5 Tampereen yliopisto
- 6 Turun yliopisto

KOULUTUKSEEN SAATU TUKI

22. Tukiko työnantajasi koulutusta seuraavilla tavoilla?

	Koko- naan	Yli puolet	Noin puolet	Alle puolet	En lainkaan	En hakenut/ kysynyt
1 Sain käyttää työaikaan lähiopetusjaksoihin	1	2	3	4	5	6
2 Sain käyttää työaikaan työnohjaukseen	1	2	3	4	5	6
3 Sain käyttää työaikaan tutkimuksen tekemiseen	1	2	3	4	5	6
4 Maksoi lähiopetusjaksojen matkakulut	1	2	3	4	5	6
5 Maksoi lähiopetusjaksojen majoituskulut	1	2	3	4	5	6
6 Maksoi päivärahan osallistuessasi koulutukseen	1	2	3	4	5	6

3

23. Haitko ja saitko opiskeluasi varten?

	En hakenut	En saanut	Sain osittain	Sain hakemalleni ajalle
1 Virkavapaa	1	2	3	4
2 Opintovapaa	1	2	3	4
3 Vuorotteluvapaa	1	2	3	4
4 Apuraha	1	2	3	4
5 Aikuiskoulutusraha	1	2	3	4
6 Ammattikoulutusraha	1	2	3	4

24. Miten koet saaneesi tukea koulutukseen osallistumiseen ja koulutuksen vaikuttaneen elämääsi?

HUOM! Vastaa työpaikkaa koskevien väittämien kohdalla sen työnantajan ja työpaikan mukaan, joka oli keskeisin työpaikka koulutuksen aikana.

	Täysin samaa mieltä	Jokseen-kin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseen-kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1 Työnantaja kannusti hyvin osallistumaan koulutukseen	1	2	3	4	5
2 Työnantaja tuki hyvin tutkimukseni tekemistä	1	2	3	4	5
3 Työnantaja ei mahdollistanut tutkimuksen liittämistä työhöni	1	2	3	4	5
4 Halusin tehdä liseniaatin tutkimuksen täysin irrallaan työstäni	1	2	3	4	5
5 Koulutukseen osallistumiseni lisäsi selvästi työkavereiden työmäärää	1	2	3	4	5
6 Keskustelin työkavereideni kanssa usein koulutuksen annista	1	2	3	4	5
7 Opintojen suorittaminen työn ohessa oli liian vaativaa	1	2	3	4	5
8 Koulutus selvästi lisäsi stressiä	1	2	3	4	5
9 Koulutuksen vuoksi perhetilanne kiristyi	1	2	3	4	5
10 Perheeni tuki koulustani hyvin	1	2	3	4	5

25. Mikäli sinulla oli useampia työnantajia ja työpaikkoja, voit kirjoittaa tähän saamastasi tuen eroista eri työpaikoissa.

4

KOULUTUS

26. Mitä mieltä olet seuraavista ammatilliseen lisensiaatin koulutukseen liittyvistä väittämistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Yleistä					
1 Tiedotus toimi hyvin koko koulutuksen ajan	1	2	3	4	5
2 Opiskelijoilta kysyttiin hyvin toiveita koulutuksen sisällöstä	1	2	3	4	5
3 Opiskelijoiden esittämiä toiveita ei huomioitu koulutuksessa	1	2	3	4	5
4 Koulutuksen ohjelma oli liian tiivis		2	3	4	5
5 Koulutuksen sisältö vastasi hyvin odotuksiani	1	2	3	4	5
Teoria – käytäntö - tutkimustieto					
6 Koulutuksessa käsiteltiin hyvin tutkimustyötä hyödyntäviä teorioita	1	2	3	4	5
7 Sain hyvin tukea teoreettisen näkökulman löytämiseen tutkimukseeni	1	2	3	4	5
8 Teoria painottui koulutuksessa liikaa	1	2	3	4	5
9 Käytännön sosiaalityö painottui koulutuksessa liikaa	1	2	3	4	5
10 Koulutus vastasi huonosti sosiaalialan työelämän haasteisiin	1	2	3	4	5
11 Koulutuksessa hyödynnettiin hyvin opiskelijoiden työkokemusta	1	2	3	4	5
Tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen tekeminen					
12 Koulutuksessa oli liian vähän opetusta tutkimusmenetelmistä	1	2	3	4	5
13 Sain hyvin tukea tutkimusmenetelmien löytämiseen omaan tutkimukseeni	1	2	3	4	5
14 En saanut riittävästi tukea aineiston analyysiin	1	2	3	4	5
15 Tutkimuksen tekeminen oli liian työlästä	1	2	3	4	5
HOPS ja työnohjaus					
16 HOPS oli erittäin tärkeä opiskelun sisällön ja aikataulun suunnittelun kannalta	1	2	3	4	5
17 HOPS oli erittäin tärkeä henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamisessa	1	2	3	4	5
18 Työnohjaus oli turhaa	1	2	3	4	5
19 Työnohjaus selvästi vahvisti ammatillista identiteettiäni	1	2	3	4	5
Virtuaaliympäristö					
20 Virtuaaliympäristö (Moodle, Mauri) oli hyvä ja tarkoituksenmukainen oppimisympäristö	1	2	3	4	5
21 Virtuaaliympäristöä oli liian vaikea käyttää	1	2	3	4	5

5

27. Koetko seuraavista koulutuksen osista olleen hyötyä **sosiaalityön asiantuntijuuden** lisääntymiselle?

	Erittäin paljon hyötyä	Paljon hyötyä	Jonkin verran hyötyä	Vähän hyötyä	Ei lainkaan hyötyä
1 Opintojaksoihin sisältyvä kirjallisuus	1	2	3	4	5
2 Työnohjaus	1	2	3	4	5
3 Luennot	1	2	3	4	5
4 Ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksoilla	1	2	3	4	5
5 Yleiset etätehtävät	1	2	3	4	5
6 Omavalintaiset esseeet	1	2	3	4	5
7 Tutkimusseminaarit	1	2	3	4	5
8 Yliopiston jatkokoulutusseminaarit	1	2	3	4	5
9 HOPS	1	2	3	4	5
10 Virtuaalisissa oppimisympäristössä käydyt keskustelut	1	2	3	4	5
11 Virtuaalisissa oppimisympäristössä olevat luennot	1	2	3	4	5
12 Vertaisoppiminen	1	2	3	4	5
13 Lisensiaatin tutkimus (tekeillä oleva tai valmis)	1	2	3	4	5
14 Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	1	2	3	4	5
15 Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	1	2	3	4	5

28. Koetko koulutuksesta osista olleen hyötyä **lensiaatin tutkimuksen** tekemiselle?

	Erittäin paljon hyötyä	Paljon hyötyä	Jonkin verran hyötyä	Vähän hyötyä	Ei lainkaan hyötyä
1 Opintojaksoihin sisältyvä kirjallisuus	1	2	3	4	5
2 Työnohjaus	1	2	3	4	5
3 Luennot	1	2	3	4	5
4 Ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksoilla	1	2	3	4	5
5 Yleiset etätehtävät	1	2	3	4	5
6 Omavalintaiset esseeet	1	2	3	4	5
7 Tutkimusseminaarit	1	2	3	4	5
8 Yliopiston jatkokoulutusseminaarit	1	2	3	4	5
9 HOPS	1	2	3	4	5
10 Virtuaalisissa oppimisympäristössä käydyt keskustelut	1	2	3	4	5
11 Virtuaalisissa oppimisympäristössä olevat luennot	1	2	3	4	5
12 Vertaisoppiminen	1	2	3	4	5
13 Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	1	2	3	4	5
14 Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	1	2	3	4	5

29. Mikäli lisensiaatin tutkimukseen saamasi ohjaus ei ollut laadukasta tai riittävää, perusteletko miksi?

30. Mitä koulutuksesta kannattaa säilyttää ja mitä tulisi tehdä toisin?

6

31.1 Arvioi seuraavien tavoitteidesi tärkeyttä ALOITTAESSASI lisenssiaatin koulutusta.

	Erittäin tärkeä tavoite	Tärkeä tavoite	Jonkin verran tärkeä tavoite	Vähän tärkeä tavoite	Ei lainkaan tärkeä tavoite
Tutkimus ja opiskelu					
1 Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	1	2	3	4	5
2 Lisenssiaatin tutkinnon saaminen	1	2	3	4	5
3 Tutkia omaa työtä lisenssiaatin tutkimuksen avulla	1	2	3	4	5
4 Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	1	2	3	4	5
Työelämä ja työn kehittäminen					
5 Työn kehittäminen koulutuksen avulla	1	2	3	4	5
6 Ammattitaidon syventäminen	1	2	3	4	5
7 Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin	1	2	3	4	5
8 Kyetä aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön	1	2	3	4	5
9 Vahvistaa omaa ammatillista profilia	1	2	3	4	5
10 Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	1	2	3	4	5
11 Lisätä motivaatiota omaan työhön	1	2	3	4	5
12 Estää työssä uupumista	1	2	3	4	5
13 Ehkäistä työhön rutinoitumista	1	2	3	4	5
Tieto ja näkemykset					
14 Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	1	2	3	4	5
15 Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön	1	2	3	4	5
16 Saada uutta tietoa sosiaalityöstä	1	2	3	4	5
17 Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosiaalityöstä	1	2	3	4	5
18 Syventää näkemystä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta	1	2	3	4	5
19 Lisätä sosiaalityön teoriatietoa	1	2	3	4	5
Uralla eteneminen					
20 Edetä työuralla	1	2	3	4	5
21 Saada parempaa palkkaa	1	2	3	4	5
22 Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	1	2	3	4	5
23 Työpaikan vaihtaminen	1	2	3	4	5

7

31.2 Arvioi koulutuksen merkitystä seuraavien asioiden toteutumiselle TÄLLÄ HETKELLÄ.

Huomioithan, että toteutuneet asiat voivat olla erilaisia kuin tavoitteet.

	Koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin	Toteutui hyvin	Toteutui jonkin verran	Toteutui huonosti	Koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan
Tutkimus ja opiskelu					
1 Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	1	2	3	4	5
2 Lisensiaatin tutkinnon saaminen	1	2	3	4	5
3 Tutkia omaa työtä lisensiaatin tutkimuksen avulla	1	2	3	4	5
4 Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	1	2	3	4	5
Työelämä ja työn kehittäminen					
5 Työn kehittäminen koulutuksen avulla	1	2	3	4	5
6 Ammattitaidon syventäminen	1	2	3	4	5
7 Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin	1	2	3	4	5
8 Kyetä aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön	1	2	3	4	5
9 Vahvistaa omaa ammatillista profiilia	1	2	3	4	5
10 Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	1	2	3	4	5
11 Lisätä motivaatiota omaan työhön	1	2	3	4	5
12 Estää työssä uupumista	1	2	3	4	5
13 Ehkäistä työhön rutinoitumista	1	2	3	4	5
Tieto ja näkemykset					
14 Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	1	2	3	4	5
15 Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön	1	2	3	4	5
16 Saada uutta tietoa sosiaalityöstä	1	2	3	4	5
17 Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosiaalityöstä	1	2	3	4	5
18 Syventää näkemystä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta	1	2	3	4	5
19 Lisätä sosiaalityön teorian tietoa	1	2	3	4	5
Uralla eteneminen					
20 Edetä työuralla	1	2	3	4	5
21 Saada parempaa palkkaa	1	2	3	4	5
22 Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	1	2	3	4	5
23 Työpaikan vaihtaminen	1	2	3	4	5

LISENSIAATIN TUTKIMUS JA TIETEELLINEN TOIMINTA

32. Mitkä väittämät kuvaavat parhaiten valmista tai keskeneräistä lisensiaatintutkimustasi?

	Täysin samaa mieltä	Jokseen- kin samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1 Olen saanut tutkimuksestani paljon työtäni hyödyttävää tietoa	1	2	3	4	5
2 Työyhteisöni on hyötynyt paljon tutkimuksestani	1	2	3	4	5
3 Tutkimus ei tuonut uusia toimintatapoja työyhteisöömme	1	2	3	4	5
4 Tutkimus selvästi auttoi kehittämään sosiaalityötä työpaikallani (tai jollain työpaikallani)	1	2	3	4	5
5 Tutkimuksessa aloittamani sosiaalityön kehittämistyö on jatkunut työssäni	1	2	3	4	5

33. Oletko osallistunut tai harkinnut osallistumista seuraavaan tieteelliseen toimintaan lisensiaatin koulutuksen myötä?

	On julkaistu	Teen parhaillaan	Olen harkinnut	En aio
1 Mieliopidekirjoitus (esim. sanomalehti)	1	2	3	4
2 Ei-tieteellinen artikkeli alan lehteen (esim. Sosiaalitalo/Sosiaaliturva)	1	2	3	4
3 Tieteellinen artikkeli	1	2	3	4
4 Väitöskirjatutkimus	1	2	3	4

34. Voit kirjoittaa tähän kommentteja lisensiaatin koulutuksesta, työelämästä ja tästä kyselystä. Tarvittaessa voit jatkaa paperin toiselle puolelle.

SUURET KIITOKSET VASTAUKSISTASI!

Liite 5. Ammatillinen lisensiaatin tutkinto, rahoitus vuonna 2004

Rahoitus	€
OPM 2004	550.000,00
Siirto vuodelta 2003	323.238,51
Määrärahaa yhteensä	873.238,51

	Kustannusarvio	Toteutuneet kustannukset
Palkat ja palkkiot	373.360	362.526,79
Koordinaatio	84.049	58.484,18
Toimistosihteri	30.000	26.862,42
Työnohjaus (kunto, margi)	43.000	13.220,65
LANUn toimintamenot	16.900	14.502,18
KUNTin toimintamenot	16.900	18.308,75
MARGin toimintamenot	16.900	9.549,22
YHTEISÖn toimintamenot	16.900	9.392,46
HPV-erikoisalaln suunnittelu	7.000	5.335,76
Opiskelijoiden tutkimuksen ohjaus	18.000	1.546,75
LANU I: Tutkimuksen ohjaus 6/2004 saakka	3.000	2.651,54
Laitosten toimistokulut	13.346	3.219,34
Palkat/Jyväskylän yliopisto	20.000	15.962,68
Yleiskustannukset	8.500	-
Uusien erikoisalojen suunnittelu ja ilm-	-	2.197,48
Yhteensä	667.565,00	543.760,20
Määrärahaa jäljellä		329.478,31

(Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Toimintakertomus vuodelta 2004)

Liite 6. Ammatillinen lisensiaatin tutkinto, rahoitus vuonna 2008

Rahoitus	€
OPM 2004	550.000,00
Siirto vuodelta 2003	332.825,63
Määrärahaa yhteensä	882.825,63

	Kustannusarvio	Toteutuneet kustannukset
Koordinaatiokulut	90.049	84.717,27
Koulutussihteeri	34.000	31.992,67
Professoreiden palkat	431.531	386.095,92
Erikoisalojen toimintamenot (a 15 000 €)	75.000	52.635,22
Tutkimuksen ohjaus (110 opiskelijaa * 180 €)	19.800	9.161,44
Laitosten toimistokulut	15.300	9.016,88
Hallintoveloitus	8.500	0
Verkko-opetus	5.000	2.103,50
Koulutuksen arviointi	30.000	0
HY / Tutkimuksen ohjaus	2.500	2.500
Työnohjaus (Kunto 2, Margi 2)	0	4.554,07
Yhteensä	711.680	582.776,97
Määrärahaa jäljellä		300.048,66

(Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Toimintakertomus vuodelta 2008)

Liite 7. Ristiintaulukko parisuhde ja lasten lukimäärä

	Onko lapsia					
	Ei		On		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Naimisissa/avoliitossa	17	81	88	79	105	80
Naimaton	4	19	3	3	7	5
Muu (leski, eronnut)	0	0	20	18	20	15
Yhteensä	21	100	111	100	132	100

Liite 8. Palkat ammattiryhmittäin tarkasteltuna

Palkat ammattiryhmittäin (keskiarvot, havaintojen lukumäärät ja vaihteluvälit)

Ammattiasema	\bar{x}	n	w
Tutkijasosiaalityöntekijä	2100,00	2	1200–3000
Sosiaalityöntekijä	2821,26	23	2400–3345
Tutkija	3000,00	4	1300–4000
Erityissosiaalityöntekijä, kehittäjäsosiaalityöntekijä	3110,00	10	2700–3500
Johtava sosiaalityöntekijä	3262,73	11	2800–3900
Projektipäällikkö, kehittämisspäällikkö	3391,11	9	2800–4200
Muu*	3400,00	4	2900–3800
Projektityöntekijä, projektikoordinaattori	3440,00	5	2900–4000
Konsultti, suunnittelija, erityisasiantuntija	3610,83	12	3080–4200
Kouluttaja, opettaja	3702,59	17	2500–4900
Johtaja (esim. vanhainkoti, kriminaalihuoltoyhdistys, järjestö)	4104,29	14	3000–5500
Perusturvajohtaja, sosiaali johtaja	4150,00	4	3300–5500
Vastualuejohtaja, sektori johtaja	4192,43	7	3750–5100
Yhteensä	3424,03	122	1200–5500

F=7.904, df=12, p<0.001

* Lääninsosiaalitarastaja, jaostovalmistelija, ylitarkastaja, sekä yhdellä vastaajalla monia ammatteja: sosiaalikiraaattori, tutkija ja kouluttaja.

Liite 9. Pääkomponenttianalyysi työpaikan ja perheen tuki (kysymys 24)

Pääkomponenttianalyysi tehtiin kysymyksen 24 sisältämille muuttujille. Muuttujien vastauskaalat käännettiin ennen pääkomponenttianalyysin tekemistä: 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä. Komponenteille lihavoitiin parhaiten latautuneiden ja sisällöllisesti yhteensopivimpien muuttujien arvot sekä komponentit nimettiin kyseisten muuttujien perusteella. Komponentit nimettiin kyseisten muuttujien perusteella sekä niistä muodostettiin keskiarvoagrikoidut summamuuttujat. Ennen summamuuttujien muodostamista miinusmerkkisen latauksen arvon saaneiden muuttujien vastausasteikot käännettiin päinvastaisiksi.

Pääkomponenttianalyysi työpaikan tukea ja työn ja perheen yhteensovittamista kuvaaville muuttujille

	Komponentit			Kom- munali- teetti
	Työnantajan tuki osallistumiseen ja tutkimukseen	Koulutus lisäsi stressiä ja ki- risti perheti- lannetta	-	
2. Työnantaja tuki hyvin tutkimukseni tekemistä	,819	-,184	-,155	0.73
3. Työnantaja ei mahdollistanut tutkimuksen liittämistä työhöni	-,793	,103	,056	0.64
1. Työnantaja kannusti hyvin osallistumaan koulutukseen	,787	,006	,155	0.64
6. Keskustelin työkavereideni kanssa usein koulutuksen annista	,579	-,040	,371	0.47
8. Koulutus selvästi lisäsi stressiä	-,103	,823	-,078	0.69
9. Koulutuksen vuoksi perhetilanne kiristyi	,103	,814	-,095	0.68
7. Opintojen suorittaminen työn ohessa oli liian vaativaa	-,305	,707	-,086	0.60
10. Perheeni tuki koulutustani hyvin	,057	-,507	-,175	0.29
5. Koulutukseen osallistumiseni lisäsi selvästi työkavereiden työmäärää	-,046	,024	,882	0.78
4. Halusin tehdä lisensiaatin tutkimuksen täysin irrallaan työstäni	-,364	,079	-,376	0.28
Ominaisarvo	2.927	1.782	1.106	1.060
Selitysosuus (yht. 68,76 %)	29,27	17,82	11,06	10,60
KMO				.702
Barlett, p				<.001
Summamuuttujan α	.780	.749		

PCA, Varimax (k=4).

Liite 10. Pääkomponenttianalyysi koulutukselle asetettuja tavoitteita ja niiden toteutusta kuvaaville muuttujille (kysymykset 31.1 ja 31.2)

Kysymysten 31.1 ja 31.2 sisältämille muuttujille tehtiin pääkomponenttianalyysit. Muuttujien vastauskaalat käännettiin ennen pääkomponenttianalyysin tekemistä. Kysymyksen 31.1 vastauskaala: 1 = ei lainkaan tärkeä tavoite, 5 = erittäin tärkeä tavoite. Kysymyksen 31.2 vastauskaala: 1= koulutus ei auttanut toteuttamaan lainkaan, 5= koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin. Komponenteille parhaiten latautuneiden ja sisällöllisesti yhteensopivimpien muuttujien perusteella muodostettiin summamuuttujat keskiarvomenetelmällä. Näiden muuttujien lataukset on taulukossa lihavoituna.

Pääkomponenttianalyysi koulutukselle asetettuja tavoitteita koskeville muuttujille (kysymys 31.1) (pakotetusti 5 komponenttia)

	Komponentit					Kom- muna- li- teetti
	Työura/ Tavoite	Tieto/ Tavoite	Jaksa- minen/ Tavoite	Ke- hittämi- nen/ Tavoite	Tutki- mus/ Tavoite	
Edetä työuralla	,884	,106		,031		.797
Saada parempaa palkkaa	,878		,153		,116	.810
Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	,822	,166	,251		,146	.793
Työpaikan vaihtaminen	,807					.659
Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	,449		,198	,302	-,279	.411
Lisätä sosiaalityön teorian tietoa		,793				.642
Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosiaalityöstä	,115	,725		,108		.557
Saada uutta tietoa sosiaalityöstä		,685	,204			.521
Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön		,655	,330	,160		.570
Syventää näkemystä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta	,167	,622	,111	,149		.455
Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	,254	,477	,195	,326	,372	.574
Kyetä aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön	,148	,349		,266	,344	.334
Ehkäistä työhön rutinoitumista	,130	,124	,884			.821
Estää työssä uupumista	,123	,023	,852			.744
Saada muutosta omiin ajattelutapoihin		,396	,725	,107		.697
Lisätä motivaatiota omaan työhön	,173	,152	,703			.557
Tutkia omaa työtä lisensiaatin tutkimuksen avulla				,816	-,144	.696
Työn kehittäminen koulutuksen avulla	-,084	,194		,813		.716
Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin			,233	,659		.505
Ammattitaidon syventäminen		,359	,127	,658	,140	.597
Vahvistaa omaa ammatillista profiilia	,262	,356		,313	,632	.696
Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja		,374		,305	-,572	.569
Lisensiaatin tutkinnon saaminen	,470	,214	-,276		-,471	.567
Ominaisarvo	6,025	3,089	2,244	1,619	1,312	1,194
Selitysosuus (yht. 62,13)	26,20	13,43	9,76	7,04	5,70	5,19
KMO						.755
Barlett, p						<.001
Summamuuttujan α	.905	.803	.839	.728		

PCA, Varimax, (k=7). Taulukosta on poistettu alle 0.1 lataukset. Komponentteja on pakotetusti 5 (ilman pakottamista komponentteja olisi 6).

Pääkomponenttianalyysi toteutumista koskevilla muuttujille (kysymys 31.2) (5 komponenttia).

	Komponentit					Kommu- naliteetti
	Jaksa- minen/ Toteu- tuminen	Tieto/ Toteu- tuminen	Työura/ Toteu- tuminen	Ke- hittämi- nen/ Toteu- tuminen	Tutki- mus/ Toteu- tuminen	
Estää työssä uupumista	,848			,195	,125	.786
Ehkäistä työhön rutinoitumista	,842	,139	,189	,190	,186	.835
Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	,730	,368	,104		,194	.719
Lisätä motivaatiota omaan työhön	,655	,294	,235	,343		.691
Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosi- aalityöstä	,158	,846		,228	,177	.832
Lisätä sosiaalityön teoretietoa	,167	,830		,250		.789
Syventää näkemystä sosiaalityön suunnit- telusta ja/tai johtamisesta		,724	,257	,211	,	.647
Saada uutta tietoa sosiaalityöstä	,424	,675	,097	,189	,149	.703
Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön	,480	,559	,146	,123	,174	.610
Edetä työuralla	,148	,155	,897	,189	,066	.890
Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	,162	,180	,869	,225	-,008	.865
Työpaikan vaihtaminen	,120	,101	,855		,190	.793
Saada parempaa palkkaa	,151		,832	,310	,019	.816
Työn kehittäminen koulutuksen avulla	,144	,285	,214	,756	,202	.761
Ammattitaidon syventäminen	,364	,306	,102	,646	,309	.749
Kyeta aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön		,270	,348	,623		.592
Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin	,464		,119	,605	,101	.609
Tutkia omaa työtä lisensiaatin tutkimuk- sen avulla	,132	,252		,574	,559	.723
Vahvistaa omaa ammatillista profiilia	,500	,245	,294	,550		.709
Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	,436	,303	,267	,519		.631
Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	,199	,443	,113	,492	,340	.606
Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saa- minen	,152				,879	.813
Lisensiaatin tutkinnon saaminen	,199	,167	,200	,233	,811	.818
Ominaisarvo	10.373	2.427	1.582	1.527	1.128	
Selitysosuus (yht. 73,86 %)	44,88	10.55	6.88	6.64	4,91	
KMO						.885
Barlett, p						<.001
Summamuuttujan α	.890	.879	.928	.876		

PCA, Varimax (k=6). Taulukosta on poistettu alle 0.1 lataukset.

Liite 11. Pääkomponenttianalyysi lisensiaatinkoulutusta kuvaaville muuttujille (kysymys 26)

Pääkomponenttianalyysi tehtiin kysymyksen 26 sisältämille muuttujille. Muuttujien vastauskaalat käännettiin ennen pääkomponenttianalyysin tekemistä: 1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä. Komponenteilla on lihavoitu parhaiten latautuneiden ja sisällöllisesti yhteensopivimpien muuttujien latausten arvot. Komponentit nimettiin kyseisten muuttujien perusteella sekä niistä muodostettiin summamuuttujat keskiarvomenetelmällä. Ennen summamuuttujien muodostamista käännettiin miinusmerkkisen latauksen arvon saaneiden muuttujien vastausasteikot päinvastaisiksi.

Pääkomponenttianalyysi ammatillista lisensiaatinkoulutusta kuvaaville muuttujille

	Tuki teori- aan ja ana- lyysi- menetelmiin	Virtuaali- ympäristön tarkoituksen- mukaisuus	Komponentit				Kom- muna- liteetti
			Koulutuksen vastaavuus odotuksiin	HOPSin tärkeys	Työn- ohjauksen tärkeys	Koulu- tuksen työläys	
7. Sain hyvin tukea teoreettisen näkökulman löytämiseen tutkimukseeni	,823	,150	,108	,072	-,112	,013	0.73
6. Koulutuksessa käsiteltiin hyvin tutkimustyötä hyödyntäviä teorioita	,819	,095	,249	-,002	,061	-,002	0.75
12. Koulutuksessa oli liian vähän opetusta tutkimusmenetelmistä	-,746	,019	-,213	,137	-,087	,029	0.63
13. Sain hyvin tukea tutkimusmenetelmien löytämiseen omaan tutkimukseeni	,674	,027	,225	,294	,022	,050	0.59
14. En saanut riittävästi tukea aineiston analyysiin	-,628	-,235	,157	-,152	-,020	,100	0.51
9. Käytännön sosiaalityö painottui koulutuksessa liikaa	-,550	,006	-,030	,105	-,205	,249	0.42
20. Virtuaaliympäristö (Moodle, Mauri) oli hyvä ja tarkoituksenmukainen oppimisympäristö	,160	,798	,033	,020	,180	,002	0.70
21. Virtuaaliympäristöä oli liian vaikea käyttää	,044	-,790	,042	,070	-,232	,201	0.73
2. Opiskelijoilta kysyttiin hyvin toiveita koulutuksen sisällöstä	,242	,649	,443	,148	-,023	-,032	0.70
8. Teoria painottui koulutuksessa liikaa	-,021	-,559	-,226	,005	,100	,354	0.50
10. Koulutus vastasi huonosti sosiaalialan työelämän haasteisiin	-,092	,126	-,804	-,027	-,024	,231	0.73
5. Koulutuksen sisältö vastasi hyvin odotuksiani	,198	,214	,718	,023	,079	-,228	0.66
11. Koulutuksessa hyödynnettiin hyvin opiskelijoiden työkokemusta	,126	,398	,618	,013	,161	,279	0.66
3. Opiskelijoiden esittämiä toiveita ei huomioitu koulutuksessa	-,288	-,498	-,522	-,049	-,018	-,137	0.63
1. Tiedotus toimi hyvin koko koulutuksen ajan	,206	,386	,438	,224	-,101	-,313	0.54
17. HOPS oli erittäin tärkeä henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettamisessa	,071	,027	,047	,952	,157	,028	0.94
16. HOPS oli erittäin tärkeä opiskelun sisällön ja aikataulun suunnittelun kannalta	,029	,012	,050	,949	,120	,004	0.92
18. Työnohjaus oli turhaa	-,125	-,101	-,114	-,130	-,882	-,089	0.84
19. Työnohjaus selvästi vahvisti ammatillista identiteettiäni	,036	,147	,012	,146	,864	-,011	0.79

(Taulukko jatkuu seuraavalla sivulla)

	Tuki teoriaan ja analyysi- menetelmiin	Virtuaali- ympäristön tarkoituksenm ukaisuus	Komponentit					Komm unalite etti
			Koulutuksen vastaavuus odotuksiin	HOPSin tärkeys	Työn- ohjauksen tärkeys	Koulutu ksen työläys		
....								
15. Tutkimuksen tekeminen oli liian työlästä	-,181	-,023	-,026	,055	,130	,782	0.67	
4. Koulutuksen ohjelma oli liian tiivis	,035	-,225	-,173	-,021	-,080	,625	0.48	
Ominaisarvo	5.513	2.271	2.213	1.576	1.347	1.176		
Selitysosuus (yht. 67,13 %)	26,26	10,82	10,54	7,51	6,41	5,60		
KMO							.746	
Barlett, p							<.001	
Summamuuttujan α	.830	.793	.753	.956	.823	.441		

PCA, Varimax (k=7).

Liite 12. Pääkomponenttianalyysit koulutuksen osa-alueiden hyödyllisyyttä sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiselle ja liseniaatin tutkimuksen tekemistä mittaaville muuttujille (kysymykset 27 ja 28)

Kysymysten 27 ja 28 sisältämille muuttujille tehtiin pääkomponenttianalyysit. Sitä ennen muuttujien vastauskaalat käännettiin seuraavasti: 1 = ei lainkaan hyötyä ja 5 = erittäin paljon hyötyä. Osalla, tuki tutkimukseen -komponentin, muuttujista oli pieniä latauksia: yliopiston jatkokoulutusseminaarit ja tutkimusseminaarit. Kyseiset muuttujat kuitenkin korreloivat hyvin ohjauskeskusteluja kuvaavien muuttujien kanssa (korrelaatiot 0.450, 0.436, 0.330 ja 0.252). ”Tuki tutkimukseen” muuttuja rakennettiin sille latautuneista ja lihavoiduista muuttujista, koska kyseiset muuttujat latautuivat samalle komponentille toisessa pääkomponenttianalyysissä, joka tehtiin kysymyksen 28 sisältämille muuttujille. Komponenteille lihavoitiin parhaiten latautuneiden ja sisällöllisesti yhteensopivimpien muuttujien latausten arvot. Komponentit nimettiin kyseisten muuttujien perusteella sekä niistä muodostettiin summamuuttujat keskiarvomenetelmällä.

Pääkomponenttianalyysi kysymyksen 27 muuttujille: koulutuksen osa-alueiden hyödyllisyys sosiaalityön asiantuntijuuden lisääntymiselle

	Komponentti				Kom- mu- naliteet- ti
	Lähiopetus ja tehtävät/ S	Virtuaali- ympäris- tö/S	Tuki tut- kimuk- seen/ S	-	
Ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksolla	,757	,156		,165	.63
Luennot	,744			,270	.63
Yleiset etätehtävät	,680		,346		.59
Vertaisoppiminen	,656	,334		,141	.56
Omavalintaiset esseet	,646		,389		.57
Opintojaksoihin sisältyvä kirjallisuus	,623		,362	,128	.54
Virtuaalisessa oppimisympäristössä olevat luennot		,846	,115		.73
Virtuaalisessa oppimisympäristössä käydyt keskustelut		,806	,043	,182	.69
HOPS	,254	,544	,287		.45
Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	,110		,819	,205	.74
Ammatillisen liseniaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	,322	,234	,736		.71
Yliopiston jatkokoulutusseminaarit			,239	,843	.77
Tutkimusseminaarit	,499	,145	,236	,521	.60
Työnohjaus	,276	,294		,515	.43
Ominaisarvo	4,968	1,523	1,092	1,056	
Selitysosuus (yht. 61,71 %)	35,49	10,88	7,80	7,54	
KMO					.831
Barlett, p					<.001
Summamuuttujan α	.824	.703	.690		

PCA, Varimax (k=7). Taulukosta on poistettu alle 0.1 lataukset.

Pääkomponenttianalyysi kysymyksen 28 muuttujille: koulutuksen osa-alueiden hyödyllisyys lisensiaatintutkimuksen tekemiselle

	Lähiopetus ja tehtävät/ L	Komponentit			Kom- mu- naliteetti
		Tuki tut- kimuk- seen/ L	Virtuaali- ympäristö/ L	-	
Yleiset etätehtävät	,853		,152		.76
Oma- valintaiset esseet	,813				.67
Luennot	,748	,235	,200	,225	.71
Opintojaksoihin sisältyvä kirjallisuus	,703	,188	,044	,286	.61
Ryhmäkeskustelut lähiopetusjaksoilla	,683	,336	,269	,105	.66
Tutkimusseminaarit	,595	,532		,149	.67
Vertaisoppiminen	,549	,410	,239		.53
Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	,108	,833			.71
Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	,396	,687			.64
Yliopiston jatkokoulutusseminaarit		,664	,206	,405	.65
Virtuaalisessa oppimisympäristössä käydyt keskustelut	,163	,130	,913		.88
Virtuaalisessa oppimisympäristössä olevat luennot	,127	,113	,905		.85
HOPS	,257		,595	,417	.59
Työnohjaus	,172			,897	.84
Ominaisarvo	5,691	1,651	1,347	1,063	
Selitysosuus (yht. 69,66 %)	40,65	11,80	9,62	7,60	
KMO					.843
Barlett, p					<.001
Summamuuttujan α	.873	.752	.897		

PCA, Varimax (k=5). Taulukosta on poistettu alle 0.1 lataukset.

Liite 13. Ohjauskeskustelujen ja jatkokoulutusseminaarien hyödyllisyys

Taulukoissa olevat vastausvaihtoehdot on yhdistetty seuraavasti. 1) vähän hyötyä: vähän hyötyä, jonkin verran hyötyä, 2) paljon hyötyä: paljon hyötyä, erittäin paljon hyötyä.

Erikoisalat ja ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt keskustelut (% , n)

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt keskustelut	Erikoisalat				
	Kunto	Margi	Lanu	Yhteisö	Yhteensä
Ei lainkaan hyötyä	-	8 (3)	3 (1)	5 (1)	4 (5)
Vähän hyötyä	26 (10)	41 (16)	34 (12)	47 (9)	36 (47)
paljon hyötyä	74 (29)	51 (20)	63 (22)	47 (9)	61 (80)
Yhteensä	100 (39)	100 (39)	100 (35)	100 (19)	100 (132)

$\chi^2(6)=7.756$, tarkka $p=.253$ (4:ssä solussa (33,3%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on .72).

Erikoisalat ja tutkimusseminaarit (% , n)

Tutkimusseminaarit	Erikoisalat				
	Kunto	Margi	Lanu	Yhteisö	Yhteensä
Ei lainkaan hyötyä	3 (1)	3 (1)	6 (2)	11 (2)	5 (6)
Vähän hyötyä	21 (8)	39 (15)	34 (12)	37 (7)	32 (42)
paljon hyötyä	77 (39)	58 (22)	60 (21)	53 (10)	63 (83)
Yhteensä	100 (39)	100 (38)	100 (35)	100 (19)	100 (131)

$\chi^2(6)=6.408$, tarkka $p=.387$ (4:ssä solussa (33,3%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on .87).

Kotiyliopisto ja ja kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen keskustelut

Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	Kotiyliopisto						
	Helsinki % (n)	Jyväskylä % (n)	Kuopio % (n)	Lappi % (n)	Tampere % (n)	Turku % (n)	Yhteensä % (n)
Ei lainkaan hyötyä	8 (3)	8 (2)	10 (2)	8 (1)	5 (1)	7 (1)	8 (10)
Vähän hyötyä	33 (13)	29 (7)	29 (6)	42 (5)	25 (5)	53 (8)	33 (44)
paljon hyötyä	60 (24)	63 (15)	62 (13)	50 (6)	70 (14)	40 (6)	59 (78)
Yhteensä	100 (40)	100 (24)	100 (21)	100(12)	100 (20)	100 (15)	100 (132)

$\chi^2(10)=4.633$, tarkka $p=.927$ (Seitsemässä solussa (38,9%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on .91).

Kotiyliopisto ja yliopiston jatkokoulutusseminaarit

Yliopiston jatkokoulutusseminaari	Kotiyliopisto						
	Helsinki % (n)	Jyväskylä % (n)	Kuopio % (n)	Lappi % (n)	Tampere % (n)	Turku % (n)	Yhteensä % (n)
Ei lainkaan hyötyä	10 (4)	-	20 (4)	9 (1)	15 (3)	20 (3)	12 (15)
Vähän hyötyä	53 (21)	42 (10)	45 (9)	55 (6)	50 (10)	33 (5)	47 (61)
paljon hyötyä	38 (15)	58 (14)	35 (7)	36 (4)	35 (7)	47 (7)	42 (54)
Yhteensä	100 (49)	100 (24)	100 (20)	100 (11)	100 (20)	100 (15)	100 (130)

$\chi^2(10)=8.841$, tarkka $p=.560$ (Seitsemässä solussa (38,9%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on 1.27).

Liite 14. Tutkimuksen ohjauskeskustelujen ja tutkimusseminaarien hyödyllisyys

Ristiintaulukon χ^2 -testin kaikki ehdot eivät täyty, koska osan soluista odotetun frekvenssin arvo on pienempi kuin 5. Tällaisia soluja saisi olla korkeintaan 20 %. Ei-lainkaan ja vähän hyötyä vastausvaihtoehtoja ei yhdistetty, k, koska oheisten taulukoiden avulla tulee esille yksityiskohtaisempaa informaatiota. Tulokset olisivat aivan samat, mikäli yhdistäisimme vastausvaihdot ”ei lainkaan hyötyä” ja ”vähän hyötyä” yhdeksi vastausvaihtoehdoksi. Tällöin ei olisi pieniä odotettuja frekvenssejä koskevaa ongelmaa.

Ammatillisen lisensiaatin professorin kanssa käytyjen keskustelujen hyödyllisyys lisensiaatin tutkinnon suorittaneille ja ei-suorittaneille, % (n), N=132

Ammatillisen lisensiaatinkoulutuksen professorin kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	Lisensiaatin tutkinto	
	Kyllä	Ei
Ei lainkaan hyötyä	1,5 (1)	6,0 (4)
Vähän hyötyä	24,6 (16)	46,3 (31)
Paljon hyötyä	73,8 (48)	47,8 (32)
Yhteensä	100,0 (65)	100,0 (67)

$\chi^2(2)=9.759$, tarkka $p=.005$.

Kahdessa solussa (33,3%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on 2.46.

Tutkimusseminaarien hyödyllisyys lisensiaatin tutkinnon suorittaneille ja ei-suorittaneille, % (n), N=131

Tutkimusseminaarit	Lisensiaatin tutkinto	
	Kyllä	Ei
Ei lainkaan hyötyä	3,1 (2)	6,0 (4)
Vähän hyötyä	25,0 (16)	38,8 (26)
Paljon hyötyä	71,9 (46)	55,2 (37)
Yhteensä	100,0 (64)	100,0 (67)

$\chi^2(2)=3.957$, tarkka $p=.142$. Kahdessa solussa (33,3%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on 2.93.

Kotiyliopiston (tai muun) ohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen hyödyllisyys lisensiaatin tutkinnon suorittaneille ja ei-suorittaneille, % (n), N=132

Kotiyliopiston ohjaajan (muun ohjaajan) kanssa käydyt tutkimuksen ohjauskeskustelut	Lisensiaatin tutkinto	
	Kyllä	Ei
Ei lainkaan hyötyä	3,1 (2)	11,9 (8)
Vähän hyötyä	27,7 (18)	38,8 (26)
Paljon hyötyä	69,2 (45)	49,3 (33)
Yhteensä	100,0 (65)	100,0 (67)

$\chi^2(2)=6.872$, tarkka $p=.005$. Yhdessä solussa (16,7%) on odotetun frekvenssin arvon pienempi kuin 5. Pienin odotettu arvo on 4.92.

Kotiyliopiston (tai muun) ohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen hyödyllisyys lisen-
saatin tutkinnon suorittaneille ja ei-suorittaneille, % (n), N=132)

Yliopiston jatkokoulutusseminaarit	Lisensiaatin tutkinto	
	Kyllä	Ei
Ei lainkaan hyötyä	11,1 (7)	11,9 (8)
Vähän hyötyä	46,0 (29)	47,8 (32)
Paljon hyötyä	42,9 (27)	40,3 (27)
Yhteensä	100,0 (63)	100,0 (67)

$\chi^2 (2)=.091$, tarkka p=.969

**Liite 15. Lisensiaatin tutkinnon suorittaneet koulutuksen aloitusajan-
kohdan mukaan**

Lisensiaatin tutkinto	Koulutuksen aloitusajankohta		
	2000-2001	2004-2005	Yhteensä
Ei	33 (18)	64 (49)	51 (67)
Kyllä	67 (37)	36 (28)	49 (65)
Yhteensä	100 (55)	100 (77)	100 (132)

$\chi^2=12.263$, $df=1$, $p<.001$

Liite 16. Muutokset ammattiasemassa

Opiskelijoiden siirtymiset ammattiasemasta toiseen

Ammatti- asema alussa	Ammattiasema nyt												Yhteensä							
	Sosiaali- työntekijä		Johtava sosiaali- työntekijä		Erityis- asian- tuntija		Johtaja		Projekti- työntekijä		Opettaja				Tutkija		Muu työntekijä		Ei työssä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sosiaali- työntekijä	23	51	1	2	8	18	4	9	4	9	3	7	1	2	-	-	1	2	45	100
Johtava sosiaali- työntekijä	3	13	7	30	2	9	4	17	2	9	3	13	1	4	1	4	-	-	23	100
Erityis- asantuntija	-	-	2	12	10	59	2	12	1	6	-	-	2	12	-	-	-	-	17	100
Johtaja	-	-	-	-	1	5	14	67	2	10	2	10	-	-	-	-	2	10	21	100
Projekti- työntekijä	-	-	-	-	2	18	2	18	4	36	2	18	-	-	-	-	1	9	11	100
Opettaja	-	-	-	-	-	-	1	11	1	11	7	78	-	-	-	-	-	-	9	100
Muu työntekijä	-	-	1	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	80	-	-	5	100
Ei työssä	-	-	-	-	1	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	100
Yhteensä	26	20	11	8	24	18	27	21	14	11	17	13	4	3	5	4	4	3	132	100

Opiskelijoiden siirtymiset ammattialoittain

Ammatti- asema alussa	Ammattiasema nyt																Yhteensä			
	Sosiaali- työntekijä		Johtava sosiaali- työntekijä		Erityis- asian- tuntija		Johtaja		Projekti- työntekijä		Opettaja		Tutkija		Muu työntekijä				Ei työssä	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sosiaali- työntekijä	23	88	1	9	8	33	4	15	4	29	3	18	1	25	-	-	1	25	45	34
Johtava sosiaali- työntekijä	3	12	7	64	2	8	4	15	2	14	3	18	1	25	1	20	-	-	23	17
Erityis- asantuntija	-	-	2	18	10	42	2	7	1	7	-	-	2	50	-	-	-	-	17	13
Johtaja	-	-	-	-	1	4	14	52	2	14	2	12	-	-	-	-	2	50	21	16
Projekti- työntekijä	-	-	-	-	2	8	2	7	4	29	2	12	-	-	-	-	1	25	11	8
Opettaja	-	-	-	-	-	-	1	4	1	7	7	41	-	-	-	-	-	-	9	7
Muu työntekijä	-	-	1	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	80	-	-	5	4
Ei työssä	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Yhteensä	26	100	11	100	24	100	27	100	14	100	17	100	4	100	5	100	4	100	132	100

Liite 17. Koulutukselle asetetut tavoitteet ja koulutuksen auttaminen niiden toteutumisessa

Koulutukselle asetetut tavoitteet ja koulutuksen auttaminen niiden toteutumisessa, %

	Tärkeä tavoite*	Toteutui hyvin**	Erotus
Tutkimus ja opiskelu			
1 Erikoissosiaalityöntekijän tutkinnon saaminen	31	53	+22
2 Lisensiaatin tutkinnon saaminen	74	64	-10
3 Tutkia omaa työtä lisensiaatin tutkimuksen avulla	76	70	-6
4 Syventää tutkimuksen tekemisen tietoja ja taitoja	75	71	-4
Työelämä ja työn kehittäminen			
5 Työn kehittäminen koulutuksen avulla	91	66	-25
6 Ammattitaidon syventäminen	93	80	-13
7 Pystyä auttamaan asiakkaita aikaisempaa paremmin	55	37	-18
8 Kytetä aikaisempaa parempaan esimies- ja/tai kehittämistyöhön	67	42	-25
9 Vahvistaa omaa ammatillista profiilia	84	70	-14
10 Saada tukea vaikuttamiselle sosiaalityössä	62	48	-14
11 Lisätä motivaatiota omaan työhön	67	62	-5
12 Estää työssä uupumista	36	35	-1
13 Ehkäistä työhön rutinoitumista	44	49	-5
Tieto ja näkemykset			
14 Saada muutosta omiin ajattelutapoihin	58	64	+6
15 Saada kriittisiä näkökulmia sosiaalityöhön	68	62	-6
16 Saada uutta tietoa sosiaalityöstä	88	81	-7
17 Lisätä tutkimuksiin perustuvaa tietoa sosiaalityöstä	85	72	-13
18 Syventää näkemystä sosiaalityön suunnittelusta ja/tai johtamisesta	59	34	-25
19 Lisätä sosiaalityön teorialtietoa	76	63	-13
Uralla eteneminen			
20 Edetä työuralla	35	25	-10
21 Saada parempaa palkkaa	38	22	-16
22 Saada mielekkäämpiä työtehtäviä	50	31	-19
23 Työpaikan vaihtaminen	20	24	-4

* Vastausvaihtoehto ”tärkeä tavoite” sisältää vastausvaihtoehdot ”tärkeä tavoite” ja ”erittäin tärkeä tavoite”.

** Vastausvaihtoehto ”toteutui hyvin” sisältää vastausvaihtoehdot ”toteutui hyvin” ja ”koulutuksen avulla toteutui erittäin hyvin”.

